

Sadržaj

SADRŽAJ.....	1
1. POLAZIŠTA	4
1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA GRADA PAKRACA U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE	4
1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru	4
1.1.1.1. Geografski i geoprometni položaj	4
1.1.1.2. Površina, naseljenost, stanovništvo	5
a) Površina	5
b) Naseljenost	8
c) Stanovništvo	9
1.1.1.3. Naselja, građevinska područja i ostala izgrađena područja	14
a) Naselja	14
b) Građevinska područja	15
c) Ostala izgrađena područja	16
1.1.1.4. Osnovne kategorije korištenja prostora	16
1.1.1.5. Prirodna obilježja	17
Reljef	17
Klima	18
Vjetar	20
Vlaga zraka	21
Hidrološka i hidrogeološka obilježja	21
Pedološka i biovegetacijska obilježja	25
Geološka i tektonska obilježja	26
1.1.1.6. Prirode vrijednosti i kulturna dobra	33
a) Prirodne vrijednosti	33
1) Zaštićeni dijelovi prirode	33
Prirodne vrijednosti zaštićene temeljem Zakona o zaštiti prirode	33
Šuma s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju	33
Zaštitna šuma	34
2) Evidentirani dijelovi prirode	34
3) Obilježja područja sa stanovišta zaštite prirode	35
b) Kulturna dobra	41
1.1.1.7. Krajobrazne značajke prostora Grada	61
a) Ravnica, dolina i polja	62
b) Brdski prostor	62
c) Niži gorski krajevi	63
1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke	64
1.1.2.1. Prirodni potencijal i korištenje resursa	64
a) Poljoprivredne površine	64
b) Šumske površine	66
c) Mineralne sirovine	72
1.1.2.2. Gospodarski potencijal	73
a) Gospodarska struktura	73
b) Proizvodne djelatnosti	80
c) Turizam	80
d) Ribnjačarstvo	86
e) Eksploatacija mineralni sirovina	87
1.1.2.3. Društvene djelatnosti	89
a) Uprava	90
b) Socijalna zaštita	92
c) Obrazovanje	93
d) Zdravstvo	98
e) Kultura i udruge	99
f) Vjerske institucije i zajednice	103
g) Šport i rekreacija	103
1.1.2.4. Komunalne djelatnosti	107
1.1.2.5. Prometni infrastrukturni sustav	108
a) Cestovni promet	108

b) Željeznički promet	110
c) Zračni promet	110
d) Poštanski promet	110
Područna uprava	110
Poštansko središte	111
Izvršna jedinica	111
Poštanski ured	111
e) Telekomunikacije	112
f) RTV sustav veza	116
1.1.2.6. Energetski sustav	116
a) Plinoopskrba	116
b) Elektroenergetika	117
1.1.2.7. Vodnogospodarski sustav	119
a) Vodoopskrba	119
b) Odvodnja otpadnih voda	120
c) Uređenje vodotoka i voda	121
d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje	121
1.1.2.8. Postupanje s otpadom	122
1.1.2.9. Stanje okoliša	124
a) Onečišćenje voda	124
b) Onečišćenje zraka	125
c) Onečišćenje tla	125
d) Opterećenje bukom	126
e) Minirana područja	126
f) Obnova	128
1.1.2.10. Područja posebne namjene	129
1.1.3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova	129
1.1.3.1. Obveza iz Prostornog Plana Požeško-slavonske županije	129
Stanovništvo	129
Naselja	130
Sustav središnjih naselja i razvojnih središta	130
Organizacija i osnovna namjena korištenja prostora	130
Gospodarske djelatnosti	131
Planirana funkcija lokalnog središta	132
Uvjeti određivanja građevinskih područja	132
Kriteriji za utvrđivanje građevinskih područja	133
Zaštita vrijednosti krajobraza	135
Razvoj infrastrukturnih sustava	136
Cestovni promet	136
Željeznički promet	136
Zračni promet	136
Poštanski promet	136
Telekomunikacije	136
Plinoopskrba	137
Elektroenergetika	137
Vodoopskrba	137
Odvodnja otpadnih voda	137
Uređenje vodotoka i voda	138
Zaštita voda	138
Procjena utjecaja na okoliš	139
Melioracijska odvodnja	139
Poljoprivredno i šumsko zemljište	139
1.1.3.2. Ocjena postojećih prostornih planova	140
1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje	140
1.1.4.1. Demografski potencijal	140
1.1.4.2. Naselja	140
1.1.4.3. Građevinska područja	140
1.1.4.4. Gospodarski potencijal	141
1.1.4.5. Promet	141
Cestovni i željeznički promet	141

Pošta, telekomunikacije i RTV sustav veza	141
Poštanski promet	141
Telekomunikacije	142
RTV sustav veza	142
1.1.4.6. Energetika	142
Plinoopskrba	142
Elektroenergetika	143
1.1.4.7. Vodnogospodarstvo	143
Vodoopskrba	143
Odvodnja otpadnih voda	144
Uređenje vodotoka	144
Melioracijska odvodnja i navodnjavanje	144

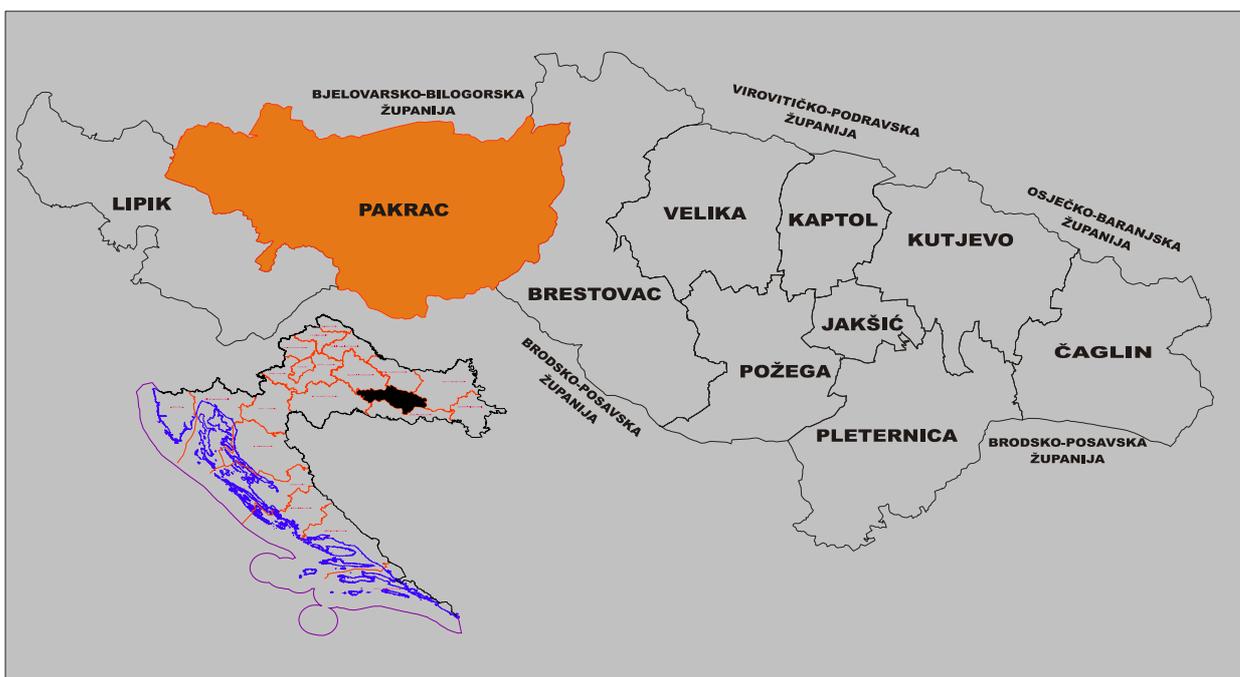
1. Polazišta

1.1. POLOŽAJ, ZNAČAJ I POSEBNOSTI PODRUČJA GRADA PAKRACA U ODNOSU NA PROSTOR I SUSTAV ŽUPANIJE I DRŽAVE

1.1.1. Osnovni podaci o stanju u prostoru

1.1.1.1. Geografski i geoprometni položaj

Područje grada Pakraca pripada dijelu prostora Istočne Hrvatske, odnosno dijelu prirodno-geografske cjeline zapadne Slavonije. U okviru prirodne cjeline zapadne Slavonije, grad Pakrac smješten je na dijelu aluvijalne ravni Pakre i prostranih ravnjaka. Nalazi se u dolini rijeke Pakre u zapadnoj Slavoniji na nadmorskoj visini od 178 m.

PRIKAZ 1 - POLOŽAJ GRADA PAKRACA U PROSTORU ŽUPANIJE

Temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u RH ("NN" br. 10/97., 124/97., 22/99., 17/99., 128/99., 44/00., 127/00., 92/01., 79/02., 83/02., 25/03., 107/03. i 175/03.) grad Pakrac nalazi se u sastavu Požeško-slavonske županije.

Prema teritorijalnom ustroju lokalne samouprave grad Pakrac jedan je od pet gradova u Županiji, a područje njegova obuhvata smješteno je u njenom sjevero-zapadnom dijelu. Svojim položajem grad Pakrac na sjevernom dijelu graniči sa Bjelovarsko-bilogorskom županijom, na južnom dijelu sa Brodsko-posavskom županijom, na zapadnom dijelu sa područjem grada Lipika te na istočnom sa općinom Brestovac.

Grad Pakrac se nalazi 120 km istočno od glavnog grada Zagreba i 26 km sjeverno od Novske. Grad je dostupan autoputom Zagreb-Lipovac, izlaz Novska ili Kutina i cestom do Pakraca. Željeznička pruga povezuje Pakrac s Zagrebom pri čemu je krajnja željeznička postaja Virovitica.

Geoprometni položaj grada Pakraca sa stajališta prometne povezanosti je otvoren prema sjeveru, zapadu i prema istoku. Prometno je relativno izoliran vjerojatno i zbog prirodnih karakteristika (Psunja i Papuka). Tako ovim prostorom prolaze državne ceste i željeznička pruga koje povezuju grad Pakrac s preostalim dijelom Županije, te s državnim prometnim koridorima (savski i podravski prometni koridor).

Grad Pakrac

U svom sastavu grad Pakrac ima 42 naselja i to: Badljevina, Batinjani, Bjelajci, Branešci, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Obrijež, Donja Šumetlica, Donji Grahovljani, Dragović, Glavica, Gornja Obrijež, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Kapetanovo Polje, Koturić, Kraguj, Kričke, Kusonje, Lipovac, Mali Banovac, Mali Budići, Novi Majur, Omanovac, Ožegovci, Pakrac, Ploštine, Popovci, Prekopakra, Prgomelje, Rogulje, Srednji Grahovljani, Stari Majur, Španovica, Tisovac, Toranj, Veliki Banovac i Veliki Budići.

Gradu Pakracu teritorijalno pripada i dio naselja Barica koje prema ustrojstvu JLS pripada Općini Sirač, a koje nije u sastavu Požeško-slavonske nego Bjelovarsko-bilogorske županije.

1.1.1.2. Površina, naseljenost, stanovništvo

a) Površina

Grad Pakrac po svojoj površini najveća je jedinica lokalne samouprave u Požeško-slavonskoj županije s površinom od 358,08 km², što čini 19,73% ukupne površine Županije.

STANJE U PROSTORU GRADA PAKRACA

Tablica br. 1.

Područje grada	Površina		Stanovnici				Gustoća naseljenosti stan./km ²	
	km ²	Udio u površini Županije %	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1991.	Popis 2001.
			broj	%	broj	%	broj	broj
Obalno*	-	-	-	-	-	-	-	-
Otočno*	-	-	-	-	-	-	-	-
Kontinentalno granično**	-	-	-	-	-	-	-	-
Ostalo	358.08	19,73	16.367	16,48	8.855	10,32	45,70	24,73
Grad Pakrac	358.08	19,73	16.367	16,48	8.855	10,32	45,70	24,73

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije, PP Požeško-slavonske županije, Popis stanovništva 2001.god.

Napomene: * U skladu s čl. 45. Zakona o prostornom uređenju ("NN", br. 30/94, 68/98, 61/00, 32/02, i 100/04) područje grada Pakraca ne ulazi u obalno ili otočno područje RH.

** U skladu s kartografskim materijalima Programa prostornog razvitka RH ("NN", br. 50/99 – kartografski prikaz broj 23 – Posebne smjernice za planiranje i uređenje – Područje uz državnu granicu) područje grada Pakraca ne ulazi u kontinentalno granično područje RH.

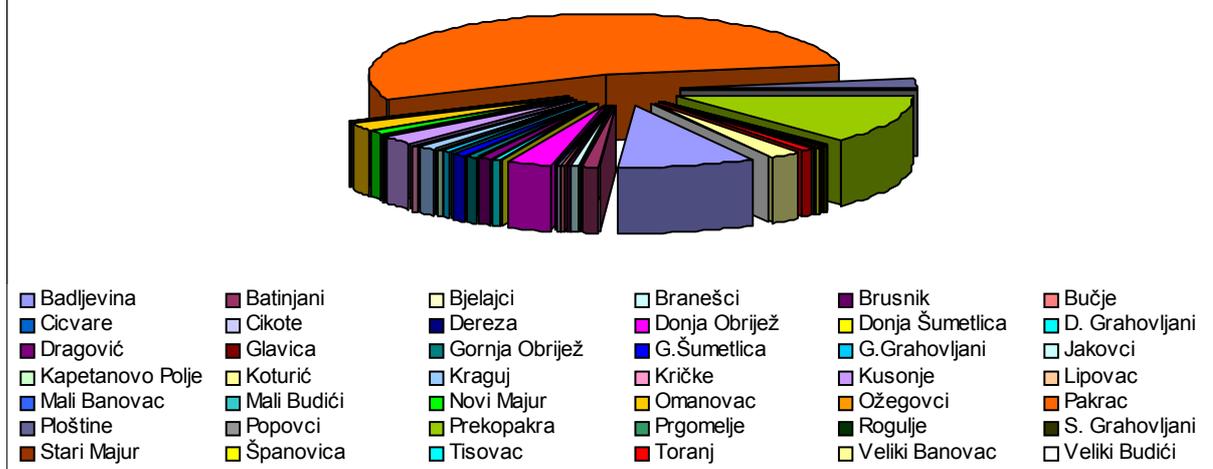
**USPOREDNI PRIKAZ STATISTIČKIH PODATAKA (1991. – 2001. g.)
ZA POŽEŠKO-SLAVONSKU ŽUPANIJU I GRAD PAKRAC**

Tablica br. 2.

	Površina		Stanovnici				Stanovi				Domaćinstva		Gustoća naseljenosti br.st./k m ²
	km ²	%	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 1991.	Popis 2001.	
			broj	%	broj	%	broj	%	broj	%	broj	broj	
Županija	1.815,23	100	99.334	100	85.831	100	34.446	100	30.683	100	32.054	27.445	47,28
Grad Pakrac	358,08	100	16.367	100	8.855	100	6.325	100	4002	100	5.692	3.448	24,73
Naselja													
Badljevina	14,08	3,9	828	5,07	843	9,52	324	5,12	316	7,90	294	293	59,85
Batinjani	8,18	2,2	266	1,62	86	0,98	119	1,9	49	1,23	99	42	10,51
Bjelajci	3,93	1,1	38	0,23	13	0,15	17	0,27	0	0	16	6	3,30
Branešci	13,17	3,6	305	1,86	41	0,46	123	1,95	5	0,12	103	27	3,11
Brusnik	9,60	2,6	112	0,70	29	0,33	55	0,87	34	0,85	33	15	3,02
Bučje	2,59	0,7	142	0,86	29	0,33	73	1,15	2	0,04	52	13	11,18
Cicvare	13,73	3,8	14	0,08	4	0,04	8	0,12	0	0	4	3	0,29
Cikote	15,95	4,4	68	0,42	8	0,09	37	0,58	1	0,03	27	5	0,50
Dereza	9,21	2,5	128	0,80	15	0,17	68	1,07	0	0	44	9	1,63
Donja Obrijež	9,66	2,7	321	1,96	264	2,99	118	1,86	131	3,28	107	92	27,32
Donja Šumetlica	3,16	0,9	65	0,40	4	0,04	28	0,44	0	0	24	3	1,26
Donji Grahovljani	7,64	2,1	188	1,15	44	0,49	96	1,51	9	0,22	76	21	5,76
Dragović	10,06	2,9	284	1,73	65	0,73	101	1,60	26	0,65	88	31	6,46
Glavica	1,69	0,4	77	0,47	6	0,06	32	0,5	0	0	26	3	3,55
Gornja Obrijež	5,35	1,5	284	1,73	77	0,89	111	1,75	35	0,88	104	32	14,38
Gornja Šumetlica	40,20	11,1	138	0,84	76	0,87	69	1,1	62	1,55	54	36	1,89
Gornji Grahovljani	12,75	3,5	136	0,83	33	0,37	63	1,0	0	0	51	18	2,59
Jakovci	5,89	1,6	39	0,23	5	0,05	26	0,41	1	0,02	19	4	0,85
Kapetanovo Polje	3,42	0,9	67	0,40	53	0,6	38	0,6	28	0,7	26	20	15,46
Koturčić	19,90	5,5	46	0,28	4	0,04	23	0,36	0	0	20	2	0,20
Kraguj	8,45	2,3	176	1,07	91	1,02	59	0,93	57	1,42	62	35	10,76
Kričke	4,55	1,8	90	0,56	45	0,5	40	0,63	36	0,90	36	27	9,88
Kusonje	14,87	4,1	1.101	6,72	200	2,25	385	6,08	109	2,72	367	95	13,44
Lipovac	7,83	2,1	5	0,03	-	-	6	0,10	0	0	2	-	0,00
Mali Banovac	0,41	1,0	31	0,20	22	0,25	15	0,23	13	0,33	10	12	52,39
Mali Budići	0,68	0,2	19	0,11	6	0,06	10	0,15	0	0	9	2	8,74
Novi Majur	1,82	0,5	119	0,72	109	1,23	41	0,64	44	1,10	38	38	59,57
Omanovac	5,17	1,4	261	1,60	186	2,1	100	1,59	85	2,12	91	66	35,93
Ožegovci	14,53	4,0	179	1,10	37	0,42	89	1,4	5	0,12	69	20	2,55
Pakrac	12,80	3,5	8.197	50,10	4.772	53,9	3.027	47,90	2.299	57,45	2853	1872	372,63
Ploštine	2,66	0,7	224	1,36	198	2,23	87	1,37	72	1,80	81	62	74,29
Popovci	8,08	2,2	68	0,41	7	0,07	26	0,41	1	0,02	31	5	0,87
Prekopakra	6,48	1,8	1.347	8,23	1.127	12,73	484	7,65	452	11,30	452	399	173,71
Prgomelje	6,90	1,9	65	0,40	4	0,04	30	0,47	0	0	21	3	0,58
Rogulje	8,46	2,3	61	0,37	12	0,13	36	0,57	0	0	24	7	1,42
Sred. Grahovljani	9,67	2,7	43	0,26	8	0,1	22	0,35	0	0	16	4	0,83
Stari Majur	0,58	0,1	41	0,25	35	0,4	26	0,41	24	0,60	15	13	59,36
Španovica	5,97	1,7	191	1,16	31	0,36	64	1,01	10	0,25	63	16	5,19
Tisovac	9,60	2,7	73	0,44	8	0,09	44	0,70	0	0	35	4	0,83
Toranj	11,41	3,1	292	1,80	86	0,99	113	1,80	28	0,70	98	35	7,53
Veliki Banovac	2,73	0,7	183	1,12	170	1,91	66	1,04	68	1,7	55	57	62,08
Veliki Budići	4,88	1,3	55	0,33	2	0,02	26	0,41	0	0	17	1	0,41

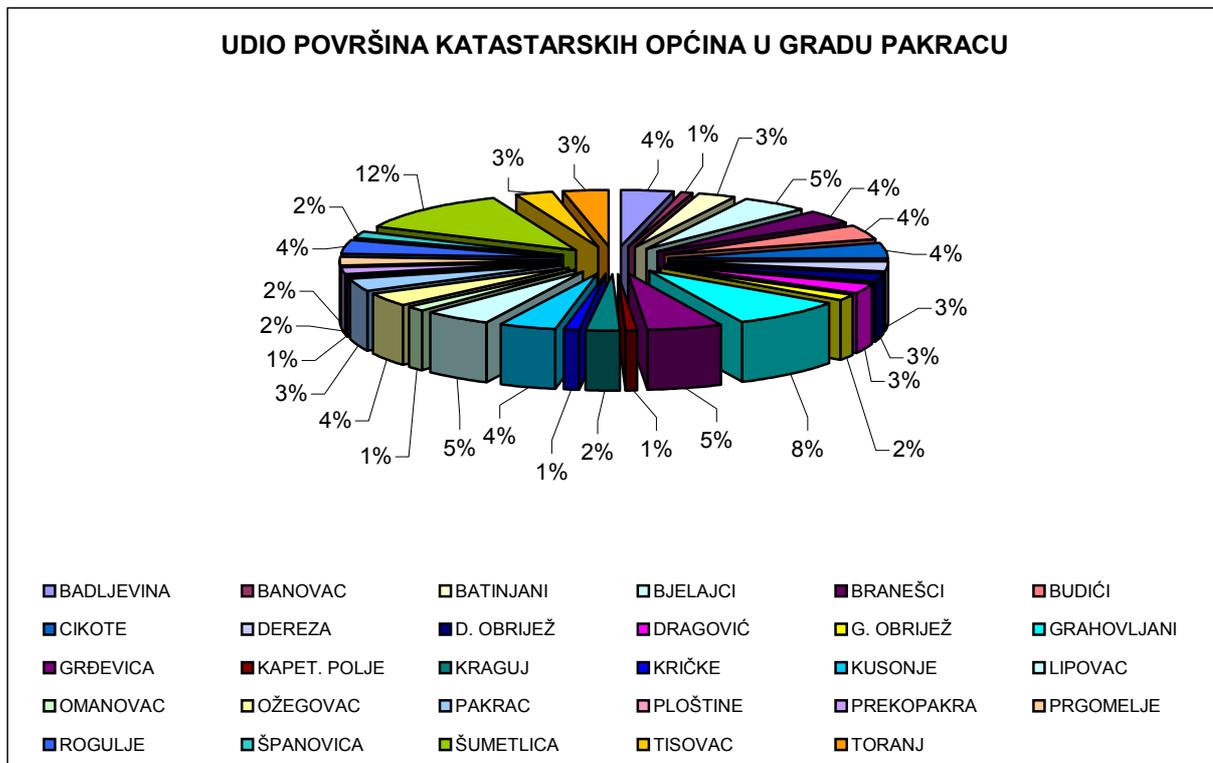
Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije, Popis stanovništva 1991.i 2001.god.

Udio stanovništva pojedinog naselja u ukupnom stanovništvu grada Pakraca 2001.g.

Područje Grada prema katastarskim izmjerama obuhvaćeno je sa 29 katastarskih općina koje zauzimaju površine prema prikazanom udjelu pojedinih katastarskih općina u sljedećem grafu.

UDIO POVRŠINA KATASTARSKIH OPĆINA U GRADU PAKRACU

b) Naseljenost

U četrdesetdva naselja koja teritorijalno pripadaju gradu Pakracu izračunata je gustoća naseljenosti na osnovi statističkih granica naselja i prikazana u sljedećoj tablici:

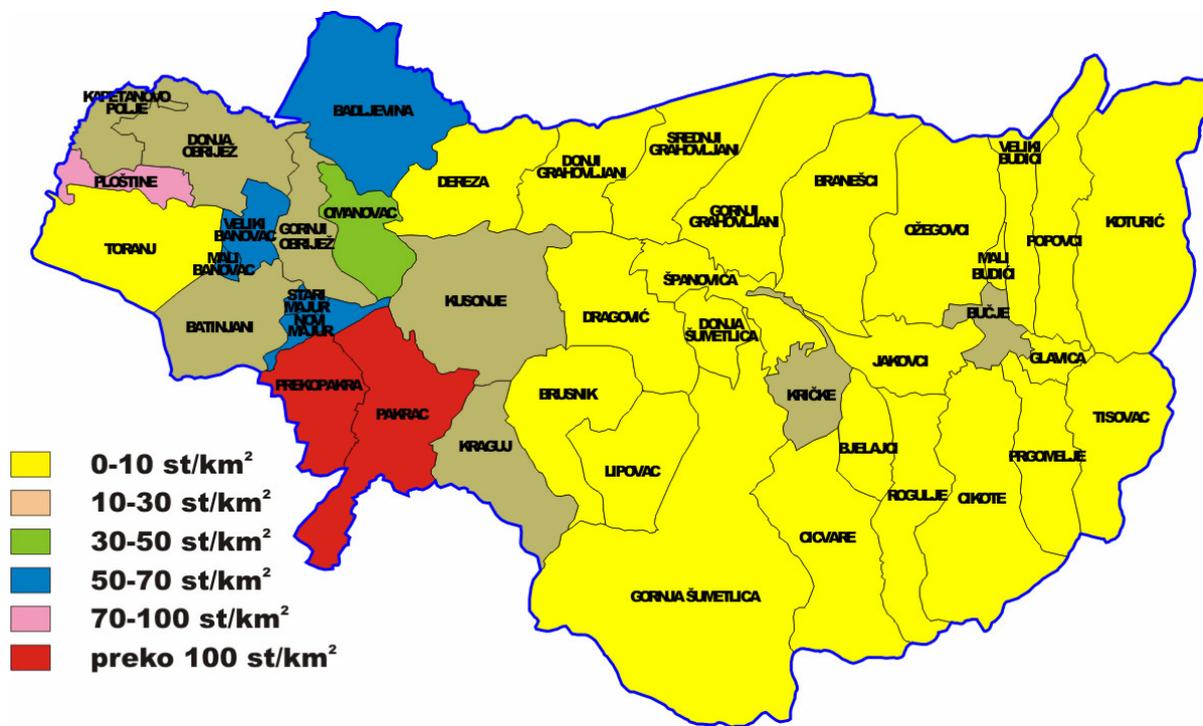
Tablica br. 3.

BROJ STANOVNIKA, POVRŠINA I GUSTOĆA U NASELJIMA GRADA PAKRACA, STANJE 2001.g.				
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika 2001. god.	Površina naselja (km ²)	Gustoća st/km ² 2001. god.
1.	Badlješina	843	14,08	59,87
2.	Batinjani	86	8,18	10,51
3.	Bjelajci	13	3,93	3,30
4.	Branešci	41	13,17	3,11
5.	Brusnik	29	9,60	3,02
6.	Bučje	29	2,59	11,19
7.	Cicvare	4	13,73	0,29
8.	Cikote	8	15,95	0,50
9.	Dereza	15	9,21	1,63
10.	Donja Obrijež	264	9,66	27,32
11.	Donja Šumetlica	4	3,16	1,26
12.	Donji Grahovljani	44	7,64	5,76
13.	Dragović	65	10,06	6,46
14.	Glavica	6	1,69	3,55
15.	Gornja Obrijež	77	5,35	14,39
16.	Gornja Šumetlica	76	40,20	1,89
17.	Gornji Grahovljani	33	12,75	2,59
18.	Jakovci	5	5,89	0,85
19.	Kapetanovo Polje	53	3,42	15,49
20.	Koturić	4	19,90	0,20
21.	Kraguj	91	8,45	10,76
22.	Kričke	45	4,55	9,89
23.	Kusonje	200	14,87	13,44
24.	Lipovac	-	7,83	0,00
25.	Mali Banovac	22	0,41	52,39
26.	Mali Budići	6	0,68	8,74
27.	Novi Majur	109	1,82	53,65
28.	Omanovac	186	5,17	35,97
29.	Ožegovci	37	14,53	2,55
30.	Pakrac	4.772	12,80	372,81
31.	Ploštine	198	2,66	74,43
32.	Popovci	7	8,08	0,87
33.	Prekopakra	1.127	6,48	173,91
34.	Prgomelje	4	6,90	0,58
35.	Rogulje	12	8,46	1,42
36.	Srednji Grahovljani	8	9,67	0,83
37.	Stari Majur	35	0,58	60,34
38.	Španovica	31	5,97	5,19
39.	Tisovac	8	9,60	0,83
40.	Toranj	86	11,41	7,53
41.	Veliki Banovac	170	2,73	62,27
42.	Veliki Budići	2	4,88	0,41
UKUPNO:		8.855	358,08	24,73

Izvor podataka: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. god., Prostorni plan Požeško-slavonske županije i Prostorni plan (bivše) općine Pakrac.

Prosječna gustoća naseljenosti prostora grada Pakraca 2001. godine iznosila je 24,73 stanovnika na 1 km², što je gotovo u pola manje od prosjeka Županije (47,28 stan/km²). Prostor grada Pakraca ubrajamo u rijeđe naseljene prostore Županije (osmi po redu naseljenosti od ukupno deset JLS Požeško-slavonske županije).

PRIKAZ 2 – GUSTOĆA NASELJENOSTI STATISTIČKIH PODRUČJA NASELJA ZA 2001. GODINE

c) Stanovništvo

Temeljem posljednjeg Popisa stanovništva 2001. godine na području grada Pakraca živjelo je 8.855 stanovnika. U usporedbi s popisom stanovništva 1991. godine broj stanovnika na području grada Pakraca je znatno smanjen, a razlog tome su demografske promjene nastale u Domovinskom ratu.

Tablica br. 4.

KRETANJE STANOVNIŠTVA U RAZDOBLJU 1981. - 2001. GOD. NA PODRUČJU OBUHVATA GRADA PAKRACA					
Područje	Popisne godine			Indeks	
	1981.	1991.	2001.	1991/1981.	2001/1991.
Županija	99.189	99.334	85.831	100,1	86,4
Grad Pakrac	16.475	16.367	8.855	99,34	54,10
Udio Grada, %	16,61	16,47	10,31	-	-

Izvor podataka: DZS Popisi stanovništva 1981., 1991. i 2001. godine i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Udio stanovništva grada Pakraca u stanovništvu Županije u promatranom razdoblju smanjio se što je posljedica intenzivnijeg smanjenja ukupnog broja stanovnika grada Pakraca izazvana ratnim zbivanjima na tom području.

Stanovništvo grada Pakraca danas živi u 42 naselja, a samo je naselje Badljevina u posljednjem međupopisnom razdoblju povećalo broj stanovnika, dok je naselje Lipovac demografski odumrlo.

Tablica br. 5.

KRETANJE STANOVNIŠTVA PO NASELJIMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA U RAZDOBLJU 1981., 1991. I 2001. GODINE I INDEKSI						
Red. br.	Naselje	Stanovništvo			Indeksi	
		1981.	1991.	2001.	1991/1981.	2001/1991.
1.	Badljevina	839	828	843	98,68	101,81
2.	Batinjani	322	266	86	82,60	32,33
3.	Bjelajci	61	38	13	62,29	34,21
4.	Branešci	372	305	41	81,98	13,44
5.	Brusnik	120	112	29	93,33	25,89
6.	Bučje	145	142	29	97,93	20,42
7.	Cicvare	15	14	4	93,33	28,57
8.	Cikote	117	68	8	58,12	11,76
9.	Dereza	163	128	15	78,52	11,71
10.	Donja Obrijež	377	321	264	85,14	82,24
11.	Donja Šumetlica	81	65	4	80,24	6,15
12.	Donji Grahovljani	267	188	44	70,41	23,40
13.	Dragović	296	284	65	95,94	22,88
14.	Glavica	83	77	6	92,77	7,79
15.	Gornja Obrijež	302	284	77	94,04	27,11
16.	Gornja Šumetlica	199	138	76	69,34	55,07
17.	Gornji Grahovljani	166	136	33	81,92	24,26
18.	Jakovci	60	39	5	65,00	12,82
19.	Kapetanovo Polje	115	67	53	58,26	79,10
20.	Koturić	67	46	4	68,65	8,69
21.	Kraguj	180	176	91	97,77	51,70
22.	Kričke	137	90	45	65,69	50,00
23.	Kusonje	1.047	1.101	200	105,15	18,16
24.	Lipovac	12	5	-	41,66	-
25.	Mali Banovac	39	31	22	79,48	70,96
26.	Mali Budići	31	19	6	61,29	31,57
27.	Novi Majur	134	119	109	88,80	91,59
28.	Omanovac	300	261	186	87,00	71,26
29.	Ožegovci	224	179	37	79,91	20,67
30.	Pakrac	7.361	8.197	4.772	111,35	58,21
31.	Ploštine	288	224	198	77,77	88,39
32.	Popovci	98	68	7	69,38	10,29
33.	Prekopakra	1.301	1.347	1.127	103,53	83,66
34.	Prgomelje	89	65	4	73,03	6,15
35.	Rogulje	81	61	12	75,30	19,67
36.	Srednji Grahovljani	60	43	8	71,66	18,60
37.	Stari Majur	63	41	35	65,08	85,36
38.	Španovica	194	191	31	98,45	16,23
39.	Tisovac	90	73	8	81,11	10,95
40.	Toranj	348	292	86	83,90	29,45
41.	Veliki Banovac	166	183	170	110,24	92,89
42.	Veliki Budići	85	55	2	64,70	3,63
UKUPNO:		17.023	16.367	8.855	96,15	54,10

Izvor podataka: DSZ Popisi stanovništva 1981., 1991. i 2001. god. i Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo 2004.g. i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Iz kretanja stanovništva po naseljima je vidljivo da je u svim naseljima osim u jednom, u posljednjem međupopisnom razdoblju došlo do velikog smanjenja broja stanovnika. Pad stanovništva iznosi od 7,11% u naselju Veliki Banovac pa čak do 96,37% u naselju Veliki Budići.

Prema popisu stanovništva 2001. godine naselje Barica (koje samo dijelom teritorijalno pripada gradu Pakracu) ima 61 stanovnika od čega 54,1% stanovnika čine žene i 45,9% muškarci. Prosječna godišnja stopa pada – 1,08% (1991. – 2001.). Površina naselja iznosi 2,49 km², naselje ima ukupno 25 domaćinstava, a postoji od 1948. godine. Stanovništvo po dobi pripada dubokoj starosti (mlado stanovništvo čini 29,5% stanovnika, zrelo 47,5% dok staro čini 23,0%). Naselje Barica smješteno je na zapadnim padinama Ravne Gore u dolini potoka Željnjak, u mikroregiji Planinskog niza Ravna Gora – Papuk – Krndija Slavenskog međurječja, 3,0 km jugoistočno od naselja Sirač, odnosno na lokalnoj cesti L37156 Sirač – (L37155) - Barica. Nalazi se na 190 m nadmorske visine. Gospodarska osnova u ovom naselju je poljodjelstvo i stočarstvo.

Prikaz demografske slike naselja Barica.

Tablica br. 6.

DEMOGRAFSKA SLIKA NASELJA BARICA – OPĆINA SIRAC –								
Općina Sirač naselje	Broj stanovnika		Površina		Index 01/91	Starosna dob		
	1991.	2001.	km ²	%		0-19	20-59	60 i više
Barica	68	61	1,98	1,4	89,70	18	29	14

Izvor podataka: Strateški plan razvoja Općine Sirač.

Tablica br. 7.

DOBNA OBILJEŽJA STANOVNIŠTVA PO NASELJIMA GRADA PAKRACA 2001. GOD.					
Red. broj	Naselja	Udio mladih od ukupnog broja stanovnika, %	Koeficijent starosti, %	Indeks starosti, %	Dobni tip
1.	Badlješina	27,99	22,30	79,66	staro
2.	Batinjani	12,79	38,37	300,00	staro
3.	Bjelajci	15,38	53,85	350,00	staro
4.	Branešci	9,76	63,41	650,00	staro
5.	Brusnik	13,79	44,83	325,00	staro
6.	Bučje	13,79	62,07	450,00	staro
7.	Cicvare	0,00	50,00	0,00	staro
8.	Cikote	0,00	87,50	0,00	staro
9.	Dereza	0,00	66,67	0,00	staro
10.	Donja Obrijež	21,21	29,55	139,29	staro
11.	Donja Šumetlica	0,00	100,00	0,00	staro
12.	Donji Grahovljani	22,73	27,27	120,00	staro
13.	Dragović	3,08	55,38	1800,00	staro
14.	Glavica	0,00	83,33	0,00	staro
15.	Gornja Obrijež	24,68	45,45	184,21	staro
16.	Gornja Šumetlica	9,21	39,47	428,57	staro
17.	Gornji Grahovljani	21,21	51,52	242,86	staro
18.	Jakovci	0,00	80,00	0,00	staro
19.	Kapetanovo Polje	24,53	37,74	153,85	staro
20.	Koturić	0,00	50,00	0,00	staro
21.	Kraguj	17,58	31,87	181,25	staro
22.	Kričke	0,00	80,00	0,00	staro
23.	Kusonje	15,00	49,00	326,67	staro
24.	Lipovac	-	-	-	-
25.	Mali Banovac	9,09	59,09	650,00	staro
26.	Mali Budići	16,61	33,33	200,00	staro
27.	Novi Majur	26,34	16,51	62,07	staro
28.	Omanovac	26,34	25,81	97,96	staro
29.	Ožegovci	2,70	70,27	2600,00	staro
30.	Pakrac	22,28	24,94	111,95	staro
31.	Ploštine	19,19	33,84	176,32	staro
32.	Popovci	0,00	57,14	0,00	staro
33.	Prekopakra	24,13	19,79	81,99	staro
34.	Prgmelje	0,00	100,00	0,00	staro
35.	Rogulje	8,33	66,67	800,00	staro
36.	Srednji Grahovljani	25,0	37,50	150,00	staro
37.	Stari Majur	17,14	22,86	133,33	staro
38.	Španovica	9,68	45,16	466,67	staro
39.	Tisovac	12,50	62,50	500,00	staro
40.	Toranj	23,26	32,56	140,00	staro
41.	Veliki Banovac	25,88	20,00	77,27	staro
42.	Veliki Budići	0,00	100,00	0,00	staro
Ukupno Grad:		22,06	27,18	123,25	staro

Izvor podataka: Popis stanovništva 2001. god. DZS i Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo 2004. g. i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije. Koeficijent starosti predstavlja udio osoba starih 60 i više godina u ukupnom broju stanovništva. Kritična vrijednost iznosi 12,00%. Indeks starosti predstavlja broj osoba starih 60 i više godina u odnosu na broj osoba starih od 0-19 godina. Kritična vrijednost je 40,0%. Ako ova dva pokazatelja predstavljaju dobni tip stanovništva, onda se može reći da je stanovništvo grada Pakraca staro stanovništvo.

Po dobnoj strukturi, ukupno stanovništvo Grada ima obilježja demografske starosti. Po naseljima struktura je različita. Udio mladih u pojedinim naseljima kreće se od (0,00) 2,7% do 27,99% stanovništva. U dvanaest naselja uopće nema mladog stanovništva što ukazuje na vrlo lošu demografsku prognozu i ukazuje na odumiranje pojedinih naselja kroz izvjesno vrijeme.

Udio mladih s više od 25% je u naseljima Badljevin, Novi Majur, Omanovac, Srednji Grahovljani i Veliki Banovac.

Prosječna starost stanovnika grada Pakraca je 2001. godine bila 41,6 godina, što znači da je u odnosu na Županiju veća (38,2), a u odnosu svih 10 JLS Županije su na devetom mjestu po broju prosječne starosti. Stanovništvo grada Pakraca je 2001.g. živjelo u 3.448 kućanstava prosječne veličine 2,6 članova, a prosječna veličina kućanstava Županije je iznosila 3,1 član.

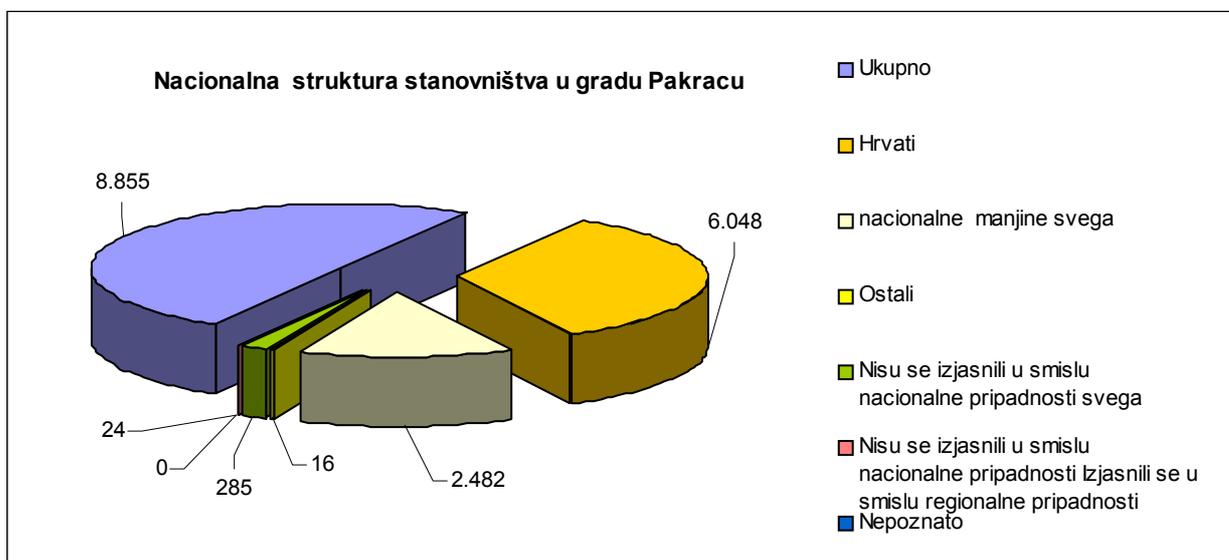
Od 8.855 stanovnika 4.131 su muškarci te 4.724 žene.

Prema podacima Državnog zavoda za statistiku, a temeljem Popisa stanovništva 2001. godine nacionalnu strukturu na ovom području čine sljedeće nacionalnosti:

Tablica br.8.

NACIONALNA STRUKTURA STANOVNIŠTVA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA PREMA POPISU STANOVNIŠTVA 2001.g.			
Ukupno stanovnika u Gradu		Broj	%
		8.855	100
1. Hrvati		6.048	68,30
2. Nacionalne manjine	sveukupno nacionalne manjine	2.482	28,03
	<i>Albanci</i>	28	0,32
	<i>Austrijanci</i>	-	-
	<i>Bošnjaci</i>	5	0,06
	<i>Bugari</i>	-	-
	<i>Crnogorci</i>	-	-
	<i>Česi</i>	269	3,04
	<i>Mađari</i>	65	0,73
	<i>Makedonci</i>	3	0,03
	<i>Nijemci</i>	12	0,14
	<i>Poljaci</i>	-	-
	<i>Romi</i>	-	-
	<i>Rumunji</i>	-	-
	<i>Rusi</i>	2	0,02
	<i>Rusini</i>	-	-
	<i>Slovaci</i>	2	0,02
	<i>Slovenci</i>	19	0,21
<i>Srbi</i>	1.514	17,10	
<i>Talijani</i>	559	6,31	
<i>Turci</i>	-	-	
<i>Ukrajinci</i>	4	0,05	
<i>Vlasi</i>	-	-	
<i>Židovi</i>	-	-	
3. Ostali		16	0,18
4. Nisu se izjasnili u smislu nacionalne pripadnosti	Svega	285	3,22
	Izjasnili su se u smislu regionalne pripadnosti	-	-
5. Nepoznato		24	0,27

Izvor podataka: Popis stanovništva 2001. g. DZS HR i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Prema iskazanim pokazateljima vidljivo je da je na području grada Pakraca većinsko stanovništvo Hrvatsko što iznosi 68,30% od ukupnog broja stanovnika, nacionalne manjine čine 28,30%, ostalo stanovništvo 0,18 %, nisu se izjasnili u smislu nacionalne pripadnosti 3,22% dok je nepoznatog stanovništva 0,27%.

Tablica br. 9.

KRETANJE BROJA KUĆANSTAVA PO NASELJIMA GRADA PAKRACA U RAZDOBLJU 1981. - 2001. god.									
Red. broj	Naselja	Popisne godine			Indeksi		Prosječne veličine broja članova		
		1981.	1991.	2001.	91/81.	2001./1991.	1981.	1991.	2001.
1.	Badljevina	289	294	293	101,73	99,65	2,9	2,8	2,9
2.	Batinjani	108	99	42	91,66	42,42	3,0	2,7	2,0
3.	Bjelajci	19	16	6	84,21	37,5	3,2	2,4	2,2
4.	Branešci	120	103	27	85,83	26,21	3,1	3,0	1,5
5.	Brusnik	38	33	15	115,15	45,45	3,2	3,4	1,9
6.	Bučje	52	52	13	100,00	25,00	2,8	2,7	2,2
7.	Cicvare	7	4	3	57,14	75,00	2,1	3,5	1,3
8.	Cikote	35	27	5	77,14	18,51	3,3	2,5	1,6
9.	Dereza	62	44	9	70,96	20,45	2,6	2,9	1,7
10.	Donja Obrijež	121	107	92	88,42	85,98	3,1	3,0	2,9
11.	Donja Šumetlica	24	24	3	100,00	12,50	3,4	2,7	1,3
12.	Donji Grahovljani	80	76	21	95,00	27,63	3,3	2,5	2,1
13.	Dragović	88	88	31	100,00	35,22	3,4	3,2	2,1
14.	Glavica	24	26	3	108,33	11,53	3,5	3,0	2,0
15.	Gornja Obrijež	105	104	32	99,04	30,76	2,9	2,7	2,4
16.	Gornja Šumetlica	62	54	36	87,09	66,66	3,2	2,6	2,1
17.	Gornji Grahovljani	61	51	18	83,60	35,29	2,7	2,7	1,8
18.	Jakovci	22	19	4	86,36	21,05	2,7	2,1	1,3
19.	Kapetanovo Polje	38	26	20	68,42	76,92	3,0	2,6	2,7
20.	Koturić	21	20	2	95,23	10,00	3,2	2,3	2,0
21.	Kraguj	61	62	35	101,63	56,45	3,0	2,8	2,6
22.	Kričke	43	36	27	83,72	75,00	3,2	2,5	1,7
23.	Kusonje	312	367	95	117,62	25,88	3,4	3,1	2,1
24.	Lipovac	6	2	-	33,33	-	2,0	2,5	0,0
25.	Mali Banovac	12	10	12	83,33	120,00	3,3	3,1	1,8
26.	Mali Budići	9	9	2	100,00	22,22	3,4	2,1	3,0
27.	Novi Majur	40	38	38	95,00	100,00	3,4	3,1	2,9
28.	Omanovac	94	91	66	96,80	72,52	3,2	2,9	2,8
29.	Ožegovci	75	69	20	92,00	28,98	3,0	2,6	1,9
30.	Pakrac	2527	2853	1872	112,90	65,61	2,9	2,9	2,5
31.	Ploštine	79	81	62	102,53	76,54	3,5	2,8	3,2
32.	Popovci	23	31	5	13,04	16,12	3,2	3,0	1,4
33.	Prekopakra	428	452	399	105,60	88,27	3,0	3,0	2,8
34.	Prgomelje	27	21	3	77,77	14,28	3,3	3,1	1,3
35.	Rogulje	29	24	7	82,27	29,16	2,8	2,5	1,7
36.	Srednji Grahovljani	18	16	4	88,88	25,00	3,3	2,7	2,0
37.	Stari Majur	21	15	13	71,14	86,66	3,0	2,7	2,7
38.	Španovica	57	63	16	110,52	25,39	3,4	3,0	1,9
39.	Tisovac	35	35	4	100,00	11,42	2,6	2,1	2,0
40.	Toranj	106	98	35	92,45	35,71	3,3	3,0	2,5
41.	Veliki Banovac	60	55	57	91,66	103,63	2,8	3,3	3,0
42.	Veliki Budići	19	17	1	89,47	5,88	3,4	3,2	2,0
Ukupno Grad:		5468	5692	3448	104,09	60,57	3,0	2,9	2,6

Izvor podataka: Popis stanovništva 1981., 1991. i 2001. god. i Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo 2004.g. i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Iz prikazanih podataka o kretanju broja kućanstava u naseljima grada Pakraca iz Popisa stanovništva u 2001. godini u odnosu na prethodno popisno razdoblje 1991. godinu vidljivo je da je u svega četiri naselja (Badljevina, Kapetanovo Polje, Mali Budići i Ploštine) došlo do povećanja prosječnog broja članova kućanstava. Najveće smanjenje broja članova kućanstava vidljivo je u naseljima Branešci, Brusnik, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Kričke, Lipovac, Mali Banovac, Ožegovci, Popovci, Prgomelje, Rogulje i Španovica što u iznosi od 37-100%.

Uspoređujući prosječan broj članova kućanstava 2001. godine sa prosječnim brojem članova kućanstava u 1981. godini vidljivo je da je samo u jednom naselju (Veliki Banovac) povećan taj prosjek dok je u svim ostalim naseljima smanjen.

1.1.1.3. Naselja, građevinska područja i ostala izgrađena područja

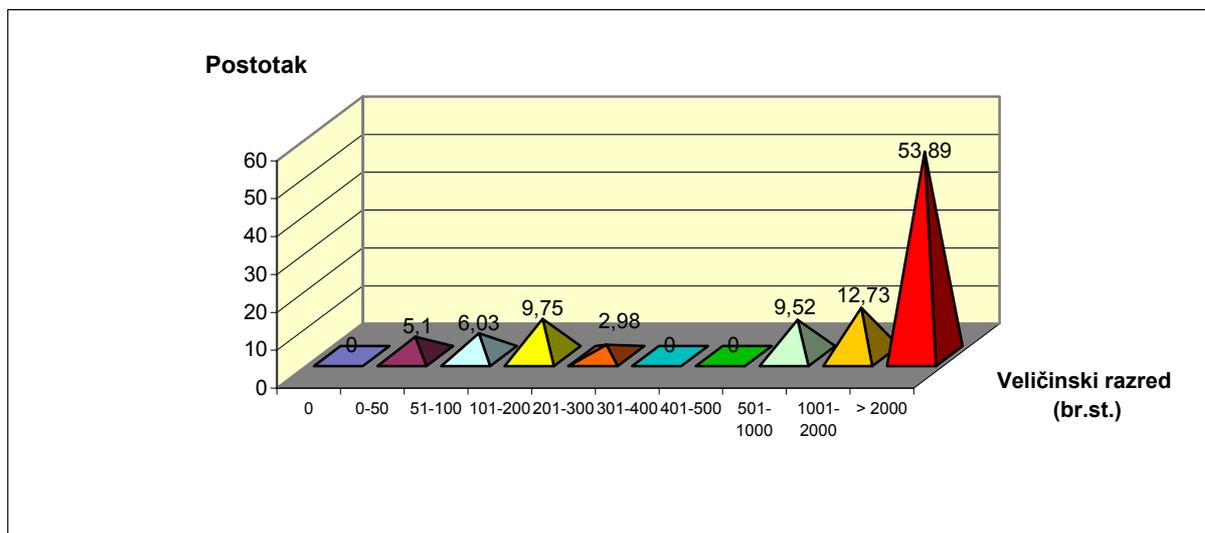
a) Naselja

Temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj ("NN" br. 10/97., 124/97., 22/99., 17/99., 128/99., 44/00., 127/00., 92/01., 79/02., 83/02., 25/03., 107/03. i 175/03.) u sastavu grada Pakraca se nalazi 42 naselja. Naselje Pakrac je gradsko središte. Mjereno brojem stanovnika, prosječna veličina naselja 2001. godine je 210 stanovnika.

Tablica br. 10.

NASELJA PO VELIČINSKIM RAZREDIMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA 2001.g.				
Veličinski razred (broj stanovnika)	Broj naselja	Broj stanovnika 2001. god.	Učešće u ukupnom broju naselja %	Učešće u ukupnom broju stanovnika %
0	1	0	2,38	0,00
0-50	25	452	59,53	5,10
51-100	7	534	16,67	6,03
101-200	5	863	11,90	9,75
201-300	1	264	2,38	2,98
301-400	0	0	0,00	0,00
401-500	0	0	0,00	0,00
501-1000	1	843	2,38	9,52
1001-2000	1	1.127	2,38	12,73
> 2000	1	4.772	2,38	53,89
UKUPNO:	42	8.855	100,00	100,00

Izvor podataka: Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. godine i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Udio ukupnog broja stanovnika po veličinskim razredima

Prema broju stanovnika najviše prevladavaju naselja do 50 stanovnika što čini 59,53% od ukupnog broja naselja u kojima živi 5,10% stanovništva grada Pakraca. Najveći broj stanovnika živi u naselju Pakrac koje je jedino gradsko središte, što u postotku čini 53,89% učešća u ukupnom broju stanovnika.

Od svih naselja samo su naselja: Badlješina, Dereza i Kapetanovo polje u nizinskom dijelu a ostala dio naselja su u prijelaznom brdskom i nižem gorskom prostoru.

Po tipologiji izgradnje u naseljima prevladavaju građevine obiteljskog stanovanja s gospodarskim građevinama po dubini građevne čestice, koje su veće dubine kod naselja u nizinskom dijelu, dok su u naseljima brdskog prostora građevne čestice u pravilu nepravilne i manje dubine.

b) Građevinska područja

Postojeća građevinska područja svih naselja grada Pakraca utvrđena su Općinskim Prostornim planom bivše općine Pakrac ("Sl. vjesnik općine Pakrac", br. 12/78.), Odluke o granicama građevinskog područja ("Sl. vjesnik općine Pakrac", br. 7/82., 8/82., 4/83., 6/83., 9/84., 10/84., 5/85., 15/85., 3/86., 6/88., 9/88., 3/89. i 2/98.).

Tablica br.11.

POSTOJEĆA GRAĐEVINSKA PODRUČJA NASELJA GRADA PAKRACA STANJE 2001. g.						
Red. br.	Naselja	Broj stanovnika 2001. god.	Površina (ha)	Izgrađeni dio		Gustoća naseljenosti 2001. god. (st/ha)
				ha	%	
1.	Badljevin	843	128,97	68,76	53,31	6,53
2.	Batinjani	86	54,74	26,67	48,72	1,57
3.	Bjelajci	13	11,67	3,58	30,67	1,11
4.	Branešci	41	69,50	25,21	36,27	0,59
5.	Brusnik	29	25,71	8,21	31,93	1,13
6.	Bučje	29	38,14	9,60	25,17	9,23
7.	Cicvare	4	0,00	0,00	0,00	0,00
8.	Cikote	8	26,60	11,90	44,73	0,30
9.	Dereza	15	32,69	12,95	39,61	0,45
10.	Donja Obrijež	264	37,53	23,76	63,30	7,03
11.	Donja Šumetlica	4	20,78	7,02	33,78	0,19
12.	Donji Grahovljani	44	50,12	22,06	44,01	0,87
13.	Dragović	65	46,48	23,95	51,52	1,39
14.	Glavica	6	30,50	5,61	18,39	0,19
15.	Gornja Obrijež	77	56,03	27,99	49,95	1,37
16.	Gornja Šumetlica	76	20,61	9,28	45,02	3,68
17.	Gornji Grahovljani	33	37,00	14,27	38,56	0,89
18.	Jakovci	5	13,82	6,00	43,48	0,36
19.	Kapetanovo Polje	53	14,38	7,28	50,62	3,68
20.	Koturić	4	12,61	4,56	36,16	0,31
21.	Kraguj	91	25,07	15,30	61,03	3,63
22.	Kričke	45	21,75	7,81	35,90	2,06
23.	Kusonje	200	127,46	69,64	54,63	1,56
24.	Lipovac	0	0,00	0,00	0,00	0,00
25.	Mali Banovac	22	3,91	2,69	68,79	5,62
26.	Mali Budići	6	12,59	2,48	19,69	0,47
27.	Novi Majur	109	19,62	7,77	39,60	5,55
28.	Omanovac	186	39,16	21,60	54,13	4,74
29.	Ožegovci	37	64,07	21,21	33,10	0,57
30.	Pakrac	4.772	458,82	253,20	55,18	10,40
31.	Ploštine	198	14,46	11,78	81,46	13,69
32.	Popovci	7	11,38	5,27	46,30	0,61
33.	Prekopakra	1.127	173,96	51,24	29,45	6,47
34.	Prgomelje	4	10,58	6,40	60,49	0,37
35.	Rogulje	12	23,28	7,42	31,87	0,51
36.	Srednji Grahovljani	8	13,60	5,77	42,42	0,58
37.	Stari Majur	35	17,02	4,67	27,43	2,05
38.	Španovica	31	61,63	21,28	34,52	0,50
39.	Tisovac	8	21,40	7,76	36,26	0,37
40.	Toranj	86	35,62	25,07	70,38	2,41
41.	Veliki Banovac	170	14,79	11,72	79,24	11,49
42.	Veliki Budići	2	16,78	5,11	30,45	0,12
UKUPNO:		8.855	1.915,02	883,94	46,15	4,62

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije, Prostorni plan Županije, Prostorni plan (bivše) općine Pakrac, Popis stanovništva, kućanstava i stanova 2001. god.,

Temeljem dosadašnjih demografskih i razvojnih trendova građevinska područja naselja su uglavnom predimenzionirana. Stoga je opravdano da se ista smanje prateći demografske i razvojne trendove. Izgrađenost u pojedinim naseljima iznosi od 18% (Glavica) do najviše 81% (Ploštine). Stoga je u pojedinim naseljima, a ovisno o interesu, opravdano da se dio navedene površine smanji, dok istovremeno na drugom dijelu naselja gdje postoji interes za gradnjom izvršiti korekciju odnosno proširenje.

c) Ostala izgrađena područja

Na području grada Pakraca nema nekih značajnijih izgrađenih područja izvan postojećih površina za razvoj naselja. Izuzetak predstavljaju klijeti, vikend kuće, odnosno građevine povremenog stanovanja na području "Sedlara" smještenog sjeverno od naselja Šeovice te zona povremenog stanovanja uz naselje Prekopakru.

Za područje naselja Cicvare i Lipovac dosadašnjim Prostornim planom općine Pakrac nisu određene granice građevinskog područja uz postojeće građevine. Također uz turističko - športsko - rekreacijsku zonu Matkovac postoje izgrađene manje športske građevine.

Uz postojeće gospodarske komplekse na području eksploatacijskih polja smještene su građevine koje služe eksploataciji.

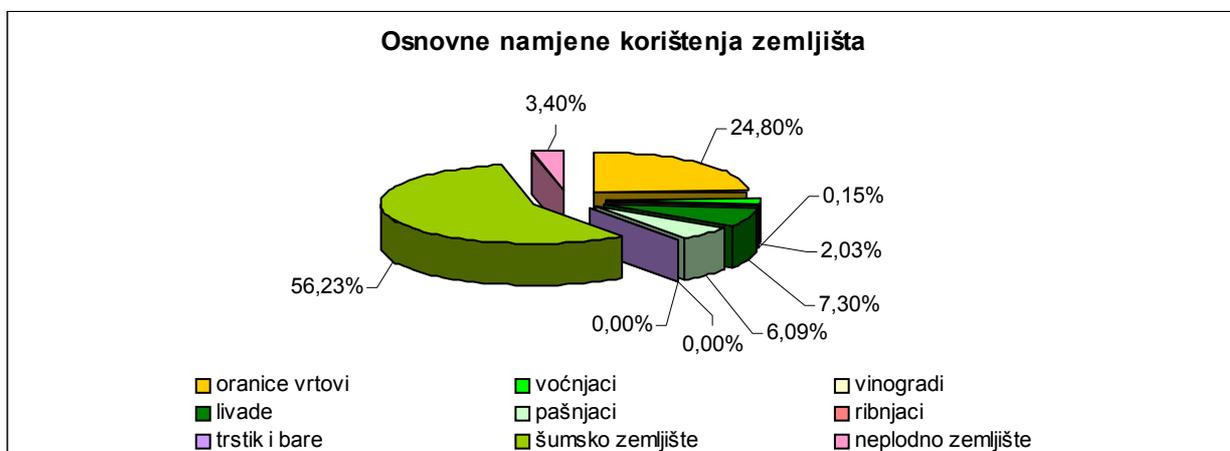
1.1.1.4. Osnovne kategorije korištenja prostora

Poljoprivredne površine u strukturi površina Grada zastupljene su udjelom od 40,37%. Obradive poljoprivredne površine Grada prostiru su na 12.275,50 ha, a čine ih oranice 72,35%, voćnjaci 5,92%, vinogradi 0,43% i livade 21,30 %. Ukupne poljoprivredne površine iznose 14.456,16 ha.

Tablica br. 12.

Grad	od toga									Ukupne površine ha
	Oranice vrtovi	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Pašnjaci	Ribnjaci	Trstik i bare	Šumsko zemljište	Neploidno zemljište	
Pakrac	8.881,50	726,64	52,52	2.614,84	2.180,66	0	0	20.133,52	1.218,19	35.807,89
%	24,80	2,03	0,15	7,30	6,09	0	0	56,23	3,40	100

Izvor podataka: DGU, Područni ured za katastar Požege, Ispostava Pakrac.

Udio ukupnih poljoprivrednih površina Grada u ukupnim poljoprivrednim površinama Županije iznosi 16,15% ukupnih obradivih površina Županije. Udio obradivih površina Grada čini 15,67% ukupnih obradivih površina Županije.

Broj stanovnika na svakih 100 ha ukupnih poljoprivrednih površina u gradu Pakracu iznosi 61,25 stanovnika, u Županiji 96, a Državi 141 st/ha.

Šumske površine su najzastupljenije u strukturi površina Grada i zauzimaju 20.133,52 ha te čine 56,23% prostora Grada.

U ukupnoj količini šumskog zemljišta Županije, Grad sudjeluje s 24,50%.

Na 100 ha šumskih površina Grada dolazi 44 stanovnika što je ispod prosjeka Županije (104 stan/100 ha) i Države (225 stan./100 ha).

Građevinska područja koja obuhvaćaju izgrađene, ali dijelom i poljoprivredne površine zauzimaju 1.915,03 ha ili 5,35 % ukupne površine grada Pakraca. Temeljem podataka DGU, Područnog ureda za katastar Požege, Ispostava Pakrac, neplodno zemljište zauzima 3,40% površine Grada.

1.1.1.5. Prirodna obilježja

Reljef

Sagledavajući cjelokupni prostor grada Pakraca možemo utvrditi da on pripada širem području prirodno-geografske cjeline zapadne Slavonije kao dijelu Požeško-slavonske županije, odnosno šire geografske regije Istočne Hrvatske.

Požeško-slavonska županija u fizičko-geografskom smislu je dio megaregije panonskog bazena, odnosno složeni dio makroregije slavonskog gromadnog gorja, karakterističnog gorsko-zavalskog reljefa¹.

Sjeverni i istočni dio područje grada Pakraca zauzimaju južni i jugozapadni dijelovi planine Papuk dok južni dio područja grada Pakraca obuhvaća sjeverna strana planine Pšunja, a zapadni dio su uglavnom ravničarska područja uz rijeku Bijelu i Pakru isprepleteni prirodnim i umjetnim vodotocima (kanalima), mjestimično zamočvarena područja.

U sljedećoj tablici su navedene nadmorske visine svih naselja grada Pakraca:

Tablica br. 13.

NADMORSKE VISINE NASELJA GRADA PAKRACA		
Redni broj	Naselje	Prosječna nadmorska visina (m)
1.	Badlješina	153
2.	Batinjani	200
3.	Bjelajci	535
4.	Branešci	309
5.	Brusnik	291
6.	Bučje	362
7.	Cicvare	502
8.	Cikote	546
9.	Dereza	150
10.	Donja Obrijež	176
11.	Donja Šumetlica	246
12.	Donji Grahovljani	200
13.	Dragović	238
14.	Glavica	300
15.	Gornja Obrijež	197
16.	Gornja Šumetlica	388
17.	Gornji Grahovljani	297
18.	Jakovci	342
19.	Kapetanovo Polje	150
20.	Koturić	519
21.	Kraguj	310
22.	Kričke	371
23.	Kusonje	191
24.	Lipovac	512
25.	Mali Banovac	210
26.	Mali Budići	437
27.	Novi Majur	218
28.	Omanovac	188
29.	Ožegovci	338
30.	Pakrac	165
31.	Ploštine	174
32.	Popovci	445
33.	Prekopakra	197
34.	Prgomelje	330
35.	Rogulje	365
36.	Srednji Grahovljani	275
37.	Stari Majur	220
38.	Španovica	238
39.	Tisovac	441
40.	Toranj	174
41.	Veliki Banovac	194
42.	Veliki Budići	450

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

¹ Prostorni plan Požeško-slavonske županije

Nadmorske visine naselja kreću se od 150 m (Dereza i Kapetanovo Polje) do 546 m (Cikote), a središte grada Pakraca je na 165 m.n.v.

Značajke glavnih oblika reljefa i hidrografske mreže u nužnoj su vezi s neotektonskim gibanjima i litološkim sastavom naslaga. Erozijski i akumulacijski procesi oblikovali su se na konačnu sliku reljefa.

Klima

Na području grada Pakraca vlada umjereno-kontinentalna klima koja pripada tipu srednjoeuropske humidne umjereno-kontinentalne klime. Nju karakterizira temperatura i vlaga zraka, oborine i vjetrovi, te ostali manje važni klimatski pokazatelji. Temperatura zraka tijekom godine najbolje odražava kontinentalnost klime. Osnovne osobine umjereno tople kišne klime su sljedeće:

- srednja mjesečna temperatura je viša od 10°C u više od četiri mjeseca u jednoj godini,
- ukupne količine oborina iznosi 892 mm godišnje,
- vjetrovitost je promjenjiva, a značajke za ovo područje su slabi vjetrovi i tišina, dok su jaki vjetrovi rijetkost.

Obzirom na reljefnu raščlanjenost prostora Grada Pakraca i Županije, na klimatske prilike kako užeg, tako i šireg prostora, utjecali su reljefni oblici i nadmorske visine, te su uočljive mikroklimatske razlike između gorskog okvira i zavale. Gore su hladnije i vlažnije u odnosu na zavalu, što je pogodovalo i razvoju mreža tekućica.

Klimatske osobine prostora grada Pakraca, dio su klimatskih osobina šireg prostora Istočne Hrvatske, koje karakterizira homogenost klimatskih osobina čemu su doprinijele reljefne osobine.

Prostor Istočne Hrvatske ima obilježja umjereno-kontinentalne klime, koju karakteriziraju česte i intenzivne promjene vremena, temperatura, vlaga zraka, oborine i vjetrovi.

Tablica br. 14.

Srednje mjesečne i srednja godišnja količina oborina u mm												
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	Σ
54,3	58	56	67	94,5	101,8	81,4	71,5	68,8	84	80	74,7	892

Tablica br. 15.

Srednje mjesečne temperature zraka (°C)											
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
-0,7	-0,5	5,3	10,8	15,0	18,9	20,5	19,4	15,7	10,4	6,3	1,3

U siječnju temperature se kreću u rasponu od -8,0 °C do +6,7 °C. Manja su kolebanja srednje vrijednosti temperature u srpnju, a kreću se od 18,3 °C do 23,6 °C. Isto tako je velik rasap zimskog ekstrema, koji može pasti od prosinca do veljače, a ljetne najviše temperature redovito se javljaju u srpnju. Najniža temperatura na području Pakraca iznosila je -30,3 °C, a najviša 39,2 °C. Prosječan broj naročito hladnih dana (ispod - 4 °C) javlja se samo s 0,7% u studenom i travnju, ali je zato u ožujku 15%, prosincu 30%, veljači 43% i u siječnju 47%.

Prvi mrazovi rijetko se javljaju u rujnu, češće u listopadu, a redovito u studenom. Posljednji mrazovi javljaju se vrlo rijetko u svibnju, često u travnju, a redovito u studenom. Posljednji mrazovi javljaju se rijetko u svibnju, često u travnju, a redovito u ožujku. Prosječna jačina vjetrova iznosi 1,5 bofor. Prosječna godišnja oblačnost iznosi 6,3. Prosječna nadmorska visina nasada: od 150 do 350 m/m. Srednja godišnja temperatura zraka iznosi 10,2 °C. Srednja temperatura zraka za vrijeme vegetacije iznosi 16,9 °C.

Ukupna suma temeperatura iznosi 3090°C. Ukupna suma sunčevog sjaja iznosi 2000 sati godišnje.

Langov kišni faktor $K_f=O/T=87,45$ pokazuje da vlada semihumidna klima. Maksimumi oborina su u VI. i X. mjesecu. Snijeg pada prosječno 28 dana godišnje. Srednja godišnja relativna vlažnost zraka iznosi 80%. Nema jačih vjetrova, ali su tuče češće.

Tablica br. 16.

Srednje mjesečne temperature zraka (°C) za razdoblje od 1954. – 1983. godine											
I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
- 1,1	1,6	6,0	10,7	15,5	19,1	20,5	19,6	16,0	10,7	5,7	1,3

Oborine obilježava postojanje primarnog i sekundarnog maksimuma koji se javljaju u lipnju i srpnju s 90 do 100 mm, te studenom s 70 mm oborina. Ovo ukazuje na prisutnost kontinentalnih i maritivnih svojstava klime (veće količine oborina značajke su maritivne klime, dok se kontinentalna klima odlikuje velikim količinama oborina u toplom dijelu godine.

Uzrok obilnijim kišama u proljetnim mjesecima su cikloni i s njim vezane hladne fronte. Ciklonska aktivnost proljeća i jeseni zahvaća šire područje, daje dugotrajne oborine najčešće manje intenzitete dnevnih oborina.

Najtopliji mjesec je srpanj, s prosječnom temperaturom od 20,9°C, dok je najhladniji siječanj, s prosječnom temperaturom od +0,5°C. Najmanje oborina padne u mjesecu ožujku prosječno 37 mm, najviše u lipnju 114 mm. Raspored oborina tijekom godine je povoljan za razvoj vegetacije jer u vegetacijskom periodu padne preko 55% od ukupne količine oborina.

Prema učestalosti i jačini podjednako su zastupljeni vjetrovi iz svih glavnih smjerova. Srednji broj dana sa jakim vjetrom (više ili jednako 6 Bof.) iznosi 7,5 dok učestalost olujnog vjetra (preko 8 bofora) iznosi prosječno 1,1 dan godišnje.

Oborine vrlo dobro karakteriziraju kontinentalnost klime. Raspored količina oborina tijekom godine vrlo je dobro raspoređena, naročito u vegetacijskom periodu od IV-X mjeseca. U prva četiri vegetacijska mjeseca: travanj, svibanj, lipanj, i srpanj padne 334 mm oborina, što je nešto manje od polovine ukupne godišnje količine oborina. Nešto je manje oborina u jesen, 194 mm, nego u proljeće, 207 mm. Prosječno godišnje ima 172 sunčana dana. Oborine donose uglavnom vjetrovi. Zimi su dosta jaki zapadni vjetrovi. Istočni i južni vjetrovi imaju mali utjecaj na klimu ovoga područja. Pojava mraza vrlo je važna za vegetaciju jer može nanijeti velike štete prizemnom rašću i mladim izbojcima, zbog toga se navode pojave – datumi proljetnih i jesenskih mrazova. Proljetni mrazovi: najraniji mraz 22.03., srednji 31.03. i najkasniji 14.04. Jesenski mrazovi: najraniji 25.09., srednji 14.11. i najkasniji 9.12.. Štetu nanose najraniji i najkasniji mrazovi. Navedeni klimatski podaci uzeti su iz podataka hidrometeorološke postaje Lipik, koja je najbliža ovom području.

Strujanje zraka na području Županije u svim godišnjim dobima je sa zapada, što je i odlika prevladavajućeg zapadnog strujanja u umjerenim širinama, ali je uvjetovano pružanjem Županije u smjeru zapad-istok.

Prema meteorološkoj obradi vodoprivredne osnove obuhvaćene su analize relevantnih meteoroloških elemenata za stanicu koja je bila smještena u slivu Orljave u naselju Cikotama (1975. – 1988. godine).

Tablica br. 17.

SREDNJE MJESEČNE I GODIŠNJE KOLIČINE OBORINA (R u mm), PRIPADNE STANDARDNE DEVIJACIJE (SD u mm), KOEFICIJENTI VARIJABILNOSTI (CV U %) I GODIŠNJA AMPLITUDA (A u mm) U METEOROLOŠKOJ STANICI CIKOTE (1975. – 1988. godine)														
Količina oborina (mm.) standard. devijac. (mm) i koefic. varijab. (%)	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	GOD.	A
R (mm)	69,3	63,9	65,5	78,5	98,1	100,00	81,6	67,6	58,3	68,1	67,8	74,0	892,6	42
SD (mm)	42,2	37,3	21,5	35,8	52,6	38,8	36,1	18,6	28,4	31,3	40,2	38,3	138,4	-
CV (%)	61	58	33	46	54	39	44	28	49	46	59	52	16	-

Izvor podataka: Vodoprivredna osnova sliva rijeke Orljave, JVP "Hrvatska vodoprivreda", Zagreb 1991.g.

Vjetar

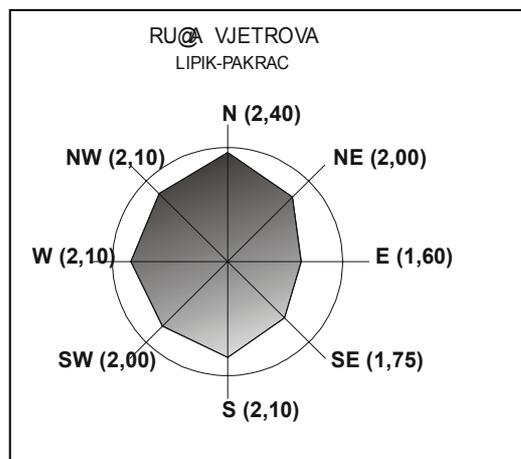
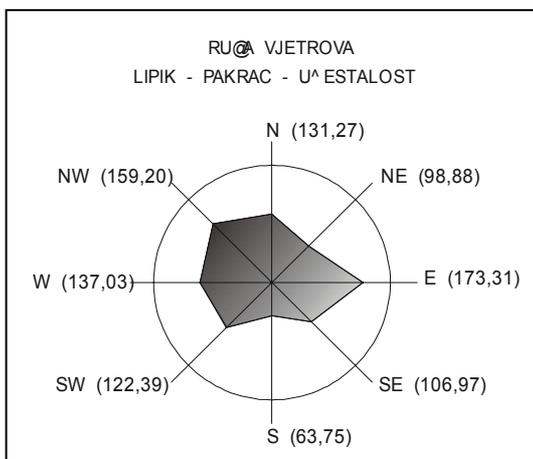
Osnovne podatke o strujnom režimu nekog područja daje ruža vjetrova. Radi se za 16 smjerova vjetra po klasama, jačina prema Beaufortovoj skali na temelju tri termina motrenja. Odnos stupnjeva bofora i m/sek, dan je kako slijedi:

BOFORI	m/sek
tišina	0,0 do 0,2
1	0,3 do 1,5
2	1,6 do 3,3
3	3,4 do 5,4
4	5,5 do 7,9
5	8,0 do 10,7
6	10,8 do 13,8
7	13,9 do 17,1
8	17,2 do 20,7
9	20,8 do 24,4
10	24,5 do 28,4
11	28,5 do 32,6
12	32,7 do 36,9

Smjer vjetra uvjetovan je općim strujanjem atmosfere širih razmjera i lokalnim faktorima, prije svega orografijom. S obzirom na smjer strujanja vjetrova u svim sezonama prevladava strujanje sa zapada što je posljedica prevladavajućeg zapadnog strujanja u umjerenim geografskim širinama. U godini prosječno oko četvrtina svih vjetrova (261,3‰) puše iz zapadnog smjera. Zapadnjak je najučestaliji ljeti (300,8‰), a tek nešto rjeđi zimi (229,2‰) kad je malo zastupljeniji vjetar iz sjevernog kvadranta (182,6‰). Tišine su vrlo rijetke, a najčešće su zimi (5,7‰). Jačine vjetra po smjerovima se vrlo malo razlikuju. Srednja godišnja jačina vjetra bez obzira na smjer je 1,4 Beauforta. Tek nešto većom jačinom prosječno puše sjevernjak (1,6 Beauforta), a vjetar iz sjeverozapadnog smjera najmanje je jačine (1,2 B). Na prigorskom i podgorskom području vjetrovi su općenito intenzivniji negoli na nižim područjima.

Vjetar je prosječno najjači u proljeće (1,5 B), ali su općenito razlike u jačini vjetra po sezonama minimalne (1,3-1,5 B). U svim sezonama sjeverni je vjetar najjači (1,5-1,77 B). U proljeće jednakom jačinom (1,7 B) pušu sjeveroistočni i istočni vjetar. Zimi je najslabiji istočnjak, a u ostalim sezonama jugozapadnjak.

PRIKAZ – RUŽA VJETROVA GRADA LIPIKA I PAKRACA

Vlaga zraka

Vlaga zraka je obrađena u vidu relativne vlage zraka. Relativna vlaga zraka predstavlja stupanj zasićenosti zraka vodenom parom a može se definirati kao omjer između količine vodene pare koja postoji u zraku u danom momentu i maksimalne moguće količine vodene pare koju bi zrak, uz istu temperaturu sadržavao kad bi bio zasićen. Ako je zrak na površini vode zasićen, tlak vodene pare, kojim ona pritišće na podlogu je maksimalni ili ravnotežni i funkcija je temperature.

Stvarni tlak vodene pare manji je ili jednak maksimalnom tlaku vodene pare (jednak u slučaju kad je relativna vlaga 100%). Rosište je ona temperatura koju bi imao zrak kad bi stvarni tlak vodene pare postao maksimalan.

Godišnji hod tlaka vodene pare i rosišta paralelan je s temperaturnim najnižim vrijednostima, najnižim u siječnju (4,9 hPa tlaka vodene pare i rosište $-3,0^{\circ}$ C), a najvišim u srpnju (18,5 hPa odnosno $16,3^{\circ}$ C).

U godišnjoj ruži vjetra najučestaliji vjetrovi su sa sjevera, sjeverozapada, zapada, juga, jugozapada, a zatim slijede strujanja iz pravca sjeveroistoka, jugoistoka te istoka.

Hidrološka i hidrogeološka obilježja

Grad Pakrac nalazi se u sastavu Požeško-slavonske županije, a pripada vodnom području sliva Save i to slivnim područjima: Orljava-Londža (20%) i Ilova Pakra (80%). Područje Grada pripada većim dijelom slivu Ilove (Pakra, Bijela, Sivornica, Miletina rijeka, i dr.) i manjim dijelom slivu Orljava (Orljava, Sokolovac, Duboki potok, i dr.) te ostalim manjim slivovima (Rogoljica, Gornja, Donja i Srednja Račačka).

To slivno područje se prostire između slavonskog gorja Papuka, Psunja, Bilo-gore i Moslavačke gore.

Značajniji vodotoci na ovom području su prikazani u sljedećoj tablici.

Tablica br.18.

VODOTOCI GRADA PAKRACA - SLIVO PODRUČJE ILOVE					
Red. broj	Ime vodotoka	Dužina u km			Utječe u vodotok, rijeku
		Ukupno	Od toga u Županiji	Od toga u gradu Pakracu	
1.1.	Miletina rijeka	8,8	8,8	5,0	Bijela
1.2.	Bijela	55,6	29,3	15,1	Pakra
1.3.	Mala rijeka	0,7	0,7	0,7	Bijela
1.4.	Bijela-Nova	4,9	4,9	3,6	Bijela
1.5.	Orlovac	6,4	6,4	6,4	Orlovac-Stari
1.6.	Orlovac-Stari	0,7	0,7	0,7	Bijela
1.7.	Koritska rijeka	7,4	7,4	7,4	Bijela-Nova
1.8.	Kravarina	15,7	15,7	15,7	Bijela
1.9.	Javoča	7,6	5,1	5,1	Bijela
1.10.	Kipski potok	6,5	2,1	2,1	Javoča
1.11.	Željnjak	6,5	3,1	3,1	Bijela
1.12.	Kapavac	2,4	2,4	2,4	Kravarina
1.13.	Kamenica	2,3	2,3	2,3	Kravarina
1.14.	Šelov potok	0,9	0,9	0,9	Kravarina
1.15.	Voloder	2,3	2,3	2,3	Kravarina
1.16.	Zdjela	0,6	0,6	0,6	Kravarina
1.17.	Grižina	4,0	1,1	1,1	Bijela
1.18.	Purnica	5,2	1,9	1,9	Bijela
1.19.	Pakra	58,6	47,9	31,2	Ilova
1.20.	Babinac	0,7	0,7	0,7	Pakra
1.21.	Malovtovac	1,9	1,9	1,9	Pakra
1.22.	Milakovac	1,2	1,2	1,2	Pakra
1.23.	Pilpovac	1,5	1,5	1,5	Pakra
1.24.	Kneževića potok	1,7	1,7	1,7	Pakra
1.25.	Savin Potok	1,0	1,0	1,0	Pakra
1.26.	Braneška rijeka	4,4	4,4	4,4	Pakra
1.27.	Perila	2,0	2,0	2,0	Braneška rijeka
1.28.	Gaj	4,8	4,8	4,8	Pakra
1.29.	Dašnovac	1,6	1,6	1,6	Gaj
1.30.	Grujinac	1,9	1,9	1,9	Gaj
1.31.	Kopanjica	3,8	3,8	3,8	Pakra
1.32.	Dobričinac	0,9	0,9	0,9	Kopanjica
1.33.	Rečica	4,2	4,2	4,2	Kopanjica
1.34.	Sivornica	12,4	12,4	12,4	Pakra

1.35.	Vodostaj	5,2	5,2	5,2	Sivornica
1.36.	Duga rijeka	4,2	4,2	4,2	Vodostaj
1.37.	Ostružica	2,1	2,1	2,1	Vodostaj
1.38.	Lovnješ	3,0	3,0	3,0	Sivornica
1.39.	Ivanov potok	0,7	0,7	0,7	Sivornica
1.40.	Kraljevac	1,4	1,4	1,4	Pakra
1.41.	Slavujev potok	1,3	1,3	1,3	Pakra
1.42.	Našice	2,7	2,7	2,7	Pakra
1.43.	Rakovac	5,6	5,6	5,6	Pakra
1.44.	Lučica	0,9	0,9	0,9	Rakovac
1.45.	Pećine	0,7	0,7	0,7	Rakovac
1.46.	Tisovac	1,0	1,0	1,0	Rakovac
1.47.	Urljaj	2,3	2,3	2,3	Pakra
1.48.	Vrbovačka bara	1,2	1,2	1,2	Pakra
1.49.	Brusnica	5,7	5,7	5,7	Pakra
1.50.	Vranovica	4,9	4,9	4,9	Pakra
1.51.	Šeovica	9,9	9,9	2,7	Pakra
1.52.	Grbarić	7,0	7,0	4,9	Šeovica
1.53.	Iškovac	9,7	9,7	6,7	Crnaja
1.54.	Ogredcki potok	1,4	1,4	1,4	Iškovac
1.55.	Lučka	4,1	4,1	4,1	Raminac
1.56.	Široki potok	6,8	1,8	1,6	Bijela
1.57.	Velika Tovarnica	1,2	1,2	1,0	Široki potok

Izvor podataka: Hrvatske vode Zagreb, Vodnogospodarski odjel za vodno područje sliva Save, Služba planiranja, pripreme i razvoja projekata

Sliv vodotoka Ilove i Pakre nalazi se u takozvanom savsko-dravskom međurječju na površini od 1816 km², od čega je 14% sliva na području grada Pakraca.

Hidrografska mreža je dobro razvijena i predstavlja glavne odvodne arterije površinskih voda ovog terena u rijeku Savu. Ilova izvire na južnim obroncima Bilogore sa pravcem toka sjeveroistok-jugozapad. Izvorišni dio sliva rijeke Pakre je na obroncima Psunja sa pravcem toka istok-zapad.

Radovi na zaštiti od poplavljanja obuhvatili su gotovo sve značajnije površine na području sliva Ilove: naseljene zone i magistralne prometnice, ribnjake, a najvažnije vrijednosti na branjenom području su gradovi: Daruvar, Pakrac i Lipik, željeznička i cestovna infrastruktura. Izgrađeni objekti bi trebali osigurati sljedeći stupanj zaštite područja:

- u zoni Daruvara, autoputa nizvodno od spojnog kanala Ilova-Pakra objekti su dimenzionirani na 100 godišnju veliku vodu,
- na manjim vodotocima izvan uspora glavnih vodotoka regulacije korita su uglavnom projektirani na 25 godišnju veliku vodu.

Generalno planirani stupanj zaštite kreće se od 25 do 100 godišnjih velikih voda.

Tijekom pedesetih, a smanjenim intenzitetom i kasnije, izvedeni su veći radovi na izgradnji zaštitnih objekata. Izvršena je djelomična regulacija korita Ilove, izgrađeni su popratni nasipi kao i spojni kanal Ilova-Pakra s pregradom i uljevnim objektom, na najugroženijim dijelovima toka izvršena je regulacija korita Pakre za veliku vodu (Pakrac) te niz radova na pritocima Pakre i Ilove. Izvedeni radovi daju stupanj sigurnosti od 20 godišnjih velikih voda. Razlog tomu je uglavnom:

- nekompletiranost izvedenih radova na nekim dionicama vodotoka,
- neogovarajućem gospodarskom i tehničkom održavanju izvedenih radova,
- razvoju i primjeni metoda izračunavanja i interpretaciji hidroloških veličina,
- postoje i minirana područja gdje je nemogući pristup još od 1991. godine (vodotok Pakra).

Ostali ključni problemi u funkcioniranju postojećeg zaštitnog sustava su problemi u provedbi operativnih mjera obrane od poplave kao posljedice:

- nedostatka svih potrebnih prognostičkih vremenskih informacija i upozorenja na nagle promjene vremena i na nevrijeme kao i podataka o palim oborinama (prema Državnom planu obrane od poplava obaveza DHMZ Hrvatske),
- slabe kvalitete hidroloških veličina na vodomjernim postajama referentnim za proglašenje i prestanak mjera obrane od poplave (postaje koje održava DHMZ),
- nepostojanje sustava hidrološkog prognoziranja,
- nedostatka informacija o vodostajima u realnom vremenu,
- nepostojanja Plana obrane od poplava za slivno područje.

Na pojedinim dionicama vodotoka izvedeni su određeni regulacijski radovi (izrada osnovnog korita s inundacijskim pojasom i zaštitnim nasipima), ali dobar dio je još uvijek neuređen.

Na ovom području je regulirano svega 7.02 km vodotoka kako je prikazano u tablici, a izvedeni su i nasipi na najugroženijim i najosjetljivijim dijelovima vodotoka i to u ukupnoj dužini od 14,17 km.

Tablica br. 19.

PODACI O REGULIRANIM VODOTOCIMA I IZVEDENIM NASIPIMA NA PODRUČJU GRADA		
Vodotok	Regulacija izvršena u dužini od km	Nasipi izvedeni u dužini od km
Pakra	4,20	1,78
Bijela	2,76	11,45
Dabrovica	0,06	-
Kravarina	-	0,94
Ukupno:	7,02	14,17

Izvor podataka: Hrvatske vode Zagreb, Vodnogospodarski odjel za vodno područje sliva Save, Služba planiranja, pripreme i razvoja projekata, travanj 2005. godine.

Područje ugroženo poplavama nalazi se uz vodotoke: **Pakru, Bijelu i Kravarinu u površini oko 7,2 km².**

Zaštita od štetnog djelovanja voda podrazumijeva i odvodnju poljoprivrednih površina i snižavanja nivoa podzemnih voda radi ujednačenih prinosa u poljoprivredi.

Na području Grada postoje svega dvije melioracijske kazete i to Domišljen (cca 230ha) i Badljevin (oko 280 ha).

Područje grada Pakraca koje pripada slivu rijeke Orljave čini oko 5% ukupne površine toga sliva.

Značajniji vodotoci na promatranom području su: Orjava, Krajčinovica i Duboki potok. Opće karakteristike sliva su bujični vodotoci, koji se formiraju na strmim obroncima planina, koji prelaze u središnji plato blago nagnut prema samoj dolini. Glavni vodotoci u svojim dolinama meandriraju, a korita su uglavnom nestabilna, pa dolazi do čestih promjena u situacijskom smislu uz pojavu nanosa, koji se nepredviđeno taloži i stvara nepovoljne proticajne profile, te izaziva izljevanje vode pri pojavi maksimalnih kiša. Nakon pojave takvih kiša dolazi relativno brzo do formiranja poplavnih voda bujičnog karaktera koji u osnovnom koritu izazivaju protoke veće od kapaciteta pa dolazi do izljevanja.

Spomenuti vodotoci slijevaju se s padina Papuka. Po geološkom sastavu Papuk se sastoji od čistih vapnenačkih tvorevina kraškog karaktera. Doline vodotoka predstavljaju plodne površine, sastavljene uglavnom od pjeskovitih glina, šljunka i prapora. Uz doline potoka nalaze se aluvijalne naslage.

Grad Pakrac nije ugrožen velikim vodama Orljave, a melioracijskih površina na ovom području nema.

Tablica br.20.

VODOTOCI GRADA PAKRACA - SLIV ORLJAVE					
Red. br.	Ime vodotoka	Dužina u km			Utječe u vodotok, rijeku
		Ukupno	Od toga u Županiji	Od toga u gradu Pakracu	
2.1	Krajčinovica	8,1	8,1	2,9	Brzaja
2.2	Samarica	5,3	5,3	0,9	Brzaja
2.3	Sokolovac	7,3	7,3	6,9	Šakarica
2.4	Kremaniš	1,8	1,8	1,8	Mijački potok
2.5	Duboki potok	2,1	2,1	2,1	Mijački potok
2.6	Orljava	97,4	83,0	9,5	Sava
2.7	Čelija	4,5	4,5	4,5	Orljava
2.8	Maslešica	1,1	1,1	1,1	Orljava
2.9	Pranje	1,8	1,8	1,8	Maslešica
2.10	Čikotska rijeka	4,3	4,3	4,3	Maslešica
2.11	Valentinac	0,9	0,9	0,9	Orljava
2.12	Stari potok	3,2	3,2	3,2	Orljava
2.13	Bukovac	2,0	2,0	2,0	Stari potok
2.14	Popovački jarak	1,8	1,8	1,8	Orljava
2.15	Petrov potok	5,3	5,3	5,3	Popovački
2.16	Carević	2,3	2,3	2,3	Orljava
2.17	Drijenski potok	2,3	2,3	2,3	Carević
2.18	Barovački potok	1,7	1,7	1,7	Orljava
2.19	Barin potok	1,3	1,3	1,3	Orljava
2.20	Građevačka rijeka	1,3	1,3	1,3	Orljava
2.21	Koturička rijeka	6,1	6,1	6,1	Građevačka rijeka
2.22	Đimarska rijeka	3,8	3,8	3,6	Orljava
2.23	Duboki potok	26,3	26,3	26,3	Đimarska rijeka

Izvor podataka: Hrvatske vode Zagreb, Vodnogospodarski odjel za vodno područje sliva Save, Služba planiranja, pripreme i razvoja projekata

Na području Grada nalaze se i vodotoci koji ne pripadaju slivu Ilove niti slivu Orljave nego su definirani prema podacima HV kao ostale vode koje pripadaju vodnom području sliva Save a to su:

Tablica br.21.

VODOTOCI GRADA PAKRACA - OSTALE VODE					
Red. br.	Ime vodotoka	Dužina u km			Utječe u vodotok, rijeku
		Ukupno	Od toga u Županiji	Od toga u gradu Pakracu	
3.1	Rogoljica	15,9	7,6	7,6	Sloboština
3.2	Gornja Račačka	3,7	3,7	3,7	Račačka
3.3	Srednja Račačka	4,6	4,6	4,6	Račačka
3.4	Donja Račačka	3,8	2,8	2,8	Račačka

Izvor podataka: Hrvatske vode Zagreb, Vodnogospodarski odjel za vodno područje sliva Save, Služba planiranja, pripreme i razvoja projekata

Mikroakumulacija Matkovac - Pakurnovac

Mikroakumulacija Matkovac nalazi se nekoliko kilometara zapadno od grada Pakraca u sklopu sportsko-rekreacijskog centra. Opskrbljuje se vodom iz vodotoka Lučka koji je pritoka vodotoka Raminac, na kojemu je nizvodno (na području grada Lipika) izgrađena značajno veća akumulacija. Mikroakumulacija je zbog razlike u visinama terena izgrađena u dva dijela pod nazivom ribnjak (R1) i ribnjak 2 (R2). Ribnjak 1 ima površinu vodnog lica od 7.000 m², a dubina mu varira od 1,00 m do 1,50 m, tako da je ukupna zapremina 8.750 m³. Kota radne vode ribnjaka 2 je 176,00 m.n.m. Površina vodnog lica mu je 6.700 m², dubina u gornjem dijelu 1,50 m, a u donjem 2,50 m. Zapremina ribnjaka 2 je 14.500 m³.

Ukupni volumen mikroakumulacije iznosi 23.250 m³, a površina vodnog lica akumulacije Raminac iznosi 12,035 ha, odnosno 120.350 m², tako da bi eventualno rušenje nasipa akumulacije Matkovac dovelo do povećanja razine vode u akumulaciji Raminac od 19 cm, i to u slučaju da sva voda stigne do akumulacije Raminac istodobno. Sigurnosno nadvišenje akumulacije brane Raminac iznosi 1,00 m, iz čega je vidljivo da povećanje razine od 19 cm ne predstavlja značajniji problem. Dodatni stupanj sigurnosti za akumulaciju Raminac daju činjenice da je nasip akumulacije Matkovac znatno predimenzioniran iz navedenih razloga te je akumulacija Matkovac podjeljena na dva dijela.

Mikroakumulacija Matkovac - Pakurnovac

Pedološka i biovegetacijska obilježja

Različite pedološke jedinice nastale su pod utjecajem reljefa na ovom prostoru te specifičnih vodnih prilika u određenim klimatskim uvjetima, koji su utjecali na postanak i rasprostranjenost pojedinih vrsta tala. Pedološke osobine prostora grada Pakraca dio su pedoloških osobina šireg prostora.

Na području Grada zastupljena su automorfna i hidromorfna tla. U razdjel automorfnih tala pripadaju sva tla (pedoni) za čiji je vodeni režim karakteristično vlaženje samo atmosferskim talozima pri čemu je perkolacija upijene vode slobodna pa nema stagniranja vode i vlaženja koje bi prouzrokovalo proces redukcije (gleizacija). U razdjel hidromorfnih tala pripadaju tla koja karakterizira prekomjerno vlaženje u dijelu profila ili u čitavom tlu. Prekomjernim vlaženjem smatra se stanje kad su sve pore ispunjene vodom koja stagnira ili se sporo kreće zbog čega dolazi do redukcije spojeva željeza, mangana i sumpora i procesa oglejavanja. To se događa kada atmosferlije nailaze na nepropusni sloj u tlu iznad kojeg se akumulira "zastojna" voda ili kad se u tlo infiltriraju alohtone površinske ili podzemne vode ispunjavajući sve pore.

Pedološke jedinice rasprostranjene na području grada Pakraca izdvojene su na temelju Pedološke karte države Hrvatske 1:500.000 (dr. sc. Jakob Martinović: Tla u Hrvatskoj, Zagreb, 2000 god.). Od ukupno 51 pedokartografske jedinice (pedokora) na području RH na području grada Pakraca zastupljeno je ukupno 5 pedokartografske jedinice, navedenih u sljedećoj tablici:

Tablica br. 22.

PEDOKARTOGRAFSKE JEDINICE (PEDOKORI)		
Broj kartografske jedinice	Naziv i sastav pedokartografske jedinice	Inkluzije
10	Euglej i koluvijalno tlo oglejno i neoglejno djelomično odvodnjeno (60:20:20)	pseudoglej, aluvijalno koluvijalno i lesivirano tlo
18	Lesivirano tlo, pseudoglej obrončani i distrično smeđe tlo na praporu i ilovinama (60:30:10)	rendzina, sirozem, rigosol, eutrično smeđe tlo
21	Pseudoglej obrončani, lesivirano i distrično smeđe tlo na ilovinama i praporu (70:20:10)	
31	Rendzina, eutrično smeđe i lesivirano tlo (60:20:20)	vitisol, pseudoglej obrončani
49	Distrično smeđe, lesivirano i ranker na kiselim silikatima (70.20:10)	podzol, brunipodzol

Izvor podataka: dr. sc. Jakob Martinović: Tla u Hrvatskoj, Zagreb, 2000 god.

Napomena: Podsistemske jedinice označene kao inkluzije sudjeluju u kartografskoj jedinici s manje od 10 % površine. U sastavu pedokartografske jedinice označeno je postotno učešće pedosistematskih jedinica. Tako u KJ broj 49 "Distrično smeđe, lesivirano i ranker na kiselim silikatima (70:20:10)" znači da distrično smeđa tla zauzimaju 70 % površine kartografske jedinice, lesivirano tlo zauzima 20 % površine kartografske jedinice i ranker na kiselim silikatima zauzima 10 % površine kartografske jedinice.

Među automorfnim tlima na području grada Pakraca zastupljena su rendzine, eutrično smeđe i lesivirano tlo te distrično smeđe, lesivirano i ranker na kiselim silikatima tla.

Distrična smeđa tla formiraju se na kremeno-silikatnim supstrantima s malom količinom bazičnih kationa (pješčenjaci, škriljci, kiseli eruptivi idr.), a rendzine se formiraju u različitim bioklimatskim uvjetima, na supstratima koji sadrže više od 10 % CaCO_3 i koji mehaničkim raspadanjem daju karbonatni regolit. Ovaj tip tla ima veliki broj nižih podsistemskih jedinica. Najzastupljenije su na flišnim serijama i saharoidnim dolomitima.

Ova tla su pretežno pod šumom. Međutim, zbog blažih nagiba i nižih terena, dijelom se upotrebljavaju u poljodjelstvu.

Ovdje su od grupe hidromorfni tala zastupljena i amfiklejna i pseudoglejna tla. Pseudoglej karakterizira alterniranje vlažnog i suhog razdoblja, a vezan je za ravničarske terene i terene s blagim nagibima. U području riječnih, potočnih dolina i zavala zastupljena su aluvijalna i koluvijalna tla, rendzine, semigleji i eugleji. Njihova rasprostranjenost na području grada Pakraca obuhvaćena je kartografskom jedinicom broj 10, a u zoni mramoriranih ilovača pleistocena dominantna su tla pseudoglej, lesivirano tlo i distrično smeđe tlo na KJ broj 21. Na ovom prostoru vegetacijski pokrov prati geomorfološke oblike prostora te se razlikuju dva osnovna tipa vegetacije: brdska i nizinska. Brdski tip vegetacije čine šume bukve, hrasta kitnjaka i lužnjaka, graba, johe, cera, jasena, bagrema, smreke.

Najstabilnije biljne zajednice nakon šuma su livadne, od kojih su pojedine uz vodotoke i zamočvarene, sa specifičnom vegetacijom (joha, vrbe itd.). Ostale površine koje nisu pod navedenim tipovima vegetacije su kultivirane te su pod poljoprivrednim kulturama (oranice).

Geološka i tektonska obilježja

Današnje osobine prirodnih osnova ovoga područja plod su složene geološke i fizičkogeografske evolucije prostora. U skladu s tim snažno je izražena njegova prirodna diferenciranost definirana kompleksnim geološkim sastavom i tektonskom strukturom, izraženom reljefnom dinamikom (hipsometrija, rasčlanjenost, nagibi, orografska struktura, specifična geomorfogeneza i evolucija), klimatskim posebnostima, bogatstvom voda tekućica, raznovrsnošću biljnog i pedološkog pokrova.

U fizičkogeografskom smislu Županija, a time i područje grada Pakraca dio je megaregije panonskog bazena. Predstavlja složeni dio makroregije slavonskog gromadnog gorja, svojstvene gorsko-zavalskim reljefom.

Gorske strukture, hrptovi masivi su složene rasjedne morfostrukture u čijem sastavu dominiraju magmatske (graniti i amfiboliti), metamorfne (gnajsevi i kristalasti škriljevci) i sedimentne stijene (dolomiti, vapnenci, pješčenjaci itd.), predpaleozojske, paleozojske, mezozojske i tercijarne starosti. U strukturalnom smislu stijenski kompleksi borani su u paleozoiku, mezozoiku i starijem tercijaru da bi tijekom neogena i kvartara bili izdignuti i dobrim dijelom eshumirani (Psunj, Papuk).

Iako su masivi slavonskih planina po svom geološkom sastavu vrlo stari jer stijene pripadaju predpaleozoiku, paleozoiku i mezozoiku, izdizanje samog planinskog lanca zbiva se kasnije. Prema brojnim nalazima tektonsko – erozionih ostataka malih miocenskih naslaga na većim nadmorskim visinama na Psunju i Papuku, odvojenih prostorno i visinski od glavnine miocenskih naslaga koje izrađuju obodno područje gorja, jasno je da je jaka faza izdizanja bila krajem tortona, a po nagibima slojeva ostalih mlađih litostratigrafskih članova miocena i pliocena rubnog područja može se zaključiti da je konačna faza izdizanja bila na prelazu iz pliocena u kvartar. U horstovskom razvoju planinskog masiva dominantnu ulogu imali su uzdužni rasjedi sa savskom i dravskom potolinom kao i papučko-psunjski rasjed između njih. Prema rezultatima geofizičkih radova te dubokim bušotinama i drugim detaljnim istraživanjima ovi rezultati su vertikalni i subvertikalni tepenasti ako se ide u dublje dijelove navedenih sedimentacijskih prostora. Između ovih velikih razloma u zemljinoj kori došlo je do izoklinarnog boranja stijena progresivno metamorfnog kompleksa, ali i granitnih kompleksa na prijelazu u migmatite. Na strukturno tektonsku građu mlađih naslaga imali su utjecaja isključivo neotektonski pokreti, a u kvartaru su stvorene završne strukture. Slavonsko gorje dijeli se na nekoliko tektonskih jedinica i to:

Tektonska jedinica Psunj - Krndija nastala je u više faza deformacije. Metamorski sklop koji čini jezgru masiva Psunja i južne strane Krndije obilježavaju dvije faze deformacije. Za vrijeme starijih faza s regionalnom metamorfozom u okviru bajkalske orogeneze blago je boran metamorski sklop. Mlađa orogenetska zbivanja s potpunim prebrojavanjem uz odvijanje retrogradne metamorfoze pretpostavlja se pripada kaledonskom orogenetskom ciklusu. Treća faza deformacije nastala je za vrijeme hercinske orogeneze kad je došlo do intruzije stijena granitnog sustava. Četvrta faza vezana je za najmlađa zbivanja kad ova tektonska jedinica doživljava izdizanje i novo boranje vezano za neotektonske pokrete.

Tektonska jedinica Pribrežje Psunja zahvaća tercijarne i kvartarne sedimente. Oblikovanje je izvršeno u najmlađoj fazi alpske orogeneze te su nastale plikativne strukture kao npr. antiklinalna Bijela Stijena - Kričke.

Tektonska jedinica Pribrežje Papuka odvojena je od tektonske jedinice Psunja krupnim rasjedom, koji se pruža u smjeru sjeveroistok-jugozapad, dolinom rijeke Pakre, a od tektonske jedinice Pribrežje Psunja također je odvojena krupnim rasjedom pružanja smjerom sjeverozapad - jugoistok. Tektonsku jedinicu pribrežje Papuka karakteriziraju uglavnom sedimenti tercijara i kvartara. Njeno glavno obilježje je da je stvarana u najmlađoj fazi alpske orogeneze i da u njoj dominiraju normalni gravitacijski rasjedi. Uz te rasjede dolazilo je do konstantnog spuštavanja uglavnom sjevernih blokova na kojima se nakuplja deluvijalno-proluvijalni materijal. Zbog debelo natalaženih tercijarnih i kvartarnih naslaga, rasjedi se na površini terena teško zapažaju. Iz istog razloga su gotovo svi ucrtani kao pretpostavljeni, bez dovoljno podataka o njihovom postojanju.

Tektonska jedinica Papuk najstarije strukture su nastale u vrijeme progresivne metamorfoze. U drugoj fazi deformacije stijene su izoklinalno borane s osi bora pravca pružanja istok – zapad. Najveće deformacije ovog kompleksa nastale su prema procjenama za hercinske orogeneze. Laramijska i alpinska orogenetska faza posebno je izražena na sklopu mezozojskih stijena. U petoj fazi dolazi do većih izdizanja u odnosu na sedimentacijske prostore dravske i požeške zavale.

Geološka istraživanja provedena u sljedećim eksploatacijskim poljima i istražnim prostorima na području Grada:

1. Eksploatacijsko polje "Šumetlica": Ležište eksploatacijskog polja orijentirano je u pravcu sjeverozapad-jugoistok, a otvoreno čelo se nalazi u jugozapadnom dijelu ležišta, dok je sjeveroistočni dio pokriven šumom. Najveći dio stjenske mase izgrađuju ranodijagenetski i djelomično kasnodijagenetski dolomiti i vapneni dolomiti, svjetlosive, svjetlosmeđe, tamnosive do gotovo crne boje. Uglavnom to su homogeni, izuzetno gusti, kriptokristalasti dolomiti. Osim dolomita kao prevladavajućeg sastojka i metamorfozirane organske tvari i sericita, stijena sadrži i malu količinu polokristalnog kvarca nakupljenog u obliku manjih okaca ili isprekidanih traka. Zbog načina postanka, ranodijagenetske dolomitizacije primarno vapnenačkog muljevitog taloga i izrazito kriptokristalaste strukture ranodijagenetski dolomiti imaju izuzetno nisku poroznost, što je preduvjet za odlična tehničko-tehnološka svojstva u pogledu upijanja vode. Kasnodijagenetski dolomiti također su vrlo čvrsti, homogeni i kristalični, školjkastog loma i hrapavog preloma. Mjestimice sadrže gusto raspoređene sitne stilolitne pukotinicu ispunjene kerogenom (bitumenom) i postkinematski rekristalizirane zone.

Temeljne značajke tektonike ležišta određene su položajem ležišta u sklopu tektonske jedinice Psunj, odnosno prevrnute sinklinalne Španovica. Tektonika ležišta formirana je pokretima, u sklopu najmlađih zbivanja na području Daruvara u petoj fazi deformacije, kad tektonska jedinica Psunj doživljava novo boranje.

Metamorfne stijene su uz gravitacijske rasjede izdignute koje u kasnijim fazama prelaze u reversne rasjede. Po ovim je rasjedima uz jačanje pritiska s juga došlo do naguravanja prema sjeveru na tektonsku jedinicu Papuk.

Tada je stvorena prevrnutna sinklinala Španovica čije je južno krilo prebačeno uz kontakt s metamorfima Psunja, snažno tektonizirano i u pravcu istoka jače zbijeno tako da u njenom krajnjem istočnom dijelu nalazimo na udaljenosti od cca 150 m sačuvane i jako borane tortonske, sarmatske naslage "croatica" i "banatica". Za razliku od južnog, reversno naguranog bloka, na sjevernom podinskom bloku ostale su sačuvane i praporne naslage, što ukazuje da se izdizanje nastavlja i tijekom tercijara. Sjeverno od eksploatacijskog polja Šumetlica lociran je reversni rasjed, duž kojeg su reversno nagurani klorit – sericitski škriljavci.

Eksploatacijsko polje Šumetlica uglavnom je izgrađeno od karbonatnih naslaga dolomita i vapnovitih dolomita. Slojevitost naslaga dobro je izražena, pri čemu debljina slojeva iznosi od 0,1 do 1,5 m, odnosno pretežito 1,0 m.

Hidrogeološke karakteristike ležišta

Ležište je izgrađeno od karbonatnih naslaga dolomita i vapnovitih dolomita, hidrogeološke karakteristike ležišta uglavnom su uvjetovane elementima strukturnog sklopa ležišta. Navedene stijene zbog svoje izrazite sekundarne pukotinske poroznosti, predstavljaju kompleks dobro propusnih stijena u kojima je moguća dobra infiltracija i formiranje vodonosnika manje izdašnosti. Nemogućnost formiranja značajnijih vodonosnika rezultirala je intenzivnim i višekratnim neotektonskim pokretima (rasjeda, boranja i horizontalna pomicanja), uslijed čega je stijenska masa ležišta mjestimice jako tektonski zdrobljena. U jugozapadnom dijelu ležišta nalazi se dolina potoka Šumetlica u koji se s obzirom na morfologiju terena, ulijevaju okolni manji, uglavnom bujični potoci. Potok Šumetlica ulijeva se dalje u potok Pakru, odnosno svi tokovi na promatranom području pripadaju slivu rijeke Save.²

2. Eksploatacijsko polje "II Rašaška" nalazi se uz šumsku cestu pored potoka II Rašaška na udaljenosti 10 km od regionalne ceste Okučani - Lipik, na nadmorskoj visini od 450 do 610 m. U tom dijelu postoji niz grebena i kosa visine do 800 m koji okružuju duboke jarke.

Morfološki - hidrogeološke karakteristike

Na širem području s aspekta orografije mogu se razlikovati dva osnovna oblika reljefa: planinski i ravničarski (sjeverni i južni). Sjeverni dio – planinski karakteriziran, je planinsko - brdskom morfologijom terena. Južni dio karakteriziran je ravnicom – nizinom, koja je dio Posavske nizine. Nema uzvišenja, jedino brojni potoci ispresjecaju nizinu. U neposrednoj blizini "II Rašaška" postoje površinski vodotoci koji protiču neposredno uz kamenolom. Područje ležišta izgrađeno je od metamornih stijena, koje s hidrogeološkog aspekta predstavljaju nepropusne stijene. Na površinskom kopu eksploatacijskog polja nema mogućnosti zadržavanja oborinske vode. Otjecanje oborinske vode s površine terena prekrivenog slojem humusa (zaglinjeni prah i pijesak do 20 cm debljine) je većim dijelom površinsko do potoka u južnom dijelu ležišta.

Karakteristika ležišta i pratećih stijena

Ležišta tehničkog građevnog kamena **"II Rašaška"** smješteno je u metamornim stjenama. Prema podacima literature (OGK, list Daruvar, mjerilo 1:100.000, D. Jamičića i dr. 1989. g.) metamorfne stijene pripadaju tektonskoj jedinici Psunj. Detaljna geološka istraživanja kamenoloma i šireg područja ležišta rezultirala su izradom geološke karte mjerila 1:1000 iz koje je vidljivo da je kamenolom izrađen od različitih metamornih stijena kataklaziranih granita s prijelazom u gnajs (približno 85%) amfibolita (10%) i biotitskih paragnajseva (5%).

Kataklazirani graniti do gnajsevi

Kataklazirani graniti do gnajsevi izgrađuju približno 85% ležišta. Boja ovih stijena je svijetlosiva do zelenkastosiva i žućkastosiva. S HCl ne reagira. Lome se nepravilno a plohe preloma su neravne i sitno hrapave. Makroskopski se zapažaju feldspati, kvarc i tičnjasti minerali. Tičnjasti minerali su djelomično rastrošeni. Veličina fragmenata je različita od 0,5 do 2mm, a rijetko ima i većih. Struktura stijene je djelomično brečasta.

² Izvor podataka: Glavni rudarski projekt građevinskog kamena u eksploatacijskom polju "Šumetlica izrađenog po Geolab d.o.o. Varaždin, Poduzeće za geotehničke radove i trgovinu od lipnja 2003.g.

Pojedini fragmenti pokazuju zrnastu do slabo granoblastičnu strukturu. Inače struktura je holokristalna alotrimorfno zrnata. Posjeduje tzv. "mortar strukturu".

Amfiboliti

Nalaze se na istočnoj radnoj fronti eksploatacijskog polja u rasjednom kontaktu s kataklaziranim granitima do gnajsevima. Izgrađuju približno 10% ležišta. Te stijene su tamnozeleno do zelenkastosive boje. Ne reagira s HCl. Folijacija je slabo izražena. Boja je određena količinom amfibolita kojeg u stijeni može biti i do 80%. Lomi se nepravilno i oštro, a plohe preloma su neravne i sitno hrapave do igličaste. Zapažaju se sitni štapići amfibola. Masivna su izgleda, a ponekad se zapaža i slaba folijacija. Tekstura stijene je homogena, kod nekih do slabo škrljjava. Struktura je granoblastična do nematoblastična. Zrna su nepravilna te rijetko hipidiomorfna, dimenzije do 0,5 mm promjera.

Biotitski paragnajsevi

Nalaze se na čelu radne fronte kamenoloma. Izgrađuju približno 5% ležišta. Boja varira od svjetlosive do tamnosive i zelenkastosive, što ovisi o količinskoj zastupljenosti određenoj materijala u stijeni. Reakcije s HCl nema. Lomi se nepravilno, često po folijaciji, a plohe preloma su ravne do neravne i sitno hrapave. Na prelomima se zapaža jasna folijacija stijene u kontaktu sa svjetlosnim kataklaziranim granitima do gnajsevima. Prelazi su oštri, a često zamakirani zdrobljenim zonama i osulinom. Tekstura stijena je škrljjava, koja je ponekad laminarna ili okcasta. Struktura im je heterogranolepidoblastična, rjeđe porfiroklastična, gdje su veći porfiroblasti okruženi sitnijim kristalnim zrnima. Dimenzija zrna varira i često pokazuje bimodalni sastav. Pojedini porfiroblasti su dimenzije i iznad 2-3 mm.³

3. Eksploatacijsko polje "Fukinac": smješteno je dijelom u Brodsko-posavskoj a dijelom u Požeško-slavonskoj županiji, odnosno području koje teritorijalno pripada gradu Pakracu. Na navedenom području nalaze se stijene amfibolitskog facijasa, dok u rubnom zapadnom dijelu su razni varijeteti paragnajseva i amfibolitskih škrljavaca. Amfiboliti su litološki varijeteti koji izrazito dominiraju na ovom području. Boja amfibolita je tamnosiva skoro crna, tamnozeleno do zelenkasto siva što uvjetuje razlika u mineralno modalnom sastavu, odnosno sadržaju amfibolita u stijeni, kojeg po makroskopskom zapažanju može biti i do 80%. Amfiboliti se nalaze u dva osnovna litološka varijeteta: amfiboliti tamnosive boje homogene teksture i amfiboliti tamnosive skoro crne boje škrljave teksture. U rubnom zapadnom dijelu zapažena je manja pojava biotitskih i biotit - muskovitih paragnajseva, koji se u tom dijelu terena možda i izmjenjuju s amfibolitima. Paragnajsevi su sive do zelenkaste boje. Imaju škrljavu teksturu i granolepidoblastičnu strukturu. Bitni mineralni sastojci paragnajseva su kvarc, feldspat, biotit i muskovit. Količina muskovita varira u pojedinim stijenama tako da negdje nije prisutan, a u nekim prevladava nad biotitom. Stijena je determinirana kao biotitski paragnajs i muskovit - biotitski paragnajs. Osim spomenutih minerala pojedini varijeteti sadržavaju i granat.

U kamenolomu prevladavaju amfiboliti masivne teksture, dok se sporadično nalaze i škrljave, zapažene su i žične magmatske stijene koje na okolnom području na površini nisu zapažene. U istočnom dijelu kamenoloma amfiboliti su presječeni melanokraskom magmatskom žicom skoro crne boje, makroskopski vidljive porfirane strukture i homogene strukture. U zapadnom dijelu pojavljuje se zelenkasto golubinje siva holokristalna stijena homogene teksture.

Tamnosiva skoro crna magmatska stijena je čvrsta, oštro uglastog loma i nešto veće specifične težine od okolnih amfibolita. Struktura stijene porfirno holokristalne panidiomorfne strukture i homogene teksture. Stijena je jednostavnog mineralnog sastava. Utrusci su idiomorfni kristali klinopiroksena od kojih je najobilniji augit, a većina zrna augita ima blagi slabo rumenkasti pleohroizam i vjerojatno da se radi o titanoaugitu. Pored augita na temelju kosog potamnjenja pojavljuje se i diopsid.

³ Izvor podataka: Glavni rudarski projekt eksploatacije tehničkog građevinskog kamena u ležištu "Il Rašaška", izrađenog kod geološkog konzaltinga Zagreb od rujna 2000. g.

U istočnom dijelu kamenoloma amfibolite presjeca tanka melanokraska magmatska žilna stijena augitski lamprofir – spesartit, a u zapadnom dijelu dolazi do mezomelanokraska stijena (zelenosiva) s magmatskim strukturno-teksturnim karakteristikama određena kao slabo retografsko izmjenjen amfibolitski diorit. Na temelju mineralnog sastava augitskog lamprofira s više od 50% svježih feromagnezijskih minerala klinopiroksena i svježih feldspata bez zapaženih sekundarnih izmjena, može se pretpostaviti da stijena ima dobra fizičko-kemijska i mehanička svojstva, te da je pogodan materijal u građevinsko tehnološkoj primjeni.

Strukturalno tektonski sklop ukazuje na to da se ležište amfibolitskih stijenskih masa proteže i istočno i zapadno od postojećeg eksploatacijskog polja što ukazuje na njegovo eventualno proširenje.⁴

4. Eksploatacijsko polje kremenog pijeska područja lokaliteta "Branešci" i "Novo Selo - Španovica": spada u rudonosnu zonu Dragović-Španovica koja se proteže južnim padinama Ravne gore sjeverno od rijeke Pakre. Ovo područje pripada masivu Papuka na granici s masivom Psunja. Ležište je udaljeno oko 11 km istočno od Pakraca, odnosno oko 21 km od postrojenja za oplemenjivanje kremenog pijeska u Jagmi kod Lipika. Udaljenost navedenih ležišta od ceste D-38 Pakrac-Požega je oko 700 m.

Geomorfološke značajke polja, protežu se kao izdignuta i izdužena paleoterasa uz dolinu rijeke Pakre, koja su Južne padine Ravne gore odnosno južni dijelovi zapadnog Papuka, na čijem se prostoru nalaze navedena eksploatacijska polja koja se pružaju do zone uzvišenja odnosno do granice između brdovitih terena i planinskog područja. Ova geomorfološki istaknuta granica je ujedno i tektonska geološka granica između naslaga neogenskog bazena i paleozojskog kristalina Ravne Gore. Područje eksploatacijskog polja **"Branešci" i "Novo Selo - Španovica"** predstavlja geomorfološki izdignuti teren sjeverno od doline Pakre riječno-padinskog ili fluviudenudacijskog karaktera.

Geološke građa ležišta (prema E. Krkalo, 1998.) Sačuvanost naslaga pijeska na ovom prostoru predisponirana je blokovskom tektonskom građom gdje se ležišta "Branešci" i "Novo Selo - Španovica" mogu promatrati kao veći tektonski blok koji, iako je fragmentiran u više manjih blokova, nije bitno poremećen. Glavnina ležišta je prekrivena mlađim naslagama i nanosima pijeska, a pijesci se na površini pojavljuju samo na strmim odsjecima padina ležišta "Novo Selo - Španovica" prema sjeverozapadu odnosno dolini Kravarine. Navedeno ležište je veći tektonski blok koji, iako fragmentaran u nekoliko manjih blokova, nije bitno poremećen.

Horizont kvarcnog pijeska ima na području ležišta "Branešci" veće prostorno rasprostranjenje nego na obližnjem ležištu "Novo Selo – Španovica", ali i nešto manju srednju i maksimalnu debljinu. Istraženo je po pružanju horizonta u dužini od 1.100 m, a po širini zone pijeska od cca 700 m. Naslage imaju gotovo horizontalan položaj s blagim i postupnim padom prema jugu. Srednja debljina sloja pijeska u ležištu iznosi 23,6 m, a maksimalna 42,0 m. Unutar horizonta utvrđen je proslojak "zalaporenog" sitnozrnog pijeska debljine 2,0 - 3,0 m, koji se javlja gotovo u cijelom ležištu kao rezultat promjene taloženja u bazenu. Ovaj proslojak dijeli horizont na dva nivoa: gornji i donji, podjednake debljine. Kremeni pijesci u oba nivoa su pretežno bijeli i svjetlosivi. Osim kvarca, ovi pijesci sadrže i veće količine feldspata.

Prema sjeveru sloj pijeska u ležištu ima jasnu tendenciju postupnog isklinjavanja. S približavanjem zoni kristalinskih stijena također je sve veći udio kremenih šljunaka. Krovinske su naslage nešto složenije građe. Ispod tankog sloja površinskog humusa razvijene su lesne gline sa srednjom debljinom od 3,7 m i maksimalnom debljinom 8,8 m, a prema nižim nivoima slijede pjeskovite gline i zaglinjeni pijesci kao prolaz prema "čistim" pijescima. Na zapadnom i jugoistočnom dijelu ležišta formirane su potočne doline s aluvijalnim nanosima.

⁴ Izvor podataka: Glavni rudarski projekt područja kamenoloma "Fukinac", prof.dr.sc. Karla Braun, Zagreb, 18.12.2004.g.

Ove naslage imaju debljinu od nekoliko do najviše 10 m. Širi prostor ležišta "Branešci" i "Novo Selo - Španovica" karakterizira nekoliko glavnih sustava rasjednih linija.

Najstariji rasjedi se pružaju u pravcu sjeverozapad-jugoistok i zapad-istok. Njima je stvorena predispozicija za postanak tektonske građe negdje na prijelazu iz gornje krede u palogen. Intenzivnom tektonskom aktivnošću na velikom prostoru nastali su i drugi sustavi koji su kasnijim tektonskim pokretima, posebno u pliocenu i kvartaru, došli još više do izražaja. Kao posljedica svega, ležište "Branešci" ima blokovsku tektonsku građu. Sustavi rasjeda pravca pružanja sjever-sjeveroistok-jug-jugozapad daju osnovne karakteristike većih tektonskih blokova. Ove tektonske linije imaju ishodišta daleko u osnovnom temeljnom gorju i nesrazmjerno dužini mala metarska i dekametarska relativna izdizanja i spuštanja. Takvim sustavom rasjeda ležište je prekinuto prema zapadu, čime je stvoren međuprostor između ležišta "Novo Selo - Španovica" i "Branešci" kao glinovito-pjeskovita tampon zona široka oko 300 m. Dubokim rasjedom pružanja sjever-sjeverozapad-jug-jugoistok u potpunosti je prekinuto ležište pijeska prema istoku, dok u pravcu sjevera i juga naslage pijeska postupno isklinuju. Za rubnu zonu sedimentacijskog prostora i kristalinskog masiva Papuka karakteristični su rasjedi pravca pružanja sjevero-zapad-jugoistok. U ležištu ostaci ovog sustava stvaraju stepenaste terase s tendencijom spuštanja ležišta prema jugu i jugozapadu. Na sjecištima rasjednih linija došlo je do jaruženja koja su tipična za pokrivene terene gdje se neprestano ispod kvartarnih nanosa nalaze naslage pijeska. Erozijom je više zahvaćena zapadna strana ležišta, gdje je formirana početna dolina a dio naslaga je već odnešen. Sličan proces erozije započeo je i na jugozapadnom dijelu ležišta, ali s manjim posljedicama.

Područje ležišta "Novo Selo - Španovica" predstavlja geomorfološki izdignuti teren između korita Pakre i Kravarine. Trasa pružanja horizonta kremenog pijeska ima smjer jugozapad-sjeveroistok što predstavlja određeno skretanje u odnosu na generalni smjer pružanja horizonta koji je zapad-istok. Glavnina ležišta je pokrivena mlađim naslagama i nanosima, a pijesci se na površini pojavljuju samo na strmim odsjecima padina prema sjeverozapadu odnosno dolini Kravarine. Okonturena zona ležišta predstavlja najveću koncentraciju kremenog pijeska na dijelu horizonta na području između Španovice i Grahovljana. Sačuvanost naslaga na ovom prostoru predisponirana je blokovskom tektonskom građom gdje se ležište Španovica može promatrati kao veći tektonski blok koji je fragmentiran u više manjih blokova, a cijeli sklop predstavlja određenu cjelinu. Najstariji litostratigrafski član podinskih naslaga su permotrijanski kvarciti. Predstavljaju najjužniji, neogenom prekriveni krak zapadne papučke zone kremenih pješčenjaka i filitnih konglomerata koji pružaju pravcem sjever-jug od Bastaja na sjeveru preko Javornika do Grahovljana na jugu u dužini oko 17 km.

Cijelo ležište se može razdijeliti na tri osnovna tektonska bloka:

1. Sjeverozapadni blok ograničavaju dva uzdužna rasjeda jugozapad-sjeveroistok i zapad jugozapad-istok sjeveroistok relativno je izdignut u odnosu na glavni dio ležišta. Isti blok odnosno dio horizonta kremenog pijeska bio je nekad najveći i prostirao se u sada prazni prostor potoka Kravarine. Uslijed jakih tektonsko-erozijskih procesa taj dio naslaga pijeska većim je dijelom razoren i odnešen.

2. Sjeveroistočni blok je također relativno izdignut u odnosu na glavninu ležišta i poremećen u dva manja tektonska bloka.

3. Središnji blok gdje se nalazi glavnina ležišta pijeska ograničen s dva uzdužna rasjeda smjera zapad-jugozapad-istok-sjeveroistok i rasjedom smjera sjever-sjeveroistok-jug-jugozapad. Naslage pijeska u ovom bloku imaju najveću debljinu, a tektonski su prekinute prema jugoistoku, dok se prema jugozapadu šire i nisu izvedenim istražnim radovima do kraja definirane.

Alternativno bi se ova "blokowska građa" mogla objašnjavati i diferenciranim sedimentacijskim procesima koji su doveli do formiranja tijela kremenog pijeska.

Hidrogeološke i hidrološke značajke

Hidrografska mreža šireg područja je jako razvijena s bogatim vodenim tokovima koji s Pšunja, južnog Papuka i Krndije gravitiraju, preko Orljave i Pakre, u sliv rijeke Save, dok je greben središnjeg i zapadnog Papuka, te dijela Krndije vododjelnica između slivova Save i Drave. Zapadni dio Požeško-slavonske županije pripada slivnom području Ilova-Pakra, koje obuhvaća najznačajnije vodotoke rijeke Pakre i Bijele s pritocima koji su lepezasto rasprostranjeni. To slivno područje se prostire između Papuka, Pšunja, Bilogore i Moslavačke gore. Izvorište sliva Pakre je u obroncima Pšunja s pravcem toka istok-zapad. Ležišta nisu unutar vodocrpilišta i vodozaštićenih zona Županije pa nemaju bitnih utjecaja na njih.

Branešci: Horizont kremenog pijeska na području ležišta Branešci nalazi se na morfološkom izdignutom području u odnosu na sliv i korito rijeke Pakre. Zbog toga je najveći dio mase kremenog pijeska iznad razine podzemnih voda. Površinske vode nemaju bitno značenje za ležište, čak niti u razdoblju intenzivnijih kiša s prolomima oblaka, jer svaki dotok vodozahvatnih voda koje se mogu slijevati iz brdskih predjela masiva dijelom otječu niz dvije jaružaste doline, a većim dijelom nestaju u pješćanim naslagama poniranjem prema koritu Pakre.

Novo Selo - Španovica: Slično kao i kod ležišta Branešci naslage kremenog pijeska nalaze se na izdignutom terenu u odnosu na dva sliva područja: rijeke Pakre i potoka Kravarine tako da podinski dijelovi ležišta gotovo odgovaraju nivou spomenutih vodotoka. Na području ležišta jedini mogući kolektor podzemne vode su kremenji pijesci.⁵

Istražni prostor "Sava", radi istraživanja nafte i plina, obuhvaća područja pet županija: Zagrebačke, Sisačko-moslavačke, Bjelovarsko-bilogorske, Brodsko-posavske i Požeško-slavonske. Površina istražnog prostora nafte i plina "Sava" iznosi 6.383,2 km². Područje grada Pakraca pripada samo dijelom u istražno područje.

Seizmotektonske značajke

Seizmička aktivnost je usko povezana sa strukturno – tektonskim odnosima i kretanjima pojedinih tektonskih cjelina. S obzirom na broj podjeljenih zona u koje je smještena RH, a koje su međusobno odvojene velikim pukotinama koje duboko zadiru u zemljinu koru, samim time ta svaka trusna zona predstavlja poseban seizmotektonski blok iz čega proizlazi da područje Požeško-slavonske županije pripada pod zonu savske potoline. Potresi na području Slavonije i Požeško-slavonske županije povezuju se na taj način s tektonskim nabiranjima slavonskog gorja. Seizmička aktivnost usko je vezana sa strukturno-tektonskim odnosima i kretanjima pojedinih tektonskih cjelina.

Prema seizmološkim kartama na području Pšunja, Papuka, Krndije, Požeške gore i pored dosta izražene tektonike ocijenjena je samo kao zona VI. stupnja pa čak i manjeg stupnja inteziteta. Pritom treba imati u vidu da je ovdje horstna struktura sasvim jasno izražena, a sve to upućuje na veću seizmičnost ove zone. Cijela Požeško-slavonska županija od krajnjeg istoka do krajnjeg zapada je površina stupnjevana kroz razne periode kako slijedi:

- u periodu od 1.000 godina cijelo područje Županije VIII.° MSK intenziteta, a uočene su samo dvije manje zone s intenzitetom od IX.° MKS (oko Požege i Pakraca);

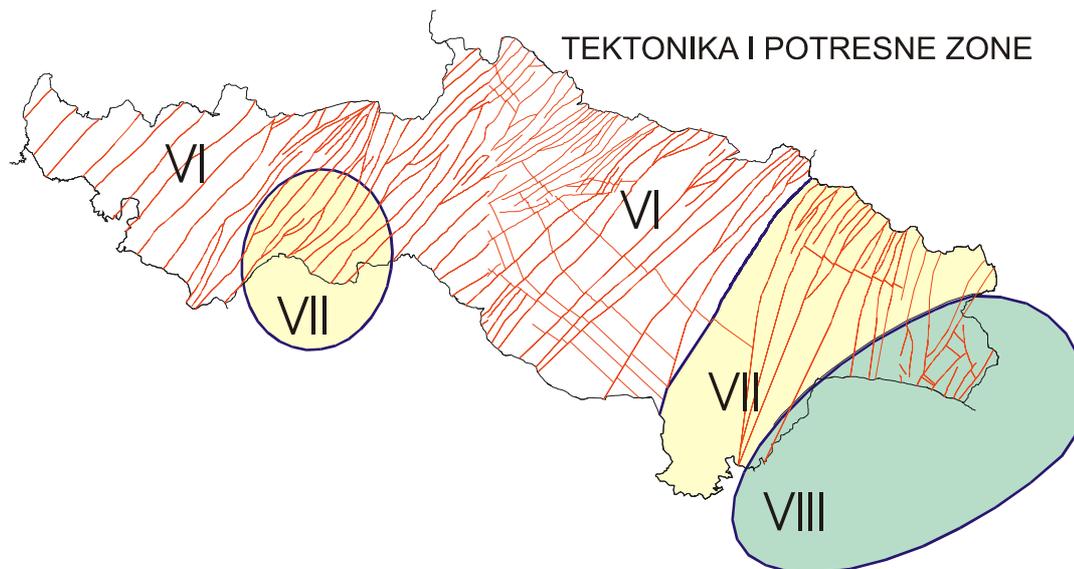
- u periodu od 500 godina uočeno da sjeverni dijelovi Požeštine obuhvaćaju područje VII.°, a ostali dijelovi Županije područja intenziteta VIII.° MKS. Samo područje oko grada Pakraca i Lipika je intenziteta IX.° MKS;

- u periodu od 200 godina uočeno da je uglavnom cijela Županija pokrivena VII.° MKS, a područje oko Dilj gore, te Pakraca i Lipika su u zoni VIII.°;

- u periodu od 100 godina uočen intenzitet od VI.° MSK na sjevernom dijelu Županije, dok su južni dijelovi požeško - pakračkog dijela Županije u VII.° MSK. Samo na jednom dijelu Dilj gore (u jugoistočnom dijelu) je u zoni VIII.°;

- u periodu od 50 godina cijelo područje Županije u VI.° MSK.

⁵ Izvor podataka: Studija utjecaja na okoliš pjeskoskopa "Branešci" i "Novo selo – Španovica, izrađenog kod instituta za geološka istraživanja Zagreb od listopada 2002. g.

Unutar područja Grada predstavljene su gnajsevima i klorit-sericitskim škriljavcima.

Prema seizmološkim kartama područje grada Pakraca se nalazi u seizmičkom području VI. i VII. stupnja seizmičnosti po ljestvici Mercalli-Cancani-Sieberg. Maksimalni intenzitet potresa za povratno razdoblje promatranja od 200-500 godina kreće se od 7-8 stupnja MCS ljestvice, a prema seizmološkoj karti ("NN", br. 53/91.). Prema najnovijim pokazateljima za područje Pakraca-Lipika intenzitet potresa od 8 stupnjeva može se kao mogućnost dugotrajno isključiti.

1.1.1.6. Prirode vrijednosti i kulturna dobra

a) Prirodne vrijednosti

1) Zaštićeni dijelovi prirode

Prirodne vrijednosti zaštićene temeljem Zakona o zaštiti prirode

Prema dostavljenim podacima Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu prirode, Klasa:612-07/05-49/0279 Urbroj:532-08-02-2/6-05-4 od 15. rujna 2005. godine na području obuhvata PPUG Pakraca ne nalazi se niti jedna prirodna vrijednost koja je zaštićena temeljem Zakona o zaštiti prirode.

Šuma s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju

Temeljem Zakona o šumama (Rješenja br. 01-145/1-83 od 20 travnja 1983. godine) kao šuma s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju pod nazivom Kalvarija u neposrednoj blizini Pakraca, zaštićena je šumska sastojina čistog kitnjaka koja je umjetno podignuta podrastom lipe i graba. Područje šumske sastojine nalazi se u GJ Sjeverni Psunj – Javorovica u odjelu 1a. Starosti je oko 95 godina.

Površina šume iznosi 56,55 ha.

Šumske površine Grada Pakraca

Zaštitna šuma

Područje Sjevernog Psunja u odsjecima 105c, 135b, 145d, 151e i 27a površine 43,86 ha zaštićeno je kao zaštitna šuma temeljem Zakona o šumama i Pravilnika o uređenju šuma, a obiluje hrastom kitnjakom, cerom, bukvom i grabom. To su šume koje rastu na strmim terenima i imaju prvenstveno ulogu zaštite tla, prometnica i drugih objekata od erozije zbog čega je u njima predviđena samo sanitarna sječa.

2) Evidentirani dijelovi prirode

Špilja Trbušnjak

U blizini naselja Grahovljani otkrivena je špilja pod nazivom Trbušnjak koju smatramo najdužom na području Slavonije, duga je više od 200 metara. Jedinstveni je speleološki objekt, protočna je, u istoj se nalaze dva sifona iz kojih naviru znatne količine vode. U špilji se nalazi veliko stanište šišmiša, procjenjuje se na oko 3-4 tisuće. Uz to pronađeni su i depigmentirani spiljski račići i još neke životinjice. Ista je geološki, hidrološki i biološki vrlo zanimljiva. Podaci o spilji su evidentirani, snimljeni i biti će stručno obrađeni od strane speleologa. U tijeku je izrada elaborata te postupak u Ministarstvu kulture za **proglašenje geomorfološkim spomenikom prirode**.

Špilja Trbušnjak

Šišmiši u špilji Trbušnjak

3) Obilježja područja sa stanovišta zaštite prirode

3.1. Zaštićene i ugrožene vrste

Iako ne postoji cjelovita inventarizacija flore i faune ovog područja, prema dostupnim podacima iz Crvenih knjiga i postojećih stručnih studija, na području grada Pakraca stalno ili povremeno živi niz ugroženih i zaštićenih vrsta. Prema dostavljenim uvjetima i mjerama zaštite Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu prirode te elaborata pod nazivom "Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca", izrađenog kod Državnog zavoda za zaštitu prirode, obrađeni su pokazatelji strogo zaštićenih i zaštićenih vrsta kako slijedi:

Sisavci

Šire područje grada Pakraca kao i staništa prisutna na njegovom području predstavlja područje rasprostranjenja nekoliko ugroženih i/ili zaštićenih vrsta sisavaca prema Crvenoj knjizi ugroženih sisavaca Hrvatske.

Tablica br. 23.

STROGO ZAŠTIĆENE I ZAŠTIĆENE VRSTE SISAVACA NA ŠIREM PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red br.	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Regionalna kategorija ugroženosti	Dodatak II Direktive o staništima	Zakon o zaštiti prirode ("NN", 70/05)
1.	<i>Myotis bechsteinii</i>	velikouhi šišmiš	VU	√	SZ
2.	<i>Myotis emarginatus</i>	riđi šišmiš	NT	√	SZ
3.	<i>Rhinolophus ferrumequinum</i>	veliki potkovnjak	NT	√	SZ
4.	<i>Myotis myotis</i>	veliki šišmiš	NT	√	SZ
5.	<i>Plecotus austriacus</i>	sivi dugoušan	EN		SZ
6.	<i>Barbastella barbastellus</i>	širokouhi mračnjak	DD	√	SZ
7.	<i>Myoxus (Glis) glis</i>	sivi puh	LC		SZ
8.	<i>Muscardinus avellanarius</i>	puh orašar	NT		SZ
9.	<i>Lepus europaeus</i>	europski zec	NT		Z
10.	<i>Miniopterus schreibersi</i>	dugokrili pršnjak	EN	√	SZ
11.	<i>Lutra lutra</i>	vidra	DD	√	SZ
12.	<i>Neomys anomalus</i>	močvarna rovka	NT		Z
13.	<i>Micromys minutus</i>	patuljasti miš	NT		Z
14.	<i>Sciurus vulgaris</i>	europska vjeverica	NT		Z
15.	<i>Neomys fodiens</i>	vodenrovka	NT		Z

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

Strogo zaštićene i zaštićene vrste sisavaca na širem području Grada (SZ – strogo zaštićene, Z – zaštićene, EN – ugrožene, VU – osjetljive, NT – niskorizične, DD – nedovoljno poznate, LC – najmanje zabrinjavajuće, ZZP – zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Uz tablicu s popisom zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta koje su na ovom području rasprostranjene, za one najugroženije (pred izumiranjem – u kategoriju EN i VU) navedeni su osnovni podaci.

Tablica br. 24.

OSNOVNI PODACI ZA ZAŠTIĆENE I STROGO ZAŠTIĆENE NAJUGOŽENIJE VRSTE SISAVACA (PRED IZUMIRANJEM – U KATEGIJI EN I VU) NA PODRUČJU GRADA PAKRACA				
Red. br.	Ime vrste	Kategorija ugroženosti	Ekologija	Uzroci ugroženosti
1.	Dugokrili pršnjak (Miniopterus schreibersi)	EN – ugrožena gnjezdeća populacija	Poglavito spiljska vrsta, ali je nađena i u rudnicima te napuštenim podrumima. Često mijenja skloništa i ljeti i zimi. Povremeno se pri migraciji kolonije zadržavaju i na tavanima kuća i krovovima crkava.	Osjetljivost vrste na uznemiravanje. U RH glavni je razlog ugroženosti gubitak skloništa u špiljama, ali vjerojatno upotreba pesticida.
2.	Sivi dugoušan (Plecotus austriacus)	EN – ugrožena vrsta	Nalazimo ga u nizinskim i podgorskim područjima, često uz naselja, te u nizinskim poplavnim šumama. Porodiljske kolonije smještene su u krovovima zgrada i crkvenim tornjevima. Lovi na otvorenom. Na zimovanju je nađen u špiljama, gdje se najčešće zavlaci u uske pukotine.	Tendencija smanjenja populacije. Razlozi takvu stanju mogu biti povezani s primjenom pesticida, kao sve češćeg premazivanja drvenih dijelova krovova insekticidima.
3.	Velikouhi šišmiš (Myotis bechsteini)	VU – rizična vrsta	Velikouhi šišmiš je šumska vrsta koja obitava u prirodnim listopadnim šumama sa starijim stablima te u starim voćnjacima i parkovima. Lovi na čistinama i rubovima šuma. Ljeti se zadržava u dupljama drveća, a zimuje u različitim podzemnim i prirodnim ili umjetnim skloništima.	Prekomjerna i prerana sječa starih šuma s dupljama, kao i upotreba pesticida u šumarstvu.

Ptice

Prema Crvenoj knjizi ugroženih ptica Hrvatske šire područje grada Pakraca je područje rasprostranjenja nekoliko ugroženih i zaštićenih vrsta ptica.

Tablica br. 25.

STROGO ZAŠTIĆENE VRSTE PTICA NA ŠIREM PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red br.	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Kategorija ugroženosti	Zaštita po ZZP	Dodatak I Direktive o staništima
1.	Haliaeetus albicilla	štećak	EN	SZ	√
2.	Picus canus	siva žuna	LC	SZ	√
3.	Milvus migrans	crna lunja	VU	SZ	√
4.	Ficedula albicollis	bjelovrata muharica	LC	SZ	√
5.	Drycopus martius	crna žuna		SZ	√
6.	Pernis apivorus	škanjac osaš	VU	SZ	√
7.	Dendrocopos syriacus	sirijski djetlić		SZ	√
8.	Aquila pomarina	orao kliktaš	EN	SZ	√
9.	Columba oenas	golub dupljaš	DD	SZ	
10.	Ciconia ciconia	roda	NT	SZ	√
11.	Alcedo attis	vodomar	NT	SZ	√
12.	Ciconia nigra	crna roda	VU	SZ	√
13.	Aythya nyroca	patka njorka	NT	SZ	√
14.	Anas strepera	patka kreketaljka	EN	SZ	
15.	Porzana parva	siva štijoka	DD	SZ	√
16.	Phalacrocorax pygmaeus	mali vranac	CR	SZ	√
17.	Lymnocyrtes minima	mala šljuka	DD	SZ	√
18.	Lullula arborea	ševa krunica		SZ	√
19.	Chlidonias hybridus	bjelobrađa čigra	NT	SZ	√
20.	Scolopax rusticola	šljuka	NT	Z	
21.	Circus aeruginosus	eja močvarica	EN	SZ	√
22.	Circus pygargus	eja livadarka	EN	SZ	√
23.	Sylvia nisoris	pjegava grmuša		SZ	√
24.	Strix uralensis	jastrebača	LC	SZ	√
25.	Ianius minor	sivi svračak	LC	SZ	√
26.	Ficedula parva	mala muharica	NT	SZ	√
27.	Egretta alba	velika bijela čaplja	EN	SZ	√
28.	Bonasa bonasia	lještarka	NT	SZ	√
29.	Dendrocopos leucotos	planinski djetlić		SZ	√

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

Strogo zaštićene vrste ptica na širem području Grada (SZ – strogo zaštićene, EN – ugrožene, CR – kritično ugrožene, VU – osjetljive, DD – nedovoljno poznate, ZZP – zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Tablica br.26.

OSNOVNI PODACI ZA STROGO ZAŠTIĆENE NAJUGOŽENIJE VRSTE PTICA (PRED IZUMIRANJEM – U KATEGIJI UGROŽENOSTI CR, EN I VU) NA PODRUČJU GRADA PAKRACA				
Red. br.	Ime vrste	Kategorija ugroženosti	Ekologija	Uzroci ugroženosti
1.	Eja livadarka (Circus pygargus)	EN – ugrožena	Prvotna su staništa na jugu areala bili travnjaci, a na sjeveru prostrane močvare. Tijekom 20. st. prilagodile su se i na razna druga staništa: neobrađena polja, slane močvare, zarasle pijeske, klekom obrasle vrištine, a sve se više gnijezde i po određenim poljima osobito u usjevima žitarica.	Lov i krivolov, intenziviranje poljodjelstva, odumiranje tradicionalnog stočarstva.
2.	Velika bijela čaplja (Egretta alba)	EN – ugrožena gnijezdeća populacija	Gnijezdi se na većim kopnenim ili priobalnim močvarama, ušćima rijeka i jezera obala obraslih bujnim raslinjem. Za gniježđenje trebaju prostrane tršćake ili rogozike, rjeđe se gnijezde i na grmlju ili niskom drveću.	Nestajanje močvarnih područja, propadanje šaranskih ribnjaka, lov i krivolov.
3.	Eja močvarica (Circus aeruginosus)	EN – ugrožena gnijezdeća populacija	Gnijezdi se po otvorenim staništima uz slatke i bočate vode: močvare s prostranim tršćacima, bare, jezera i rijeke obala obraslih bujnim močvarnim raslinjem.	Nestajanje močvarnih područja, propadanje šaranskih ribnjaka, odumiranje tradicionalnog stočarstva, intenziviranje poljodjelstva, lov i krivolov
4.	Patka kreketaljka (Anas strepera)	EN – ugrožena gnijezdeća populacija	Gnijezdi se na prostranim, plitkim, otvorenim slatkim ili bočatim vodama s bujnim obalnim i podvodnim raslinjem: visoko produktivnim jezerima, šaranskim ribnjacima, zaraslim šljunčarama.	Nestajanje močvarnih područja, prodadanje šaranskih ribnjaka, lov i krivolov.
5.	Mali vranac (Phalacrocorax pygmaeus)	CR – kritično ugrožena gnijezdeća vrsta	Obitavaju uz slatke i bočate vode (jezera, ribnjake, riječne rukavce, riječna ušća) obrasle prostranim tršćacima. Iznan sezone gniježđenja često se zadržavaju u priobalju	Nestajanje močvarnih područja, lov i krivolov.
6.	Crna roda (Ciconia nigra)	VU – ugrožena gnijezdeća populacija	Obitava u starijim mimim šumama s potocima, lokvama, barama, kanalima, vlažnim livadama i sl. Rado se hrane i po obalama rijeka i većim močvarnim površinama ukoliko ih ima u blizini gnijezdišta. Za selidbe se zadržavaju i po otvorenim vlažnim područjima.	Uređivanje šuma, mijenjanje vodnog režima šuma, nestajanje močvarnih područja, propadanje šaranskih ribnjaka, lov i krivolov.
7.	Štekavac (Haliaetus albicilla)	EN – ugrožena gnijezdeća populacija	Gnijezde se uz slatke i slane vode: u velikim močvarnim područjima, uz velike rijeke, jezera i šaranske ribnjake. Izbjegavaju područja siromašna vodom, otvorene predjele bez drveća i velike guste šume.	Lov, krivolov, nestajanje močvarnih područja, propadanje šaranskih ribnjaka, onečišćenje voda, intenziviranje poljodjelstva.
8.	Škanjac osaš (Pernis apivorus)	VU – rizična gnijezdeća populacija	Šume bogate proplancima, čistinama, prosjekama, sječevinama. Često i u mješovitom, mozaičnom krajoliku, gdje se šume izmjenjuju s livadama, živicama, malim močvarama i sl.	Lov i krivolov, uređenje šuma, intenziviranje poljodjelstva.
9.	Crna lunja (Milvus migras)	VU – rizična gnijezdeća populacija	Gnijezde po rubovima šuma, uz močvare, ribnjake, rijeke i jezera u nizinskim predjelima, u istočnoj Slavoniji i uz poljodjelske površine. Love na otvorenim područjima.	Lovi i krivolov, nestajanje močvarnih područja, propadanje šaranskih ribnjaka, uređivanje rijeka, intenziviranje poljodjelstva.

Vodozemci i gmazovi

Prema podacima iz Crvene knjige vodozemaca i gmazova Hrvatske ovo područje je stanište nekoliko zaštićenih vrsta gmazova i vodozemaca.

Tablica br. 27.

STROGO ZAŠTIĆENE VRSTE VODOZEMACA I GMAZOVA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red br.	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Kategorija ugroženosti	Zaštita po ZZP	Dodatak I Direktive o staništima
1.	Hyla arborea	gatalinka	NT	SZ	
2.	Triturus (cristatus) dobrogicus	veliki podunavski vodenjak	NT	SZ	√
3.	Bombina bombina	crveni mukač	NT	SZ	√
4.	Emys orbicularis	barska kornjača	NT	SZ	√

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

Strogo zaštićene vrste vodozemaca i gmazova na području Grada (SZ – strogo zaštićene, NT – niskorizične, DD – nedovoljno poznate, ZZP – zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Ove vrste vodozemaca i gmazova obitavaju u staništima s naglaskom na vlažna i vodena staništa.

Leptiri

Područje grada Pakraca stanište je nekoliko zaštićenih i strogo zaštićenih vrsta leptira, a prema Crvenoj knjizi danjih leptira Hrvatske (u pripremi).

Tablica br.28.

ZAŠTIĆENE VRSTE LEPTIRA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red br.	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Kategorija ugroženosti	Zaštita po ZZP	Dodatak I Direktive o staništima
1.	<i>Apatura ilia</i>	mala preljevalica	NT	Z	
2.	<i>Apatura iris</i>	velika preljevalica	NT	Z	
3.	<i>Euphydryas matuma</i>	mala svibanjska riđa	DD	Z	
4.	<i>Lycaena dispar</i>	kiseličin crvenko	NT	SZ	√
5.	<i>Nymphalis vau-album</i>	šareni ve	VU	Z	√
6.	<i>Zerynthia polyxena</i>	uskršnji leptir	NT	SZ	
7.	<i>Heteropterus morpheus</i>	sedefast debeloglavac	NT	Z	
8.	<i>Lopinga achine</i>	šumski okaš	DD	SZ	
9.	<i>Lycaena hippothoe</i>	crvenorubi crvenko	NT	Z	
10.	<i>Lucaena thersamon</i>	mali dvorniko crveno	DD	Z	
11.	<i>Melicta aurelia</i>	Niklerova riđa	DD	Z	
12.	<i>Euphydryas aurina</i>	močvarna riđa	DD	SZ	√
13.	<i>Leptidea morsei major</i>	Grundov šumski bjelac	DD	SZ	√
14.	<i>Limenitis populi</i>	topoljnjak	NT	Z	
15.	<i>Maculinea alcon</i>	močvarni plavac	CR	SZ	
16.	<i>Parnassius mnemosyne</i>	crni apolon	NT	SZ	
17.	<i>Pseudophilotes vicrama</i>	istočni plavac	DD	Z	
18.	<i>Galucopsyche alexis</i>	kozlinčev plavac	NT	Z	

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

Zaštićene vrste leptira na području Grada (SZ – strogo zaštićene, Z – zaštićene, CR – kritično ugrožene, VU – osjetljive, NT – niskorizične, DD – nedovoljno poznate, ZZP – zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Posebno izdvajamo podatke za kritično ugroženu i rizičnu populaciju leptira:

Močvarni plavac (*Maculinea alcon*)

Kategoriji ugroženosti: CR - kritično ugrožena populacija, a razlozi ugroženosti nastali su zbog promjena u širenju poljoprivrednog zemljišta na račun vlažnih livada, kao i prestanak tradicionalnog gospodarenja košnjom i pašom. Dodatni problemi su urbanizacija, te izolacija fragmentacije staništa.

Šareni ve (*Nymphalis vau-album*)

Kategorija ugroženosti: VU – rizična populacija, a razlozi ugroženosti su zbog devastacija šuma, nepravilnog gospodarenja šumom, djelatnostima koje utječu na razinu podzemnih voda, kao drenaža, povećane izgradnje.

Ribe

Prema Crvenoj knjizi slatkovodnih riba Hrvatske područje Grada je potencijalno područje rasprostranjenja više ugroženih i/ili zaštićenih vrsta riba.

Tablica br. 29.

STROGO ZAŠTIĆENE I ZAŠTIĆENE VRSTE RIBA NA ŠIREM PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red br.	Znanstveno ime vrste	Hrvatsko ime vrste	Kategorija ugroženosti	Zaštita po ZZZP	Dodatak I Direktive o staništima
1.	Alburnoides bipunctatus	dvoprugasta uklija	LC		
2.	Aspius aspius	bolen	VU		√
3.	Misgurnus fossilis	piškur	VU	SZ	√
4.	Cyprinus carpio	šaran	EN	Z	
5.	Gobio albipinnatus	bjeloperajna krkuša	DD	SZ	√
6.	Gobio gobio	krkuša	LC	Z	
7.	Gobio uranoscopus	tankorepa krkuša	NT	SZ	√
8.	Gobio kessleri	Keslerova krkuša	NT	SZ	√
9.	Leuciscus idus	jez	VU	Z	
10.	Eudontomyzon mariae	ukrajinska paklara	NT	SZ	√
11.	Zingel streber	mali vretenac	VU	SZ	
12.	Rutilus pigus	plotica	NT	Z	
13.	Telestes (Leuciscus) souffia	blistavac	VU	SZ	√
14.	Barbus meridionalis	potočna mrena	VU		√
15.	Abramis sapa	crnooka deverka	NT	Z	
16.	Carassius carassius	karas	VU	Z	
17.	Salmo trutta	potočna pastrva	VU	Z	
18.	Pelecus cultratus	sabljarka	DD	SZ	√
19.	Sabanejewia balcanica	zlatna nežica	VU	SZ	
20.	Chalcalburnus chalcoides	velika pliska	VU	SZ	√
21.	Lota lota	manjić	VU	Z	
22.	Hucdo hucho	mladica	EN	SZ	√
23.	Leucaspis delineatus	belica	VU	SZ	
24.	Vimba vimba	nosara	VU	Z	

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

Strogo zaštićene i zaštićene vrste riba na širem području Grada (SZ – strogo zaštićena svojta, Z – zaštićena svojta, EN – ugrožena, VU – rizična, NT – potencijalno ugrožena, LC – najmanje zabrinjavajuća, DD – vjerojatno ugrožena ZZZP – zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Tablica br. 30.

UGROŽENE I STROGO ZAŠTIĆENE RIBLJE FAUNE KOJA POTVRĐENO ILI MOGUĆE OBITAVA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red. br.	Ime vrste	Kategorija ugroženosti	Ekologija	Uzroci ugroženosti	
1.	Mladica (Hucho hucho)	EN – ugrožena populacija	U RH je to autohtona vrsta, edem dunavskog sljeva. Poznata pod imenom dunavski losos, pastrva glavašica, sulec, štulac, šumanj, mlačak	Pretjerani izlov uzrokovao smanjenje populacije kao i regulacija te pregradnja tokova uslijed čega su nestala staništa za mrijest. Dodatno je ugrožavajući onečišćenja i povećana eutrofikacija	
2.	Velika pliska (Chalcalburnus chalcoides)	VU – rizična populacija	To je bentopelagička riba, živi u slatkoj i bočatoj vodi, zadržava se u jatima. Živi u rijekama i jezerima, najviše voli gdje ima dovoljno otopljenog kisika, hladniju vodu, gdje je dno kamenito.	Onečišćenja voda i regulacije vodotoka.	
3.	Belica (Leucaspis delineatus)	VU – rizična populacija	Živi u području donjih tokova, u stajacim i sporo tekućim vodama, bogata obraslom vodenom vegetacijom	Osim isušivanja, velik utjecaj na njezin nestanak ima sve veća primjena insekticida i herbicida u poljoprivedi.	
4.	Manjić (Lota lota)	VU – rizična populacija	To je pridrena vrsta kojoj odgovara hladnija (4-18°C) i čišća tekuća voda. Nastanjuje velike rijeke i duboka jezera, gdje bira kamenita i pjeskovita dna.	Regulacije vodotoka, onečišćenje, prekomjeran izlov i unos alohtonih vrsta.	
5.	Blistavac (Telestes souffia)	VU – rizična populacija	To je bentopelagička riba koja živi u jatima, u brzotekućoj čistoj vodi, u temperaturi između 10 i 20°C, gdje je tlo pješćano ili kamenito	Onečišćenja i reguliranja vodenih tokova.	
6.	Potočna pastrva (Salmo trutta)	VU – rizična populacija	Najčešće naseljava brze, hladne, plitke tekućice planinskih vodotoka do 2.500 m.n.v. na temperaturi vode od 2-16 °C, a može se naći i u ravničarskim rijekama i jezerima.	Promjena u okolišu i onečišćenje, promjene vodnog režima, sječa šuma uz rubove dijelova potoka i rijeka čime se mijenjaju mikroklimatski uvjeti, poribljivanje vodotoka.	
7.	Zlatna nežica	VU – rizična	Naseljava gornje i srednje tokove manjih rijeka i	Antropogeni utjecaj,	poput

	(Sabanejewia balcanica)	populacija	potoka, živi pojedinačno. Prednost daje plitkoj, ali čistoj (bistroj) vodi. podnosi zagrijavanje do 20°C	onečišćenja gornjih tokova rijeka, regulacija i pregrađivanja vodotoka.
8.	Šaran (Cyprinus caprio)	EN – ugrožena populacija	Divlja forma šarana jedna je od najugroženijih u Europi, dok je kod nas autohtona vrsta.	Mješanje s kultiviranim formama, regulacijom vodotoka i nestankom prirodnih mrijestilišta.
9.	Jez (Leuciscus idus)	VU – rizična populacija	Bentopelagična je vrsta koja naseljava nizinske rijeke i jezera, jedna je od karakterističnih i čestih vrsta u zoni deverike. Rado izlazi u poplavnu zonu radi prehrane i razmnožavanja.	Regulacije i onečišćenja vodotoka te nestanak prikladnih, prirodnih mrijesnih područja, smanjenje i nestajanje poplavnih i močvarnih područja.
10.	Mali vretenac (Zingel streber)	VU – rizična populacija	Živi u zoni mreane, deverike i balavca. Pridnena je riba i zadržava se u srednje dubokim, čistim, brzim vodama gdje ima puno kisika, a dno je pješćano ili šljunkovito.	Onečišćenje i regulacija vodotoka, dominantne šaranske vrste s kojima je u izravnoj konkurenciji za stanište i prehrambene resurse.
11.	Bolen (Aspius aspius)	VU – rizična populacija	Bentopelagična vrsta koja nastanjuje tekuće vode, akumulacije i rukavce. Živi uglavnom solitarno (pojedinačno) i obično čistim, tekućim dijelovima vodotoka. Jedan je od najvećih dnevnih predatora u našim vodama, a na glasu proždljivosti.	Smanjenje populacija vrsta kojima se hrani, mehaničko onečišćenje rijeka, regulacije vodotoka i unos alohtonih vrsta, nekontrolirani ribolov.
12.	Piškur (Misgurnus fossilis)	VU – rizična populacija	Čikov živi u stajaćim ili sporotekućim vodama u donjim dijelovima rijeka. Obično naseljava staništa prekrivena muljeviti dnom. Najčešći životni prostor mu je mrtvaje, ribnjaci, kanali za natapanje i preplavljeni močvarni tereni većih rijeka i njihovih pritoka.	Nedostatak sporotekućih i stajaćih voda i prikladnih staništa, organsko i anorgansko onečišćenje preostalih staništa tog tipa, regulacija i pregradnja vodotoka.
13.	Nosara (Vimba vimba)	VU – rizična populacija	Nosara obično naseljava srednje i donje tokove rijeka te jezera. Voli sporija tekuća i stajaća vodena staništa, a veoma često zalazi i u poplavnu zonu.	Regulacije i pregradnje vodotoka koje sprječavaju uzvodne reproduktivne migracije, svako smanjenje poplavnih područja. Mjestimično je ugrožava i pretjerani izlov.
14.	Belica (Leucaspis delineatus)	VU – rizična populacija	Belica živi u području donjih tokova rijeka, u stajaćim i sporo tekućim vodama, bogato obraslim vodenom vegetacijom.	Osim isušivanja, velik utjecaj na jezin nestanak ima i sve veća orimjena insekticida i herbicida u poljoprivredi.
15.	Karas (Carassius carassius)	VU – rizična populacija	Nastanjuje stajaće vode, bare, močvare, jezera, sporotekućih rijeka i privremenih vodenih površina, bogatih vodenom vegetacijom. Voli vode s malom prozirnošću i dubinom gdje temperatura ljeti nije hladnija od 19°C.	Unošenjem babuške u otvorene vode, počele su se postupno smanjivati njihove populacije, posebno u stajaćim, močvarnim i poplavnim staništima. Razlog je samjenje brojnosti i nestanak vodene vegetacije zbog onečišćenja voda. Isušivanje jezera, bara i močvara te nestajanje poplavnih staništa pridonosi daljnjem smanjenju brojnosti vrste.

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

Strogo zaštićene i zaštićene vrste riba na širem području Grada (EN – ugrožena, VU – rizična, ZZP – zakon o zaštiti prirode NN 70/05).

Alohtene vrste

Alohtene vrste predstavljaju velik problem i drugi su razlog smanjenja biološke raznolikosti na globalnom nivou, odmah nakon direktnog uništavanja staništa. Prema Zakonu o zaštiti prirode ("NN", br. 70/05.), zabranjeno je uvođenje stranih divljih svojti u ekološke sustave.

3.2. Ugrožena i rijetka staništa

Prema Karti staništa RH na području grada Pakraca nalazi se 16 tipova staništa od kojih je 6 tipova ugroženo na europskoj razini i zaštićeno Direktivom o staništima, a u RH Pravilnikom o vrstama stanišnih tipova, karta staništa, ugroženim i rijetkim stanišnim tipovima te o mjerama za očuvanje stanišnih tipova (označenim simbolom* i opsani u daljnjem tekstu).

Tablica br. 31.

TIPOVI STANIŠTA ZASTUPLJENIH NA PODRUČJU GRADA PAKRACA			
NKS kod	NKS staništa	Površina (ha)	% od ukupne površine
A23	Stalni vodotoci		
A	Površinske kopnene vode i močvarna staništa		
*C22	*Vlažne livade Srednje Europe	396,87	1,1
*C23	*Mezofilne livade Srednje Europe	4.237,03	11,81
C	Travnjaci, cretovi i visoke zeleni		
D12	Mezofilne živice i šikare kontinentalnih, izuzetno primorskih krajeva	67,73	0,18
D	Šikare		
*E31	*Mješovite hrastovo-grabove i čiste grabove šume	2.529,67	7,04
*E32	*Srednjeeuropske acidofilne šume hrasta kitnjaka, te obične breze	4.462,94	12,44
*E45	*Mezofilne i neutrofilne čiste bukove šume	17.411,83	48,52
*E51	*Panonske bukovo-jelove šume	14,98	0,04
E	Šume		
I21	Mozaici kultiviranih površina	1.016,71	2,83
I21/J11/I81	Mozaici kultiviranih površina/Aktivna seoska područja/Javne neproizvodne kultivirane zelene površine	735,52	2,04
I31	Intenzivno obrađivane oranice na komasiranim površinama	3.523,25	9,82
I81	Javne neproizvodne kultivirane zelene površine	10,19	0,02
I	Kultivirane nešumske površine i staništa s korovom i ruderalnom vegetacijom		
J11	Aktivna seoska područja	619,72	1,73
J11/J13	Aktivna seoska područja/Urbanizirana seoska područja	78,35	0,22
J13	Urbanizirana seoska područja	3,46	0,01
J21	Gradske jezgre	55,80	0,16
J22	Gradske stambene površine	703,62	1,96
J43	Površinski kopovi	14,71	0,04
J	Izgrađena i industrijska staništa		

Izvori podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu prirode, Podaci o vrstama, staništima i područjima Nacionalne ekološke mreže s prijedlogom mjera zaštite za potrebe izrade Prostornog plana uređenja grada Pakraca, Zagreb prosinac 2006. god.

b) Kulturna dobra

Područje grada Pakraca predstavlja značajno arheološko područje s lokalitetima putem kojih pratimo kontinuirano naseljavanje od mlađeg kamenog doba, srednjeg vijeka sve do danas. Arheološki lokaliteti predstavljaju dio kulturne baštine osobito važan za povijesni i kulturni identitet prostora.

Grad Pakrac prvi put se spominje 1237. godine kao naselje u popisu posjeda Ivanovaca imenom Pekriz. Smješten je u uskoj dolini rijeke Pakre, podno sjeverozapadnih obronaka Psunja, a na raskrižju važnih starih putova što su od Barcsa, Virovitice i podborja (Daruvara) vodila na jug u Bosnu, te iz smjera Zagreba u Požegu. Nalazi se je uz željezničku prugu koja spaja Posavinu i Podravinu (Banova Jaruga – Lipik – Pakrac – Daruvar – Virovitica) i na magistralnoj prometnici Novska – Lipik – Daruvar – Virovitica, a blizina toplica u Lipiku daje Gradu turističko i tranzitno značenje. U 13. st. grad je utvrđen zidom i okruglim kulama. Posebnu vrijednost u prostoru Grada čini povijesna cjelina grada Pakraca.

Pakrac je grad duge i bogate povijesti od srednjevjekovnog doba, kada je njegov utvrđeni grad bio središte feudalne gospoštije i sjelo vitezova reda Sv. Ivana (Ivanovaca) i njihova priorata vranskoga ili kada su u njemu od 1256. do 1260. godine kovao slavonski srebrni novac, prije nego li je kovnica preseljena u Zagreb.

Svoj najplodniji društveno - gospodarski razvoj Pakrac doživljava u 18. i 19. st. kada je bio središte gospoštije i nakon što je 1797. god. dobio položaj trgovišta. O svemu tome svjedoče brojni kulturno povijesni spomenici, kao što su vlastelinske i građanske kuće, te gospodarske zgrade i raznorodne crkvene građevine katoličke, pravoslavne i židovske vjeroispovijesti.

Od 1543. do 1691. godine Pakrac je u vlasti Turaka, sjedište sandžaka je do 1592. godine kada je tu ulogu preuzeo Cernik. U listopadu 1691. godine Pakrac je oslobođen od Turaka i stavljen pod vojnu upravu. Oslobođanjem Pakraca od Turaka, grad prelazi u vlasništvo Carske komore i postaje sjedištem vlastelinstva s pripadajućom upravom i administracijom.

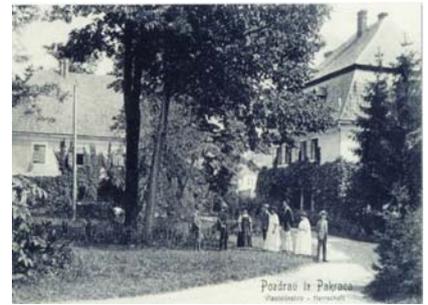
Između 1740. i 1745. godine pakračko plemićko vlastelinstvo Pakrac prodaje Franji barunu Trenku. Nakon Trenkove osude 1747. god. Dvorska komora plijeni sva njegova imanja, a 1751. god. Pakrac prodaje Mihovilu barunu Šandoru Slavničkom, koji je 1760. godine isto prodao grofu Antunu pl. Jankoviću. Grof Janković 1861. god. prodaje pakračko vlastelinstvo bez Staroga grada trgovcima iz Trsta.

Trenkov dvorac

Aleja divljih kestena

Dvorišni kompleks Janković XIX. st.

U 18. st. izgrađuje se usred naselja dvorski kompleks. Darovnicom cara Leopolda II patrijarhu Arseniju Crnojeviću 1705. g. Pakrac postaje sjedištem eparhije.

U 18. st. vlastelinstvo mijenja vlasnike od kojih najveće značenje za grad ima obitelj Janković. U njenom vlasništvu posjed ostaje punih sto godina i to od 1760. do 1861. godine. Godine 1796. Pakrac kao važno trgovište dobiva kraljevsku povlasticu za održavanje četiriju godišnjih sajмова. U 19. st. grade se kuće na kat, pa središnji dio grada poprima pravi urbani karakter. Grade se nove javne zgrade: hotel, zgrada opće pučke, banka, štedionica, pošta i sinagoga. Uređuju se nove ulice. Grad usmjerava svoj razvoj od središta prema sjeveru. Ruši se fortifikacijski sustav i formira centralni trg. Gradi se željeznička pruga koja Pakrac povezuje s Hrvatskom i Europom.

Vlastelinstvo je 1902. god. bilo u posjedu Leona pl. Somszeea iz Bruxellesa, a 1909. god u vlasništvu "Slavonske šumske industrije drva".

Crtež Pakraca E. Krambergera izrađen oko 1880. godine.

U drugoj polovini 19. st. u Pakracu počinje intenzivna izgradnja mnogih zgrada pakračkih obrtnika i trgovaca, a otvaraju se i velika gradilišta objekata javne namjene.

Gradi se hotel "Pakrac" i "Polack", nova osnovna škola a, u adaptiranu zgradu Trenkove vojarnje seli učiteljska škola, gradi se nova zgrada bolnice, novi most na Pakri, parna pilana, a 1906. god. nova zgrada Kotarskog suda. Elektrifikacija Pakraca počinje 1906. god. gradi se kanalizacija, a godinu dana kasnije počinje i asfaltiranje nogostupa.

U društvenom životu osnivaju se dobrotvorna kulturna i športska društva, otvorena je knjižnica i čitaonica, djeluju od 1878. god. Dobrovoljno vatrogasno društvo i limena glazba.

Između dva svjetska rata građevinska aktivnost je zastala, ali su ipak izgrađene nova operacijska dvorana u Bolnici, građanska Škola, Sokolovski dom, most na Pakri, "Hrvatski dom", Planinarski dom i dr. Nakon Drugog svjetskog rata Pakrac je iako djelomično razrušen, zadržao stečenu fizionomiju grada, a tijekom narednih godina izgrađeni su i preostali objekti infrastrukture neophodni za civilizirani život.

Tijekom duge prošlosti mnogo je toga porušeno od ratova za oslobođenje od Turaka do Drugoga svjetskog rata i Domovinskog rata 1991. i 1992. godine. Netragom je nestao srednjovjekovni utvrđeni grad, najvažniji i najistaknutiji spomenik Pakraca. Ta je utvrda građena vjerojatno u 12. st. Pakrački Stari grad počeo je propadati pošto se 1750. godine prestao koristiti u vojne svrhe. Još je od 1923. godine bio djelomično sačuvan, a zauvijek je nestao nakon Drugog svjetskog rata.

Pakrački grad kao utvrda nalazio se na obali rijeke Pakre. Prvo spominjanje Pakraca nalazimo već u dokumentima kralja Bele IV. iz 1237. godine, dok vrijeme nastanka same utvrde nije poznato. Spominje se i u zapisima templara (katoličko crkveni viteški red zasnovan radi zaštite Kristova groba) koji su došli još 1185. godine. Utvrda je bila oblika nepravilnog peterokuta, sa sedam okruga kula na rubovima i velikom branič kulom, opasana tvrdim zidinama na kojima su bile puškarnice.

Grad Pakrac oko 1500. g.

Crtež Ive Gebera

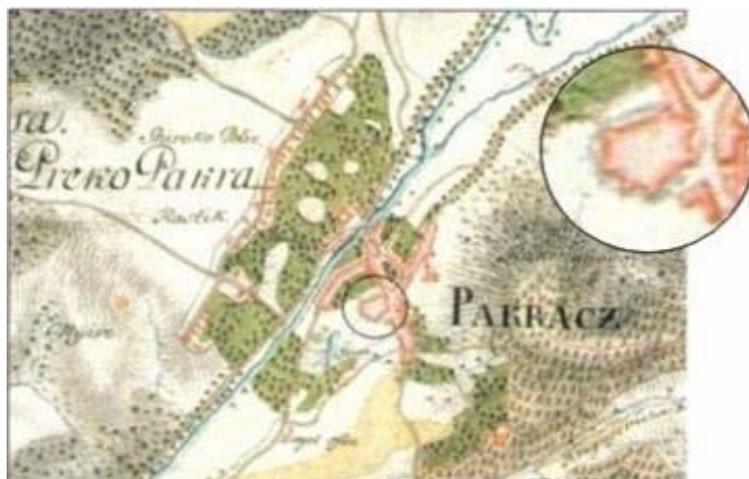
Oko utvrde bili su ukopi u koje je napuštana voda. Osnovica starog grada bila je četverokut, sagrađen od tvrdog materijala. Oko grada nalazio se opkop sazidan od kamena škrljca. Pred gradskom kapijom nalazio se viseći most na lančani čekrk (koloturu). Na kraju mosta nalazio se jedan londža-čardak (kula stražara), a u unutrašnjosti tvrđave sirotinjske kuće koje su bile pokrivene daskom. Najstariji opis utvrde, potječe od osmanskog putopisca Evlije Čelebija, koji je proputovao rubnim dijelovima Osmanskoga Carstva sredinom 17. st. Godine 1242. u Pakrac provaljuju Tatari, a već 1256. godine u Pakracu je boravio ban Slavonije Stjepan koji je osnovao prvu kovnicu novca – moneta banalis – banovac. Prije toga pravo na kovanje novca imao je samo car. Banovac se najvjerojatnije kovao unutar zida pakračke utvrde.

„Replika starog novca banovca“

Rušenje gradske utvrde započeli su Jankovići Daruvarski i njenim kamenjem nasipavali cestu Pakrac-Kukunjevac, a godine 1867. godine prodali su je grčko-istočnoj općini, koja je tu smjestila svoj parokijalni ured. Zadnja kula pakračke tvrđe srušena je 1960. godine i na njenim temeljima je izgrađena zgrada Poglavarstva (općina).

Nacrt utvrde nastao je tijekom katastarskih izmjera grada provedenih 1864. godine i bio je jedini mogući pokazatelj veličine srednjovjekovne utvrde. Na osnovi tlocrta izrađene su sve vizije izgleda pakračke utvrde.

Ova izmjera ujedno je bila jedini pokazatelj kako je osmanski putopisac neznatno pogriješio budući da je utvrda oblikom bliže bila peterokutu. Tijek vremena toliko je devastirao utvrdu da se tek prema nekolicini razglednica nastalih krajem 19. i početkom 20. st. i uz dosta mašte mogao rekonstruirati njen izgled. No, nakon izdavanja tajnih vojnih karata Hasburške Monarhije odnedavna je moguće riješiti neke dvojbe.

Premda i dalje nije moguće utvrditi gdje se nalazi glavni ulaz u utvrdu, vidljiv je njen oblik nepravilnog peterokuta. Osim toga, karta potvrđuje da se opkop nije napajao iz Pakre već iz močvarnog područja koji se nalazio jugozapadno od utvrde (točnije na mjestu današnjeg naselja Jug). Nije poznato ime tog područja jer je inače prilično precizan vojni propisivač naveo samo neodređeno Teich, odnosno močvarno područje. Usred toga područja nalazilo se jezero u koje su se ulijevala tri potočića, od kojih je jedan bio usmjeren u opkop oko utvrde. Usporednim istraživanjima razvoja fortifikacijske arhitekture u Europi te postojećeg fotografskog materijala pakračkog grada stručnjaci su utvrdili vrijeme izgradnje grada. Kako se utvrda odlikovala snažnim bedemom ojačanim visokim okruglim kulama specifičnim za utvrde građene pod utjecajem istoka u 12. st. smatra se da je pakrački stari grad izgrađen u to vrijeme. Istu postavku naveo je F.W. von Taube, ali jednostavno do sada nije uzimana u obzir.

Suvremena istraživanja potvrđuje broj kula pakračkog grada (sedam+jedan) koji navode putopisci, te potvrđuju kako je branič-kula u unutrašnjosti utvrde izgrađena nešto ranije, jer je kasnije imala sporedan položaj unutar utvrde. Smatra se da je kula bila promjera 30 metara, dok je opkop širine 8 metara i dubine 3 metra napajan posebnim kanalima.^{6a}

Zidine

Kula

Veliki most

Prilikom pristupanja izradi ovog Plana od Ministarstva kulture, Uprave za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorskog odjela u Požegi, temeljem Zakona o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara ("NN", br. 66/99, 151/03 i 157/03) zatraženo je utvrđivanje Konzervatorske podloge i sustava mjera zaštite nepokretnih dobara na području obuhvata Plana.

Temeljem dostavljenog **Sustava mjera zaštite** utvrđeno je sljedeće:

Sačuvane elemente odnosno tragove povijesnih struktura čine:

Stari grad – srednjovjekovni fortifikacijski sustav sačuvan u oblicima terena, čiji se obris može s relativnom točnošću identificirati; fragmenti tvrđave sačuvani u kratkom potezu južnog bedema, do razine terena (danas potporni zid); ti ostaci imaju tek simbolično povijesno značenje.

Srednjovjekovno i novovjekovno naselje – najranija naseobina – prvobitni ranosrednjovjekovni oblik spontano nastalog naselja sačuvan u mekim linijama osnovne komunikacijske mreže, uključujući nekada jedini, a danas glavni ulaz u grad preko rijeke. Vretenast oblik središta sačuvan je u južnoj građevinskoj liniji, na potezu glavni most – zgrada Stare općine, te fragmentarno u sjevernoj liniji uličnog pravca, od mosta k središtu; prepoznatljiv je karakter najranije parcelacije.

Srednjovjekovno podgrađe starog grada – fragmentarno su sačuvani elementi srednjovjekovne parcelacije, osobito parcele u Ulici hrvatskih velikana u Ulici braće Radića; sačuvana je glavna os kompozicije naselja – najstarija gradska komunikacija (cijeli potez Ulice hrvatskih velikana i u nastavku Ulice G. Šuška).

Naselje iz 16. i 17. st. – (vrijeme turske okupacije i utjecaja orijentalne kulture) – nema tragova oblika ni prepoznatljivih materijalnih ostataka, osim toponima Aman (zbijeg, sklonište) u prirodno zaklonjenom položaju, istočno od tvrđave, znakovit je i naziv "Spahijski podrum" (za zgradu koja će poslije biti dio gospodarskog kompleksa Janković).

Naselje od 18. st. do 1945. g. – sačuvana je osnovna komunikacijska mreža, donekle i njezina funkcionalna obilježja prostora (karakter parcela, trgova i sl.); sačuvani su karakteristični kompleksi u cjelini ili u većoj mjeri: potezi, grupe i pojedinačni objekti. U morfogenezi naselja opažaju se karakteristični povijesni elementi do danas očuvani u njegovoj urbano – arhitektonskoj strukturi, koji u suvremenom tkivu središnjeg dijela Pakraca tvore koherentnu cjelinu. Ta cjelina, zbog specifičnih funkcija u povijesti i sačuvanih karakterističnih obilježja vremena i prostora, ima nedvojbeno kulturno – povijesno značenje regionalnog, a i nacionalnog karaktera.

^{6a} Izvor podataka – Službene Internet stranice grada Pakraca.

Glavne karakteristike građevinskog fonda:

U analiziranoj strukturi naselja prevladava obiteljska kuća:

- katnica u pravilu s obrtničkom radionicom (trgovinom) u prizemlju i stambenim prostorom na katu, cijelom dužinom okrenuta ulici, prevladava u središnjem dijelu naselja,
- visoka prizemnica s uzdužnim pročeljem na uličnoj građevinskoj liniji, susreće se u svim dijelovima naselja,
- niska prizemnica zabatom okrenuta ulici, stariji tip, susreće se u rubnim dijelovima povijesne jezgre.

Prizemne stambene građevine s poslovnim prostorima (radionicom, trgovinom, i sl.) rjeđe i pretežito su zastupljene u središnjem dijelu naselja. Neovisno o veličini objekta u oblikovanju stambene arhitekture iz početka 20. st. prevladavaju urbane forme i arhitektonska plastika prepoznatljivih stilskih obilježja toga vremena: historicizma, eklekticizma i secesije.

Pakrac, Ul. hrvatskih velikana

Pakrac, Trg 76. bataljuna

Pakrac, Trg dr. Ivana Šretera

Pakrac, Trg bana J. Jelačića

Pakrac, Strossmayerova ul.

Pakrac, Ul. kralja Tomislava

Grad Pakrac

Brojne građevine na ovom području su teško stradale u domovinskom ratu. Velik broj građevina je saniran i rekonstruiran. Najbolji primjeri rekostrukcije i sanacije u gradu Pakracu su: župna crkva Blažene djevice Marije, kapela sv. Ivana Nepomuka, krovšte i kapa zvonika crkve sv. Trojice, te rekonstrukcija, sanacija i adaptacija zgrada kompleksa Janković.

Pakrac, kapela sv. Ivana Nepomuka

Pakrac, župna crkva BDM

Pakrac, crkva sv. Trojice

Crkva Badljeva

Episkopski dvor

Crkva Sv. A. Padovanskog Ploštine

Pakrac, Mali dvor Janković

Pakrac, ograda kompleksa Janković

Pakrac, Trg bana J. Jelačića

Pakrac, Mali dvor Janković kroz povijest

Glazbena škola

Spahijski podrum

Glazbena škola

Zgrada stare Općine

Zgrada gradske vijećnice

Urbana oprema značajan je promicatelj prostorne kulture grada Pakraca. Posebno je značajno stubište koje vodi prema župnoj crkvi BDM. Vrlo je interesantna i česma na jugoistočnom dijelu Trga bana Jelačića sa svojom ogradom i stepenicama. Stilske ukrasne ograde od kovanog željeza, vanjska stubišta i česma u domovinskom ratu su teško devastirani, ali je u planu njihova sanacija i rekonstrukcija. Ograda na Trgu dr. Franje Tuđmana uspješno je sanirana i rekonstruirana.

Pakrac, stubište ispred Župne crkve

Pakrac, ograda crkve sv. Trojice

Pakrac, ograda na Trgu dr. Franje Tuđmana

Pakrac, česma

Stari seoski izvor Kraguj

Od tradicionalne arhitekture na području grada uglavnom je očuvano nekoliko starih građevina. Posebno je interesantan mlin kašikar u Gornjoj Šumetlici koji je i danas u funkciji.

Gornja Šumetlica, mlin kašikar

Gornja Šumetlica, mlin kašikar

Veliki Banovac, krušna peč i bunar

Posebnu vrijednost u prostoru zapadnog dijela grada Pakraca čine vizure iz Stržičevca (područje grada Lipika) i Tornja na vrlo interesantnu gotičku crkvu sv. Pantelejmona, koja iako manja po svojim dimenzijama, dominira na brijegu iznad sela Toranj.

Toranj, pogled na crkvu sv. Pantelejmona

Crkva sv. Pantelejmona izgrađena je na groblju u naselju Toranj, spomenik je nulte kategorije. Oštećena je i na istoj je potrebna obnova.

POPIS KULTURNIH DOBARA PO NASELJIMA

Sustavom mjera zaštite određeno je: da se na području grada Pakraca nalazi **četrnaest registriranih nepokretnih kulturnih dobara** zaštićenih rješenjima o registraciji koji se odnosi na sljedeće: crkva sv. Ivana Krstitelja u Badljevinu, crkva sv. Petra i Pavla u Donjim Grahovljanima, stari grad "Čaklovac" u Dragoviću, crkva sv. Georgija u Kusonjima, crkva sv. Pantelejmona u Tornju, Kulturno - povijesna cjelina grada Pakraca, Vlastelinski kompleks Janković, crkva Uznesenja BDM, Episkopska crkva sv. Duha, Episkopski dvor, zgrada stare općine, hotel "Pollak", Trenkov dvor i kapela sv. Ivana Nepomuka sve u Pakracu.

Na području Grada nalazi se i **šest preventivno zaštićenih nepokretnih kulturnih dobara** zaštićenih rješenjima o preventivnoj zaštiti, to su: jednokatnica Filipović, kompleks bolnice, kuća Golubić, "Pickova" zgrada, stari hotel, zgrada stare škole, sve u Pakracu.

Ukupan pregled svih zaštićenih (Z), preventivno zaštićenih (P), predloženih za zaštitu (PR), predloženih za zaštitu od lokalnog značaja (L) i evidentiranih (E) kulturnih dobara dan je u tablici kako bi se olakšao uvid u njihov broj i razmještaj na području obuhvata plana. Tablica donosi sumarni pregled, odnosno detaljniju inventarizaciju nepokretnih kulturnih dobara po naseljima. U sustavu mjera dane su smjernice za zaštitu i očuvanje svih vrsta kulturnih dobara.

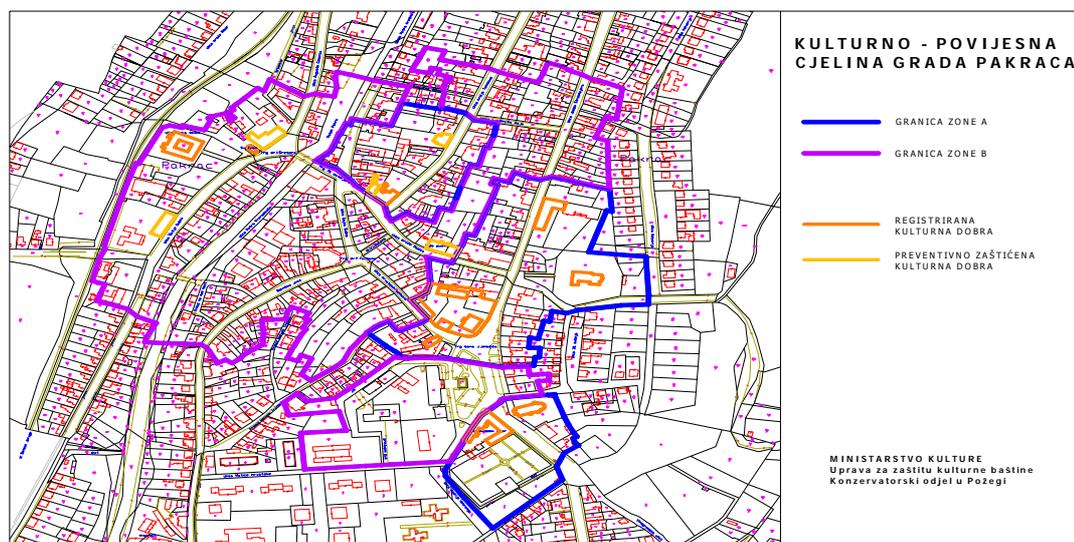
Tablica br. 32.

POPIS KULTURNIH DOBARA PO NASELJIMA U GRADU PAKRACU					
br.	Mjesto	Naziv	Adresa	Vrsta	Status
01/01	Badljevin	Crkva sv. Ivana Krstitelja	Badljevin	sakralni	Z-386
01/02	Badljevin	Kapela	Badljevin	sakralni	E
01/03	Badljevin	Antičko naselje "Filjak"	Badljevin	arheol.	E
01/04	Badljevin	Prapovijesno naselje "Gradina"	Badljevin	arheol.	E
01/05	Badljevin	Antičko naselje "Gradina"	Badljevin	arheol.	E
01/06	Badljevin	Srednjovjek. naselje "Gradina"	Badljevin	arheol.	E
01/07	Badljevin	Antičko naselje i nekropola "Zidina"	Badljevin	arheol.	E
04/01	Branešci	"Zidina ili klisa" prapov. nalazište	Branešci	arheol.	E 1344
05/01	Brusnik	Antičko naselje "Selište"	Brusnik	arheol.	E
06/01	Bučje	Prapov. naselje na brijegu kod Bučja	Bučje	arheol.	E
06/02	Bučje	"Zidina" srednjovjekovni lokalitet	Bučje	arheol.	E 1349
06/03	Bučje	Spom. I.čeh. brig. "Jan Žiška"	Bučje	NOB	Z
08/01	Cikote	"Kamen" prapovijesno nalazište	Cikote	arheol.	E 1351
09/01	Dereza	Prapovijesno nalazište	Dereza	arheol.	E
10/01	D. Obrijež	Crkva sv. Marije Magdalene	D. Obrijež	sakralni	E
12/01	D.Grahovljani	Crkva sv. Petra i Pavla	D. Grahovljani	sakralni	Z-389
12/02	D.Grahovljani	Prap. i ant. nekrop. "Staro groblje"	D. Grahovljani	arheol.	E
13/01	Dragović	Stari grad "Čaklovac"	Dragović	profani	Z-390
13/02	Dragović	Crkva sv. Stefana	Dragović	sakralni	E
16/01	G. Šumetlica	Mlin kašikar	G. Šumetlica	etnološki	E 2132
16/02	G. Šumetlica	Prapovij. Naselje "Selište"	G. Šumetlica	arheol.	E
17/01	G. Grahovljani	Prapovijesno naselje	G. Grahovljani	arheol.	E
20/01	Koturić	"Selište" srednjovjekovno nalazište	Koturić	arheol.	E 1359
22/01	Kričke	"Repište" prapovijesno nalazište	Kričke	arheol.	E 1361
23/01	Kusonje	Crkva sv. Georgija	Kusonje	sakralni	Z-397
23/02	Kusonje	Skupna grobnica – bunar I	Kusonje	NOB	Z
23/03	Kusonje	Skupna grobnica – bunar II	Kusonje	NOB	Z
28/01	Omanovac	Kapela sv. Luke	Omanovac	sakralni	E
30/01	Pakrac	Kulturno-povijesna cjelina	Pakrac		Z
30/02	Pakrac	Župna crkva Uznesenja BDM	Pakrac	sakralni	Z-404
30/03	Pakrac	Episkop.crk.sv.Duha (sv. Trojice)	Trg J. Jelačića 13	sakralni	Z-400
30/04	Pakrac	Episkopski dvor	Trg J. Jelačića 16	sakralni	Z-401
30/05	Pakrac	Zgrada stare općine	Hrvat. velikana 3	profani	Z-402
30/06	Pakrac	Vlastelinski kompleks Janković	Pakrac	profani	Z-403
30/07	Pakrac	Hotel "Pollak"	Braće Radića 3	profani	Z-1970
30/08	Pakrac	Trenkov dvor	Matije Gupca 2	profani	Z-1971
30/09	Pakrac	Kapela sv. Ivana Nepomuka	Trg dr . I. Šretera 7	sakralni	Z-1972
30/10	Pakrac	Jednokatnica Filipović	Braće Radića 1	profani	P-1046
30/11	Pakrac	Kompleks bolnice	Bolnička ul.	profani	P-1042
30/12	Pakrac	Kuća Golubić	Kralja Tomislava 7	profani	P-1039
30/13	Pakrac	"Pickova" zgrada	Matije Gupca 8	profani	P-1040
30/14	Pakrac	Stari hotel	Trg dr .I. Šretera 1	profani	P-1041
30/15	Pakrac	Zgrada stare škole	Braće Radića 13	profani	P-1044
30/16	Pakrac	Stambeno-poslovna jednokatnica	Hrvat. velikana 10	profani	E
30/17	Pakrac	Jednokatnica Socijalnog	Hrvat. velikana 12	profani	L
30/18	Pakrac	Ugaona jednokatnica	Trg dr.F.Tuđmana 2	profani	E
30/19	Pakrac	Jednokatnica	Gojka Šuška 2	profani	E
30/20	Pakrac	Učenički dom	Hrvat. velikana 11	profani	E
30/21	Pakrac	Vatrogasni toranj	Trg 76. bataljuna 8	profani	E
30/22	Pakrac	Stambeno-poslovna jednokatnica	Trg 76. bataljuna 1	profani	E
30/23	Pakrac	Prizemnica	Bolnička 1	profani	E
30/24	Pakrac	Prizemnica	Strossmayerova 28	profani	E
30/25	Pakrac	Stambeno-poslovna jednokatnica	Hrvat.velikana 8	profani	E
30/26	Pakrac	Župni ured	Strossmayerova 1	sakralni	E
30/27	Pakrac	Prizemnica	Strossmayerova 3	sakralni	E
30/28	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralj. Tomislava 22	profani	E
30/29	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralj. Tomislava 24	profani	E
30/30	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralj. Tomislava 26	profani	E
30/31	Pakrac	Stambeno poslovna katnica	A. Cesarca 1	profani	E
30/32	Pakrac	Stambena prizemnica	Bolnička 11	profani	E
30/33	Pakrac	Stambena prizemnica	Trg dr. I. Šretera 3,4	profani	E
30/34	Pakrac	Inventar Episkopske crkva sv. Duha	Trg J. Jelačića 13	pokretni	E 170

30/35	Pakrac	Inventar župne crk. Uznesenja BDM	Pakrac	pokretni	E 171
30/36	Pakrac	Zbirka pred. iz Episkop. dvora	Trg J. Jelačića 16	pokretni	P-40/88
30/37	Pakrac	Prapovijesno naselje Nova ulica	Pakrac	arheol.	E
30/38	Pakrac	Prapovijesno naselje Stari grad	Pakrac	arheol.	PR
30/39	Pakrac	Prapov. nas. Vinograd Vaniček	Pakrac	arheol.	E
30/40	Pakrac	Antičko nalazište 4. zgrada	Matice hrvatske	arheol.	E
30/41	Pakrac	Prapov. naselje iza župne crkve	Pakrac	arheol.	E 1363
30/42	Pakrac	"Gavrinica-čimen" prap. nalazište	Pakrac	arheol.	E 1366
30/43	Pakrac	Stambena katnica	Bolnička 18	profani	E
30/44	Pakrac	Stambena katnica	Gojka Šuška 2	profani	E
30/45	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralja Tomislava 1	profani	E
30/46	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralja Tomislava 5	profani	E
30/47	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralj. Tomislava 10	profani	E
30/48	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralj. Tomislava 12	profani	E
30/49	Pakrac	Stambena katnica	Kralj. Tomislava 14	profani	E
30/50	Pakrac	Stambena prizemnica	Kralj. Tomislava 18	profani	E
30/51	Pakrac	Stara pekara	Matije Gupca 14	profani	E
30/52	Pakrac	Munjara	Prol. b. Trenka 15	profani	E
30/53	Pakrac	Poslovna prizemnica	Braće Radića 3a	profani	E
30/54	Pakrac	Stambena prizemnica	Strossmayerova 11	profani	E
30/55	Pakrac	Stambena prizemnica	Strossmayerova 41	profani	E
30/56	Pakrac	Katnica	Trg J. Jelačića 3	profani	E
30/57	Pakrac	Zgrada suda	Trg J. Jelačića 4	profani	E
30/58	Pakrac	Katnica	Trg J. Jelačića 8	profani	E
30/59	Pakrac	Katnica	Trg J. Jelačića 9	profani	E
30/60	Pakrac	Katnica	Trg J. Jelačića 14	profani	E
30/61	Pakrac	Stari Dom zdravlja	Trg J. Jelačića 17	profani	E
30/62	Pakrac	Kapela sv. Josipa	Strossmayerova bb	sakralni	E
30/63	Pakrac	Kapela sv. Vida		sakralni	L
30/64	Pakrac	Kapela sv. Roka		sakralni	L
30/65	Pakrac	Spom. kosturnica žrt. fašizma	Trg J. Jelačića	NOB	Z
30/66	Pakrac	Kapela sv. Bogorodice	Groblje na Gavrinici	sakralni	E
31/01	Ploštine	Crkva sv. Antuna Padovanskog	Ploštine	sakralni	E
35/01	Rogulje	Srednjovjekovno nalazište	Rogulje	arheol.	E 1368
39/01	Tisovac	"Gradski" srednjovjekovno nalazište	Tisovac	arheol.	E 1372
40/01	Toranj	Crkva sv. Pantelejmona	Toranj	sakralni	Z-417
41/01	V. Banovac	Krušna peč i bunar	Vel. Banovac 35	etnološki	E 2140
41/02	V. Banovac	Crkva sv. Jovana	Vel. Banovac	sakralni	E
41/03	V. Banovac	Kapela sv. Antuna	Vel. Banovac	sakralni	E
41/04	V. Banovac	Crkva sv. Marije Pomožnice	Vel. Banovac	sakralni	E

Izvor podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi, svibanj 2006. g.

PRIKAZ OBUHVATA KULTURNO - POVIJESNE CJELINE GRADA PAKRACA

Izvor podataka: Ministarstvo kulture, Uprava za zaštitu kulturne baštine, Konzervatorski odjel u Požegi.

Valorizacija graditeljskeog nasljeđa

Sam Grad Pakrac je smješten u jugozapadnom dijelu teritorijalne jedinice grada Pakraca, većim dijelom u brdskom prostoru.

Prostorni razmještaj naselja grada Pakraca uglavnom je ostao sačuvan i prepoznatljiv, a još uvijek je moguće prepoznati i definirati povijesnu strukturu i oblik naselja. Mogu se razlikovati dvije glavne grupe naselja koja se međusobno razlikuju s obzirom na područje na kojem su smještena: brdska i ravničarska naselja. Na jugozapadnim obroncima Papuka smještena su naselja: Dereza, Donji, Srednji i Gornji Grahovljani, Branešci, Ožegovci, Veliki i Mali Budići, Popovci i Koturić.

U ravničarskom dijelu grada Pakraca najveće i najsnažnije naselje je Badljeva.

Ravničarska naselja čini manji dio naselja na području grada Pakraca koja možemo definirati kao naselja pretežno izduženog tipa smještenih uz loklane komunikacijske pravce. Većina naselja grada Pakraca uglavnom je sačuvala svoju povijesnu matricu, podjelu zemljišta, organizaciju parcela. Na ovom području uglavnom ćemo se susresti sa stambenim i gospodarskim građevinama građenim prijesnom i pečenom ciglom. Kod brdskih naselja karakterističan je rastresitiji i nepravilniji raster kojim krivudaju uske seoske ceste uz koje se nižu okučnice s manje pravilnim rasporedom stambenih i gospodarskih zgrada na parceli nego u nizinskim naseljima.

Za gradnju stambenih i gospodarskih građevina u brdskim naseljima tipičan građevinski materijal je kamen, obzirom da su zidovi često ostajali neožbukani to je ovim selima dalo karakterističan izgled. Možemo razlikovati i naselja prijelaznog oblika koja ujedinjaju značajke brdskih i nizinskih naselja.

Za sam grad Pakrac možemo reći da je većim djelom brdsko naselje s pravilnim nizovima kuća poredanim s obje strane prometnice. Na području grada Pakraca tradicijski građevinski fond znatno je degradiran. U mnogim naseljima gotovo da nije moguće pronaći zgradu koja bi predstavljala konzistentan primjer tradicijskog seljačkog graditeljstva ili nekih oblika povijesne arhitekture. Zbog ratnih zbivanja na ovom području pojedina naselja u potpunosti su uništena, čime je izbrisan i onako skroman fond tradicijski seoskih zgrada.

Obnova porušenih obiteljskih kuća u posljednjih nekoliko godina se intenzivirala uz pomoć državnih i međunarodnih institucija. Ista obiluje urbanističkim, graditeljskim i prostornoplanskim i drugim slabostima. Na taj način uništen je dosadašnji tradicijski način gradnje, a obnova istih provodi se bez ikakvih nastojanja da se uvažavaju značajke i vrijednosti graditeljske baštine ovoga područja. Obnova se provodi izgradnjom tipiziranih obiteljskih kuća bez ikakvih lokalnih obilježja, što je potpuno strano tradiciji ruralnog graditeljstva.

Jedan od problema prisutnih na ovom području također je obnova samo pojedinih obiteljskih građevina u naselju tako da su iste razbacane na širem prostoru što ne predstavlja svrsishodno komunalno opremanje takvih naselja. U značajnije slabosti obnove ovih naselja treba ubrojiti i to što se obnova provodi samo na stambenim građevinama a ne i na gospodarskim kako bi se u potpunosti vraćao život na ovo područje.

Slab gospodarski potencijal, prometna izoliranost i nepovezanost, ostarjelo i malobrojno stanovništvo, loši demografski pokazatelji ne pružaju ni malo optimističnu perspektivu razvoja ovih naselja. Stambene građevine većinom su prizemnice, okrenute zabatnom stranom prema ulici, nisu rijetke kuće u ključ i postavljene uzdužnim pročeljem prema cesti. Identitet naseljima osobito daju stare zabatne i uzdužne kuće dijelom od kamena građene u prvoj polovini 20. st. U valorizaciji prostora naselja gospodarske zgrade tradicijski su manje važne, obzirom da su raspoređene po dubini parcela pa nisu toliko prisutne u slici naselja. Tamo gdje su parcele šire ili su gospodarske zgrade podignute uz ulični građevinski pravac, one imaju značajniju ulogu u vizurama naselja, no takvih je primjera u ovom prostoru razmjerno malo.

Tradicijske gospodarske zgrade većim su dijelom nestale iz naselja, budući da se tradicionalni način gospodarenja u seoskim domaćinstvima značajno promjenio. Ipak treba istaknuti štagljeve, višenamjenske gospodarske zgrade koje su služile kao staje, sjenici i kolnice. Isti svojom veličinom dominiraju na seoskim dvorištima, a spomenički su vrijedni štagljevi građeni od kamena u brdskim naseljima Grada.

Osobitu važnost u seoskim domaćinstvima od tradicionalnih gospodarskih zgrada imali su mlinovi i male vodenice koje su zbog jednostavne i jeftine konstrukcije i održavanja postojali na ovom prostoru.

Značajnu ulogu u formiranju izgleda naselja imaju veličina parcela, smještaj i raspored stambenih i gospodarskih zgrada. Ranije građevinske parcele imale su velike širine što je danas rijetkost. Raznim diobama i naslijeđivanjem iste su uzdužno cijepane tako da je nastalo više parcela što je dovelo do stvaranja dosta uskih građevinskih parcela i nesrazmjerno velike gustoće na pojedinim područjima.

Uske parcele u pojedinim dijelovima seoskih naselja utječu i na broj, veličinu i raspored gospodarskih zgrada na okućnicama. Na taj način uske parcele naseljima daju gust i zbijen izgled s obzirom na nekadašnje široke parcele. Starije obiteljske građevine obično su građene na susjednoj međi i uličnom građevnom pravcu što naseljima daje pravilan i uređen izgled. U zadnjih nekoliko desetljeća prilikom gradnje stambenih građevina dolazi do uvlačenja od ulične linije na različitu udaljenost u dubinu parcela. Obzirom na različitost građevinskih materijala, tehnike gradnje, raznih oblika, visine, katnosti te odstupanja u gabaritima svodi se na to da isti imaju vrlo malo zajedničkog s graditeljskom tradicijom a time pojedina naselja dobivaju pomalo i neuredan izgled.

Revitalizacija ruralnih područja temelji se prvenstveno na zaustavljanju procesa napuštanja sela. Temeljem sustavnih mjera potrebno je usporiti emigracije i stvarati pravnogospodarski povoljne uvjete, a posebno poticati opstanak i razvoj početno malim, ali sigurnim ulaganjima u životni standard sela, uključujući kulturne i rekreacijske potrebe stanovništva. Posebno je potrebno poticati temeljne vrijednosti ruralnog naslijeđa, duhovnih i materijalnih dobara kao i tradicije te obogaćivanja veze grada i sela, a što je do sada nedovoljno učinjeno na ovom području. Posebno ruralnom stanovništvu treba osigurati uvjete za izgradnju kvalitetnih stambenih građevina uz dužnu pozornost prema tradicijskom graditeljstvu. Na cjelokupnom prostoru Grada potrebno je osigurati suvremeni infrastrukturni standard čime se ovo područje do sada nije isticalo.

U gradu Pakracu posebno vrijedno kulturno dobro predstavlja Urbanistička cjelina grada Pakraca.

Sakralna kulturna dobra

Poseban identitet naseljima daju sakralne građevine koje su obično smještene na dominantnim točkama u naselju koje time daju središnju urbanističku vrijednost.

Crkva Blažene Djevice Marije

Crkva Blažene Djevice Marije sagrađena je u Pakraca 1763. godine. Smještena je na uzvisini tako da svojim položajem dominira širim krajolikom i predstavlja u kulturološkom i urbanističkom smislu jednu od najvažnijih točaka prostora Grada. Od stradanja u posljednjem ratnom vihoru crkva je jako oštećena, a obnova još uvijek nije završena.

Potrebno je istaknuti da se na ovom području susrećemo i sa malom sakralnom arhitekturom koju čine razne kapelice, poklonci i javni križevi, odnosno raspela. Ista su uglavnom skromnog izgleda i manje su značajna s aspekta povijesti umjetnosti i arhitekture, a više s aspekta identiteta naselja. Kapelice poklonci i križevi definiraju ključne prostorne točke naselja, te bi njihovom održavanju i obnovi trebalo posvetiti mnogo više pažnje.

Tako možemo navesti primjerke male sakralne arhitekture kao što su rimokatolički poklonci, kapele i križevi u pojedinim naseljima kao što su:

Poklonci:

- Svetom Josipu u Pakracu, obnovljen,
- Gospi Lurdskej, Markovac na Kalvariji, Pakrac – na miniranom području neobnovljen,
- Svetom Antunu u Novom Majuru, novoizgrađen,
- Svetom Franji Aseški u Gornjoj Obriježi, novoizgrađen,
- Svetom Luki na groblju u Omanovcu, obnovljen,
- kapela i mrtvačnica Svetom Juraju u Badljevini, novoizgrađena,

Križevi:

- Tri križa na Kalvariji u Pakracu, u obnovi,
- Križevi na raskrižjima u naseljima, neobnovljeni nakon oštećenja u domovinskom ratu,
- Križ na RKT groblju u Pakracu, neobnovljen,
- Zavjetni križ protiv kuge u blizini kapele Sv. Roka u Pakracu, neobnovljen.

Novoizgrađeni križ u Španovici,

Križevi na Kalvariji i u Španovici

U Omanovcu se nalazi zvonik koji je neobnovljen ali je u uporabi.

Od **vjerskih građevina** uz naprijed navedene na ovom području nalazi se još nekoliko crkvenih građevina koje nisu u popisu nepokretnih kulturna dobara, a odnosi se na:

Katoličku crkvu:

Male Gospe u Kusionjama novoizgrađenu crkvu u spomen poginulim braniteljima iz Bjelovara kojoj je potrebno unutarnje opremanje.

Crkva Male Gospe u Kusionjama

Srpsku pravoslavnu crkvu:

Rođenja Presvete Bogorodice koja se nalazi na groblju u Pakracu na crkvi postoje manja oštećenja.

Crkva Sv. Bogorodice

Baptističku crkvu:

Na području Grada djeluje i Baptistička crkva koja je osnovana u Prekopakri od 1908. godine, a u Pakracu od 1953. godine. Obnovljena je u cjelosti, ima svega 70 vjernika, bez obzira na to ipak ima uređen i prostor za majke s djecom.

Baptistička crkva u Pakracu

Spomen obilježja

Na ovom području tijekom Domovinskog rata stradalo je mnogo branitelja i civila kojima je u čast izgrađeno nekoliko spomen obilježja.

Spomen obilježja stradalim u Domovinskom ratu

DEGRADACIJE

Značajan problem cijelog ovog područja je teško oštećenje građevina u vrijeme Domovinskog rata. Velik broj građevina je potpuno uništen, a brojne građevine su teško stradale. Danas su mnoge građevine sanirane i rekonstruirane, iako je još uvijek prisutan veliki broj teško oštećenih građevina koje pod utjecajem atmosferilija sve više propadaju, kako po selima, tako i u samom centru grada Pakraca.

Pakrac, kuća Golubić, Ul. kralja Tomislava 7

Pakrac, Pickova zgrada, Ul. Matije Gupca

Pakrac, Episkopski dvor, Trg bana.J.Jelačića

Pakrac, Trg dr. Franje Tuđmana

Crkva Sv. Georgija Kusionje

Dom zdravlja u Pakracu

Robna kuća

Crkva Blažene Djevice Marije

Mnoge građevine u gradu Pakracu su degradirane još početkom 70. – tih godina prošlog stoljeća. Kuća Grgurić na Trgu 76. bataljuna bila je najljepši primjer secesije u centru grada. Potpunim nepoštivanjem graditeljske baštine tadašnje vlasti u gradu Pakracu potpuno su "modrenizirale" vrijedna secesijska pročelja ove uglovnice. Građevina je u domovinskom ratu teško oštećena, te bi prilikom sanacije trebala biti rekonstruirana u izvornom stanju.

Pakrac, kuća Grgurić – povijesna fotografija

Pakrac, kuća Grgurić – danas

Na povijesnim fotografijama je vidljivo koliko je nekada bio slikovit i interesantan ulaz u centar Pakraca, flankiran sa dva tornjića na uglovima prizemnica izgrađenim na ulazu na most preko rječice Pakre. Zaista velik gubitak za povijesni identitet grada predstavlja ovakva "modernizacija" povijesnih građevina koja se dogodila početkom 70. – tih godina prošlog stoljeća.

Pakrac, Trg dr.I.Šretera – povijesna fotografija

Pakrac, Trg dr.I.Šretera – danas

Potpuno uništene stambene građevine su u okviru programa Obnove ratom uništenih obiteljskih kuća zamjenjene novima. Problem je što su to mahom sve gotovo identične obiteljske kuće tako da su sela u kojima su nakon ratnih razaranja sagrađene nove kuće izgubila svoj povijesni identitet i sada sva izgledaju slično.

To su većinom slabo nastanjena sela i to: Branešci, Bučje, Dreza, Donji Grahovljani, Glavica, Ožegovci, Prgomelje, Španovica.

Novi materijali i tehnike, dovele su do preobražaja u načinu gradnje. Takvim odnosom prema graditeljskoj baštini naselja su izgubila svoj identitet i povijesni oblik. Degradacija tradicijskog graditeljstva, pomanjkanje spoznaje o vrijednosti povijesnog prostora, dovelo je do anarhične izgradnje neuglednih, stambenih zgrada. Time je otežana identifikacija strukture prostora uz sve prisutnije uništavanje tradicijskog stambenog fonda, ruralnog ambijenta i krajolika. Nova izgradnja promijenila je način tradicionalne orijentacije i dispozicije objekata na parceli, a same parcele postale su preuske, umjesto tradicionalnih pravokutnih tlocrta građevina, sve više dominiraju nezgrapni kvadratični tlocrti.

Vrijedni kulturni spomenici i na ovom području dosta su urbanistički zapušteni. Većina tih građevina stradala je u ratnim razaranjima a spora i na pojedinim građevinama gotovo nikakva obnova dovesti će do još većih razaranja i totalnih uništenja istih.

Pojavljuju se na pojedinim predjelima bespravna gradnja kuća za odmor. Najčešće je to u površinama voćnjaka i vinograda, na brežuljcima, tako da često zbog svoje visine i površine dolaze još više do izražaja i tako devastiraju krajobraznu sliku ovoga prostora.

Velik problem u degradaciji prostora predstavljaju na području Županije, grada Pakraca pa i šire na području Slavonije intenzivna **obnova električne mreže** po naseljima. Naročito je taj problem vidljiv u naseljima gdje se provodi obnova, ali i u svim drugim naseljima gdje se vrši rekonstrukcija i izgradnja električne mreže. Obnova električne mreže provodi se pomoću armiranobetonskih stupova okruglog presjeka koji su vrlo nezgrapni, masivni, nanizani u gustom rasporedu, najčešće uz same prometnice na mjestima postavljeni čak u cestovnim jarcima ili javnim površinama između prometnica i građevinskih parcela. Na taj način drastično se narušavaju vizure samog naselja jer isti dominiraju svojom masivnošću, visinom i upadnošću te potiskuju stambene građevine u drugi plan. Postavljanje takvih stupova zaista nema nikakvog estetskog smisla i odgovornosti prema naselju, a isti se očito postavljaju po principu najjeftinijih rješenja.

Zgrada stare centrale

Obnova električne energije na takav način u estetskom i urbanističkom smislu je ispod svake razine. Tako se na malom prostoru miješaju stupovi različite debljine, a instalacije se montiraju neuredno dok se rasvjetna tijela postavljaju glomaznih i nezgrapnih oblika. Ranije postavljane instalacije izvođene su na vitkim i elegantnim drvenim stupovima koji su se u pravilu postavljali najčešće unutar građevinskih parcela što je vizualno stvaralo sasvim suprotnu sliku današnjoj. Stoga hitno treba zaustaviti takav način degradacije naselja ovoga područja te nastojati provoditi obnovu dotrajale elektroinstalacije kabliranjem, a javnu rasvjetu izvoditi na pocinčanim vitkim stupovima (predviđenim samo za postavljanje javne rasvjete) što je urbanistički daleko kvalitetnije rješenje.

Osim degradacija prostora u gradu Pakracu postoje i izvedeni zahvati koje možemo smatrati **afirmacijom prostornih vrijednosti**. Kao takve posebno možemo istaknuti:

- Športsko rekreacijski centar "Matkovac" u sklopu kojeg je ribnjak Pakurnovac,
- "M&M Ranch,
- izletišta Omanovac,

Korištenje suvremenih građevinskih materijala i tehnike dovelo je do radikalnih promjena u načinu gradnje koji je izgubio svaku vezu s graditeljskom baštinom. Posebno je to vidljivo u većim i razvijenijim naseljima u kojima je razvijena tendencija nestajanja tradicijske arhitekture osobito gradnjom prizemnica i katnica bez ikakvih karakterističnih obilježja. Pomanjkanje spoznaje o vrijednosti povijesnog prostora, neplanska urbanizacija i degradacija tradicijskog graditeljstva dovelo je do anarhične izgradnje velikih i neuglednih stambenih zgrada. Na taj način otežana je identifikacija strukture prostora uz sve prisutnije uništavanje tradicijskog stambenog fonda ruralnog ambijenta i krajolika. Suvremeni materijali i izvedbe građevina posebno industrijskih pogona ili čitavih kompleksa takvih građevina narušavaju postojeći prostorni sklad.

Stare stambene zgrade

Demografska slika na ovom području je loša, ostarjelo stanovništvo, niska dohodovnost i usitnjenost poljoprivrednih posjeda nekoliko je faktora koji negativno utječu na stagnaciju i nazadovanje mnogih naselja posebno onih manjih i udaljenijih od regionalnih prometnih pravaca.

Tablica br.33.

ANALIZA TRADICIONALNE I NOVE IZGRADNJE GRAĐEVINA NA PODRUČJU GRADA					
Materijali		Tlocrtni formati građevina		Odnos građevine i otvorenog prostora	
tradicionalna gradnja	novi način	tradicionalna izgradnja	nova izgradnja	tradicionalni način	nova izgradnja
prirodni materijali: drvo, opeka, žbuka za pročelja, crijep za pokrivanje krovova, prozori na potkrovlju pojavljuju se isključivo na zabatu, krovne plohe su jedinstvene	krovovi prekriveni tegolom, biber i betonskim crijepom, proizvoljno oblikovanje krovnih kućica, različite pastelne boje na pročeljima unose dosta grube kontraste u formirane ambijente	tlocrtna izgradnja odvija se u longitudinalnim formatima, pri čemu je kraća dimenzija građevine obavezno manja od 8 m zbog čega se ukupni volumen kuće na taj način lakše i kvalitetnije integrira u prostor	najčešće kvadratnog tlocrtnog formata, tako da se ukupni volumen kuće nepotrebno i neprihvatljivo povećava	otvara se prema prostoru dvorišta, karakteristični m drvenim trijemovima koji osiguravaju prožimanje kuće i okoliša	tradicionalni trijemovi nestaju te se primjenjuju arhitektonski motivi balkona, erkera i loggia neprimjereni zatečenom prostornom kontekstu, odbojni odnos prema okolini češće potpuno zatvorenih volumena

Kod projektiranja i izgradnje novih stambenih građevina na području grada Pakraca preporučuje se istraživanje i primjena arhitektonskog oblikovanja koje će koristiti pozitivna iskustva i dostignuća tradicionalne arhitekture karakteristične za ovo područje. Prostorni identitet bitan je psihološki činbenik u toliko isticanom i potrebnom zadržavanju stanovništva. Prilikom izgradnje novih građevina treba težiti stvaranju kvalitetne i autentične arhitekture koja uvažava elemente tradicije. U blizini središnjih građevina u naseljima potrebno je ograničiti izgradnju i odmaknuti je od javnih sadržaja. Prostorno dominantne točke potrebno je čuvati u tlocrtnom i u vizualnom smislu. Ne preporuča se skrivanje građevina iza visokih raslinja.

Zelene površine

U svim naseljima Grada do sada nije posvećeno dovoljno odgovarajuće pažnje uređenju i održavanju zelenih površina što je vidljivo i u činjenici da gotovo i ne postoje uređene zelene površine, a koja je bitan urbani sadržaj. Izuzetak čini vrlo malo pojedinačno uređenih okućnica.

Stoga bi trebalo posvetiti daleko više pažnje od dosadašnje uređenju vrlo oskudnih postojećih te formiranju i uređenju budućih zelenih površina. Posebno se to odnosi na veća naselja u kojima je uočljiv nedostatak urbanog zelenila. Osim rada stručnjaka, potrebno je poticati i građane i druge organizacije za njihov doprinos u osmišljavanju, uređenju i održavanju zelenih površina.

1.1.1.7. Krajobrazne značajke prostora Grada

Pojam krajolik ili krajobraz u prostorno planskom kontekstu označava cjelovitu prostornu, biofizičku i antropogenu strukturu, u rasponu od potpuno prirodne do pretežito ili gotovo potpuno antropogene (visokourbanizirane ili tehničko-tehnološki prostori). Mnogobrojne kombinacije biofizičkih i antropogenih značajki stvaraju jedinstvenu cjelinu i daju određenom prostoru osebujnu fizionomiju.

Krajobraz (pejzaž, krajolik – lik određenog kraja) je prvenstveno prirodni ili djelovanjem čovjeka obrađena i oblikovana cjelina određenog prostora (predjela), koja se očituje svojstvenim fizionomsko oblikovanim osobinama.

U bio-ekološkom smislu (odnosi se uglavnom na prirodni krajolik), održava uz oblikovnu komponentu (vanjsko lice) i unutarnji dinamični sustav raznolikih ekoloških odnosa i međuutjecaja.

U prostoru područja grada Pakraca krajobraznu sliku i osnovne značajke za pojedina područja ili dijelove, koji ga izdvajaju u kategoriji posebnih uvjeta ili ograničenja u korištenju, možemo uočiti tri prostorne cjelovitosti krajobraza:

- a) Ravnica, dolina i polja,
- b) Brdski krajevi i
- c) Niži gorski krajevi

a) Ravnica, dolina i polja

Ravnica, dolina i polja čine prostor geometriziranih poljodjelskih površina s mrežom puteva i kanala, a ovoj plošnoj prirodi oblika suprotstavljaju se grupe visokog i niskog raslinstva uz veće vodotoke kao što je: Bijela, Kravarina, Miletina rijeka, Koritska rijeka i dr. te pojedinačno drveće i šumarci. Njihova izmjena daje plastičnost ovom krajoliku. Unutar ove plošne strukture nalaze se naselja: Badljeva, Dereza, Kapetanovo polje.

Vizurno ovu cjelovitost obilježava otvorenost prostora i vizure na brdski i niži gorski krajolik okružja. Prostor ravnica, dolina i polja zauzima sjeverozapadni dio grada Pakraca a odnosi se pretežito na poljodjelske površine koje ubrajamo u vrijedna obradiva tla.

Badljevačka polja

Badljevački makovi

Panorama

Zima

b) Brdski prostor

Brdski prostor čini drugu cjelovitost. Ovdje su se smjestila ostala naselja: Batinjani, Omanovac, Gornja Obrijež, Donja Obrijež, Ploštine, Toranj, Stari i Novi Majur, Prekopakra, Pakrac, Kusonje, Donji i Srednji Grahovljani, Dragović, Mali i Veliki Banovac, Španovica, Donja Šumetlica. Taj prostor je orografski razvijen prostor brda, visova, udolina i zaravnaka, gdje se izmjenjuju njive, livade, voćnjaci i vinogradi (dijelom zapušteni i koje osvaja šumska vegetacija) šumarci i šume. Različitost se očituje i među oblicima u njihovoj veličini, a koji se međusobno isprepliću dajući plastičnost ovim prostorima. Na tom prostoru nalaze se vodotoci: Pakra, Iškovac, Vranovica, Braneška rijeka, i dr.

Omanovac

Polja Donje Obriježi

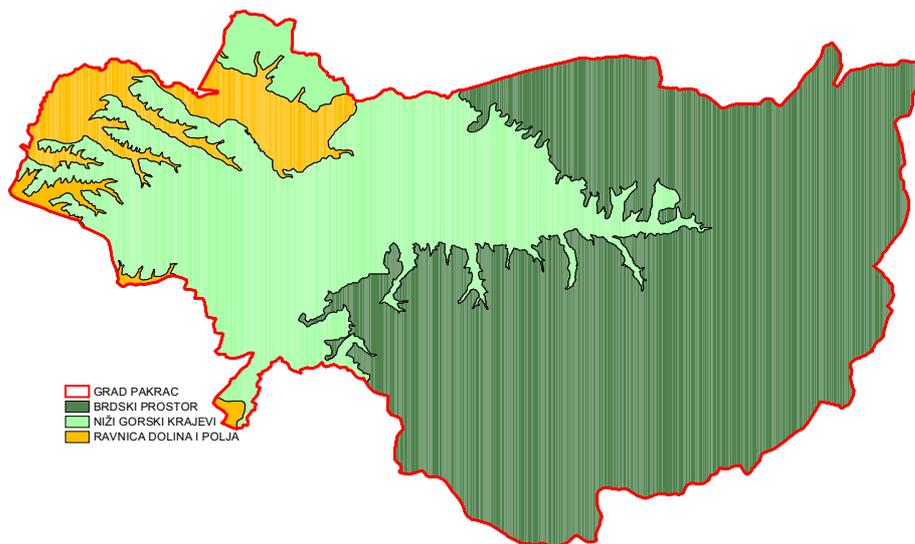

c) Niži gorski krajevi

Područje nižih gorskih prostora sjevernih i sjeverozapadnih masiva Psunja te jugozapadnih i južnih masiva Papuka zauzima južni, istočni i sjeverni dio grada Pakraca. Orografski je vrlo razvijen prostor gorja koja se obronačno (od najviših vrhova Psunja, najviši je 984 m.n.v. odnosno Papuka, čiji je najviši vrh 954 m.n.v. a koji se inače ne nalaze na području obuhvata Grada), razvijaju u brda i visove (visine preko 300 m.n.v., te do 546 m.n.v.), a koji strmo zatvaraju uske doline i uvale sa slikovitim vodotocima: Orjava, Sivornica, Koturačka rijeka, Braneška rijeka, Brusnica, Rakovac, Rogoljica i dr. uz koje se provlače putevi. Prostor je pokriven gorskim šumama a djelom i livadama.

Na ovom području smještene su sljedeća naselja: Bjelajci, Branešci, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Glavica, Jakovci, Koturić, Kraguj, Kričke, Lipovac, Mali Budići, Ožegovci, Popovci, Prgomelje, Rogulje, Tisovac i Veliki Budići.

PRIKAZ 4 – PROSTORNE CJELOVITOSTI
KRAJOBRAZA

1.1.2. Prostorno razvojne i resursne značajke

1.1.2.1. Prirodni potencijal i korištenje resursa

a) Poljoprivredne površine

Poljoprivredno zemljište predstavlja prirodno bogatstvo i vrijedan prirodni resurs koji je pod zaštitom Države. Predstavlja obnovljiv prirodni resurs koji je relativno dobre očuvanosti i plodnosti te je stoga veoma važno racionalno gospodariti takvim resursom.

Ukupne poljoprivredne površine na području grada Pakraca čine ukupno 14.456,16 ha, što čini udio od 40,37% ukupne površine Grada. U odnosu na udio poljoprivrednih površina na razini Županije, koji iznosi 49,30%, grad Pakrac ima nešto manji udio poljoprivrednih površina od prosjeka Županije.

Obradive površine su zastupljene s ukupno 12.275,50 ha što čine udio od 34,28% ukupnog teritorija Grada, a što je niži udio od županijskog prosjeka koji iznosi 43,13%. Obradive površine grada Pakraca čine udio od 88,23% ukupnih poljoprivrednih površina Grada. U strukturi obradivih poljoprivrednih površina oranice i vrtovi čine 72,35%, voćnjaci 5,92%, vinogradi 0,43%, a 21,30% je pod livadama. U ukupnim poljoprivrednim površinama zastupljeni su i pašnjaci s ukupno 2.180,66 ha, odnosno 15,08% ukupnih poljoprivrednih površina.

Poljoprivredne površine

Ukupne poljoprivredne površine grada Pakraca čine udio od 16,15% ukupnih poljoprivrednih površina Županije, dok je udio obradivih poljoprivrednih površina Grada 15,67% ukupnih obradivih površina Županije. U strukturi zemljišta, među ostale površine ubrajaju se trstici i bare, kojih na prostoru grada Pakraca nema. U okviru ove kategorije zemljišta, na području grada Pakraca 20.133,52 ha je pod šumom, što čini 56,23% ukupnog teritorija Grada.

Sve prethodno navedene kategorije zemljišta pripadaju u plodna tla (obrađive površine, ostale poljoprivredne površine i ostale površine), dok dio ukupnih površina čini neplodno tlo, koje je na prostoru grada Pakraca zastupljeno s 1.218,19 ha ukupnog teritorija, što čini udio od 3,40%.

U okviru iskazanih površina po kategorijama zemljišta, najzastupljenija kategorija zemljišta su šume s 56,23% površine, poljoprivredne površine sa 40,37% gradskog teritorija, što čini ukupno 96,60% ukupnog teritorija Grada, a ostatak od 3,40% pripada neplodnom tlu.⁶

Tablica br. 34.

STRUKTURA ZEMLJIŠTA PO KATEGORIJAMA KORIŠTENJA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA 2004.g. (ha)												
	Orađive poljoprivredne površine				Ukupno obrađiva površina	Ostale poljoprivredne površine		Ukupno poljo. površine	Ostale površine		Nepl. tlo	Ukupna površ. (ha)
	Oranica	Voćnjaci	Vinogradi	Livade		Pašnjaci	Ribnjaci		Trstike i bare	Šume		
Ukupno	8.881,50	726,64	52,52	2.614,84	12.275,50	2.180,66	0	14.456,16	0	20.133,52	1.218,19	35.807,78

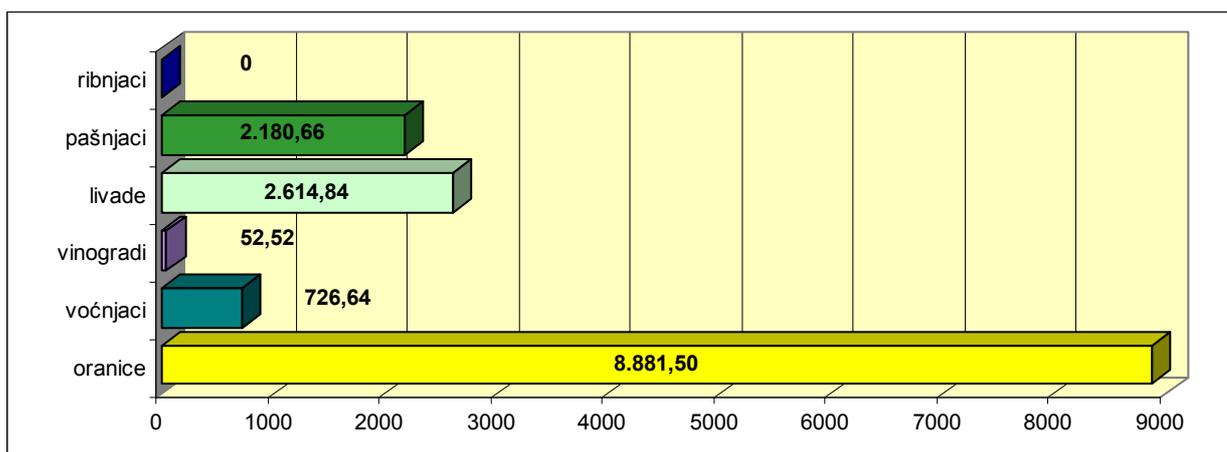
Izvor podataka: Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Požega, Ispostava Pakrac 2004.g.

Tablica br. 35.

UKUPNO POLJOPRIVREDNE POVRŠINE NA PODRUČJU GRADA PAKRACA 2004. g. (ha)							
Grad	Orađive poljoprivredne površine				Ostale poljoprivredne površine		Ukupno poljoprivredne površine
	Oranice	Voćnjaci	Vinogradi	Livade	Pašnjaci	Ribnjaci	
Pakrac	8.881,50	726,64	52,52	2.614,84	2.180,66	0	14.456,16
%	61,44	5,03	0,36	18,09	15,08	0	100

Izvor podataka: Državna geodetska uprava, Područni ured za katastar Požega, Ispostava Pakrac 2004.g.

Prikaz poljoprivrednog zemljišta u gradu Pakracu

Prema strukturi vlasništva, prema iskazanim površinama, poljoprivredno zemljište se iskazuje u državnom i privatnom vlasništvu. Prema podacima Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarenje, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo u ukupnom poljoprivrednom zemljištu, udio privatnog vlasništva je 63,46% u odnosu na 36,54% u državnom vlasništvu.

U ukupnim obrađivim površinama udio privatnog vlasništva je 71,08 % u odnosu na 28,92% u državnom vlasništvu.

⁶ Navedeni postoci su izračunati temeljem podataka dobivenih od DGU, Područni ured za katastar Požega, Ispostava Pakrac, prosinac 2004.g.

Prema podacima Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Službe za gospodarenje, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjeka za gospodarstvo 2004. god površina grada Pakraca iznosi 35.794,00 ha. Prostorni plan uređenja grada Pakraca, izrađen je na topografskoj karti mjerila 1:25.000 dobivenoj od Državne geodetske uprave i računalnim očitovanjem površine Općine sa spomenute karte je ustanovljeno da površina Grada Pakraca iznosi 35.807,89 ha dakle, ona je veća za 13,89 ha u odnosu na podatak Ureda državne uprave. Iskazi prostornih pokazatelja za namjenu površina u Planu baziraju se na ukupnoj površini Grada od 35.807,89 ha kako je dato u pokazateljima DGU Područni ured za katastar Požega, Ispostava Pakrac 2004.g.

Podatke o vlasništvu zemljišta prema podjeli na **državno i privatno** prikazani su u sljedećoj tablici, a prema podacima Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Službi za gospodarenje, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo, čije se površine razlikuju od podataka Državne geodetske uprave.

Tablica br. 36.

STRUKTURA ZEMLJIŠTA PO KATEGORIJAMA KORIŠTENJA I VLASNIŠTVA NA PODRUČJU GRADA 2004.g												
Oblik vlasništva	Obradive poljoprivredne površine				Ukupno obradiva površina	Ostale poljoprivredne površine		Ukupno poljoprivredne površine	Ostale površine		Neplodno tlo	Ukupna površina (ha)
	Oranica	Voćnjaci	Vinogradi	Livade		Pašnjaci	Ribnjaci		Trstike i bare	Šume		
Državno	2.249	74	2	1.234	3.559	1.737	0	5.296	0	19.472	763	25.531
Privatno	6.665	645	50	1.389	8.749	448	0	9.197	0	667	399	10.263
Ukupno:	8.914	719	52	2.623	12.308	2.185	0	14.493	0	20.139	1.162	35.794

Izvor podataka: Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarenje, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo 2004. god.

Grad Pakrac ima poljoprivrednu tradiciju i ljudski potencijal za razvoj poljoprivrede. Poljoprivredna proizvodnja i prerada se usmjeravaju na razvoj turizma i povezivanje sa turističkom djelatnošću na lokalnom prostoru. Klima, tlo i reljef čine raznolik splet povoljnih čimbenika koji utječu na razvoj specifičnih grana poljoprivrede. Ovo područje ima velik potencijal za razvoj govedarstva, ovčarstva, svinjogojstva, proizvodnju mlijeka, mesa, meda, ljekovitog i začinskog bilja, uzgoj i sabiranje gljiva, kao i proizvodnju voća i povrća te uzgoj riječne i jezerske ribe.

Poticajna uloga Grada za razvoj poljoprivrede i preradu poljoprivrednih proizvoda – subvencioniranje kamatnih stopa i financijska potpora poljoprivrednim projektima. Postoje i određene slabosti na području poljoprivrede, a odnosi se prije svega na nerazminirana područja na kojima se ne mogu planirati gospodarske aktivnosti. Drugi problem predstavlja usitnjenost poljoprivrednih površina i neriješeni vlasnički odnosi.

Što se tiče stočarstva na ovom području je svega 147 poljoprivrednih gospodarstava koji se bave uzgojem mliječnih krava, od toga njih čak 90 uzgajaju samo 1-3 krave. Na ovim gospodarstvima evidentirano je ukupno 569 mliječnih krava, od kojih je za 11 mjeseci isporučeno 1,361.416 litara mlijeka. Kako je govedarstvo izuzetno važna grana poljoprivrede, potvrđuje to što Država već godinama u njen razvoj, ulaže ogromna financijska sredstva kao što su povoljni krediti i novčane potpore kako bi ova grana što bolje zaživjela.

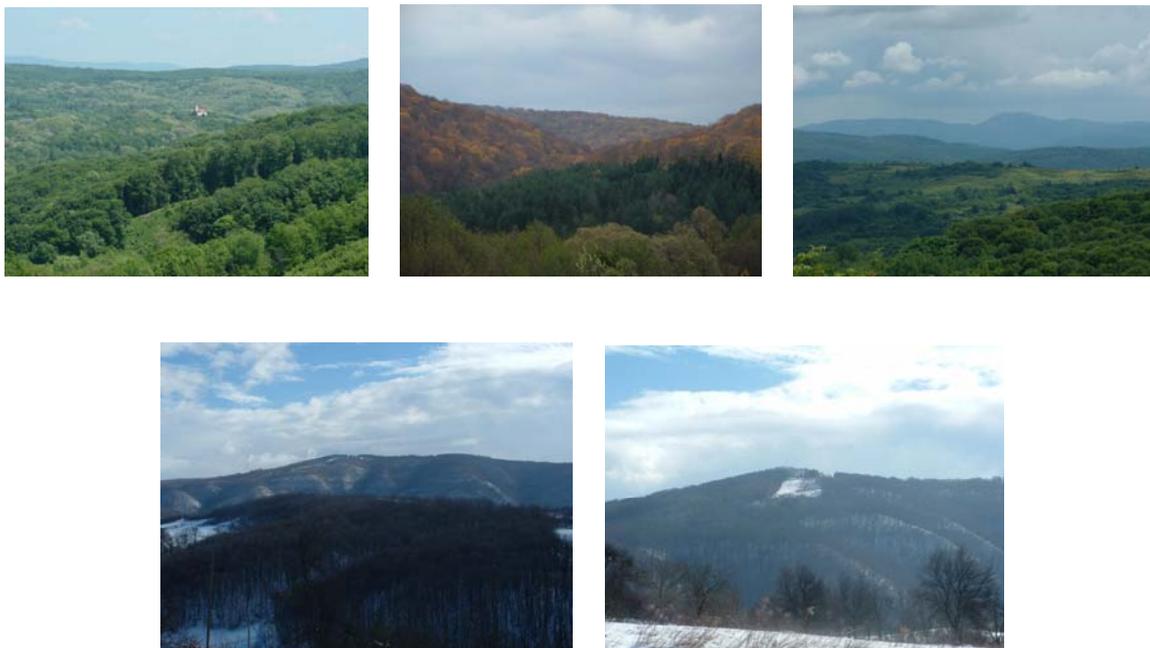
b) Šumske površine

Šume i šumsko zemljište su prirodna bogatstva i dobra od općeg interesa koja su stoga pod posebnom brigom i zaštitom Države. To su, kao i poljoprivredno zemljište obnovljiv prirodni resurs kojim je potrebno vrlo racionalno gospodariti. Osim gospodarske, šume imaju i druge općekorisne funkcije (zaštita zemljišta, utjecaj na vodni režim, klimu, održivi razvoj), ali je veoma značajan i ekološki utjecaj šuma (zaštita i unapređivanje čovjekove okoline), ali su šume i prirodna osnova za razvitak turizma (odmor i rekreacija), te razvitak lovstva.

Na osnovu podataka Državne geodetske uprave, Područnog ureda za katastar Požega, Ispostava Pakrac, šume na području grada Pakraca zauzimaju površinu od 20.133,52 ha, što čini 56,23% ukupnog teritorija Grada. U odnosu na udio šuma na prostoru Županije, koji iznosi 45,26%, to znači da je grad Pakrac po udjelu šuma, iznad prosjeka Županije, ali i znatno iznad prosjeka Države, koji iznosi 37%.

Gospodarenje šumama u vlasništvu Države, kao dobru od nacionalnog interesa, povjereno je poduzeću "Hrvatske šume" d.o.o. Zagreb, koje u svom sastavu prema teritoriju imaju uprave šuma, a za područje Požeško-slavonske županije to su: Uprave šuma Podružnice Požega, Bjelovar, Nova Gradiška i Našice. Za područje grada Pakraca nadležna je Uprava šuma Podružnica Bjelovar i Nova Gradiška.

Prema dostavljenim pokazateljima "Hrvatskih šuma", Uprave šuma Podružnica Bjelovar i Nova Gradiška šume i šumsko zemljište na području grada Pakraca zauzimaju površinu od 20.212,95 ha, što se razlikuje od podataka Državne geodetske uprave, Područnog ureda za katastar Požega, Ispostava Pakrac, a što je više za 79,43 ha. Istovremeno prema dostavljenim pokazateljima Ureda za gospodarstvo Državne uprave u Županiji površine šuma i šumskog zemljišta zauzimaju 20.139,00 ha prema kojima je površina šuma veća za 5,48 ha od podataka Državne geodetske uprave. Prema pokazateljima Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Službe za gospodarenje, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo (2004. god) u državnom vlasništvu nalazi se 19.472,00 ha što čini 96,69% šuma, u privatnom vlasništvu nalazi se 667,00 ha odnosno 3,31%.

Pakračke šume

Šume i šumsko zemljište su u nadležnosti sljedećih gospodarskih jedinica: g. j. "Javornik" - dio, g. j. "Miletina Rijeka", g. j. "Pakračka gora – Zapadni Papuk", g. j. "Rogoljica" - dio i g. j. "Sjeverni Psunj - Javorovica" koje pripadaju HŠ UŠP Bjelovar, te g. j. Zapadni Psunj koja pripada GJ UŠP Nova Gradiška.

Tablica br. 37.

PODACI O POVRŠINAMA ŠUMA I ŠUMSKIH TALA (ha)							
Gospodarska jedinica	Šumarija	Odjel, Odsjek	Površina šuma i šumskih tala				
			Obraslo	Neobraslo		Neplodno	Ukupno
				Proizvodno	Neproizvodno		
			ha				
"Javornik" (1997) – dio	Sirač	66-94, 149c, 150-154, 175-177, 178b-g, 180-185	2.337,19	53,25	23,17	31,47	2.445,08
"Miletina Rijeka" (2001)	Lipik						1.531,91
"Pakračka gora - Zapadni Papuk" (2001)	Pakrac	svi	5.077,94	45,14	86,04	86,83	5.295,95
Rogoljica (2000)	Lipik						1.834,44
"Sjeverni Psunj - Javorovica" (1995)	Pakrac		7.358,24	36,52	135,44	181,51	7.711,71
UKUPNO:			14.773,37	134,92	244,65	299,81	18.819,09
Zapadni Psunj	Nova Gradiška		1.336,64	25,87	13,92	17,43	1.393,86
UKUPNO:			1.336,64	25,87	13,92	17,43	1.393,86
SVEUKUPNO:			16.110,01	160,79	258,57	317,24	20.212,95

Izvor podataka: "Hrvatske šume" d.o.o. - Uprava šuma Podružnica Bjelovar 2004.g. i Uprava šuma Podružnica Nova Gradiška 2005.g.

Tablica br. 38.

ETAT U GJ GRADA PAKRACA 2004.g.		
Gospodarska jedinica	m ³	
	Glavni prihod	Prethodni prihod
"Javornik"	99.357	56.052
"Miletina Rijeka"	92.119	36.792
"Pakračka gora-Zapadni Papuk"	168.583	77.280
"Rogoljica" - Čitava GJ radno je nedostupna, pa etat nije propisan	-	-
"Sjeverni Psunj-Javorovica"	344.011	144.174
Ukupno:	704.070	314.298

Izvor podataka: UŠP Bjelovar, prosinac 2004.g.

Tablica br. 39.

PODACI O ŠUMSKOM FONDU GRADA PAKRACA KOJIMA GOSPODARE "HRVATSKE ŠUME"					
Hrvatske šume - Uprava šuma	Ukupna površina šuma i šumskog zemljišta (ha)	Površina šuma (obrasla površina) (ha)	Postojeća drvena zaliha (m ³)	Godišnji prirast (m ³)	Etat drvena zaliha za sječu (m ³)
Podružnica Bjelovar	18.819,09	14.773,37	6.447.210	166.594	704.070
Podružnica Nova Gradiška	1.393,86	1.336,64	451.591	11.437	59.999
UKUPNO:	20.212,95	16.110,01	6.898.801	178.031	764.069

Izvor podataka: "Hrvatske šume" d.o.o. - Uprava šuma Podružnica Bjelovar i Uprava šuma Nova Gradiška.

Tablica br. 40.

DRVNA ZALIHA I PRIRAST U GOSPODARSKIM JEDINICAMA GRADA PAKRACA (podaci u 2004.g.)			
Gospodarska jedinica	m ³		
	Drvena zaliha	Prirast	
"Javornik"	2.827.626		61.898
"Miletina Rijeka"	414.907		13.375
"Pakračka gora-Zapadni Papuk"	909.622		29.209
"Rogoljica"	578.904		18.360
"Sjeverni Psunj-Javorovica"	1.716.151		43.752
"Zapadni Psunj"(Nova Gradiška)	451.591		11.437
Ukupno:	6.898.801		178.031

Izvor podataka: HŠ UŠP Bjelovar, prosinac 2004g. i HŠ UŠP Nova Gradiška, ožujak 2005.

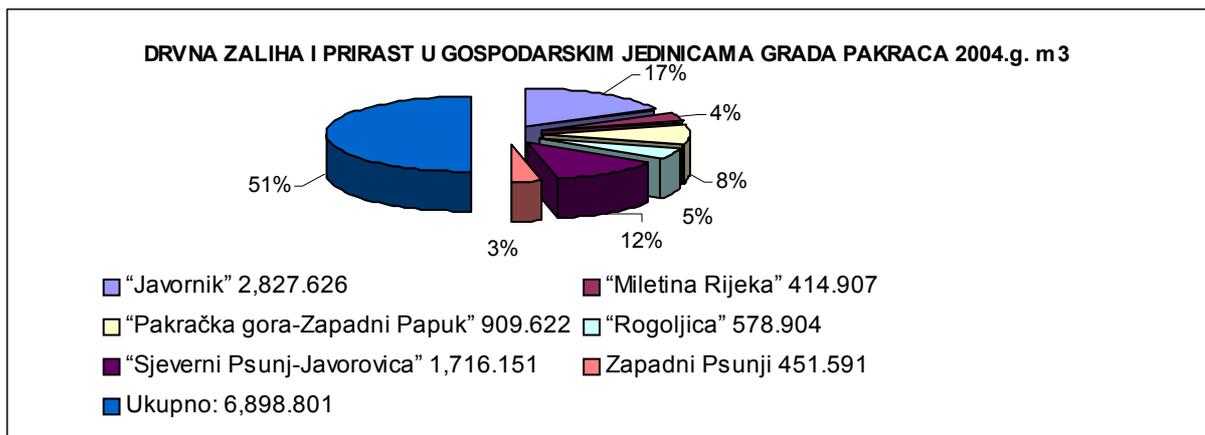
Drvena zaliha u g. j. **"Javornik"** je 313 m³/ha bez površine I. dobnog razreda, odnosno 288 m³/ha na čitavoj površini. Prirast je 6,8 m³/ha bez površine I. dobnog razreda. Površina I. dobnog razreda je 761,61 ha.

Drvena zaliha u g. j. **"Miletina Rijeka"** je 224 m³/ha bez površine I. dobnog razreda, odnosno 179 m³/ha na čitavoj površini. Prirast je 7,2 m³/ha bez površine I. dobnog razreda. Površina I. dobnog razreda je 461,36 ha.

Drvena zaliha u g. j. **"Pakračka gora - Zapadni Papuk"** iznosi 233 m³/ha bez površine I. dobnog razreda, odnosno 179 m³/ha na čitavoj površini. Prirast je 7,5 m³/ha bez površine I. dobnog razreda. Površina I. dobnog razreda je 1.168,70 ha.

Drvena zaliha u g. j. **"Rogoljica"** je 262 m³/ha bez površine I. dobnog razreda, odnosno 235 m³/ha na čitavoj površini. Prirast je 8,3 m³/ha bez površine I. dobnog razreda. Površina I. dobnog razreda je 242,08 ha.

Drvena zaliha u g. j. **"Sjeverni Psunj - Javorovica"** je 253m³/ha bez površine I. dobnog razreda, odnosno 233 m³/ha na čitavoj površini. Prirast je 6,4 m³/ha bez površine I. dobnog razreda. Površina I. dobnog razreda je 569,16 ha.

Pojedine gospodarske jedinice radno su nedostupne zbog zagađenosti minama zaostalih iz Domovinskog rata.

Gospodarska jedinica "Miletina Rijeka" odsjek 1-48, važnost od 01.01.2001. do 31.12.2010. godine.

Tablica br. 41.

STANJE ŠUMSKIH POVRŠINA ZAGAĐENIH MINSKO EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA – ŠUMARIJA LIPIK					
Gospodarska jedinica "Miletina Rijeka"	Obraslo ha	Neobrasalo		Neplodno ha	Ukupno ha
		proizvodno ha	neproizvodno ha		
Dostupno	226,67	34,59	56,27	17,05	2.375,08
Nedostupno	43,67	-	-	-	43,67
Ukupno:	2.310,84	34,59	56,27	17,05	2.418,75

Izvor podataka: HŠ UŠP Bjelovar, prosinac 2004g.

Radno su nedostupni odsjeci: 9b, c, f, 14a, d, e, 15b i 15k. Nevedeni odsjeci nalaze se uz glavnu cestu Daruvar-Pakrac i uz dalekovod od sela Omanovac prema gradu Pakracu. Sve ceste na navedenoj gospodarskoj jedinici u ukupnoj dužini od 23,20 km u funkciji su.

Gospodarska jedinica "Pakračka gora – Zapadni Papuk" odjeli 1-99, važnost 01.01.2001. do 31.12.2010. godine.

Tablica br.42.

STANJE ŠUMSKIH POVRŠINA ZAGAĐENIH MINSKO EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA – ŠUMARIJA PAKRAC					
Gospodarska jedinica "Pakračka gora – Zapadni Papuk"	Obraslo ha	Neobrasalo		Neplodno ha	Ukupno ha
		proizvodno ha	neproizvodno ha		
Dostupno	3.874,49	23,08	62,06	67,72	4.027,35
Nedostupno	1.203,45	22,06	23,98	19,11	1.268,60
Ukupno:	5.077,94	45,14	86,04	86,83	5.295,95

Izvor podataka: HŠ UŠP Bjelovar, prosinac 2004g.

Radno su nedostupni odjeli i odsjeci: 1, 7, 13, 14b, g, k, 16i, f, 26, 28-33, 36-38, 41-45, 47-49, 65, 76, 87, 89h, 90e, c-dio. Ceste na navedenoj gospodarskoj jedinici od ukupne dužine 35,33 km nalaze se u radno nedostupnom dijelu gospodarske jedinice 3,60 km.

Gospodarska jedinica "Rogoljica" odjeli 1-54, važnost 01.01.2000. do 31.12.2009. godine.

Tablica br. 43.

STANJE ŠUMSKIH POVRŠINA ZAGAĐENIH MINSKO EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA – ŠUMARIJA LIPIK					
Gospodarska jedinica "Rogoljica"	Obraslo ha	Neobrasalo		Neplodno ha	Ukupno ha
		proizvodno ha	neproizvodno ha		
Dostupno	-	-	-	-	-
Nedostupno	2.455,58	98,83	54,82	43,12	2.652,35
Ukupno	2.455,58	98,83	54,82	43,12	2.652,35

Izvor podataka: HŠ UŠP Bjelovar, prosinac 2004g.

Radno je nedostupna čitava gospodarska jedinica. Sve ceste na navedenoj gospodarskoj jedinici u ukupnoj dužini od 34,8 km nalaze se u radno nedostupnom dijelu.

Gospodarska jedinica "Sjeverni Psunj - Javorovica" odjeli 1-166, važnost 01.01.1995. do 31.12.2004. godine.

Tablica br. 44.

STANJE ŠUMSKIH POVRŠINA ZAGAĐENIH MINSKO EKSPLOZIVNIM SREDSTVIMA – ŠUMARIJA PAKRAC					
Gospodarska jedinica "Sjeverni Psunj – Javorovica"	Obraslo ha	Neobrasalo		Neplodno ha	Ukupno ha
		proizvodno ha	neproizvodno ha		
Dostupno	1.244,24	4,14	29,83	26,19	1.304,42
Nedostupno	6.114,00	32,38	105,61	155,32	6.407,29
Ukupno	7.358,24	36,52	135,44	181,51	7.711,71

Izvor podataka: HŠ UŠP Bjelovar, prosinac 2004g.

Radno su dostupni odjeli i odsjeci: 73-77, 78-dio, 79-93, 137- dio, 138-dio, 139, 141-144, 155, 156. Pri tome napominjemo da se na površini navedenih odjela uglavnom radilo na vlastitu odgovornost, a pregled i stvarno utvrđivanje zagađenosti terena minama nikada nije točno utvrđeno. Cesta na navedenoj gospodarskoj jedinici od ukupne dužine 86,40 km (javne šumske) nalazi se u radno nedostupnom dijelu gospodarske jedinice 56,40 km. Od navedene dužine razminirano je 2003. i 2004. godine oko 20 km.

Šume izuzete iz redovnog gospodarenja:

1. Zaštitne šume

- GJ "Sjeverni Psunj – Javorovica" u površini od 43,86 ha.

2. Šume s posebnom namjenom za odmor i rekreaciju

- GJ "Sjeverni Psunj – Javorovica" u površini od 56,55 ha

Šume na području grada Pakraca, kojima gospodare "Hrvatske šume" najvećim dijelom su gospodarske šume, dok su zastupljene i druge kategorije šuma (prema Zakonu o šumama), šume posebne namjene za odmor i rekreaciju, šume posebne namjene - sjemenske sastojine i zaštitne šume (zaštita tla od erozije).

Tablica br. 45.

STRUKTURA ŠUMSKIH POVRŠINA PREMA KATEGORIJAMA				
Površina šuma (obrasla površina (ha))	Gospodarske šume (ha)	Šume posebne namjene		Zaštitne šume (ha)
		za odmor i rekreaciju (ha)	sjemenske (ha)	
16.110,01	16.009,60	56,55	-	43,86

Izvor podataka: HŠ d.o.o. UŠP Bjelovar, prosinac 2004g. i HŠ UŠP Nova Gradiška, ožujak 2005.g.

Šume su uglavnom listače. S obzirom na različite nadmorske visine terena različite su i vrste šumske vegetacije.

U nižim područjima se javljaju šume hrasta lužnjaka, cera i običnog graba. Na nešto višim terenima dolaze šume hrasta kitnjaka, a iznad njih dolazi pojas bukovih šuma. Najviše dijelove zauzimaju sastojine javora i jasena, te bukve i jele.

Ovo područje bogato je raznovrsnim šumskim sastojinama kao što su bukva, hrast kitnjak, grab OTL, cer i druge.

Prema dostavljenim pokazateljima najzastupljenija šumska sastojina je bukva u iznosu od 3,535.249 m³, slijede hrast kitnjak s 1,127.405 m³, grab s 578.974 m³, OTL s 175.949 m³, cer s 118.385 m³, smreka s 63.523 m³, jela s 61.989 m³, breza s 32.844 m³ a najmanje zastupljena je sastojina jasena poljskog sa svega 1 m³.

Šumske površine su uglavnom prirodne šume, dok umjetno podignute kulture zauzimaju male površine (crni bor). Šume su uglavnom srednje dobne i mlađe sastojine, dok zrelih, starih sastojine ima malo, te je i njihova gospodarska funkcija iza općekorisnih funkcija šume.

Lovišta

Raznolikost i bogatstvo prirodnih šumskih predjela, ali i prostori u okruženju šumskih površina, proplanci, livade i zaravni su područja poznata kao prirodna obitavališta visoke i niske divljači. Na širem prostoru Grada pa i na području Županije lovišta su vrlo značajna i pružaju široku mogućnost u pogledu razvoja lovnog turizma.

Na ovom području nalaze se četiri lovišta. Lovište br. XX "Košuta" u cijelosti je na području Grada, lovište br. XXI "Fazan" je većim dijelom na području Grada kao i lovište br. XXIV "Psunj", a preostalo lovište br. XXII "Trokut" malim dijelom zauzima područje grada Pakraca.

Tablica br. 46.

LOVIŠTA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Broj	Naziv lovišta	Vlasništvo	Zakup/Koncesija	Površina lovišta (ha)	
				Ukupno	Grada Pakrac
XX.	"Košuta"	Požeško-slavonska županija	Zakup	7.501	7.501
XXI.	"Fazan"	Požeško-slavonska županija	Zakup	9.834	9.277
XXIV.	"Psunj"	Požeško-slavonska županija	Zakup	11.841	11.741
XXII.	"Trokut"	Požeško-slavonska županija	Zakup	8.765	797
Ukupno:				37.941	29.316

Izvor podataka: - Upravni odjel za gospodarstvo Požeško-slavonske županije

Tablica br. 47.

UKUPNA POVRŠINA LOVIŠTA, VLASNIŠTVO, OD TOGA ŠUMSKE I POLJOPRIVREDNE POVRŠINE TE VRSTE DIVLJAČI U LOVIŠTIMA							
Broj	Naziv lovišta	Ukupna površina lovišta ha	Vlasništvo lovišta u ha		Od toga zemljište lovišta je		vrste divljači u lovištu
			državno	privatno	šumsko	poljoprivredno	
XX.	"Košuta"	6.999	4.368	2.631	5.830	1.169	jelen obični, srna obična, divlja svinja, zec, fazan, šljuka, prepelica, divlji golub, divlja mačka,
XXI.	"Fazan"	9.834	3.161	6.673	4.202	5.632	jelen obični, srna obična, divlja svinja, zec, fazan, trčka, poljska jarebica, šljuka, prepelica, divlji golub, divlja mačka,
XXIV.	"Psunj"	10.469	7.781	2.688	8.811	1.658	jelen obični, srna obična, divlja svinja, zec, fazan, šljuka, divlji golub, divlja mačka i ostali dlakavi i pernati grabežljivci
XXII.	"Trokut"	8.765	5.696	3.059	4.010	4.755	jelen obični, srna obična, divlja svinja, zec, fazan, trčka, šljuka, prepelica, divlja patka, divlji golub, divlja mačka te ostali dlakavi i pernati grabežljivci
UKUPNO:		36.067	21.006	15.051	22.853	13.214	

Izvor podataka: - Lovno gospodarska osnova i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Prema dostavljenim podacima Upravnog odjela za gospodarstvo i podacima iz Lovno gospodarske osnove Požeško-slavonske županije vidljiva je razlika površina u lovištu "Košuta" i "Psunj", stoga je vidljiva i razlika u ukupnom zbiru površina lovišta na području Grada.

c) Mineralne sirovine

Požeško-slavonska županija zahvaća brdsko-planinsko područje svih masiva Slavenskog gorja. Geološki sastav područja je vrlo raznolik i litostrategijski, strukturno i tektonski. Stoga na ovom području možemo govoriti o velikom prirodnom potencijalu glede iskorištavanja mineralnih sirovina.

Grad Pakrac je smješten na prigorju jugozapadnog Papuka (Pakračke i Ravne gore) te na sjeverozapadnom dijelu Psunja, dakle na području Slavenskog gorja koje predstavlja geološki najsloženije i najinteresantnije područje sjeverne Hrvatske. U širokom kronostratigrafskom rasponu tu su zastupljene najstarije i najraznovrsnije geološke formacije u Hrvatskoj, počev od prekambrija, paleozoika i mezozoika do najmlađih članova kenozoika. Tu su u geotektonskom smislu utvrđeni tragovi svih značajnijih orogenetskih zbivanja od tkz. bajkalske faze, kaledonske, hercinske i alpijske orogeneze do postanka neotektonskih struktura.

Najstarije stijene na području Papuka u prikazu opće građe terena su prekambrijski metamorfiti stvarani u geosinklinalnim uvjetima sedimentacije s jasnim karakteristikama vulkanske aktivnosti.

Za vrijeme bajkalskih orogenetskih zbivanja stijene su metamorfozirane u rasponu od kloritskog do amfibolitskog facijesa.

U skladu s ranijim mišljenjima pretpostavlja se da su stijene slavenskog gorja psunjsko granit-metamorfno kompleksa prekambrijske starosti. Kasnijim procesima metamorfozne stijene su retrogradno izmjenjene i kataklazirane.

U amfibolitski facijes ulaze razni varijeteti gnajseva amfibolita, amfibolitskih škriljavaca, metagabra, mramora i granitskih stijena. Glavnu masu čine gnajsevi s granatom, staurolitom, rjeđe distenom i silimanitom. Paralelno folijaciji ove osnovne mase metamorfita u nju su uloženi amfiboliti i amfibolitski škriljavci, a rijetko i mramori. Uz amfibolite i amfibolitske škriljavce prisutne su i pojave metogabra kao i manje nepravilna tijela i žile granitskih stijena i manje mase serpentina. Pojave granitoida u najstarijem metamorfnom kompleksu obilježja su za zonu u južnom Papuku, a pojave serpentina na centralnom dijelu Psunja.

Na područje grada Pakraca najstariji predpaleozojski kompleks naslaga u masivu Psunja su granat-staurolitski gnajsevi u izmjeni s amfibolitima i florezirani granitoid. Slijede grafitonosni klorit-sericitski škriljevci sjevernog Psunja i južnih padina Ravne gore.

Od paleozojskih stijena na Ravnoj gori su zastupljeni biotit-muskovitski gnajsevi i kloritski škriljevci, migmatiti i graniti, a na Psunju metamorfiti karbonske starosti s orudnjenjima grafita i granitni kompleks Omanovca.

Mezozojske naslage su predstavljene karbonatnim sedimentima gornjeg trijasa, a rubna područja Papuka i Psunja izgrađuju naslage miocena, pliocena i kvartara.

Sjeverozapadni dio Psunja prekriven je i naslagama tercijara. Područje Pakračke gore prekriveno je naslagama lesa i aluvijalnih nanosa uz povremeno pojavljivanje naslaga donjeg i gornjeg pontaa. Općenito, plioscentne naslage imaju veliko prostranstvo. Izgrađuju pobrđa i prelaze iz gorja prema ravničarkim predjelima. To su glinoviti lapori i pjeskovito-siltni sedimenti. Naslage donjeg pontaa (abichi naslage) nastale su u brakičnim uvjetima. U razvoju naslaga prevladavaju sivi glinoviti slabo uslojeni lapori, sitno pjeskoviti lapori i pijesci.

Na ovom području od eksploatacijskih i istražnih prostora nalaze se:

Eksploatacijsko polje "Šumetlica": ležište je karbonatnih naslaga dolomita i vapnenih dolomita koji služe u građevinarstvu.

Eksploatacijsko polje "II Rašaška": ležište je tehničkog građevinskog kamena masivne građe, a smješteno je u metamorfnim stjenama, kataklaziranih granita do gnajsa, amfibolita i biotitskih paragnajseva. Postoji međusobna izmjena, vertikalna i lateralna između katalaziranih granita do gnajseva i biotitnih paragnajseva.

Eksploatacijsko polje "Fukinac": ležište je tehničkog građevinskog kamena, smješteno dijelom na području Brodsko-posavske, a dijelom na području Požeško-slavonske županije, odnosno područja koje teritorijalno pripada gradu Pakracu.

Eksploatacijsko polje kremenog pijeska područja lokaliteta "Branešci" i "Novo Selo - Španovica": spada u rudonosnu zonu Dragović-Španovica koja se proteže južnim padinama Ravne gore sjeverno od rijeke Pakre. Ovo područje pripada masivu Papuka na granici s masivom Psunja. Sačuvanost naslaga pijeska na ovom prostoru predisponirana je blokovskom tektonskom građom gdje se ležišta "Branešci" i "Novo Selo - Španovica" mogu promatrati kao veći tektonski blok.

"Branešci": horizont kremenog pijeska na području ležišta Branešci nalazi se na morfološkom izdignutom području u odnosu na sliv i korito rijeke Pakre. Zbog toga je najveći dio mase kremenog pijeska iznad razine podzemnih voda. Površinske vode nemaju bitno značenje za ležište, čak niti u razdoblju intenzivnijih kiša s prolomima oblaka, jer svaki dotok vodozahvatnih voda koje se mogu slijevati iz brdskih predjela masiva dijelom otječu niz dvije jaružaste doline, a većim dijelom nestaju u pješćanim naslagama poniranjem prema koritu Pakre.

"Novo Selo - Španovica": slično kao i kod ležišta Branešci naslage kremenog pijeska nalaze se na izdignutom terenu u odnosu na dva sliva područja rijeke Pakre i potoka Kravarine tako da podinski dijelovi ležišta gotovo odgovaraju nivou spomenutih vodotoka. Na području ležišta jedini mogući kolektor podzemne vode su kremenji pijesci.

Istražni prostor "Sava": područje grada Pakraca pripada samo dijelom u istražno područje, koje se provodi radi istraživanja nafte i plina.

1.1.2.2. Gospodarski potencijal

a) Gospodarska struktura

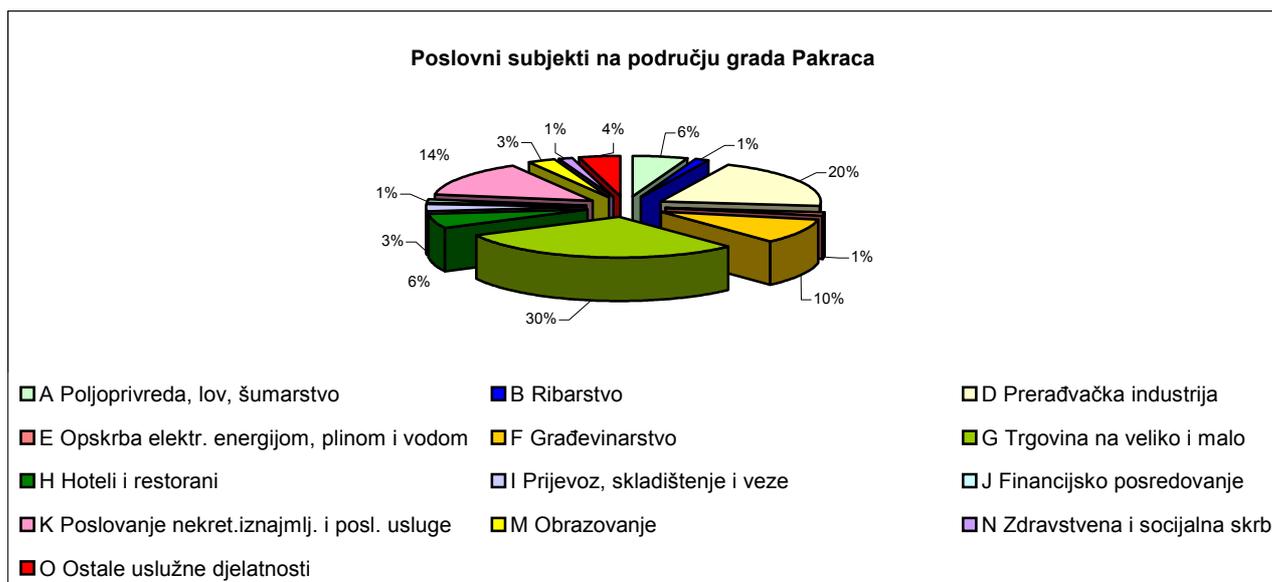
Prema podacima HGK-Županijske komore Požega na području grada Pakraca 71 poslovni subjekt (trgovačko društvo) obavlja djelatnost s ukupno 673 zaposlena.

Tablica br. 48.

POSLOVNI SUBJEKTI I ZAPOSLENI PO NKD-u U GRADU PAKRACU (prosinac 2004.g.)				
Šifra po NKD-u	Djelatnost	Broj trgovačkih društava	Zaposlenost	
			Broj	Struktura %
A	Poljoprivreda, lov, šumarstvo	4	1	0,15
B	Ribarstvo	1	10	1,49
D	Prerađivačka industrija	14	201	29,87
E	Opskrba električnom energijom, plinom i vodom	1	42	6,24
F	Građevinarstvo	7	75	11,14
G	Trgovina na veliko i malo	21	274	40,71
H	Hoteli i restorani	4	4	0,59
I	Prijevoz, skladištenje i veze	2	13	1,93
J	Financijsko posredovanje	1	1	0,15
K	Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	10	28	4,16
M	Obrazovanje	2	5	0,74
N	Zdravstvena i socijalna skrb	1	12	1,78
O	Ostale uslužne djelatnosti	3	7	1,04
UKUPNO:		71	673	100,00

Izvor podataka: Hrvatska gospodarska komora, Županijska komora Požega, prosinac 2004. god.

Kako je vidljivo iz prikazanih pokazatelja, na području grada Pakraca prema broju trgovačkih društava dominira trgovačka djelatnost iza koje slijedi prerađivačka industrija te poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge.

Broj poslovnih subjekata registriranih na području Grada je vrlo skroman, stoga bi istih trebalo biti znatno više na ovom području kao i svih drugih koji do sada nisu zastupljeni. Najveći broj uposlenih je kod **registriranih trgovačkih društava** u trgovinskim djelatnostima 274 (40,71%) i prerađivačkoj industriji 201 (29,87%). Stoga su i ukupni prihodi u 2004. godini ostvareni u trgovinskoj djelatnosti. Poslovni subjekti uglavnom su smješteni u gradskom središtu Pakraca.

Srpskom agresijom, započetom kolovoza 1991. godine, Pakrac je doživio najveća razaranja u novijoj povijesti, u kojima je uz mnogo ljudskih stradanja ostao i bez mnogobrojnih povijesnih naslijeđa, gospodarski i kulturno osiromašen. Dio toga obnovljeno je u prve četiri poratne godine.

Danas je Pakrac prema broju stanovnika drugi grad u Županiji.

Broj stanovnika u samom gradu Pakracu 1991. godine iznosio je 8.197 st. dok 2001. godine taj broj je pao na 4.772 stanovnika.

Tablica br. 49.

AKTIVNO STANOVNIŠTVO PREMA PRETEŽITOJ AKTIVNOSTI PO ZANIMANJU I SPOLU U GRADU PAKRACU 2001.g.				
spol		svih	muških	ženskih
ukupno aktivno stanovništvo		4.045	2.139	1.906
Zaposleni prema položaju u zaposlenju	svoga	3.343	1.804	1.539
	zaposleno u bilo kojem sektoru vlasništva	2.226	1.273	953
	samozaposleni ne zapošljavaju radnike	36	28	8
	individualni poljoprivrednici, ne zapošljavaju radnike	765	382	383
	samozaposleni zapošljavaju radnika	71	49	22
	individualni poljoprivrednici zapošljavaju	1	1	-
	rade samo po ugovoru o djelu, autorskom ugovoru ili dobivaju	39	29	10
	pomožuci članovi obitelji u poduzeću, obrtu od članova	14	5	9
	pomažuci članovi obitelji na poljoprivrednom gospodarstvu	182	32	150
ostali zaposleni	9	5	4	
Nezaposleni	svoga	702	335	367
	nezaposleni, traže prvo zaposlenje	145	60	85
	nezaposleni, traže ponovno zaposlenje	557	275	282

Izvor podataka: DZS Popis stanovništva 2001.g. i Zavod za prostorno uređenje 2006.g.

Na području Grada ukupno je 4.045 aktivnih stanovnika prema pretežitoj aktivnosti po zanimanju, od čega je zaposlenih prema položaju u zaposlenju 3.343, od toga je 1.804 muškarca i 1.539 žena.

Tablica br. 50.

ZAPOSLENE OSOBE U GRADU PAKRACU PREMA PRETEŽITOJ AKTIVNOSTI PO POLOŽAJU U ZAPOSLENJU, POPIS 2001.g.										
	Zaposleni prema položaju u zaposlenju									
	Ukupno	zaposleni u bilo kojem sektoru	samozaposleni ne zapošljavaju radnike	individualni poljopriv. ne zapošljavaju.	samozaposleni zapošljavaju radnike	individualni poljopriv. zapošljavaju radnike	rade samo po ugovoru o djelu autorskom	pomažući član obitelji u poduzeću	pomažući član obitelji u poljopriv.	ostali
Grad Pakrac	3.343	2.226	36	765	71	1	39	14	182	9
Poljoprivreda, lov i šumarstvo	1.022	76	1	760	-	1	2	-	182	-
Ribarstvo	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rudarstvo i vađenje	16	16	-	-	-	-	-	-	-	-
Prerađivačka industrija	459	426	6	-	9	-	8	10	-	-
Opskrba elekt. energijom, plinom i vodom	44	43	-	-	1	-	-	-	-	-
Građevinarstvo	213	183	8	-	11	-	11	-	-	-
Trgovina na veliko i malo; popravak motor. vozila i motoc. te predmeta za osob.upotr. i kućan.	246	206	7	1	29	-	3	-	-	-
Hoteli i restorani	77	63	-	-	9	-	2	3	-	-
Prijevoz, skladištenje i veze	120	114	3	-	2	-	1	-	-	-
Financijsko polovanje	41	40	-	-	-	-	1	-	-	-
Poslovanje nekretninama, iznajmljivanje i poslovne usluge	62	59	3	-	-	-	-	-	-	-
Javna uprava i obrana, obvezno socijalno osiguranje	255	249	1	-	-	-	5	-	-	-
Obrazovanje	151	149	-	-	-	-	2	-	-	-
Zdravstvena zaštita i socijalna skrb	311	306	1	-	3	-	1	-	-	-
Ostale društvene, socijalne i osobne uslužne djelatnosti	56	48	2	-	4	-	2	-	-	-
Privatna kućanstva sa zaposlenim osobljem	7	5	-	-	-	-	1	-	-	1
Izvanteritorijalne organizacije i tijela	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nepoznate djelatnosti	13	8	2	3	-	-	-	-	-	-

Izvor podataka: DZS Popis stanovništva 2001.g. i Zavod za prostorno uređenje 2006.g.

Najviše zaposlenih je u poljoprivrednoj djelatnosti, zatim slijedi: prerađivačka, zdravstvena zaštita i socijalna skrb, javna uprava i obrana, trgovina na veliko i malo I druge kako je prikazano u tablici.

Pakrac je tradicionalno administrativno, trgovačko, zdravstveno, prosvjetno i obrtničko središte zapadne Slavonije, što kroz njegovu bogatu povijest čini, uz poljoprivredno obiteljsko gospodarstvo, drvnu, tekstilnu i građevinsku industriju glavni izvor prihoda lokalnog stanovništva.

Prijeratno gospodarstvo na području Pakraca temeljilo se na dvije snažne gospodarske tvrtke: Drvnoj industriji "Papuk" i industriji konfekcije "Moderna". Drvna industrija "Papuk" d.d. je prije Domovinskog rata najveći poslodavac u Pakracu i zapošljava oko 1.400 djelatnika. U to vrijeme drvna industrija "Papuk" d.d. je prepoznatljiva po vrlo kvalitetnim stolicama koje su se izvozile u zemlje zapadne Europe i u Ameriku.

Ratna razaranja ostavila su dubok trag na područje Grada jer su gotovo potpuno uništeni gospodarski objekti, obiteljske kuće i povijesna zdanja. Direktne ratne štete iznose oko 325 mil. € od čega na gospodarskim objektima oko 65 mil. €.

Lokalna samouprava se nakon Domovinskog rata suočava s velikim problemima zatečenim u gospodarstvu nastalih zbog ratnih šteta. Budući da nije mogao direktno utjecati na aktivnosti u drvnoj industriji "Papuk" d.d. niti u tekstilnoj kao najvećim gospodarstvenim subjektima prije ratnih zbivanja, Grad Pakrac se okreće malom gospodarstvu i stvara preduvjete za njegov razvoj. U tom smislu Gradsko vijeće na svojoj sjednici 1997. godine donosi Program poticanja razvoja malog gospodarstva čije su osnovne smjernice osnivanje Poduzetničkog centra Pakrac s inkubatorom, izgradnja Zone male privrede te kreditiranje poduzetništva. Isto tako posebni se naponi ulažu u pokretanje poljoprivredne proizvodnje temeljene na tržišnim principima i stvaranju poljoprivrednika poduzetnika.

Od ukupno nezaposlenih osoba na području Županije u 12. mjesecu 2002. godine 52,26% čine nezaposlene žene. U istom razdoblju 2003. godine broj nezaposlenih žena iznosi 56,77%, a u 2004. godini 56,78%. Taj podatak za Grad Pakrac u 12. mjesecu 2002. godine iznosi 50,89%, u 2003. iznosi 52,46% dok broj nezaposlenih žena u 2004. godini iznosi 52,84%. Iz navedenog vidljivo je da je broj nezaposlenih žena u odnosu na broj nezaposlenih muškaraca od 2,26% do 6,78% veći u Županiji, odnosno od 0,89% do 2,84% veći u Gradu Pakracu.

Tablica br. 53.

ZAPOSLENO STANOVNIŠTVO PREMA POPISU IZ 2001. GODINE							
	Radno aktivno stanovništvo	Osobe koje obavljaju zanimanje					
		Ukupno	zaposleni-neovisno o obliku vlasništva	samozaposleni	samozaposleni u poljoprivredi	rade samo po ugovoru o djelu	neplaćeni pomažući članovi obitelji
Županija	34.954	28.080	21.691	1.373	3.294	277	1.445
Grad Pakrac	4.045	3.343	2.226	107	766	39	205

Izvor podataka: Popis stanovništva 2001.g.

Broj radno aktivnog stanovništva u Gradu Pakracu iznosi 11,57% u odnosu na broj aktivnog stanovništva u Županiji.

Broj obrtnika

Grad Pakrac je uvijek imao razvijenu tradiciju obrtništva, međutim današnji pokazatelji su drugačiji i ukazuju na sljedeće:

Broj obrtnika u gradu Pakracu u 2001. godini iznosi 10,35% u odnosu na broj obrtnika u Županiji, u 2003. iznosi 11,33% dok u 2004. godini iznosi 9,28%.

U 2004. godini broj obrtnika povećan je za 29,23% u odnosu na 2001. godinu, odnosno iz navedenog može se zaključiti da broj obrtnika lagano raste, ali nedovoljno, obzirom na mogućnosti i iskorištenosti postojećih potencijala koje pruža ovo područje i broj radno sposobnog stanovništva.

Tablica br. 54.

BROJ OBRTRNIKA					
	2001.g.	2003. g.	Index 2003/2001. g.	2004. g.	Index 2004/2001.g.
Grad Pakrac	109	127	1,17	141	1,29
Grad Požega	461	470	1,02	486	1,05
Požeško-slavonska Županija	1.053	1.120	1,06	1.519	1,44

Izvor podataka: Obrtni registar.

Prioriteti gospodarske politike kako na nivou Države, Županije pa tako i Grada su: jačanje poduzetništva, smanjenje poreza, povećanje zaposlenosti, jačanje sustava socijalne sigurnosti, smanjenje troškova Države i veći naglasak na ulozi znanosti i uvođenju novih tehnologija u gospodarstvu.

Obrtništvo Požeško-slavonske županije kao tradicionalna gospodarska djelatnost, bilježi stalan rast kako broja obrta tako i zaposlenih u obrtu (od 1999. - 2001. g. broj obrta – prosječna stopa rasta je 3,7, a broj zaposlenih – prosječna godišnja stopa rasta je 9,1). Bez obzira na to nivo prosječno ostvarenog godišnjeg dohotka obrtnika još uvijek je nizak, a i obrti s prosječno malim brojem zaposlenih ne mogu doseći potrebni nivo konkurentnosti za izvoze sve zahtjevnijeg tržišta.

Glavni i najbolniji problem na ovom području je nezaposlenost koja dovodi do niskog životnog standarda. Ona stvara osjećaj bespomoćnosti, gospodarske krize i neuspjeha na području Grada, odnosno Županije pa tako i Države. Stoga je neophodno ostvarenje novog gospodarskog razvoja što je moguće uz održavanje visoke stope rasta društvenog proizvoda. To mora biti zajednički cilj svih institucija kao partnera u gospodarstvu.

Visoka stopa rasta bruto domaćeg proizvoda postići će se povećanjem konkurentnosti i fleksibilnosti svih tržišta, osobito tržišta rada. Potrebno je osuvremeniti promociju privlačenja stranih investicijskih ulaganja u gospodarstvo.

Gospodarska je osnova poljodjelstvo (prvenstveno eko poljoprivredne proizvodnje, uzgoj začinskog i ljekovitog bilja), vinogradarstvo, stočarstvo, riječki i jezerski uzgoj ribe, šumarstvo, drvna i građevinska industrija.

Zona male privrede

Zona male privrede je uređeno građevno zemljište namijenjeno prodaji obrtnicima, malim i srednjim poduzećima za izgradnju poslovnih prostora. Površina iste iznosi 53.000 m². U zoni male privrede je izgrađena infrastruktura i to: električna energija, plin, vodovod, kanalizacija, telefon, trafo stanica, prometnice, rasvjeta.

Poduzetnički centar Pakrac d.o.o.

Grad Pakrac osnovao je 1999. godine Poduzetnički centar d.o.o. s ciljem stvaranja boljih preduvjeta za razvoj poduzetništva na području Grada. Od tada Poduzetnički centar je proizveo četiri uspješna poduzeća, dok trenutno u sklopu Centra radi sedam poduzeća. Centar pruža poduzetnicima niz usluga koje im pomažu u pokretanju poslovanja i u njihovom radu:

- savjetovanje i konzultantske usluge, izrada poslovnih planova, knjigovodstvene usluge, seminari i sl.,
- zakup poslovnih prostora za poduzetnike početnike po povoljnijim uvjetima (zakup do 3 ili 5 godina) i
- administrativne usluge.

U Zoni male privrede gradi se nova zgrada Poduzetničkog centra Pakrac. Poduzetnicima su potrebne poslovne konzultacije što ih najoperativnije mogu ostvariti putem Poduzetničkog centra. Malim poduzetnicima potrebno je međusobno povezivanje po sistemu obrtničkih ili poljoprivrednih zadruga ili po sistemu klastera. Neophodno je naći model da se ratom uništeni gospodarski subjekti Grada obnove.

Strateški plan kao dokument predstavlja strateška opredjeljenja, odnosno programske aktivnosti koje trebaju osigurati ciljeve Strateškog plana tj. ostvarenje vizije Grada. Stoga je temelj tog planiranja vizija i dugoročni ciljevi budućeg društvenog i gospodarskog stanja Grada kao cilj kojem se teži.

Pakrac je uredan Grad sa ekološki i komunalno uređenim površinama, koji njeguje prioritete obrazovanja, zdravstvo, razvoj mladih kadrova te razvoj malog i srednjeg poduzetništva na području proizvodnje, poljoprivredne proizvodnje i usluga. Pakrac je otvoren grad sa kvalitetnom poduzetničkom klimom, grad poduzetnih i zadovoljnih ljudi te grad intenzivnog društvenog razvoja. Na ovom području odaje se slika minulih ratnih razaranja i ubrzanog gospodarskog i društvenog razvoja.

Pozitivna je uloga Poduzetničkog centra jer djeluje kao dobro razvijena institucionalna potpora i savjetodavna usluga malom poduzetništvu.

Gospodarska zona:

Gospodarska zona dovršena je 2001. godine na dijelu prostora gdje se ranije nalazila Drvna industrija Papuk. Gospodarsku zonu trenutno koristi 4 poduzeća. U ovom dijelu gospodarske zone između ostalih, smješten je i poslovni pogon za proizvodnju i preradu gljiva, te u površini od cca 2000 m² uređen je i poslovni prostor za proizvodnju sigurnosnog laminiranog stakla.

Gospodarska zona u Pakracu

Malo gospodarstvo: kao segment gospodarstva, u ukupnom gospodarskom razvitku, ima sve izraženiju ulogu, obzirom da se mali gospodarski subjekti bolje i brže prilagođavaju i prihvaćaju zahtjeve tržišta, ostvaruju kvalitetnije financijske rezultate i povećavaju broj zaposlenih. Obzirom da ono ne može poslovati izdvojeno nadovezuje se na velike gospodarske subjekte poglavito u djelatnostima koje su strateški pravci ukupnog gospodarskog razvoja.

Jedan od ciljeva malog gospodarstva je njegovo povezivanje, kako unutar subjekata malog gospodarstva, tako i s velikim gospodarskim subjektima. Razvoju posebno malog gospodarstva u Gradu mogu doprinijeti različiti oblici institucija potpore. To se prvenstveno odnosi na poduzetničke ili tehnološke centre, poduzetničke inkubatore, te poduzetničke poslovne, gospodarske ili industrijske zone, koje pružaju stručnu, tehničku i prostornu potporu poduzetnicima.

Planirana gospodarska zona u Pakracu

Svake se godine za provedbu programa u JLS samouprave izrađuje provedbeni program razvoja poduzetničkih zona kojim se podupire ulaganje Grada s odgovarajućom komunalnom infrastrukturom i uređenjem prostora za obrt i poduzetništvo. Te poslovne, gospodarske ili industrijske zone trebaju riješiti potrebe obrtnika i poduzetnika, a u svrhu bržeg razvoja i jeftinijeg ulaganja za poslovnim prostorima i zajedničkim korištenjem pripadajuće komunalne opreme. Iste u svojoj završnoj fazi moraju biti opremljene potrebnom komunalnom infrastrukturom, a misli se na komunalno i vlasnički uređeno zemljište. Izrađen pristupni put i ostale komunikacije, te uređen okoliš da bi se mogla odvijati nesmetana gospodarska aktivnost.

Trgovina

Gradnja novih trgovačkih sadržaja kao i prenamjena drugih postojećih sadržaja u trgovačke, ne samo na području Županije nego bi se trebala pokrenuti i na području grada Pakraca. U zadnje vrijeme sve je više zahtjeva za gradnju trgovačkih prodavaonica, centara i cjelina (velikih diskonta, hipermarketa) koji utječu na fizičku i poslovnu strukturu površina urbanih središta i njihovih rubnih dijelova te prometnu infrastrukturu i opće uvjete života u gradskom području.

Obzirom da je većinska prostorno planska dokumentacija izrađena prije nego što je stručna i upravna javnost prepoznala ekonomsku snagu i prodornost privatnog kapitala, izostala je pravovremena intervencija kojom bi se takva gradnja mogla usmjeriti na odgovarajuće lokacije sa odgovarajućim uvjetima oblikovanja.

Stoga, u daljnjem planiranju potrebno je inzistirati na što realnijem usklađenju prostornih planova sa željama i potrebama investitora, uzimajući u obzir da su trgovački centri trenutno najprofitabilnije pozicije u RH i da ih treba osmišljavati i koristiti kao razvojni poticaj naselja u koja ulaze. Istovremeno, treba preispitati dostatnost i definiranost odredbi primjenjive zakonske regulative (posebno tijekom njihove provedbe), kao i njihovu međusobnu usklađenost, kako bi u cijelosti bili zadovoljeni svi faktori.

Na području Grada izgrađeni su veliki poslovni centri kao što je:

- Križevački trgovački centar KTC,
- Trgovački centar Billa i sl.

U drugim mjestima ne postoji neki od većih trgovačkih centara.

Prodavaonica u Gradu

Križevački trgovački centar u Pakracu

Na području Matkovca na k.č.br. 9531 k.o. Prekopakra nalazi se stočno sajmište sa izgrađenom kompletnom infrastrukturom.

b) Proizvodne djelatnosti

Sve proizvodne djelatnosti prema NKD-u⁶ su prerađivačka industrija. Na području grada Pakraca registrirano je 14 poslovnih subjekata s 201 zaposlenika u prerađivačkoj industriji.

U prerađivačku industriju spadaju:

- proizvodnja, obrada i konzerviranje mesa,
- proizvodnja kruha, svježe tjestenine i kolača,
- proizvodnja ostalih prehrambenih proizvoda,
- proizvodnja odjeće za dojenčad i malu djecu i sportske odjeće,
- proizvodnja građevinske stolarije i elemenata,
- proizvodnja metalnih konstrukcija,
- kovanje, prešanje, štancanje i valjanje metala i
- proizvodnja instrumenata i aparata za mjerenje, kontrolu i ispitivanje.

c) Turizam

Grad Pakrac ljepotama svojih šuma i ostalih prirodnih vrijednosti nudi turistu namjerniku, jednodnevnim grupama, ljubiteljima prirode lova i športa različite usluge turističkih ponuda. Ovo područje je prepoznatljiva ruralna turistička destinacija s najljepšim atrakcijama što Slavonija može ponuditi kao mjesto slavonske gastronomske kuhinje i starih običaja u atraktivnom prirodnom okruženju. Posebno su zanimljivi različiti oblici obilazaka ovog područja te upoznavanje prirodnih osobitosti (flora i fauna), kao i mogućnosti različitih oblika rekreacije kao što su šetnje, planinarenje brojnim planinskim stazama Papuka.

⁶ Nacionalna klasifikacija djelatnosti

Uz Lipik koji je kao naselje pripadao prije Domovinskog rata općini Pakrac, sam Pakrac nije niti razvijao potencijale izuzev izletničkih sadržaja za domicilno stanovništvo. Poslije Domovinskog rata isti ti "izletnički" sadržaji prepoznatljiviji su kao temelj turističke ponude koju i dalje smatramo samo "dopunom" turizma koji se razvija i nadograđuje u susjednom Lipiku, te sadržaje koje pretežito koristi domicilno stanovništvo iz razloga nedostatka sredstava za udaljenije destinacije.

Velika ratna razaranja tijekom Domovinskog rata na području Pakraca, te visoka opasnost od mina kao i naslijeđena zaostalost u kontinentalnom turizmu danas su otežavajući čimbenik u razvoju turizma Pakraca.

Turistički i poduzetnički potencijal susjednog Lipika - razvoj turističke djelatnosti u Lipiku može pozitivno utjecati na razvoj poduzetništva i turizma u gradu Pakracu.

Dio turističke ponude su šumska područja bogata divljači.

Stoga je sve veća usmjerenost na razvoj lova, turizma i seoskog turizma te povezivanje sa proizvodnim i preradbenim djelom poljoprivrede potrebna u budućnosti. Neophodno je uređivanje grada u smislu obnove te uređenost središta Grada smatra se pozitivnim doprinosom poduzetničkoj klimi. Temelj za razvoj turističke ponude je bogata kulturna i povijesna baština.

U Gradu se osjeća manjak smještajnih kapaciteta u okviru postojeće turističke ponude. Nedovršena je i spora obnova, a postoje i neuklonjene ruševine te neobnovljene gospodarske građevine van svoje funkcije. Centar Grada nije prepoznatljivo mjesto okupljanja. Gradu nedostaje image najužeg centra. Što se tiče ruralnog turizma (seoska arhitektura, autohtoni domaći proizvodi) do sada je neiskoritešni potencijal ovoga područja. Potrebno je otvoriti turističku agenciju koja bi se bavila lovnim turizmom, vođenjem, organiziranjem smještaja i svime što ovakav vid turizma traži, uz redovne djelatnosti agencije.

Osim navednih – postojećih sadržaja ponuda se obogaćuje prigodnim tradicionalnim manifestacijama i organizacijama raznih sadržaja u kojima se predstavljaju gastronomski (kruh, sirevi, slavonski kulen, vino, gljive, med, jela od divljači, konjska salama i sl.), folklorni (KUD "Seljačka sloga" Prekopakra, tamburaši "Zlatne žice", KUD "Češka beseda" Prekopakra) i drugi sadržaji koji doprinose općoj slici koju posjetitelji i turisti sa sobom odnose. Očit je i izvjestan problem nedostatka smještajnog kapaciteta.

Rijeka Pakra i obližnje gore Psunj i Ravna gora mjesta su za rekreaciju u neposrednoj okolici. Posebnost pakračkog kraja su mnoga talijanska naselja gdje su očuvani talijanski običaji, jezik i kulinarstvo (talijanska salama).

Kao dio turističke ponude Pakrac je sve bogatiji i sportskim građevinama. Motocross staza je uređena za najveća natjecanja, a u gradnji su i novi nogometni stadioni, sportska dvorana i sportski ribnjak.

Na području grada Pakraca postoje dobri preduvjeti za razvoj ruralnog turizma temeljeni na prirodnim, povijesnim i kulturnim (običajima, tradicija) potencijalima. Zainteresiranost od strane lokalnog stanovništva za razvoj turizma predstavlja pozitivnu stranu koja bi mogla biti i daleko veća.

Sam geografski položaj ovoga područja i brz prometni pristup pogoduju razvoju turističke djelatnosti. Trendovi u razvoju "povratak prirodi" pogoduju razvoju ruralnog turizma.

Širok spektar ciljnih skupina koje su potencijalni konzumenti usluge i proizvoda, a posebno šumsko bogatstvo raznovrsne divljači u ostvarenim kontaktima predstavlja veliko područje tržišnog djelovanja.

Međutim, s druge strane postojeće stanje ukazuje na određene slabosti i opasnosti koje mogu ugroziti razvoj, a odnose se na: neorganiziranost i nepovezanost turističke ponude i sadržaja, nedovoljna razvijenost smještajnih kapaciteta, nedovoljna institucijska potpora subjektima koji imaju potencijala za razvoj turizma na svojim gospodarstvima, nedovoljna financijska moć subjekata koji se žele baviti turizmom, slaba i gotovo nikakva turistička promidžba i slično. Možemo reći da je potrebno poboljšati povezanost turističkih destinacija i agencija, a nedostaje i adekvatni sistem obilježavanja turističkih sadržaja i potencijala grada kao i okolice - smeđa signalizacija. Stoga je sljedeći korak u implementaciji aktivnosti izrada marketinških planova za svako gospodarstvo s isticanjem i razvojem specifične ponude sadržaja i proizvoda na tom gospodarstvu. Kroz izrade i osmišljavanja prezentacijskih sadržaja u funkciji marketinške promocije grada i okolice, potrebno je osmisliti i uključiti prezentaciju kulturne i povijesne tradicije ovoga područja. Posebnu pažnju treba posvetiti edukaciji turističkih djelatnika kao i predstavnika obiteljskih gospodarstava koji se bave ruralnim turizmom.

Izletničko rekreacijsko područje Čantalo

Grad Pakrac trenutno na području turizma može ponuditi:

1. Planinarski dom na Omanovcu: Smješten je na brdu Omanovac na nadmorskoj visini od 645 m. Posjeduje nogometno igralište, skijalište s električnom vučnicom, paraglider uzletišta, izletišta planinara i ljubitelja prirode, uređena mjesta za piknik, ovdje je smještena radioamaterska glavna stanica. Dom je obnovljen, a smještajni kapacitet istoga je 58 osoba. Osim zimskog turizma nudi svoje usluge planinarima tijekom cijele godine, školama za održavanje nastave u prirodi. Omanovac je u pripremi za ostvarenjem projekta izgradnje enduro staze, a skijaška staza duga 300 metara u vrijeme kad nema snijega služi kao uzletišta motornim zmajevima i paragliding letjelicama.

U izgradnji su još tri točke kojima se uz postojeći pakrački klub "Rotor" služe uz naknadu društva s tri susjedne županije. Ovaj prostor pogodan je za:

- zimovanje učenika i drugih građana,
- logore izviđača i planinara,
- nastavu u prirodi,
- paragliding natjecanja i susrete,
- sakupljanje šumskih plodina za ljubitelje prirode,
- pripreme športskih ekipa (visinski),
- proslave (vjenčanja, rođendana),
- enduro treninge i natjecanja,
- nedjeljne obiteljske izlete na uređenim piknik mjestima,

Planinarski dom i uzletišta Omanovac

Ispod doma uređuje se poletna staza za paragliding letjelice što će omogućiti bolje panoramsko razgledanje ovoga područja. Kao na primjer panoramski pogled s terase ili iz soba doma odakle se za lijepa vremena vidi ne samo Pakrac i okolica već i Kutina, Sisak i druga mjesta u tom pravcu.

2. ŠRC "Matkovac" je vrlo zanimljiv i trenutno zanemaren sa svim mogućnostima koje nudi u rekreacijskom turizmu. Uz manja ulaganja moguće je predviđeni auto kamp kapaciteta 50 osoba dovesti u fazu sezonskog korištenja za ribolovce, motocrossere, bikere općenito, lovce. Postojeća moto cros staza jedna je od atraktivnijih u RH zbog svoje duljine i konfiguracije terena kojim prolazi. Postojeći čvrsti objekt (priključak vode, električne struje, telefona i plina) zadovoljava sve potrebe auto kampa. U izgradnji su prostorije uz nogometno igralište (s tuševima, svlačionicama, sanitarnim čvorom, salom za okupljanje) koje bi svojim sadržajem zadovoljile potrebe i bikera. Ribnjak "**Pakurnovac - Matkovac**" idealan je za športski ribolov i može poslužiti za natjecanja ili rekreativni ribolov. Ovaj prostor nudi sljedeće mogućnosti:

- motocross treninzi (cijele godine, izuzev zime) i natjecanja,
- autokampiranje za bikere, ribolovce, lovce, prolaznike (vrlo blizu u izgradnji kreće brza cesta),
- športske pripreme,
- logori izviđača,
- nastava u prirodi,
- izleti za grupe,
- ribolovna natjecanja i fišijade,

Mikroakumulacija Pakurnovac – Matkovac i motocross staza

3. "M&M" Ranch: privatni posjed u naselju Gornji Grahovljani namjenjen prvenstveno lovcima i ljubiteljima prirode. Ranch nudi sadržaje smještaja, kapaciteta 7 osoba, prehrane po dogovoru, potom rekreativnog jahanja i smještaja lovačkih pasa. Do ranča vodi asfaltni put, i udaljen je od glavne ceste Pakrac-Požega 700 metara. Ima vlastitu vodovodnu mrežu, plin i električnu struju.

"M&M" Ranch

Uz zadovoljavanje osnovnog preduvjeta priključenja na električnu mrežu vlasnici ranča započeti će s aktivnijom promidžbom i obogaćenjem ponude prvenstveno priprema hrane i pića, seoskim turizmom:

- boravak lovaca, rekreativni odmor,
- treniranje jahanja,
- proslave rođendana, obljetnica,
- obiteljski vikend izleti, organiziranje objeda za veće grupe u prirodnom ambijentu,
- organiziranje izleta za vrtiće i škole - upoznavanje s domaćim životinjama,

4. Pakrac "Povijesni grad": poludnevni izleti za grupe u kojima se Pakrac može predstaviti kao povijesno trgovište, mjesto brojnih arheoloških iskopina. "

5. Lov: na području Pakraca djeluje nekoliko lovačkih društava (LD Fazan, Košuta, Psunj, Jelen i dr.) koja pretežito zimi ugošćuju lovce iz Njemačke, Italije, Francuske, Švicarske i drugih europskih zemalja. Pretežito se organizira jednodnevni lov.

Duga je tradicija lova u Državi pa tako i u ovom području i ona predstavlja dio naše kulturne baštine. U kvalitetno uređenim lovištima imamo dobro uređene lovno gospodarske objekte, a također i lovnotehničke objekte.

Kvalitetna organizacija lovstva, dobar je marketinški pristup i ova grana može postati značajna za upotpunjenje turističke ponude te produžiti turističku sezonu.

6. Sportski i ribolovni turizam: Na ovom području postoji dugogodišnja tradicija ribolova na ribnjaku "Pakurnovac – Matkovac" koja služi lokalnim ribičima za njihove rekreacijske potrebe. Ribnjak obiluju s više vrsta slatkovodnih riba (šaran, smuđ) o kojima brine ŠRD Pakrac. Osim lova slatkovodne ribe u ribnjacima postoji mogućnost i organiziranja lova pastrve na rijeci Pakri, njenom uzvodnom toku, prema Požegi. Na ovom području nalaze se i manji ribnjaci pored naselja Donji Grahovljani i Branešci. Ovo područje turističke ponude kombinirano s ugostiteljskom ponudom bilo je razvijeno prije Domovinskog rata i izuzetno atraktivno za ribiče, turiste i posjetitelje ugostiteljskih objekata.

Rijeka Sivornica Gornja Šumetlica i ribnjak Matkovac

7. Gastronomska ponuda: Temelji se na bogatoj tradiciji i domaćim proizvodima slavonskog podneblja. Karakteristike razvoja ruralnog turizma vezane su za određenu ponudu proizvoda proizvedenih na samom obiteljskom gospodarstvu.

d) Ribnjačarstvo

Ribnjačarstvo je ekonomska jedinica sastavljena od umjetno izgrađenih ribnjaka u kojima se provodi planski intenzivni uzgoj ribe. Razni faktori utječu na klasifikaciju ribnjaka, ali obično se dijele na hladnovodne (intenzivni uzgoj salmonida) i toplovodne ili šaranske ribnjake. Tip ribnjačarstva određuju klimatski uvjeti i kvaliteta vode. Ti uvjeti određuju specifičnost tehnološkog postupka i kompleks mjera, koje intenzificiraju moguće prinose ribe. Šaranski ribnjaci su plitki vodeni ekosistemi, prosječne dubine 1- 2 m.

Obilježavaju ih specifični fizičko-kemijski uvjeti kao rezultat dubine i kvalitete dotočne vode, kvalitete tla ribnjaka, klimatskih uvjeta, bioloških faktora i tehnološko-intenzifikacijskih mjera.

Športsko ribolovni savez Požeško-slavonske županije u svom članstvu ima 22 Športsko ribolovne udruge od čega u gradu Pakracu djeluju dvije.

Tablica br. 55.

RIBNJACI NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Redni broj	Naselje	Korištenje, zakup	Vlasništvo	Zahvat	Površine (ha)
1.	Matkovac - ribnjak Pakurnovac				1,10 (1,3)
2.	D. Grahovljani				-
3.	Branešci				0,70

Izvor podataka: Zavod za prostorno uređenje i Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Plan gospodarenja ŠRS Požeško-slavonske županije za 2006.g.

Tablica br. 56.

KVANTITATIVNA PROCJENA IHTIOMASE "ZATVORENIH" RIBOLOVNIH VODA								
Red. br.	Ribolovna voda	Vrsta ribe u kg						
		Šaran	Amur	Štuka	Smuđ	Som	Linjak	Ostalo
1.	Ribnjak Pakurnovac	300	10	0	10	0	0	610

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Plan gospodarenja ŠRS Požeško-slavonske županije za 2006.g.

Tablica br. 57.

PROCJENA GODIŠNJEG PRIRASTA "ZATVORENIH" RIBOLOVNIH VODA														
Ribolovna voda	Vrsta ribe u kg													
	Šaran		Amur		Štuka		Smuđ		Som		Linjak		Ostalo	
	kg/ha	kg	kg/ha	kg	kg/ha	kg	kg/ha	kg	kg/ha	kg	kg/ha	kg	kg/ha	kg
Ribnjak Pakurnovac	22,8	29,6	15,0	19,5	2,0	2,6	5,5	7,2	0	0	0	0	25,0	32,5

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Plan gospodarenja ŠRS Požeško-slavonske županije za 2006.g.

Tablica br. 58.

PLAN PORIBLJAVANJA "ZATVORENIH" RIBOLOVNIH VODA								
Red. br.	Ribolovna voda	Vrsta ribe u kg						
		Šaran	Amur	Štuka	Smuđ	Som	Linjak	Ostalo
1.	Ribnjak Pakurnovac	150	0	0	0	0	25	0

Izvor podataka: Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva, Plan gospodarenja ŠRS Požeško-slavonske županije za 2006.g.

Mikroakumulacija Matkovac – Pakurnovac

Zapadno od grada Pakraca nalazi se mikroakumulacija Matkovac-Pakurnovac u sklopu sportsko rekreacijskog centra. Mikroakumulacija je izgrađena u dva dijela zbog razlike u visinama terena. Površina vodnog lica je 7.000 m², dok dubina iste varira od 1,00 do 1,50 metar, čija ukupna zapremina iznosi 8.750 m³.

Flora i fauna

Raznolikost prirodnih staništa na prostoru Grada utječe i na razvoj raznovrsne flore i faune. Brojne oranice i travnjaci u svom su izvornom obliku bili prekriveni šumom. To su nitrofilni ekosistemi u koje ubrajamo i voćnjake, vinograde, vrtove i sl. Na oranicama se koriste intenzivne agrotehničke mjere kojima se uzgajaju pšenica, zob, ječam, kukuruz, krumpir, šećerna repa, uljana repica, duhan i sl. Uzgajane kulture prate i zajednice korovne vegetacije. Na flornom sastavu ove vegetacije prevladavaju terofiti, jednogodišnje zeljaste biljke, uz znatni udio geofita biljaka s podzemnom stabljikom (lukovicom). Obzirom da korovna zajednica nepovoljno utječe na prinos kultiviranih biljaka, ona se suzbija mehaničkim i kemijskim metodama, što utječe i na njen floristički sastav. Uz rubove kanala, oranica i živica javljaju se nitrofilne zajednice dvogodišnjih i višegodišnjih biljaka. U florističkom sastavu prevladavaju visoke zeljaste biljke: obični vratić, obični pelin, čičak, amrozija, kopriva, vodopija i druge.

Na područjima uz vodotoke gdje je veća količina vlage nalazimo fragmente močvarnih fitoceneza koje su prepoznatljive po trsci, rogozu, šaševima, vrboliki i dr.

Travnjaci i oranice su elementi kultiviranog krajobraza tj. rezultat djelovanja čovjeka, stoga uvelike obogaćuju biološku i krajobraznu raznolikost ovoga prostora. Dio prostora zauzimaju područja brežuljaka i niskih brda izgrađuju ga prvenstveno šume bukve, hrasta kitnjaka, graba te nešto nasada crnogoričnih kultura. Šuma bukve, hrasta lužnjaka i običnog graba javlja se na ocjednim, ali dovoljno vlažnim terenima. Na takvim površinama veći udio ima obični grab, ali uz njega su prisutni grmovi i zeljaste biljke koje rastu u grabovo-kitnjakovoj šumi. U nizinskim dijelovima (do cca 180 m.n.m.) prevladava hrast lužnjak, iako su njegove površine u prošlom stoljeću znatno smanjene zbog potreba širenja poljoprivrednog zemljišta. Uz vodotoke razvijeni su pojasevi vlažnih šuma koje karakterizira bijela vrba, bijela topola, poljski jasen i crna joha.

Šumski rubovi su karakterističan oblik vegetacije koji se javlja između šumskih i antropogenih površina. Oni su izgrađeni od šikara ili živica visine 2-3 m. U njihovom flornom sastavu prevladava divlja šljiva, divlja ruža, glog, lijeska, kupina, bagrem i dr. Dio predstavnica orinotofaune dolazi na ove prostore tijekom zime, a dio u vrijeme seobe u proljeće i jesen.

Na ovom prostoru postoji velik broj **ptica (ornitofauna)**. Na područjima uz vodotoke, te na ribnjacima, susrećemo sljedeće vrste ptica: čaplje, gnjurce, divlje guske, patke šljuke, orao štekavac, jastreb, sokol, vjetruše, trstenjake, čigre, galeb obični, rode koje se gnijezde u urbanim područjima. U brdskim dijelovima obitavaju: žune djeltlići, sjenice, zebe, ševe, drozdovi, grmuše i dr.

Od sisavaca na ovom području obitavaju gotovo sve vrste srednjoeuropske faune kao što je: zec, hrčak, krtica, voluharica, rovka, šišmiš, lasica, vjeverica. Ovaj prostor je bogat i lovnom divljači kao što je: zec, lisica, divlja svinja, srna, jelen i dr. Na ovim dijelovima obitavaju obični jazavac, kuna zlatica, lasica i vidra. Uz to u nizinskim i brdskim predjelima nailazimo na skupine vodozemaca a to su: žaba, vodenjak, daždevnjak i dr. od gmizavaca tu nailazimo na: gušterice, zmije, sljepiće.

U vodotocima ovoga područja od ribljih vrsta nalaze se: šaran, kečiga, smuđ, štuka, som, crvenperka, amur, podust babuška, karas, grgeč i dr.

e) Eksploatacija mineralni sirovina

Najznačajnija mineralna sirovina s aspekta gospodarskog iskorištavanja je tehnički građevinski kamen koji se iskorištava iz:

- **Eksploatacijskog polja "Šumetlica"** (Slavonija d.d. Pakrac) koje je smješteno oko 10 km od Grada Pakraca, nedaleko od prometnice Pakrac-Požega, oko 500 m istočno od mjesta Donja Šumetlica, odnosno oko 1000 m jugoistočno od naselja Španovica,

- **Eksploatacijskog polja "II Rašaška"** (JP "Hrvatske šume"- Zagreb, Uprava šuma Nova Gradiška) nalazi se uz šumsku cestu pored potoka II Rašaška na udaljenosti od 10 km od regionalne ceste Okučani-Lipik,
- **Eksploatacijsko polje "Fukinac"** (Kamen Psunj d.o.o. Okučani) smješteno je dijelom u Brodsko-posavskoj županiji koje pripada području općine Okučani, a dijelom u Požeško-slavonskoj županiji, odnosno, području koje teritorijalno pripada gradu Pakracu.

Značajnu mineralnu sirovinu na području Grada predstavljaju i nalazišta kremenog pijeska i to:

- **Eksploatacijsko polje kremenog pijeska lokaliteta "Branešci"** (Glas d.o.o. Lipik) udaljeno je oko 11 km istočno od Pakraca, odnosno od ceste D-38 Pakrac-Požega oko 700 m.
- **Eksploatacijsko polje kremenog pijeska lokaliteta ("Novo Selo") - "Španovica"** (Glas d.o.o. Lipik) naslage kremenog pijeska nalaze se na izdignutom terenu u odnosu na dva sliva područja Pakre i potoka Kravarine, tako da podinski dijelovi ležišta gotovo odgovaraju nivou spomenutih vodotoka.

Na ovom prostoru nalazi se i istražni prostor:

- **Istražni prostor "Sava"** radi istraživanja nafte i plina, nalazi se na području županija: Zagrebačke, Sisačko-moslavačke, Bjelovarsko-bilogorske, Brodsko-posavske i Požeško-slavonske. Površina istražnog prostora nafte i plina "Sava" iznosi 6.383,2 km², a odobren je INA – Industrija nafte d.d., Zagreba na 5 godina. Istražni prostor "Sava" obuhvaća dio područja grada Pakraca koji je smješten zapadno od naselja Srednji Grahovljani u smjeru juga presjeca naselje Španovicu i nastavlja sve do eksploatacijskog polja "II Rašaška" te završava na granici Županije.

Temeljem dostavljenih podataka Ureda državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Službe za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo na području Grada Pakraca nalaze se sljedeća eksploatacijska polja i istražni prostori:

Tablica br. 59.

EKSPLOATACIJSKA POLJA I ISTRAŽNI PROSTORI NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red. br.	Naziv eksploatacijskog polja i pravna osoba	Vrsta mineralnih sirovina	Postojeća dokumentacija	Površina (ha)	Napomena
1.	"Šumetlica" – Slavonija d.d. Pakrac	tehnički građ. kamen	- Rješenje o odobravanju istražnih radova Klasa:UP/I-310-01/02-01/1 Urbroj:2177-03-02-14 od 24. 05. 2002.g. - Rješenje kojim se potvrđuje količina i kakvoća rezervi tehničko-građevnog kamena u istražnom prostoru, Ministarstva gospodarstva Klasa:UP/I-310-01/02-03/134 Urbroj:526-04-02-05 od 11. 10. 2002.g. - Rješenje za eksploatacijsko polje Klasa:UP/I-310-01/02-01/5 Urbroj:2177-03-01-02-9 od 11. 10. 2002.g. za eksploataciju u površini od 28,43 ha. - Ugovor o koncesiji između Ureda državne uprave u Požeško-slavonske županiji, Službe za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjeka za gospodarstvo i trgovačkog društva "Slavonija" d.d. iz Pakraca od 25.03.2004. g. te Rješenje navedenog Ureda Klasa:UP/I°-310-01/04-01/2 Urbroj:2177-03-02/3-04-2 od 25. 03. 2004. g. Koncesija vrijedi do 25.03.2020. g. za površinu od 14j i 466 čhv.	28,43	Koncesija data na površinu od 14 j i 466 čhv .
2.	"II Rašaška" – JP "Hrvatske šume" - Zagreb Uprava šuma Nova Gradiška	tehnički građ. kamen	- Rješenje za eksploatacijsko polje Klasa:UP/I-310-01/99-01/3 Urbroj:2177-01-02/2-00-9 od 09. 02. 2000.g. - Ugovor o koncesiji između Požeško-slavonske županije i JP "Hrvatske šume" - Zagreb Uprava šuma Nova Gradiška, Klasa:022-05/00-01/12 Urbroj:2177-09-01-00-1 od 07. 03. 2000.g	4,68	

3.	"Fukinac" – Kamen Psunj d.o.o.	tehnički građ. kamen	<p>- Rješenje kojim se odobrava eksploatacijsko polje Ureda za gospodarstvo, Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji Klasa:UP/I-301-01/96-01/3 Urbroj:2176-02-03-96/4 od 12.08.1996.g.</p> <p>- Rješenje kojim se potvrđuje količina i kakvoća rezervi tehničko-građevnog kamena u istražnom prostoru, Ministarstva gospodarstva Klasa:UP/I-310-01/01-03/03 Urbroj:526-04-01-05 od 29. 01. 2001.g. i rješenje Klasa:UP/I-310-01/06-03/61 Urbroj:526-04-02-06-6 od 26. 05. 2006.g.</p> <p>- Rješenje za izvođenje rudarskih radova eksploatacije tehničkog građevinskog kamena od Ureda za gospodarstvo Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji Klasa:UP/I-301-01/68-01/2 Urbroj:2178-02-03-98/3 od 08.05.2001.g. zatim</p> <p>- Rješenje Klasa:UP/I-301-01/01-01/1 Urbroj:2178-02-03-01/6 od 28.11.2001.g. za proširenje eksploatacijskog polja Fukinac.</p> <p>- Rješenje za izvođenje rudarskih radova eksploatacije tehničkog građevinskog kamena od Ureda za gospodarstvo Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji, Ispostava Nova Gradiška, Pododsjek za gospodarstvo Klasa:UP/I-311-01/05-01/145 Urbroj:2178-01-06-02-05-2 od 13.07.2005.g.</p> <p>- Ugovor o osnivanju prava služnosti na zemljištu u vlasništvu RH, između Vlade RH i Kamen-Psunj d.o.o. Okučani Klasa:946-02/01-01/12 Urbroj:50441-05/1 od 23.06.2005.g.</p> <p>- Odluku od Državne uprave za vode o dodjeli koncesije za zahvaćanje voda za tehnološke potrebe kamenoloma Klasa:UP/I⁰ 034-02/02-01/77 Urbroj:527-1-2/12-02-7 od 12.09.2002.g.</p> <p>- Lokacijsku dozvolu Klasa:UP/I⁰-350-05/02-01/16 Urbroj:2178-01-06-03-03-20 od 10.02.2003. g. i Lokacijsku dozvolu za produženje važenja Klasa:UP/I⁰-350-05/05-01/46 Urbroj:2178-01-06-03-05-2 od 11.04.2005. g. Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji, Službe za prostorno uređenje, zaštitu okoliša, graditeljstvo i imovinsko-pravne poslove, Ispostava Nova Gradiška,</p> <p>- Dozvolu za uporabu rudarskih objekata i postrojenja Klasa:UP/I-301-01/02-01/1 Urbroj:2178-01-02-02/02/5 od 27.01.2003.g. Ureda za gospodarstvo Ureda državne uprave u Brodsko-posavskoj županiji.</p>	1,77	Dio polja leži na području Brodsko-posavske županije - općine Okučani ,a dio na području Požeško-slavonske županije - grada Pakraca
4.	"Branešci" Lipik - Glas d.o.o. Lipik	kremeni pijesak	<p>- Rješenje kojim se potvrđuje količina i kakvoća rezervi kremenog pijeska, Ministarstva gospodarstva Klasa:UP/I-310-01/01-03/130 Urbroj:526-04-01-05 od 10. 10. 2001.g.</p> <p>- Rješenje za eksploatacijsko polje, izdato po Ministarstvu Gospodarstva RH pod Klasa:UP/I-310-01/01-03/174 Urbroj:526-04-02-08 od 06. 06. 2002.g. rješenje vrijedi do 06.06.2042.g.</p> <p>- nema Ugovor o koncesiji u tijeku je izrada lokacijske dozvole ali su sporni imovinsko-pravni odnosi.</p>	82,56	
5.	"Novo Selo- Španovica" Lipik - Glas d.o.o. Lipik	kremeni pijesak	<p>- Rješenje kojim se potvrđuje količina i kakvoća rezervi kremenog pijeska, Ministarstva gospodarstva Klasa:UP/I-310-01/01-03/131 Urbroj:526-04-01-05 od 18. 10. 2001.g.</p> <p>- Rješenje za eksploatacijsko polje, izdato po Ministarstvu Gospodarstva RH pod Klasa:UP/I-310-01/01-03/175 Urbroj:526-04-02-08 od 06. 06. 2002.g. rješenje vrijedi do 06.06.2042.g.</p> <p>- nema Ugovor o koncesiji u tijeku je izrada lokacijske dozvole ali su sporni imovinsko-pravni odnosi.</p>	33,02	
6.	Istražni prostor "Sava"- INA naftaplin	nafta i plin	Rješenje kojim se potvrđuje količina i kakvoća rezervi ugljikovodika na eksploatacijskom polju "Janja Lipa", Ministarstva gospodarstva Klasa:UP/I-310-01/02-03/206 Urbroj:526-04-02-05 od 18. 12. 2002.g. (rok 31.12.2006.g.)		

Izvor podataka: Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarenje, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, Odsjek za gospodarstvo 2004. god.

1.1.2.3. Društvene djelatnosti

Skupini središnjih uslužnih funkcija pripadaju društvene djelatnosti – javne službe (uprava, pravosuđe, prosvjeta, visoko školstvo i znanost, kultura, zdravstvo, socijalna skrb i šport), te udruge građana, političke stranke, vjerske zajednice i druge organizacije.

Razvitak društvenih djelatnosti, dimenzioniranje, razmještaj i struktura ove skupine središnjih uslužnih funkcija treba slijediti razvitak i razmještaj njihovih korisnika i time podizati i poboljšavati standard i kvalitetu života stanovništva.

U pojedinim kategorijama središnjih naselja razvijaju se svojstvene javne službe, koje kao središnje uslužne funkcije imaju svoje utjecajno područje i pružaju usluge korisnicima ili je prema njima usmjereno stanovništvo odgovarajućeg gravitacijskog područja. Time se stvara sustav, mreža i hijerarhija pojedinih skupina javnih službi od osobite važnosti za razvijanje sustava središnjih naselja.

O mreži centralnih naselja i centralno mjesnih institucija ovisi opskrba stanovništva, što neposredno utječe na stabilnost naseljenosti. Racionalnijim, ekonomičnijim i funkcionalnijim prostornim rasporedom tih funkcija postiže se veći stupanj homogeniziranosti prostora. Sustavno sređivanje središnjih uslužnih funkcija temeljnih skupina javnih službi treba biti u skladu s posebnim planovima razvitka i prema odgovarajućim mjerilima (standardima) za svaku pojedinu skupinu ili podskupinu, odnosno instituciju, uključujući stvarne potrebe i veličinu njihovog utjecajnog i gravitacijskog područja.

a) Uprava

Grad Pakrac kao upravna jedinica formirana je temeljem Zakona o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj. Sastavni je dio Požeško-slavonske županije i obavlja poslove lokalne samouprave. Zbog gospodarskog značaja, brojnosti središnjih funkcija i broja stanovnika grad Pakrac u planiranom sustavu središnjih naselja u Požeško-slavonskoj županiji razvrstan je u V. kategoriju odnosno kategoriju manjeg regionalnog središta.

Grad ima svoje vijeće, poglavarstvo i upravna tijela koja obavljaju poslove lokalne samouprave na gradskoj razini. U dijelu **lokalne samouprave** djeluju sljedeća tijela:

- **Poglavarstvo grada Pakraca,**
- **Gradsko vijeće,**
- **Ureda državne uprave u Požeško-slavonske županiji, Ispostava Pakrac,** koju čine sljedeće ustrojbene jedinice:

1. Služba za zajedničke poslove,
2. Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo,
3. Služba za društvene djelatnosti,
4. Služba za opću upravu i imovinsko pravne poslove - Ispostave Pakrac,

Trg bana Jelačića u Pakracu

Radna tijela Gradskog vijeća: Odbor za financije i proračun, Komisija za statut i poslovnik, Odbor za mjesnu samoupravu, Odbor za izbor i imenovanje, Ocjenjivački odbor za dodjelu javnih priznanja Grada Pakraca, Mandatna komisija, Odbor za obilježavanje Dana Grada, Gradsko povjerenstvo za procjenu šteta od elementarnih nepogoda i Komisija za popis birača (uoči izbora).

Na području Grada djeluju područne službe uprave, podružnice i zavodi:

- Državna geodetska uprava - Područni ured za katastar Požega, Ispostava Pakrac,

- MORH, Uprava za obranu sa sjedištem u Požegi u Pakracu ima svoj Ured obrane,
- MUP, Policijska uprava Požeško-slavonska - Policijska postaja Pakrac,
- Ministarstvo financija, Porezna uprava Požega - Ispostava Pakrac,
- FINA, Ispostava Pakrac,
- HZZO, Područni ured Požega, Ispostava Pakrac,
- Ministarstvo rada, socijalne skrbi i međugeneracijske solidarnosti – Zavod za zapošljavanje ispostava Pakrac,
- HZPSS – Ispostava Pakrac,
- Hrvatski stočarski selekcijski centar u Požegi je nadležan za područje grada Pakraca,

Od pravosudnih tijela u Gradu dijeljuje:

- Općinski sud i
- Prekršajni sud,

kuća "Zjalić " XIX. st. i zgrada Suda sagrađena 1906. god

Temeljem Zakona o lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi ("NN", br. 33/01) na području Grada djeluju sljedeći Mjesni odbori: Badljevina, Branešci, Brusnik, Donja Obrijež, Dragović, Gornja Šumetlica, Kapetanovo Polje, Kraguj, Kričke, Kusonje, Mali Banovac – Batinjani, Novi Majur, Omanovac, Ožegovci, Pakrac centar, Pakrac jug, Pakrac sjever, Ploštine, Prekopakra, Stari Majur i Veliki Banovac.

Mjesni odbori imaju svoje područje s određenim granicama, pripadajućim ulicama i kućnim brojevima. Mjesni odbor čine svi građani koji imaju prebivalište na tom području. Punoljetni građani s područja mjesnog odbora biraju svoje predstavnike u Vijeća mjesnih odbora. Vijeće mjesnih odbora evidentira probleme i potrebe građana na svom području i određuje godišnje prioritete, uz pomoć udruga, komunalnih društava i nadležnih odjela gradske uprave.

Putem Vijeća mjesnih odbora građani mogu:

- pokretati inicijative za uređenje pojedinih objekata i uređenja komunalne infrastrukture (izgradnju nogostupa, asfaltiranje, uređenje dječjih igrališta, proširenje i izgradnju javne rasvjete, postavljanje prometnu signalizaciju, saniranje divljih deponija, odvodnja i prikupljanje sredstava komunalne naknade),
- pokretati i utjecati na problematiku rješavanja komunalnog nereda u svom okruženju (divlje deponije, olupine automobila, uzurpacije, zagađenje okoliša i sl.),
- pokretati i utjecati na saniranje oštećenih komunalnih objekata (oštećenje fasada, odrona, ograda, branika, stupova, dječjih sprava na igralištima, autobusnih čekaonica, javne rasvjete i sl.)
- tražiti pomoć i posredstvo vijeća mjesnih odbora u slučaju otežanog odvoza smeća, potrebi povećanja kontejnera za glomazni otpad,

- inicirati potrebu o određenim sadržajima iz područja kulture (organizirati razne izložbe, izložbe slikara, slikara amatera, likovne radionice, pjesničke večeri i večeri glazbe, predstave i igrokaze),
- inicirati potrebu za određenim sadržajima iz područja brige o djeci (dječje igraonice, lutkarske predstave, priredbe uz prigodne dane sv. Nikole, sportske aktivnosti za djecu i sl.)
- inicirati akcije čišćenja i uređenja okoliša, te akcije natjecanja za najljepšu okućnicu, najljepši balkon, prozor, ulicu vrt i sl.

Područje Grada ima **status područja od posebne državne skrbi temeljem Zakona o područjima posebne državne skrbi** (pročišćeni tekst "NN", br. 26/03.) stoga su na tom području osigurani lakši uvjeti privređivanja.

Izradom ROP-a (regionalnog operativnog plana) Požeško-slavonske županije provedba Strateškog plana grada Pakraca biti će znatno olakšana.

Grad Pakrac ima dobru suradnju sa međunarodnim institucijama koje pružaju znatnu financijsku i stručnu pomoć gospodarskom razvoju Grada. Mogućnost korištenja sredstava iz pretpristupnih fondova EU značajna je financijska potpora u razvoju gospodarstva koju treba i ubuduće maksimalno iskoristiti.

Interes susjednih regija u RH i EU za gospodarsko povezivanje (partnerstvo sa Austrijom, Mađarskom, Italijom) prilika je za regionalno povezivanje i za uključivanje gospodarstva Pakraca u regijske i europske prostore.

Na raspolaganju su brojni nacionalni programi za poticanje razvoja malog i srednjeg gospodarstva (poticajni programi su dodatna prilika za poduzetnike početnike i poduzetnike u rastu za lakše poduzimanje novih gospodarskih aktivnosti).

Interreg je inicijativa Europske zajednice koja je pokrenuta s ciljem razvijanja prekogranične suradnje između pograničnih područja na unutarnjim i vanjskim granicama Europske Unije. Financijska sredstva u Interreg-u osiguranju su za zemlje članice EU iz strukture fondova, odnosno iz Europskog fonda za regionalni razvoj (ERDF). Suradnja u Inicijativi Interreg ostvaruje se izradom projektne dokumentacije, provođenjem te financiranjem zajedničkih aktivnosti prema definiranim područjima suradnje.

b) Socijalna zaštita

Djelatnost socijalne skrbi od posebnog je interesa kako za RH, Županiju pa tako i za područje Grada, kojom se ostvaruje pomoć za podmirenje osnovnih životnih potreba socijalno ugroženih i drugih građana. Socijalna skrb radi sprečavanja i otklanjanja uzroka i stanja socijalne ugroženosti, pruža potporu obitelji, posebice djeci i drugim osobama koji ne mogu brinuti sami o sebi. Svatko je dužan prvenstveno svojim radom, prihodima imovinom pridonositi sprečavanju, otklanjanju ili ublažavanju vlastite socijalne ugroženosti i ugroženosti svoje obitelji.

Sustav socijalne skrbi djeluje kroz složenu mrežu službi i ustanova. Zakonom o socijalnoj skrbi ("NN", br.73/97., 27/01., 59/01., 82/01. i 103/03.) i podzakonskim aktima određene su vrste ustanova socijalne skrbi (centar za socijalnu skrb, dom socijalne skrbi i centar za pomoći njegu) i njihov ustroj, a osnivaju se sukladno normativima i standardima te potrebama određenog područja koje utvrdi nadležno ministarstvo.

Za područje grada Pakraca djeluje Centar za socijalnu skrb koji ima sjedište u Pakracu. Prostor u kojem djeluje centar ne zadovoljava potrebama rada stoga se planira proširenje dosadašnjih prostora.

Korisnici socijalne skrbi su samci i obitelji koje nemaju dovoljno sredstava za podmirenje osnovnih životnih potreba, a nisu ih u mogućnosti ostvariti svojim radom ili prihodima od imovine ili iz drugih izvora kao i tjelesno, mentalno ili psihički bolesno dijete kao i odrasle osobe kojima je pomoć potrebna.

Suvremeni problemi mladeži, droga, alkohol, maloljetnička delikvencija briga su cjelokupne zajednice, stoga Županija u suradnji s Vladom RH, komisijom za suzbijanje zlorabu droga pristupa donošenju programa, odnosno osnivanju i sufinanciranju Savjetovališta za prevenciju i liječenje ovisnosti pa tako i na ovom području. Temeljna je zadaća poticati prevenciju ovisnosti na svim razinama. Posebno je potrebno poticati provođenje prevencije ovisnosti u odgojno-obrazovnim, religioznim i drugim ustanovama.

Ustanova za smještaj starih i nemoćnih osoba na području grada Pakraca ne postoji, ali se Strategijom razvoja socijalne skrbi na području Požeško-slavonske županije za razdoblje od 2006. do 2010.godine planirana izgradnja Doma za starije i nemoćne osobe u Pakracu (prostor stare zgrade bolnice).

Od smještajnih kapaciteta postoji sedam udomiteljskih obitelji koji svojim uslugama pomažu socijalno ugroženim osobama, a nalaze se: tri u Pakracu, jedna u Prekopakri, jedna u Donjoj Obriježi, jedna u Dragoviću te jedna u Badljevinu.

Mrežom ustanova socijalne skrbi treba omogućavati približno jednake uvjete života svim stanovnicima, a temeljem plana razvitka ocijenjeno je kao jedan od najvećih problema svih kategorija ustanova socijalne skrbi, nedostatak smještajnih kapaciteta. To se posebno odnosi na ustanove koje zbrinjavaju starije osobe, osobe otežane pokretljivošću, duševno bolesne i mentalno retardirane osobe koje adekvatnu skrb ne mogu dobiti u obitelji. Stoga planirana mreža i kapaciteti navedenih ustanova, te otvaranje manjih staračkih domova, rezultiraju većim planiranim standardom središnjeg naselja u odnosu na mrežu nadležnog ministarstva.

c) Obrazovanje

Odgoj i obrazovanje su temeljne kategorije životnih potreba čovjeka za zajednički suživot i rad među ljudima. U sklopu razvitka prosvjetne djelatnosti cjelokupni sustav odgoja i obrazovanja obuhvaća predškolski odgoj, osnovno i srednjoškolsko obrazovanje te domski smještaj učenika. Mreže odgojnih i obrazovnih institucija pružaju njegu, odgoj, zaštitu i čuvanje djece predškolske dobi, osiguravaju obvezatno i besplatno osnovno školovanje, dostupno i pod jednakim uvjetima svoj djeci u zemlji, omogućavaju odrasloj djeci i drugim stanovnicima srednjoškolsko obrazovanje, osposobljavanje i usavršavanje u skladu s njihovim sposobnostima, ali i potrebama u zemlji. Dijelovi školskog sustava su i druge brojne institucije koje se brinu i osiguravaju društveni standard djece i mladeži.

Predškolski odgoj

Jedna od vrlo važnih društvenih djelatnosti je briga o djeci, a jedan od vidova te brige je djelatnost dječjih vrtića i jaslica. Sustav predškolskog odgoja čine primarni ili redoviti programi, programi za djecu predškolske dobi s teškoćama u razvoju, programi predškole, vjerski programi i ostali kraći programi (igraonice i sl.), a osnivačka prava nad ustanovama u ovoj djelatnosti ima županija, gradovi, općine, vjerske zajednice, te fizičke i pravne osobe.

Vrtići pružaju pomoć roditeljima kao i društvu u cjelini preko stručnog djelovanja u socijalizaciji najmlađe populacije do pripreme mališana za polazak u školu.

Tablica br. 60.

OBUHVAAT DJECE I STRUKTURA UPOSLENIH U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA U 2004. g.															
Naziv vrtića	Primarni program		Skraćeni program		Sveukupno		Jaslice		Vrtić			Glavna medic. sestra	Ravnatelj pedagog	ostalo osoblje	ukupno
	skup	djece	skup	djece	skup	djece	sestra	odgajatelj	SSS	VŠS	VSS				
Dječji vrtić "Maslačak"	6	114	-	-	6	114	-	2	-	10	-	-	1	8	21
Prekopakra	1	24	-	-	1	24	-	-	-	2	-	-	-	1	3
Badjevina	-	-	1	6	1	6	-	-	-	1	-	-	-	1	2

Izvor podataka: Požeško-slavonska županija, Upravni odjel za društvene djelatnosti, siječanj 2005.g.

Na području grada Pakraca nalazi se tri dječja vrtića i to:

- **dječji vrtić "Maslačak" u Pakracu** koji u svom sastavu ima i jaslice. Rad u vrtiću organiziran je u šest grupa koji obuhvaća ukupno 114 djece u kojem je zaposleno 10 odgajatelja.
- **dječji vrtić Prekopakra** područni je vrtić koji djeluje samo u jednoj grupi koju pohađa 24 djece.
- **dječji vrtić Badljovina** područni je vrtić koji djeluje po skraćenom programu a čini ga samo jedna grupa koju pohađa svega 6 djece.

Dječji vrtić u Pakracu

Osnovnoškolsko obrazovanje

Djelatnost osnovnog školstva provodi se na području grada Pakraca u sklopu jedne osnovne škole i to OŠ "Braće Radića" te četiri područne škole u naseljima Badljovina, Donja Obrijež, Prekopakra i Šeovica koje su u sastavu iste.

Tablica br.61.

PODACI O OSNOVNIM ŠKOLAMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA ZA ŠK.GOD. 2003/04.											
Red. br.	Matična škola (I-VIII razreda)		Područna škola (I-VI razred)		Površina parcele	Površ. neto škol. prostora (m ²)	Broj učenika	Broj čistih razrednih odjela	Br.kombini ranih razrednih odjela	Športska dvorana (m ²)	Broj djelatnika
	Sjedište i naziv	Gravitacijsko područje	Sjedište i naziv	Gravitacijsko područje							
1.	OŠ "Braće Radića" Pakrac	Šumetica, Dragović, Kusonje, Kraguj, Šeovica*, Japaga*, Brusnik			2,49	3.543	593	24	0	učenici koriste sportsku dvoranu Grada površine 2.530,35 m ²	37
2.			Badljovina - Područna škola	Badljovina, Omanovac	1,87	470	48	2	1	-	3
3.			Donja Obrijež - Područna škola	Donja Obrijež, Gornja Obrijež, Veliki Banovac, Ploštine, Kapetanovo Polje	2,45	581	35	2	1	-	3
4.			Prekopakra - Područna škola	Prekopakra	0,85	513	73	4	0	-	4
5.			Šeovica* - Područna škola	Šeovica*	0	80	8	1	0	-	1
UKUPNO:					7,66	5.187	757	33	2	2.530,35	48

Izvor podataka: - Požeško-slavonska županija, Upravni odjel za društvene djelatnosti, siječanj 2005.g. i Ured državne uprave Služba za društvene djelatnosti Požeško-slavonske županije, prosinac 2004.g.

* Naselja koja teritorijalno pripadaju gradu Lipiku ali se nalaze u gravitacijskom području matične škole OŠ "Braće Radića" Pakrac.

Problem se javlja za područnu školu Šeovica koja nema prostora niti površine parcele, a nastava se odvija u jednoj učionici u sklopu OŠ "Braće Radić" u Pakracu. Mrežom osnovnih škola predlaže se unapređenje stanja bilo povećanjem kapaciteta ili popunjavanjem mreže škola.

OŠ Braće Radić

OŠ Donja Obrijež

U sklopu Grada djeluje i **osnovna glazbena škola** koju pohađa 96 učenika. U osnovnoj glazbenoj školi zaposleno je 7 učitelja predmetne nastave i još dva djelatnika.

Glazbena škola

Srednješkolsko obrazovanje

U gradu Pakracu nalaze se sljedeće srednje škole: gimnazija, medicinska škola, industrijska - obrtnička škola i tehnička škola, koje pohađa ukupno 606 učenika. Nastava se obavlja u ukupno 24 razredna odjela. U srednjim školama zaposleno je ukupno 30 profesora teorijske nastave (VSS) kao i 16 vanjskih suradnika, 1 stručni suradnik, 1 ravnatelj, 1 voditelj što ukupno iznosi 49 djelatnika VSS. Od VŠS zaposleno je 4 profesora teorijske nastave, 8 vanjskih suradnika, 1 stručni suradnik, 1 tajnik, 1 šef računovodstva tako da je ukupno zaposleno 15 djelatnika VŠS.

Srednja škola i športska dvorana Pakrac

Tablica br. 62.

BROJ UČENIKA I RAZREDNIH ODJELA U SREDNJIM ŠKOLAMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA U ŠK.GOD. 2004./05.										
Program zanimanja	R a z r e d									
	I.		II.		III.		IV.		Ukupno	
	učenici	odjeli	učenici	odjeli	učenici	odjeli	učenici	odjeli	učenici	odjeli
Gimnazija Pakrac	28	1	20	1	18	1	14	1	80	4
Medicinska škola	94	3	101	3	101	3	90	3	386	12
Industrijska-obrtnička škola	27	2	19	1	22	1	-	-	68	4
Tehnička škola	21	1	20	1	16	1	15	1	72	4
Ukupno:	170	7	160	6	157	6	119	5	606	24

Izvor podataka: - Požeško-slavonska županija, Upravni odjel za društvene djelatnosti, siječanj 2005.g.

Tablica br. 63.

STRUKTURA UPOSLENIH U SREDNJIM ŠKOLAMA U PAKRACU U ŠK.GOD. 2004/05.											
	doktor	magistar	VSS	VŠS	SSS	VKV	KV	PKV	NSS	NKV	Ukupno
Prof. teorijske nastave	-	-	30	4	4	-	-	-	-	-	38
Vanjski suradnik	-	-	16	8	1	-	-	-	-	-	25
Prof. razredne nastave	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Stručni suradnik	-	-	1	1	1	-	1	-	-	-	4
Vanjski suradnik	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ravnatelj	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Tajnik	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Voditelj	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Šef računovodstva	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1
Admin. račun. djelatnik	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Tehničko osoblje	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	2
Vanjski suradnik	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	10
	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
UKUPNO:	-	-	49	15	16	-	1	-	2	-	83

Izvor podataka: - Požeško-slavonska županija, Upravni odjel za društvene djelatnosti, siječanj 2005.g.

Učenički dom koristi se za potrebe smještaja učenika srednjih škola u Gradu. Smještajni kapacitet doma je 60 muških i 90 ženskih mjesta.

Učenički dom u Pakracu

Tablica br. 64.

STRUKTURA UPOSLENIH U SREDNJEM ŠKOLSTVU – UČENIČKI DOM U PAKRACU U ŠK.GOD. 2004/05.											
	doktor	magistar	VSS	VŠS	SSS	VKV	KV	PKV	NSS	NKV	Ukupno
Odgajatelj	-	-	7	-	-	-	-	-	-	-	7
Stručni suradnik	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Voditelj	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1
Admin. račun. djelatnik	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Tehničko osoblje	-	-	-	-	8	-	-	-	-	3	11
UKUPNO:	-	-	9	-	8	-	1	-	-	3	21

Izvor podataka: - Požeško-slavonska županija, Upravni odjel za društvene djelatnosti, siječanj 2005.g.

Školska knjižnica u Osnovnoj školi u Pakracu koristi samo za potrebe škole.

Samostalna narodna knjižnica i čitaonica Pakrac osnovana je 1999. godine Odlukom gradskog vijeća a temeljem Zakona o društvenim ustanovama ("NN", br. 76/93) i Zakona o narodnim knjižnicama u RH.

Knjižnica ima površinu od 385 m² korisnog prostora, studijske čitaonice, dvije kancelarije, sanitarni čvor i hodnik. Oprema knjižnice je zadovoljavajuća, još uvijek nije informatizirana a korisnicima je osiguran Internet-kiosk. Knjižnica obzirom na broj stručnih radnika, uglavnom provodi osnovnu djelatnost u skladu sa Zakonom o narodnim knjižnicama, no nije u mogućnosti provesti reviziju knjižnog fonda. Povećanjem broja zaposlenih i informatizacijom rad Knjižnice bio bi bogatiji. Knjižnica ima oko 600 članova.

Knjižnica raspolaže s 36.133 svezaka knjiga i to: odjel za odrasle 31.597, odjel za djecu 4.536, video kasetama kao i stotinjak CD-ova.

U Gradu Pakracu od 1961. - 1969. godine djelovala je jedina **visokoškolska ustanova** Pedagoška akademija. U tom vremenu na njoj je diplomiralo 1.100 nastavnika. Na akademiji se moglo studirati: razredna nastava, jezici (hrvatsko-srpski, češki, engleski, ruski), povijest, matematika, fizika, kemija, biologija, tehnički i tjelesni odgoj. Osnovna zadaća pakračke Pedagoške akademije bila je obrazovanje nastavnika za rad u osnovnim školama. Danas u Gradu ne postoji niti jedna visokoškolska ustanova.

Zgrada nekadašnje Pedagoške akademije

Pučko otvoreno učilište Pakrac

Djelatnost ustanove je: obrazovanje odraslih i ostalo obrazovanje, djelatnost muzeja, zaštita kulturne baštine, izdavačka djelatnost, promidžba (reklama i propaganda), ostale poslovne djelatnosti, prikazivanje filmova i ostale zabavne djelatnosti. Smješteno je u prostore "Malog dvora" Janković nakon njegove obnove.

Učilište je u posljednjih nekoliko godina intenziviralo muzejsko-galerijsku djelatnost i vodi postupak osnivanja Muzeja grada Pakraca. Osim toga bavi se i prikupljanjem materijala koji će sačinjavati zbirke budućeg muzeja. Učilište raspolaže sa stotinjak knjiga koje predstavljaju začetak buduće stručne muzejske knjižnice, također raspolaže i sa stotinjak predmeta (umjetničkih slika, narodne nošnje, arheoloških materijala) s tendencijom da se taj broj poveća.

Najznačajnije aktivnosti Pučkog otvorenog učilišta u razdoblju od 2002-2005. godine svele su se na organiziranje kulturnih događanja u Gradu, edukativni programi se uglavnom nisu provodili zbog malog broja zainteresiranih. Učilište se bavi organizacijom izložbi, kazališnih predstava za djecu i odrasle, promocijom knjiga te priprema za osnivanje muzeja Grada. Ljeti organizira kulturno-zabavne manifestacije Pakračko ljeto koje ima desetogodišnju tradiciju. Od 2005. godine intenzivirane su pripreme za registraciju muzeja i izdvajanje iz Učilišta kao samostalne ustanove. Osnivanje Muzeja grada Pakraca predstavlja jednu od strateških točaka kulturnog razvoja Županije.

d) Zdravstvo

Na razini Županije pa tako i na razini Grada Pakraca zdravstvena politika se provodi u skladu sa Zakonom o zdravstvenoj zaštiti ("NN" br. 1/97) i Zakonom o zdravstvenom osiguranju ("NN" br. 82/01) kao i drugim zakonima i podzakonskim aktima.

Mreža zdravstvenih ustanova od osobite je važnosti za RH, županiju, odnosno Grad, a obavlja se kao javna služba u zdravstvenim ustanovama na **primarnoj** (dom zdravlja, ustanova za hitnu medicinsku pomoć, ustanova za zdravstvenu njegu u kući i ljekarne), **sekundarnoj** (opće i specijalne bolnice, poliklinike i lječilišta) i **tercijarnoj** (zdravstveni zavod,) razini. Zdravstvene ustanove osnivaju se u skladu s mrežom zdravstvene djelatnosti i na temelju programa mjera i plana koje predlaže nadležno ministarstva uvažavajući zdravstveno stanje, broj, starosnu i socijalnu strukturu pučanstva; jednake uvjete/mogućnosti za korištenje zdravstvenih usluga; potreban opseg djelatnosti pojedinih razina, stupanj organizacije područja, prometnu povezanost i specifičnosti naseljenosti te dostupnost na demografski ugroženim područjima.

U vlasništvu Županije su i djeluju na području grada Pakraca:

- Opća županijska bolnica i
- Dom zdravlja

Opće županijska bolnica Pakrac

Ambulanta u Ploštinama

Uslijed ratnih razaranja u Pakracu je uništen čitav kompleks specijalističke bolnice za psihički bolesne osobe. Teško stradali bolnički kompleks nedovoljno je obnovljen do danas. Mrežom zdravstvenih djelatnosti predviđeno je 115 kreveta i to: 40 kreveta opće kirurgije, 33 ginekologije i opstetricije, 32 interne medicine te 10 kreveta pedijatrije. Iskorištenost krevetne mreže za prvih 6 mjeseci 2005. godine je 82,06%. Obzirom da to nije razina koja zahtjeva potrebe bolnice potrebno je završiti započetu obnovu kapaciteta i opreme, kao i dio kadrovske obnove te izraditi dugoročni poslovni plan.

Tablica br. 65.

MREŽA ZDRAVSTVENE DJELATNOSTI PRIMARNE ZDRAVSTVENE ZAŠTITE U POŽEŠKO-SLAVONSKOJ ŽUPANIJI I GRADU PAKRACU U 2004. g.						
Županija /grad	Timovi opće/obiteljske medicine na razini primarne zdravstvene zaštite	najveći mogući broj timova	Timovi zdravstvene djelatnosti predškolske djece	najveći mogući broj timova	Timovi polivalentne stomatološke zdravstvene zaštite	najveći mogući broj timova
Požeško-slavonska	43	47	6	9	36	40
Pakrac	5	5	1	1	4	4

Izvor podataka: Strateški ciljevi Požeško-slavonske županije, 2005.g.

Na **sekundarnoj razini** sklopljen je Ugovor sa Općom županijskom bolnicom Pakrac koja ima ukupno 226 zaposlenih radnika na neodređeno vrijeme, od čega 72,68% su žene, a svega 27,32% su muškarci.

Prosječna starost uposlenih je 43 godine života dok prosjek radnog staža iznosi 19,5 godina.

Od ukupnog broja uposlenih 155 su zdravstveni radnici a 71 čine ostale djelatnosti. Trenutno je na specijalizaciji 8 liječnika.

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje ima ugovoreno provođenje **primarne zdravstvene zaštite** s privatnim zdravstvenim djelatnicima.

Na području Grada Pakraca ugovoreno je na razini primarne zdravstvene zaštite:

- četiri tima koji obavljaju djelatnost opće/obiteljske djelatnosti,
- jedan tim u obavljanju pedijatrijske djelatnosti,
- tri tima koji obavljaju djelatnost stomatologije,
- u djelatnosti zdravstvene njege bolesnika u kući postoji jedna privatna praksa koja ujedno i obavlja praksu,
- ustanova za zdravstvenu njegu u kući koja obavlja praksu na području grada Pakraca,

Jedan liječnički tim se sastoji od jednog doktora i jedne medicinske sestre.

U naselju Ploštinama na razini primarne zdravstvene zaštite djeluje jedan tim opće/obiteljske i stomatološke djelatnosti.

Djelatnost **doma zdravlja** obuhvaća: opću medicinu, zdravstvenu zaštitu žena i djece i zubozdravstvene djelatnosti. Dom zdravlja mora osiguravati hitnu medicinsku pomoć, laboratorijsku, radiološku i drugu dijagnostiku ako te djelatnosti nisu organizirane u sklopu bolnice.

Mreža zdravstvenih djelatnosti za koju treba osigurati prostor i uvjete rada obuhvaća zdravstvene ustanove u državnom vlasništvu, županijskom, kao i značajne specijalne medicinske ustanove u privatnom vlasništvu.

U **ljekarničkoj djelatnosti** postoji jedna privatna jedinica te u sklopu bolnice djeluje ljekarna za potrebe same bolnice.

Za popunu osnovne mreže zdravstvene djelatnosti na primarnoj razini potreban broj timova utvrđen je u skladu s Mrežom zdravstvene djelatnosti ("NN", br. 85/02, 90/02 i 49/03).

Temeljem toga na području grada Pakraca osnovna mreža zdravstvene djelatnosti na primarnoj razini nije popunjena, te nedostaje:

- jedan tim u djelatnosti opće/obiteljske medicine,
- jedan tim u djelatnosti stomatologije,
- dvije medicinske sestre u djelatnosti njege u kući,

Na području grada Pakraca djeluje **veterinarska stanica** Pakrac d.d. koja pruža usluge i za potrebe grada Lipika.

Temeljem mreže ustanova ocjenjuje se da su primarna zdravstvena zaštita (ambulante i ljekarne) nedovoljno disperzirane na ruralnom području, stoga ju je potrebno unaprijediti.

U prostornom planu koji iznosi planirane klasifikacije središnjih funkcija i kategorizaciju središnjih naselja daje se veći standard od dosadašnjeg.

e) Kultura i udruge

U Registar udruga RH upisano je ukupno 70 udruga s ovoga područja, od čega su 53 aktivne.

Broj aktivnih udruga prema aktivnostima prikazan je u sljedećoj tablici:

Tablica br. 66.

AKTIVNE UDRUGE UPISANE U REGISTAR UDRUGA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA	
Udruge prema aktivnostima	Broj udruga
Razvoj civilnog društva	18
Kultura	6
Sport	18
Gospodarske udruge	2
Udruge proistekle iz Domovinskog rata	4
Humanitarno-socijalno-zdravstvene	5
UKUPNO:	53

Izvor podataka: Strateški plan gospodarskog razvitka grada Pakraca, travanj 2005.g.

Kulturno prosvjetno društvo "Sloga" djeluje u Pakracu od 1932. godine, broji 60 članova. Djelatnost društva su projekti s djecom i mladima, glazba, knjižnica, amaterizam u kulturi, organiziranje kulturnih priredbi.

"Hrvatski pleter" broji 30 - tak članica, čiji je cilj njegovanje i očuvanje običaja, kulturne slavonske baštine kroz izradu ručnog rada (pletenje, kukičanje, vezenje i dr.).

Kulturno umjetničko društvo "Seljačka sloga" Prekopakra djeluje od 1929. godine, isto broji 400 članova od kojih igra i pjeva, odnosno svira u tamburaškom sastavu 45 članova. Djelatnost društva je očuvanje izvorne glazbe i plesa Prekopakre, izvorne nošnje i običaja. Redovito sudjeluju na smotrama folkloru u RH i inozemstvu.

Kulturno-umjetnička društva i udruge su nositelji i organizatori glazbenih priredbi, folkloru i ostalih manifestacija, a bitan su čimbenik očuvanja i njegovanja glazbene scenske tradicije i narodnih običaja te očuvanja nacionalnog identiteta.

"Češka beseda" Prekopakra djeluje od 1907. godine, broji 250 članova, od čega pjeva, pleše i svira 50 članova. Aktivnosti udruge su: učenje češkog jezika za djecu i mlade, pjevački zbor, plesna folklorna skupina, mješoviti glazbeni sastav i dr.

Folklorna skupina

Dom češke besede

Zajednica Talijana "Liberta" Ploštine djeluje od 1976. godine, broji 720 članova, aktivnosti udruge su završetak obnove mjesnog doma u Ploštinama kapaciteta 350 osoba (u sastavu kojeg je i kuglana).

Ploštine

Srpsko kulturno društvo "Prosvjeta" zapadna Slavonija Pakrac, djeluje od 1995. godine, broji 40 članova, djelatnost društva je kulturni amaterizam, dramsko - recitatorska i likovna skupina za rad sa djecom, a knjižnica je na ćirilicom i latiničnom pismu. Gostuju i nastupaju na poziv srodnih udruga i društava.

Zavičajna zajednica Španovčana djeluje od 1993. godine, imaju i kulturne aktivnosti uz nastojanja da se oduzeta imovina tijekom II. svjetskog rata dekonfiscira u korist Španovčana, očuvanje jezika, običaja, priča i legenda. Objavljuju knjige, članke i organiziraju skupove.

Udruga slijepih i slabovidnih osoba Pakrac - Lipik, u suradnji sa srodnim udrugama za građanstvo 3 - 4 puta godišnje organiziraju priredbe (predstave, koncerti, izložbe). Unutar svoga članstva i za članstvo postoji knjižnica na brajnom pismu, čitaonica, snimanje audio vrpce za slijepe i književne večeri.

Matica umirovljenika Pakrac - Lipik djeluje od 1996. godine, broji 1200 članova a osniva glazbeni sastav umirovljenika.

U Gradu se organizira niz kulturnih priredbi u sklopu "Pakračkog ljeta" tijekom razdoblja svibanj - rujan svake godine koje se odnose na izložbe, predstave, koncerte, promocije knjiga, književne večeri te koncerti glazbenih skupina za vrijeme Došašća/Adventa.

Građevine kulture i udruga zastupljene su u naseljima u vidu domova kulture koji su često zajedno s vatrogasnim domom.

Tablica br. 67.

GRAĐEVINE KULTURE I UDRUGA					
Red. broj	Naselje	Imovina	Korištenje	Potreba	Stanje
1.	Badljeva	društveni dom – Grad Pakrac , k.č.br. 2/1 k.o. Badljeva, površine 5773 m ²	MO Badljeva	izmjena pokrova i limarije cca 140.000 kn	moгуće koristiti, naselje naseljeno u potpunosti
2.	Batinjani	Grad Pakrac, k.č.br. 208 k.o. Batinjani, površine 1338 m ² , i k.č.br. 171/2 k.o. Batinjani, površine 1011 m ² , škola, kuća i dvorište	MO Batinjani-Mali Banovac ne koriste	sanacija krovišta, vanjske unutarnje stolarije, osnovnih instalacija, krećenje 100.000 kn	nije za korištenje, naselje djelomično naseljeno
3.	Branešci	dom kulture – Grad Pakrac, k.č.br. 41/1 k.o. Branešci, površine 719 m ²	ne koristi se	obnova	znatno oštećen u ratu, naselje nenaseljeno
4.	Brusnik	-	-	-	naselje djelomično naseljeno
5.	Bučje	društveni dom – grad Pakrac, k.č.br.408 i 409/1 k.o. Budići, površine 7505	ne koristi se	obnova	znatno oštećen, naselje ne naseljeno

Prostorni plan uređenja grada Pakraca

6.	Donja Obrijež	vatrogasni dom – RH, k.č.br. 367 k.o. Donja Obrijež, površine 721 čhv, kuća i potkućnica. k.č.br. 367, površine 2593	DVD Donja Obrijež	obnovljeno donacijskim sredstvima	zadovoljavajuće, naselje naseljeno u potpunosti
7.	Donja Šumetlica	društveni dom – Grad Pakrac, k.č.br. 35/2 k.o. Šumetlica, površine 305 čhv	koristi se, Ugovor o zakupu na 10 g. do 01.07.2006.g. Ivan Jambreš i MO Gornja Šumetlica-Kričke u dijelu	manji popravci cca 10.000 kn	naselje naseljeno
8.	Kapetanovo Polje	kuća i dvor – Grad Pakrac, k.č.br. 246 k.o. Kapetanovo Polje, površine 382 čhv	MO Kapetanovo Polje	sanacija postojećeg starog i oštećenog	nije za korištenje, naselje naseljeno u potpunosti
9.	Kraguj	-	MO Kraguj	sanacija krovišta i limarije, postoji dvosobni stan- potrebna izgraditi kupaonicu cca 60.000 kn	može se koristiti, naselje u potpunosti naseljeno
10.	Kusonje	društveni dom i dvor - Grad Pakraca, k.č.br.130/1 k.o. Kusonje, površine 498 čhv	ne koristi se	obnova	znatno oštećen u ratu, izgoren, naselje djelomično naseljeno
11.	Novi Majur	društveni dom – MZG k.č.br. 916/8 k.o. Prekopakra, površine 319 čhv i RHG k.č.br. 319/13 k.o. Batinjani površine 611 čhv, škola i dvor u selu	MO Novi Majur koristi k.č. br. 916/8 a k.č.br. 310/13 se ne koristi	sanacija objekta na k.č.br. 310/13 k.o. Batinjani cca 50.000 kn	zadovoljavajuće u dijelu koji se koristi, naselje naseljeno u potpunosti
12.	Omanovac	društveni dom – Grad Pakrac 24% i privatno 76%, k.č.br. 411/3 k.o. Omanovac, površine 253 čhv	DVD Omanovac	-	koristi se, naselje naseljeno u potpunosti
13.	Ožegovci	društveni dom – Grad Pakrac, k.č.br. 75 k.o. Ožegovci, površine 332 čhv, oranica	ne koristi se	obnova	znatno oštećen u ratu, naselje slabo naseljeno
14.	Pakrac, Pilanski put	društveni dom – Grad Pakrac, k.č.br. 2318/2 k.o. Pakrac	-	sanacija krovišta, krečenje cca 40.000 kn	može se koristiti
15.	Pakrac	"Sloga" Pakrac	"Sloga" Pakrac	izgradnja troetažnog objekta po projektnoj dokumentaciji	izgoreno, uništeno u potpunosti
16.	Ploštine	kuća i dvorište – Grad pakrac k.č.br. 80,79,75 i 76 k.o. Ploštine, površine 464 čhv	"Liberta", Ploštine, ugovor	obnavlja se donacijskim sredstvima	naselje naseljeno u potpunosti
17.	Prekopakra	društveni dom – "Češka beseda" Prekopakra	društveni dom – "Češka beseda" Prekopakra	nastavak izgradnje	naselje u potpunosti naseljeno
18.	Srednji Grahovljani	društveni dom – Grad Pakrac, k.č.br. 1054/4 k.o. Grahovljani, površine 310 čhv, dvorište	ne koristi se	obnova	znatno oštećen u ratu, naselje nenaseljeno
19.	Stari Majur	društveni dom - Grad Pakrac	MO Stari Majur	proširenje nadstrešnice, limarija cca 15.000 kn	zadovoljavajuće, naselje u potpunosti naseljeno
20.	Španovica	društveni dom – Grad Pakrac, k.č.br. 377/1 k.o. Španovica, površina 3 ha i 1062 čhv, kuća i dvor	Zavičajna zajednica Španovčana - ugovor	obnova prema projektu cca 350.000 kn	znatno oštećen u ratu, naselje djelomično naseljeno
21.	Toranj	RHG, k.č.br. 417/1 i 417/2 k.o. Toranj, površine 723 čhv, društveni dom - Grad Pakrac, k.č.br. 417/1 i 417/2 k.o. Toranj, dvorište i livada, površine 2600 čhv	MO Toranj	izmjena krova, popravak stolarije, krečenje cca 50.000 kn	nije za korištenje, naselje djelomično naseljeno
22.	Veliki Banovac	RH G k.č.br. 79/2 k.o. Banovac, površine 1036 m ² , gospodarska zgrada, društveni dom – Grad Pakrac, k.č.br. 79/2 k.o. Banovac,	MO Veliki Banovac	mali radovi na krovištu, lamperija za unutarnje uređenje, cca 20.000 kn	zadovoljavajuće, naselje naseljeno u potpunosti.

Izvor podataka: Grad Pakrac, 2005.g.

Vatrogasni toranj i vatrogasci u Pakracu

f) Vjerske institucije i zajednice

Od vjerskih institucija na ovom području nalaze se Rimokatoličke, Srpske praoslavne i Baptističke crkve. Najzastupljenija od svih vjeroispovijesti je Rimokatolička koja obuhvaća 76,87% stanovništva Grada. Katoličke crkve nalaze se u sastavu Požeške Biskupije. Župne crkve se nalaze u Pakracu, Badljevini i Donjoj Obriježi.

Temeljem Popisa stanovništva 2001. godine dat je prikaz o zastupljenosti sljedećih vjeroispovijesti na području Grada Pakraca:

Tablica br. 68.

STANOVNIŠTVO NA PODRUČJU GRADA PAKRACA PREMA VJEROISPOVIJESTI - POPIS 2001.G.								
Red. broj	Crkva	Svega	%	Red. broj	Crkva	Svega	%	
1.	Katolička	6.807	76,87	6.	Židovska	-	-	
2.	Grko-katolička	3	0,03	7.	Adventistička	21	0,24	
3.	Staro-katolička	-	-	8.	Baptistička	48	0,5	
4.	Pravoslavna crkva	Svega	1.436	16,22	9.	Evangelistička	1	0,01
		Bugarsko	-	-	10.	Jehovini svjedoci	1	0,01
		Crnogorsko	-	-	11.	Kalvinistička	-	-
		Grčko	-	-	12.	Metodistička	-	-
		Makedonsko	-	-	13.	Kristova-pentekostna	-	-
		Rumunjsko	-	-	14.	ostale vjere	16	0,18
		Rusko	-	-	15.	Agnostici i neizjašnjeni	311	3,51
	Srpsko	58	0,65	16.	Nisu vjernici	150	1,69	
5.	Islamska vjerska zajednica	30	0,34	17.	Nepoznato	31	0,35	

Izvor podataka: Popis stanovništva 2001.g. Državni zavod za statistiku i Zavod za prostorno uređenje Požeško-slavonske županije.

Prema prikazanim pokazateljima na području Grada ne postoje vjerske zajednice koje pripadaju pravoslavnoj crkvi: bugarsko, crnogorsko, grčko, makedonsko, rumunjsko i rusko pravoslavnoj kao niti onih koji pripadaju metodističkoj crkvi, Kristovoj pentekostnoj kao niti židovskoj zajednici.

g) Šport i rekreacija

Športski objekti prema čl. 51. Zakona o športu su zatvoreni i otvoreni objekti kao i prirodno uređene površine koje udovoljavaju uvjetima za obavljanje športske djelatnosti. Za podizanje športskog standarda u redovnoj nastavi u Gradu izgrađena je športska dvorana i vanjsko igralište, koji pružaju dobre uvjete za razvoj športa. Na ovom području potrebno je razvijati i obnavljati i ostale sadržaje koji su većim dijelom devastirani ili neizgrađeni, a osobita je potreba za organiziranjem športskih manifestacija.

U području Grada djeluju sljedeći klubovi i to:

- NK "Hajduk" Pakrac,
- NK "Slavonija" Prekopakra i
- NK "Dinamo" Badljevina,
- RK "Pakrac",

- Kuglački klub "Pakrac",
- Šahovski klub "Pakrac",
- ŠRD "Pakrac" i
- ŠRD "Papuk",
- Moto klub "Pakrac",
- Paragliding klub "Rotor",
- Paint ball klub "Škorpion"

Od borilačkih športova postoje Bujinkan sheishin dojo i karate klub. Pakračka škola ninjutsua započela je s radom u rujnu 1999. godine i to je druga otvorena škola ove ratničke vještine u Hrvatskoj. Ova škola kao i matični klub u Zagrebu nosi ime Bujinkan Seishin Dojo.

U području športa registrirano je četiri športske udruge. U Pakracu djeluju 3 športske udruge: nogomet – NK, kuglanje – Kuglački klub i ribolov – ŠRD. U naselju kojem djeluje 1 športska udruga – ŠNK. Programska aktivnost športskih udruga u Gradu odvija se u sklopu programa djelovanja i sustava natjecanja pojedinih športova.

Potrebno je spomenuti djelovanje školskog sporta i školskih klubova, sa zasebnim sustavima natjecanja od županijske sve do državne razine.

Objekti športa i rekreacije analizirani su prema kriterijima definiranim Pravilnikom o prostornim standardima, normativima, te urbanističko-tehničkim uvjetima za planiranje mreže športskih objekata ("NN" 38/91.).

Navedeni pravilnik građevine športa i rekreacije klasificira u jedinice koje su ovisne o vrsti športskog terena, njegovoj veličini, te opremljenosti pratećim i pomoćnim sadržajima:

1. Dvoranskom jedinicom smatra se dvorana veličine 15x27 m koja raspolaže s odgovarajućim prostorom za uskladištenje opreme, dvije svlačionice kapaciteta 30 korisnika s WC-om i praonicom koje se mogu koristiti iz obje svlačionice. Tjedni prosječni kapacitet dvoranske jedinice je 1500 sati-korisnika, računajući na dvoransku jedinicu izgrađenu uz organizaciju odgoja i obrazovanja.

2. Bazenskom jedinicom smatra se bazen veličine 16 2/3 x 25 m koji raspolaže s odgovarajućim pratećim prostorom i s najmanje dvije garderobe koje mogu primiti ukupno 400 kupača. Tjedni prosječni kapacitet bazenske jedinice kod zatvorenih bazena je 11.800 sati-korisnika, a kod otvorenih bazena 9800 sati-korisnika.

3. Igrališnom jedinicom (nogomet, hokej na travi, ragbi i slično, mali nogomet, rukomet, košarka, odbojka) smatra se igralište normalne veličine koje raspolaže s najmanje dvije svlačionice s WC-om i praonicom.

Igralište za mali nogomet, rukomet, košarku, i odbojku imaju sljedeće kapacitete jedinica:

- mali nogomet 2,0 jedinice
- rukomet 1,4 jedinice
- košarka 1,0 jedinica
- odbojka 1,2 jedinice

Tjedni prosječni kapacitet igrališta za nogomet, hokej na travi, ragbi i sl. je 470 sati-korisnika, a igralište jedinice malog nogometa, rukometa, košarke i odbojke 450 sati-korisnika.

4. Igrališnom jedinicom za tenis smatra se normalno tenisko igralište koje raspolaže svlačionicom s WC-om i praonicama za najmanje 5 korisnika, pri čemu uvijek moraju postojati najmanje dvije svlačionice. Kod 4-8 igrališta kapacitet svlačionica može biti do 20 % manji, a kod 9 i više igrališta do 25 % manji.

5. Boćališnom jedinicom smatra se normalna joga za boćanje koja raspolaže sa svlačionicom za barem 10 korisnika. Prosječni tjedni kapacitet iznosi 225 sati-korisnika.

6. Jedinicom kuglanje smatra se jedna kuglačka staza koja raspolaže svlačionicom s WC-om i praonicom za 8 korisnika, pri čemu uvijek moraju postojati dvije svlačionice. Kod 6 i više staznih kuglana kapacitet može biti manji za 25 %. Prosječni tjedni kapacitet jedne staze iznosi 220 sati- korisnika.

7. Jedinicom streljane smatra se jedno pucačko mjesto koje osim toga raspolaže s najmanje dva WC-a i praonicom i dvije svlačionice za 3 korisnika po mjestu. Kod streljane s 10 i više mjesta kapacitet svlačionica može biti manji za 25 %. Prosječni tjedni kapacitet pucačkog mjesta je kod zračne streljane 180 sati-korisnika, a kod ostalih streljana 80 sati-korisnika.

8. Jedinicom klizališta smatra se klizalište normalne veličine koje raspolaže s najmanje dvije svlačionice s WC-om i praonicom za korisnike kapaciteta svaka po 25 korisnika, te garderobom za rekreacijsko klizanje. Prosječni tjedni kapacitet zatvorenog klizališta iznosi 1800 sati-korisnika, a otvorenog 15.000 sati-korisnika.

9. Jedinicom ostalih otvorenih i zatvorenih sadržaja smatra se sadržaj normalnih veličina kojeg mogu istodobno koristiti po 10 korisnika i koji ima svlačionice i odgovarajuće sanitarije za najmanje 20 korisnika. Prosječni tjedni kapacitet jedinica ostalih sadržaja kod otvorenih objekata je 350 sati-korisnika, a kod zatvorenih 6.540 sati-korisnika.

10. Jedinicom za atletiku sadrži kružnu atletsku stazu dužine 400 m sa 6 staza, na ravnom djelu 7 staza, po jedno bacalište za koplje, kladivo, disk i kuglu, dva skakališta za skok u dalj i troskok, te po jedno skakalište za skok uvis i skok s motkom. Osim toga jedinica za atletiku treba sadržavati dvije svlačionice s WC-om i praonicom, ukupnog kapaciteta 45 korisnika. Prosječni tjedni kapacitet je 2.000 sati-korisnika.

11. Jedinicom skijališta se smatra skijalište opremljeno vučnicom ili žičarom, kojeg može koristiti istodobno 100 korisnika. Skijalište treba da je opremljeno potrebnim sanitarijama i drugim pomoćnim prostorima za normalno korištenje.

Prosječni tjedni kapacitet skijališne jedinice je 1.800-3.000 sati-korisnika ovisno o lokalnim uvjetima skijališta.

U Gradu se nalazi sljedeće športske građevine:

- športska dvorana "Ban",
- stadion malih športova uz staru Gimnaziju,
- gradski stadion „Hajduk“,
- boćalište (HVIDRA),
- boćalište Matice umirovljenika,
- ŠRC Matkovac,
- NI Matkovac,
- NI Badljevina,
- NI Donja Obrijež,
- Skijaška staza Omanovac,
- Motocross staza Matkovac,
- Kuglana (Pilana),
- Odbojkaško igralište za mali nogomet (Matkovac),
- Igralište za mali nogomet (Omanovac),
- Igrališta uz OŠ i SŠ

U Gradu je tri dječja igrališta i to u ulici A. Hebranga, Kalvariji i ulici Obala P. Krešimira IV. koje je neobnovljeno. Dječje igralište nalazi se uz DV "Maslačak".

Na području grada Pakraca, građevine športa i rekreacije otvoreni i zatvoreni sportski tereni-zastupljeni su u sljedećim naseljima:

Tablica br. 69.

POSTOJEĆI OTVORENI I ZATVORENI ŠPORTSKI OBJEKTI				
Red.br.	Vrsta objekta	Naselje/zona	Površina m ²	Broj jedinica
1.	Sportska dvorana	Pakrac	3.000	1
2.	Nogometno igralište	Pakrac	20.000	1
		Pakrac - Matkovac	7.700	1
		Badljevina	7.700	1
		Donja Obrijež	7.700	1
3.	Rukometno igralište	Pakrac	7.500	5
		Prekopakra	1.500	1
		Badljevina	1.500	1
		Bučje	1.500	1
4.	Košarkaško igralište	Pakrac	2.000	4
5.	Odbojkaško igralište	Pakrac	1.250	5
		Pakrac - Matkovac	250	1
6.	Zatvoreni bazeni	-	-	-
7.	Otvoreni bazeni	-	-	-
8.	Teniski tereni	-	-	-
9.	Zračne streljane	-	-	-
10.	Ostale streljane	-	-	-
11.	Kuglanje	Pakrac	600 (6 staza)	2
		Ploštine	200 (2 staze)	1
12.	Klizališta	-	-	-
13.	Atletika	Pakrac	u sklopu stadiona	1
14.	Ostali zatvoreni sadržaji	-	-	-
15.	Ostali otvoreni sadržaji: - Paint ball - Brdski biciklizam - Sportski ribolov - Mali nogomet	Pakrac – Matkovac	10.000	1
		Omanovac	10,00 km	1
		Pakrac – Matkovac	10.000	1
		Pakrac	1.500	1
		Ploštine	1.500	1
		Veliki Banovac	1.500	1
16.	Boćalište	Pakrac	100	1
17.	Skijalište	Omanovac	1.500	1

Izvor podataka: Grad Pakrac, listopad 2006. g.

1.1.2.4. Komunalne djelatnosti

Prema Zakonu o komunalnom gospodarstvu ("NN", br. 36/95., 70/97., 128/99., 57/00., 129/00 i 59/2001. - odnosno pročišćeni tekst br. 26/03) pod komunalnim gospodarstvom u smislu ovoga Zakona razumijeva se obavljanje komunalnih djelatnosti, a naročito pružanje komunalnih usluga od interesa za fizičke i javne osobe, te financiranje građenja i održavanja objekata i uređaja komunalne infrastrukture kao cjelovitog sustava na području jedinica lokalne samouprave.

Komunalne djelatnosti su:

- opskrba pitkom vodom,
- odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda,
- opskrba plinom,
- opskrba toplinskom energijom,
- prijevoz putnika u javnom prometu,
- održavanje čistoće,
- odlaganje komunalnog otpada,
- održavanje javnih površina,
- održavanje nerazvrstanih cesta,
- tržnice na malo,
- održavanje groblja i krematorija, te obavljanje pogrebnih poslova,
- obavljanje dimnjačarskih usluga i
- izgradnja i održavanje javne rasvjete.

Opskrba pitkom vodom, odvodnja i pročišćavanje otpadnih voda, distribucija prirodnog plina, kao i zbrinjavanje komunalnog otpada u nadležnosti je komunalnog poduzeća "Komunalac" d.o.o. Pakrac.

Zbrinjavanje komunalnog otpada na području grada Pakraca vrši se na odlagalištu "Crkvište" u blizini grada Pakraca. Naselja iz kojih se organizirano tjedno odvozi komunalni otpad i kućni otpad iz domaćinstava posjeduju i zeleni otok za odlaganje (stakla, papira i PVC) koji se redovito mjesečno prazne.

Prijevoz putnika u javnom prometu obavlja Autoprometno poduzeće (APP) iz Požega, Croatia Zagreb i Čazmatrans iz Bjelovara, te dijelom željeznicom HŽ.

Za **održavanje javnih površina, čistoće i nerazvrstanih cesta** nadležan je grad Pakrac.

U Gradu je nedavno izgrađena **gradska tržnica** u površini od 6.800 m², sa svim potrebnim sadržajima za rad tržnice. U natkrivenom dijelu nalazi se 100 prodajnih mjesta na klupama, 150 mjesta na otvorenom dijelu. U sklopu tržnice izgrađeno je 12 poslovnih prostora za zakup u površini od 24 – 38 m². Osnovana tvrtka Tržnica d.o.o. u vlasništvu je Grada.

Gradska tržnica u Pakracu

U Pakracu su u funkciji **два gradska groblja**, jedno je katoličko, a drugo pravoslavno, dok **mjesna goblja** nalaze se u sljedećim naseljima: Badljevina, Batinjani, Bjelajci, Branešci, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Dereza, Donja Obrijež, Donja Šumetlica, Donji Grahovljani, Dragović, Glavica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Kapetanovo Polje (zajedno sa Ploštinama), Kraguj, Kričke, Kusonje, Lipovac, Mali Banovac, Mali Budići, Omanovac, Ožegovci, Ploštine, Prekopakra (zajedno sa Pakracem), Prgomelje, Rogulje, Španovica, Tisovac, Toranj, Veliki Banovac, i Veliki Budići.

U sklopu nekih mjesnih groblja izgrađene su i mrtvačnice.

Mrtvačnica na groblju u Ploštinama

Za **održavanje groblja** nadležan je "Komunalac" d.o.o. Pakrac i to u gradu Pakracu (katoličko i praoslavno), naseljima Badljevini, Ploštinama kao i praoslavnom groblju u Kusonjama, a ostala groblja održavaju sami stanovnici dotičnih groblja.

Obavljanje dimnjačarskih usluga obavlja također "Komunalac" d.o.o. za cijelo područje Grada, a iste se obavljaju prema Odluci o povjeravanju poslova koncesija.

Javna rasvjeta nalazi se u svim naseljima u kojima postoji električna energija, osim onih naselja koja su razrušena i nije prošla obnova.

1.1.2.5. Prometni infrastrukturni sustav

Prostor grada Pakraca nalazi se u zapadnom dijelu Požeško-slavonske županije, a povezuju ga prometni koridori državnih, županijskih i lokalnih cesta, koje omogućavaju povezivanje svih dijelova i naselja, te povezivanje s ostalim djelovima Republike Hrvatske.

Takav smještaj Grada ima niz ograničenja uzrokovanih prirodnim karakteristikama obližnjeg Psunja i Papuka.

a) Cestovni promet

U sastavu javnih kategoriziranih cesta na prostoru grada Pakraca nalaze se tri dionice državnih cesta i to:

- **D-5** (GP Terezino polje - gr. R.M. - Virovitica - V. Zdenci - Daruvar - Okučani - GP St. Gradiška gr. R BiH) u dužini od 20,49 km,
- **D-38** (Pakrac D-5 - Požega - Pleternica - Đakovo D-7) u dužini od 25,82 km i
- **D-26** (Sv. Ivan Zelina D-3 - Vrbovec – Čazma – Garešnica - Badljevina D-5) u dužini od 2,33 km.

Prometni pravci D-5 i D-26 prostorno su smješteni zapadno od slavonskog gorja koji okružuju Požešku dolinu a koje predstavlja određenu prostornu prepreku u povezivanju sjeverne i južne granice.

Trasa državne ceste D-5 nalazi se i na trasi europskog prometnog pravca E661 koji predstavlja jednu od transferzalnih prometnih veza srednje Europe i Jadrana.

Postojeće trase navedenih prometnih pravaca, definiranih u okviru državnih cesta D-5, D-38 i državne ceste D-26 imaju probleme i ograničenja kao i gotovo sve druge trase značajnijih cesta na području RH. Navedene trase nastale su na matricama starih cesta te projektirane i izvedene u vrijeme tadašnjih standarda, danas imaju niz ograničenja prvenstveno u pogledu primjenjenih horizontalnih elemenata trase. U međuvremenu su doneseni i novi standardi u poprečnom presjeku javnih cesta. Osim toga jedan od najznačajnijih problema je naseljenost trase, odnosno prolaz trase kroz građevinska područja naselja. Sve to negativno utječe na razinu prometnih usluga i sigurnost prometnih tokova. Stoga su to i osnovni razlozi planiranja i formiranja novih koridora promatranih cestovnih pravaca, kojima bi se omogućili bolji prometni pravci povezivanja podravskog i posavskog prometnog koridora.

Područjem Grada prolaze državne ceste u ukupnoj dužini od 48,64 km.

Županijskih cesta ukupno je 11,80 km, lokalnih cesta je 54,60 km, od toga je asfaltirano ukupno 46,50 km, dok 8,10 km lokalnih cesta čini nasuti kameni materijal - makadam.

Karakteristike postojeće javne kategorizirane cestovne mreže na području Grada su sljedeće:

Tablica br.70.

KARAKTERISTIKE POSTOJEĆE KATEGORIZIRANE CESTOVNE MREŽE					
Red. broj	Oznaka ceste	Naziv dionice	Duljina km	Asfalt km	Nasuti kameni materijal km
Državne ceste					
1.	D 5	GP Terezino polje - (gr. R.M.) - Virovitica - V. Zdenci - Daruvar - Okučani - GP St. Gradiška (gr. R BiH)	20,49	20,49	-
2.	D 38	Pakrac (D-5) - Požega - Pleternica - Đakovo (D-7)	25,82	25,82	-
3.	D 26	Sv. Ivan Zelina (D-3) - Vrbovec-Čazma-Garešnica-Badljevina (D5)	2,33	2,33	-
UKUPNO:			48,64	48,64	
Županijske ceste					
1.	Ž 3272	Ž-3172 - Badljevina - D5	2,00	2,00	-
2.	Ž 4097	Donja Obrijež - Gornja Obrijež - D5	6,20	6,20	-
3.	Ž 4098	Prekopakra - Pakrac (D5)	0,60	0,60	-
4.	Ž 4099	Pakrac (D 38) - Šeovica	3,00	3,00	-
UKUPNO:			11,80	11,80	
Lokalne ceste					
1.	L 37151	Gornji Sređani (D26) - D5	1,40	1,40	
2.	L 37155	Ž - 3170 - Pakrani - Bijela - Sirač - Dereza - D5	5,00	3,30	1,70
3.	L 37157	Miljanovac (Ž 3173) - Badljevina (D26)	2,20	0,90	1,30
4.	L 41001	L 41004 - Kapetanovo Polje - Donja Obrijež (Ž4097)	5,30	5,30	-
5.	L 41002	Badljevina (D5) - Dereza (L 37155)	3,20	2,90	0,30
6.	L 41004	Gaj (Ž 4236) - Toranj - L 41005	6,40	6,40	-
7.	L 41005	Gornja Obrijež (Ž 4097) - Batinjani - Kukunjevac (Ž 4236)	4,70	2,20	2,50
8.	L 41010	Omanovac - D5	0,70	0,70	
9.	L 41011	Ploštine - Donja Obrijež (Ž 4097)	1,90	1,90	
10.	L 41012	D 5 - Stari Majur - Novi Majur - Prekopakra (Ž4098)	6,40	4,10	2,30
11.	L 41013	Batinjani - L 41005 - Prekopakra (Ž 4098)	5,10	5,10	
12.	L 41014	Klisa - D5	3,10	3,10	
13.	L 41015	Ž 4009 - Japaga	1,70	1,70	-
14.	L 41016	Ž 4009 - Kraguj	2,90	2,90	-
15.	L 41017	Španovica (D38) - Gornja Šumetlica	4,60	4,60	-
UKUPNO:			54,60	46,50	8,10
SVEUKUPNO:			115,04	106,94	8,10

Izvor podataka: ŽUC Požeško-slavonske županije, podaci ožujak 2005. god.

Mreže kategoriziranih cesta (državnog, županijskog i lokalnog karaktera) su asfaltirane, a kolnici tih cesta su u lošem stanju zbog nedovoljnog održavanja što uvjetuje ograničenja u prometu.

Osim javnih kategoriziranih cesta na području Grada su i nekategorizirane ceste o kojima brigu vodi grad Pakrac, za čije održavanje Grad osigurava potrebna sredstva u svom proračunu.

Cestovna mreža naslijeđena je iz prošlog razdoblja, koja većim dijelom ne zadovoljava današnje prometne potrebe, a što se odnosi na primjenjene prometno-tehničke elemente koji su na dijelovima mreže ispod današnjih minimalnih elemenata.

Moderniziranost postojeće mreže je nezadovoljavajuća jer je još uvijek dio županijskih i lokalnih prometnica bez odgovarajućih modernih kolnika. Sama mreža postojećih razvrstanih cesta je relativno dobro postavljena u prostor na temelju mjerila za razvrstavanje javnih cesta.

b) Željeznički promet

Prostorom grada Pakraca prolazi pruga Banova Jaruga – Pčelić razvrstana u Ostale pruge II. reda i nosi oznaku II. - 206, vrsta razreda I. 100, a ukupna dužina pruge iznosi 131,8 km.

Dužina željezničke pruge Lipik – Pakrac grad iznosi 4,00 km, Pakrac grad – Pakrac iznosi 1,2 km te Pakrac – Badljevinu 8,00 km.

Osovinski pritisak iznosi 16 t/os.

Opterećenje po metru dužine 5,0 t/m. Na području Grada Pakraca nalaze se tri stajališta i to: Pakrac grad, Pakrac i Badljevinu. Brzina V max. na pruzi Lipik - Sirač iznosi 40 km/h. Sa službenog mjesta Pakrac grada i Pakrac otpremljeno je u vremenu od I. – 30.11.2004. g. 9.523 putnika, otpremljeno 208 vagona/ 8.320 t, istovareno 34 vagona/1.297 tona.

c) Zračni promet

Na području grada Pakraca postoji jedno improvizirano poljoprivredno uzletište Badljevinu koje se isključivo koristi u poljoprivredne svrhe.

d) Poštanski promet

Na području RH radi funkcioniranja poštanskog prometa i obavljanja djelatnosti pružanja poštanskih i drugih usluga osnovana je HP-Hrvatska pošta d.d. (u daljnjem tekstu: Društvo). Pružanje poštanskih i drugih usluga utvrđeno je Statutom Društva, a u skladu s Zakonom i Pravilnikom o pošti. Organizacijske dijelove Društva čine:

- Uprava Društva,
- Područna uprava Društva i
- Poštanska središta Društva.

Područna uprava

Područna uprava Slavonija na razini Slavonije i Baranje ustrojena je Osijeku kao jedna od četiri područne uprave Društva. Njen zadatak je obavljanje utvrđenih programa i radnih procesa za poštanska središta na svom području kao što je:

- Organizacija i realizacija poštanske tehnologije,
- Organizacija i realizacija kadrovskih poslova,
- Organizacija i realizacija investicija i održavanja i
- Organizacija i realizacija gospodarskih poslova.

Poštansko središte

Poštanska središta imaju zadatak pružanja poštanskih i drugih usluga u ime Društva. Na području područne uprave Slavonija postoje četiri Poštanska središta i to:

- PS Osijek,
- PS Vukovar,
- PS Požega i
- PS Slavonski Brod.

Za pružanje poštanskih i drugih usluga u poštanskom prometu na području Grada Pakraca nadležno je Poštansko središte Požega u čijem se sastavu nalazi i Izvršna jedinica Pakrac.

Izvršna jedinica

Na području Poštanskog središta zbog racionalizacije upravljanja procesa rada, nadzora i kontrole procesa rada, kadrovskih rješenja i održavanja mogu se osnivati jedna ili više izvršnih jedinica, koje obuhvaćaju određeni broj poštanskih ureda, programa i radnih procesa. Temeljem navedenog za područje Grada Pakraca osnovana je jedna Izvršna jedinica.

Poštanski ured

Izvršna jedinica Pakrac ima u svom sastavu Poštanski ured Pakrac i Poštanski ured Badljevinu. Poštanski ured 34550 Pakrac obavlja sve poštanske usluge, poslove gotovinskog platnog prometa, usluge ostalog novčanog prometa (poslove štednje i isplata po tekućim računima Hrvatske poštanske banke i gotovo svih poslovnih banaka u RH, usluge uplata i isplata po ugovorima), mjenjačke poslove, brzojavne usluge, telefonske usluge iz javnih govornica u poštama, prodaju maraka i vrijednosnica, te prodaju određenog asortimana trgovačke robe (poštanske opreme i pribora, knjiga, kazeta, novina, cigareta i drugo), kao i prodaju srećaka Hrvatske lutrije.

Poštanski ured 34552 Badljevinu također obavlja sve poštanske usluge na području osam naselja kako je prikazano u tablici.

Poštanski ured Pakrac nalazi se u središtu grada Pakraca, sastoji se od šalter sale, uredskih prostorija i sanitarnog čvora, a poštanski ured u naselju Badljevinu smješten je u staroj zgradi tako da se uskoro planira izgradnja nove zgrade poštanskog ureda u naselju.

U sljedećoj tablici prikazani su pokazatelji o poštanskoj mreži na području Grada:

Tablica br. 71.

POŠTANSKA MREŽA GRADA PAKRACA				
Poštanski uredi	Pripadajuća naselja	Naselja obuhvaćena tjednom dostavom		
		5x	3x	2x
34550 Pakrac	Batinjani, Bjelajci, Branešci, Brusnik, Bučje, Cicvare, Cikote, Donja Šumetlica, Donji Grahovljani, Dragović, Glavica, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, <i>Japaga</i> , <i>Klisa</i> , Koturić, Kraguj, Kričke, Kusunje, Lipovac, Mali Banovac, Novi Majur, Mali Budići, Novi Majur, Ožegovci, Pakrac, Popovci, Prekopakra, Prgomelje, Rogulje, Srednji Grahovljani, Stari Majur, <i>Šeovica</i> , Španovica, Tisovac, Toranj, Veliki Budići	Pakrac Prekopakra	Batinjani, Brusnik, Donji Grahovljani, Dragović, <i>Japaga</i> , <i>Klisa</i> , Kraguj, Kusunje, Lipovac, Mali Banovac, Novi Majur, Srednji Grahovljani, Stari Majur, <i>Šeovica</i> , Španovica, Toranj,	Bjelajci, Branešci, Bučje, Cicvare, Cikote, Donja Šumetlica, Glavica, Gornja Šumetlica, Gornji Grahovljani, Jakovci, Koturić, Kričke, Mali Budići, Ožegovci, Popovci, Prgomelje, Rogulje, Tisovac, Veliki Budići
34552 Badljevinu	Badljevinu, Dereza, Donja Obrijež, Gornja Obrijež, Kapetanovo Polje, Omanovac Ploštine, Veliki Banovac	Badljevinu	Dereza, Donja Obrijež, Gornja Obrijež, Kapetanovo Polje, Omanovac, Ploštine, Veliki Banovac	

Izvor podataka: - HP d.d. Područna uprava Slavonije, Poštansko središte Požega.

Poštanski Ured Pakrac obavlja poštanske usluge osim u naseljima koja pripadaju gradu Pakracu i u tri naselja (Japaga, Klisa i Šeovica) koja po teritorijalnoj podjeli pripadaju gradu Lipiku.

Poštanske usluge samo u tri naselja obavljaju se pet puta tjedno u dvadeset (odnosno dvadesettri) naselja tri puta dok u devetnaest naselja dva puta.

e) Telekomunikacije

Telekomunikacijska mreža je postigla relativno visok stupanj razvijenosti, ne samo na području Županije nego i na području grada Pakraca i prati dostignuća razvijenih država zapada. Obzirom da se u pravilu nalazi u koridorima drugih infrastrukturnih sustava, a i zahvaljujući uvođenju novih tehnologija, odnosno zamjeni postojećih novima, telekomunikacijski sustav ima relativno male zahtjeve za prostorom. Unatoč tome, potrebno je što hitnije riješiti problem izgradnje mreže odašiljača za potrebe mobilne TT usluge jer način na koji se izgradila postojeća mreža ne zadovoljava osnovne kriterije smještaja u prostoru i devastira ga.

Ustroj javnih telekomunikacija definiran je Zakonom o telekomunikacijama, Pravilnikom o javnim telekomunikacijama u nepokretnoj mreži i Pravilnikom o javnim telekomunikacijama u pokretnoj mreži.

Dugoročne kontinuirane i redovite aktivnosti T Com, HT– Hrvatske Telekomunikacije d.d., kojima se razvija i unapređuje javna telekomunikacijska djelatnost sadržane su u Planovima razvoja.

HT- Hrvatske telekomunikacije d.d., su ustrojene po regionalnom principu. Dije se na četiri Regije a regionalni centri su Zagreb, Split, Rijeka i Osijek. Regije se dijele na geografska područja (GP).

Po ovom ustroju grad Pakrac pripada Regiji 4 – Istok – sa sjedištem u Osijeku, GP Slavonski Brod – Požega.

T Com, HT– Hrvatske Telekomunikacije d.d., mreža Požeško-slavonske županije sastavni je dio jedinstvenog telekomunikacijskog sustava Republike Hrvatske i tretira se kao mreža od posebnog javnog interesa.

Sustavi javnih telekomunikacija u nepokretnoj mreži su:

- telefonska mreža,
- telegrafska mreža i
- mreže za prijenos podataka.

Dije se na sustave komutacija i sustave prijenosa i prijenosnih medija.

Telefonska mreža podijeljena je na prometna područja i ustrojena u tri hijerarhijske razine:

- pristupnoj,
- tranzitnoj i
- međunarodnoj.

U Gradu Požegi postoji jedna tranzitna centrala koja ujedno obavlja i funkciju pristupne centrale, izravno ili posredovanjem udaljenih pretplatničkih stupova.

Udaljeni pretplatnički stupanj je izmješteni dio pretplatničkog stupnja pristupne centrale koji se s matičnom pristupnom centralom povezuje spojnim vodovima. U nepokretnoj telekomunikacijskoj mreži, osim pretplatnika direktno povezanih na pristupne centrale i udaljene pretplatničke stupnjeve, postoje instalirane kod većih korisnika i pretplatničke telefonske centrale, od kojih je važno spomenuti digitalne pretplatničke telefonske centrale instalirane u poduzećima ili ustanovama.

Na užem području grada Pakraca izgrađena je distributivna telekomunikacijska kanalizacija, na način da je uglavnom u svim ulicama položen odgovarajući broj cijevi i zdenaca kroz koje su uvučeni telekomunikacijski kabeli decentralizirane TK mreže Pakrac, te svjetlovodni kabeli za međusobno povezivanje telekomunikacijskih objekata. Distributivna telekomunikacijska kanalizacija uglavnom se gradi s privodom do svakog objekta.

Na širem području Grada telekomunikacijska mreža izgrađena je uglavnom podzemno direktnim polaganjem TK kabela u zemlju, a svjetlovodni kabele su uvučeni u položene cijevi.

U manjem broju naselja podzemna TK mreža izgrađena je na način da je podzemno izgrađen primarni dio TK mreže, dok je sekundarni dio mreže izveden zračno sa samonosivim TK kablom po stupovima i kućama.

TK mreža izgrađena je u sljedećim naseljima:

Tablica br. 73.

IZGRAĐENOST TK MREŽA U NASELJIMA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA			
Red. broj	Naziv TK mreža (prema lokaciji)	Naselja obuhvaćena mrežom	Napomena
1.	TKM Pakrac	Pakrac	izgrađeno
		Kraguj	izgrađeno
2.	TKM Mala Krndija	Mala Krndija	izgrađeno
		Stari Majur	izgrađeno
		Novi Majur	izgrađeno
		Kusonje (dio)	izgrađeno
3.	TKM Prekopakra	Prekopakra	izgrađeno
		Klisa	izgrađeno
4.	TKM Veliki Banovac	Veliki Banovac	izgrađeno
		Donja Obrijež	izgrađeno
		Gornja Obrijež	izgrađeno
		Kapetanovo Polje	izgrađeno
		Omanovac (dio)	izgrađeno
		Ploštine	izgrađeno
5.	TKM Toranj	Toranj	izgrađeno
		Mali Banovac	izgrađeno
		Batinjani	izgrađeno
		Stričičevac	izgrađeno
6.	TKM Badljevin	Badljevin	izgrađeno, treba planirati izgradnju novog komutacijskog objekta
		Omanovac (dio)	izgrađeno
		Dereza	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
7.	TKM Kusonje	Kusonje	izgrađeno
		Brusnik	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Lipovac	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
8.	TKM Španovica	Španovica	TKM Španovica nije izgrađena, ali je u planu. Prva tri navedena naselja obuhvaćena su prvom fazom, a za ostale koje će se graditi u sljedećim fazama treba osigurati koridore.
		Dragović	
		Gornja Šumetlica	
		Donja Šumetlica	
		Kričke Zabrdске	
9.	TKM Bučje	Bučje	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu i Planirati izgradnju komutacijskog objekta.
		Glavica	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Jakovci	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Koturić	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Mali Budići	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Veliki Budići	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Ožegovci	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Popovci	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Prgomelje	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Cikote	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Rogulje	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Tisovac	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
10.	TKM Branešci	Branešci	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu i planirati izgradnju komutacijskog objekta, isto tako treba osigurati i koridor za mrežni kabel do komutacijskog objekta u Španovici
		Bjelajci	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Cicvare	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
11.	TKM Grahovljani	Gornji Grahovljani	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu i planirati izgradnju komutacijskog objekta, isto tako treba osigurati i koridor za svjetlovodni kabel do komutacijskog objekta u Španovici
		Donji Grahovljani	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu
		Srednji Grahovljani	nije izgrađeno, treba osigurati koridore za TK mrežu

Izvor podataka: T Com HT- Hrvatske telekomunikacije d.d. Sektor za tehničko planiranje Zagreb, prosinac 2004.g.

Telekomunikacijska oprema i uređaji smješteni su u čvrsto izgrađenim objektima za tu namjenu. Podatke o točnim lokacijama TK objekata prikazan je u tablici. RSS Španovica još nije u funkciji, jer nije izgrađena TK mreža. Iz tablice vidljivo je da RSS Prekopakra pokriva naselje Klisu i RSS Toranj pokriva naselje Stržičevac, koja se nalazi izvan područja obuhvata PPUG Pakraca. Oba naselja nalaze se na području grada Lipika.

Izgrađeno je osam udaljenih pretplatničkih stupnjeva. Oni su međusobno povezani, kao i na matičnu AXE centralu u Požegi prijenosnim sustavima koji rade po svjetlovodnim kabelima.

Tablica br. 72.

POPIS TK OBJEKATA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red. br.	Naziv	Funkcija	Tip	Naselje	Smještaj
1.	Pakrac	UPS	RSS	Pakrac	Zgrada HT
2.	Badljevin	UPS	RSS	Badljevin	Zgrada grada Pakraca
3.	Kusonje	UPS	RSS	Kusonje	Zgrada HT
4.	Mala Krndija	UPS	RSS	Pakrac	Zgrada HT
5.	Prekopakra	UPS	RSS	Prekopakra	Zgrada HT
6.	Toranj	UPS	RSS	Toranj	Zgrada HT
7.	Veliki Banovac	UPS	RSS	Veliki Banovac	Zgrada HT
8.	Španovica	UPS	RSS	Španovica	Zgrada HT

Izvor podataka: T Com HT- Hrvatske telekomunikacije d.d. Sektor za tehničko planiranje Zagreb, prosinac 2004.g.

Pristupna mreža se sastoji od: korisničkih uređaja i aparata, sustava prijenosa i jedne ili više pristupnih centara, a obuhvaća područje mjesnog telefonskog prometa.

U pristupnoj mreži korisnički terminal je korisničkim vodom spojen na pristupnu centralu. Pristupna mreža može biti centralizirana i decentralizirana. Centralizirana pristupna mreža je sa samo jednom pristupnom centralom koja se naziva mjesna centrala. Mjesna centrala u centraliziranoj mjesnoj mreži je spojnim vodovima povezana s tranzitnim centralama u županiji.

Za sada postoji V. županijski SDH prsten, a planira se pustiti u rad i IV. županijski SDH prsten koji bi radio po postojećim trasama svjetlovodnih kabela.

Trenutno su u radu tri svjetlovodna kabela u funkciji privoda, i to za BS Bučje CRONET, BS Omanovac CRONET i BS Mala Krndija VIPnet.

RR veza za sada nema na ovom području.

Telekomunikacijska oprema instalirana je i u buduću će se instalirati u prostorijama postojećih objekata, a da su telekomunikacijski kabeli uvučeni u cijevi izgrađene distributivne telekomunikacijske kanalizacije kroz koju će se također uvlačiti telekomunikacijski kabeli u slučaju potrebe proširenja ili dogradnje telekomunikacijske mreže u gradu.

T-Mobile

T-Mobile ima izgrađene tri osnovne postaje na području obuhvata PPUG Pakraca i to u Maloj Krndiji (E:5672080 N:5036919), Omanovcu i Bučju te jednu planiranu u gradu Pakracu (E:5672030 N:5034687) i jednu u Španovici. T-Mobile Hrvatska d.o.o. izgrađuje i upravlja telekomunikacijskom mrežom u NMT sustavu i u sustavu globalne pokretne mreže-GSM. U razvoju postojećih javnih sustava pokretnih komunikacija planira se daljnje poboljšanje pokrivanja, povećanje kapaciteta mreža i uvođenje novih usluga i tehnologija (UMTS i sustavi sljedećih generacija). U skladu s navedenim planovima, uz postojeće i trenutno planirane lokacije osnovnih postaja potrebno je u budućnosti omogućiti izgradnju i postavljanje dodatnih osnovnih postaja – smještanjem antena na antenske stupove i na krovne prihvate na postojećim objektima. Iz perspektive građenja postoji podjela na dvije vrste objekata za smještaj antenskih sustava osnovnih postaja i to su: antenski stupovi i prihvatni na objektima.

VIPnet

Na području obuhvata PPUG Pakraca nalazi se jedna bazna stanica na kojoj je VIPnet koncesionar, koordinate iste su E 5672416,0 N 5037485,0 a jednu planirana u naselju Branešci.

Komutacije

U Požeško-slavonskoj županiji nepokretna mreža je organizirana unutar područja Županije kao jedno pristupno područje i to PP Požega. Pristupno područje obuhvaća pristupnu centralu s njenom pristupnom mrežom i pripadne udaljene pretplatničke stupnjeve s njihovim pristupnim mrežama. U sklopu svakog pristupnog područja smještena je pripadajuća pristupna centrala na koju su korisnici priključeni izravno ili posredovanjem UPS-a ili UPM-a. Na komutacijske čvorove pretplatnici se priključuju korisničkim vodovima koji povezuju svakog pojedinog pretplatnika na najbliži komutacijski čvor koji omogućuje pružanje traženih telekomunikacijskih usluga.

Prijenos

Danas se u mreži javnih telekomunikacija upotrebljavaju u načelu samo digitalni sustavi prijenosa, SDH (sinkrone digitalne hijerarhije) i PDH (pleziokrone digitalne hijerarhije), s iznimkom korisničkog pristupnog područja gdje će u dužem vremenskom razdoblju prevladavati analogni sustavi s tendencijom da se točka digitalizacije što više približi onom korisniku gdje je takav zahtjev ekonomski opravdan.

U javnoj telekomunikacijskoj mreži upotrebljavaju se sljedeći prijenosni mediji:

- svjetlovodni kabeli,
- bakreni kabeli,
- digitalni radijski sustavi,

Svjetlovodni kabeli instalirani su u TK centru Požega, uglavnom u svim smjerovima na tranzitnom i na lokalnom nivou, kao i na području grada Pakraca i po njima rade najsuvremeniji optički sustavi prijenosa.

Komutacijski objekti povezani su sa TC/PC Požega optičkim sustavima prijenosa svijetlovodnim kabelima. Za povezivanje pojedinih lokacija kao što su RR postaje na kojima nema komutacijskih objekata koriste se i radijski relejni uređaji.

Radijski relejni sustavi prijenosa kao i sustavi prijenosa po simetričnim paricama nemaju znatnijeg udjela u odnosu na ukupan broj raspoloživih kanala i relacija. Dio radijskih relejnih relacija uskoro će se zamjeniti optičkim sustavima prijenosa.

Najsuvremeniji optički sustavi prijenosa izgrađeni su na tranzitnoj razini, a to su dva međuzupanijska SDH prstena brzine prijenosa 622 Mbit/s, po kojima je Požeško-slavonska županija povezana s ostalim županijama i na nadređene centrale u Osijeku i Đakovu.

Prvi međuzupanijski SDH prsten povezuje Đakovo - Požegu - Novu Gradišku - Slavonski Brod - Županju - Vinkovce - Vukovar - Osijek - Đakovo.

Drugi međuzupanijski SDH prsten povezuje Đakovo - Požegu - (Pakrac) - Viroviticu - Slatinu - Našice - Osijek - Đakovo.

Međuzupanijski prstenovi osiguravaju neprekidnost odvijanja telekomunikacijskog prometa na tranzitnom nivou te uspostavljanje novih veza bez ograničenja.

Na županijskoj razini izgrađeni su sljedeći SDH prstenovi:

- prvi županijski SDH prsten Požega - Brestovac - Velika - Jakšić - Požega,
- drugi županijski SDH prsten 155 Mbit/s Požega - Kula - Čaglin - Pleternica - Požega,
- lokalni SDH prsten 155 Mbit/s Pakrac - Lipik - Gaj - Pakrac.

Pristup

Povezivanje korisničkih terminala uređaja na najbliže čvorove javne telekomunikacije omogućava pristupna mreža.

U pristupnoj mreži mogu postojati sljedeći vodovi:

- korisnički (između pristupnih centrala i telefonskih aparata i uređaja),
- spojni (između UPS i matičnih LC (PC))

U svim naseljima Županije TK ima izgrađene pristupne mreže pa tako i u naseljima koja pripadaju gradu Pakracu. Kapacitet pristupnih mreža je od 1,5 - 2 parice po domaćinstvu. Po kvaliteti izgrađenosti TK mreže omogućavaju, osim osnovne funkcije, povezivanja telefonskih pretplatnika na komutaciju i korištenje svih novih usluga koje se pružaju u telefonskom prometu do usluga prijenosa podataka.

Telegrafska mreža

Već približno 150 godina upotrebljava se telegrafska mreža koja predstavlja najstariji dio telekomunikacija. Telegrafska mreža sastoji se od teleksa namijenjenog pretplatničkom prometu i jatepa za javni telegrafski promet.

Posljednih petnaestak godina telegrafska mreža prepušta svoje pozicije u telekomunikacijama drugim vrstama usluga.

Telegrafija u TK centru Požega ustupila je svoje mjesto faksimil uređajima i mrežama za prijenos podataka te više nema značajniju ulogu u ukupnom telekomunikacijskom prometu. Na cijelom području TKC-a uključeno je još svega osam telegrafskih terminalnih uređaja.

f) RTV sustav veza

Sustav radio veza obuhvaća fiksne i mobilne mreže. Fiksne mreže koriste usmjerene radio relejne veze za povezivanje dvije točke komutacije (telefonske centrale). To su veze u mikrovalnom frekvencijskom području. Trenutno su u upotrebi samo digitalne radiorelejne veze.

Koridore postojećih radiorelejnih veza na prostoru Požeško-slavonske županije, koje su u kontinuiranoj upotrebi: RR veza Požega - Psunj, RR veza Psunj - Daruvar, RR veza Psunj - Bjelovar, RR veza Psunj - Bešinci - Doljanovci, potrebno je zadržati i štiti.

Izgrađeni objekt na Psunju pokriva grad Pakrac i šire RTV sustavom veza.

Mobilne mreže koriste sve smjerne veze za povezivanje baznih postaja. To su veze u visokofrekventnom području. Bazne stanice su povezane s nadređenom centralom kabelskim sustavom veza. Sustavi javnih telekomunikacija u pokretnoj mreži su:

- Analogne pokretne mreže,
- Digitalne pokretne mreže i
- Sustav za povezivanje osoba (paging)

1.1.2.6. Energetski sustav

a) Plinoopskrba

Komunalac d.o.o., Pakrac obavlja distribucija prirodnog plina u gradu **Pakracu i Lipiku** kao i 12 naselja na području ovih jedinica lokalne samouprave, a to su naselja: **Prekopakra, Badljevena, Kusonje**, (Filipovac, Donji Čaglić, Klisa, Dobrovac, Kukunjevac, Brezine, Gaj, Poljana i Marino selo – pripadaju gradu Lipiku).

Područje grada Lipika i Pakraca napaja se zemnim plinom iz magistralnog visokotlačnog plinovoda koji prolazi i područjem Grada Lipika te susjednih županija i to: **Janja Lipa - Dobrovac - Pakrac - Daruvar**.

Na navedenom području izgrađeno je 185 km plinske distributivne mreže koja se napaja u 7 MRS-a, koje su vlasništvo veledistributera INA d.d.

Trenutno distribuirani plinovod je pod tlakom od 3 bara u 3.850 domaćinstava i 200 pravnih osoba (ustanova, gospodarskih djelatnosti, lokala i sl.). Preko 80% plinske mreže izgrađeno je ili izvedeno u čeliku i starosti je cca 25 do 30 godina. U posljednjih 10 godina izgrađeno je 35 km distributivne mreže od PEHD cijevi.

Ukupna godišnja potrošnja plina na području grada Pakraca i Lipika u protekloj godini iznosila je za domaćinstva cca 3,200.000 m³, dok za gospodarstvo cca 2,500.000 m³.

Za preventivnu kontrolu i ispitivanja Komunalac d.d. posjeduje suvremene uređaje kako za podzemnu plinsku mrežu tako i za kućne instalacije koje podliježu ispitivanjima svakih 10 godina. Redovito se vrše preventivna ispitivanja kao što su odorizacija i slično, u skladu sa Zakonom o zapaljivim tekućinama i plinovima kako bi osigurali maksimalnu sigurnost.

PLINACRO d.o.o. posjeduje sljedeće objekte na području grada Pakraca i to:

- plinovod Lipik - Pakrac DN 150,
- plinovod Pakrac - Daruvar DN 150,
- MRS Pakrac I.,
- MRS Pakrac II. i
- MRS Badljevina.

b) Elektroenergetika

Potrošnja električne energije

Područje grada Pakraca opskrbljuju dva distributera i to HEP distribucija d.o.o. DP Elektra Križ, Pogon Lipik i HEP distribucija d.o.o. DP Elektra Križ Pogon Daruvar za područje naselja Badljevina.

Opskrba električnom energijom potrošača na području grada Pakraca ostvaruje se isključivo iz elektroenergetske mreže Republike Hrvatske, jer na području ne postoje energetska postrojenja za proizvodnju električne energije.

Potrošnja električne energije na područje grada Pakraca u 2003. godini iznosila je 8,033.165 MWh u ukupno 2.778 potrošača.

U sljedećoj tablici prikazana je potrošnja električne energije 2003. godine po vrsti potrošača:

Tablica br. 74.

POTROŠNJA ELEKTRIČNE ENERGIJE NA PODRUČJU GRADA PAKRACA U 2003.g.			
Redni broj	Potrošač	Broj potrošača	Potrošnja (kWh)
1.	Kućanstva	2.448	4.397.412
2.	Gospodarstvo, javni sadržaj (uprava, školstvo i sl.)	299	3.316.207
3.	Javna rasvjeta	31	319.546
O: UKUPN		2.778	8.033.165

Izvor podataka: HEP-Distribucija d.d. Zagreb; DP "Elektra Križ" Križ.

1. Postojeća elektroenergetska postrojenja

1.1. Transformatorske stanice (TS)

1.1.1. TS 35/10 kV Pakrac ukupno 1 (DP)

Napomena: DP - vlasništvo DP Elektra Križ
TO – tuđe osnovno sredstvo

1.1.2. TS 10/04 kV kom 58 (DP) i kom 5 (TO)

- tip stupna kom 30 (DP) i 1 (TO)
- tip montažna kom 4 (DP) i 3 (TO)
- tip zidana kom 24 (DP) i kom 1 (TO)

1.2. Dalekovodi 35 kV, 10 kV i niskonaponske mreže (NNM)

1.2.1. Dalekovodi (DV) – zračne izvedbe

a)	35 kV – čeličnoretkastu stupovi	6,800 km
b)	10 kV DV	102,171 km
	- čeličnoretkastu stupovi	18,695 km
	- drveni ili betonski stupovi	83,476 km

1.2.2. Dalekovodi (Kb) – kableske izvedbe 10 kV

9,994 km

1.2.3. **Niskonaponska mreža (NNM)** - zračne (SKS – elkalex i goli vodiči) i kableske izvedbe te podzemni kabel u ukupnom iznosu od 111,524 km

2. Tehničke karakteristike postojećih elektroenergetskih postrojenja

2.1. Transformatorske stanice

2.1.1. Transformatorska stanica 35/10 kV.

Transformatorska stanica 35/10 kV Pakrac izgrađena je kao prizemni tipski zidani objekt u kojoj se nalazi primarna oprema, dok se postrojenje sekundarne opreme nalazi u samostalnom objektu.

2.1.2. Transformatorske stanice 10/0,4 kV izvedene su u više tipskih rješenja i to stupna transformatorska stanica na čeličnorešetkastom stupu ili aluminijskom stupu, kableska montažna stanica tip TSN Maribor i "Končar" Zagreb i zidana transformatorska stanica tip tornjić ili u objektu. Prije navedene transformatorske stanice su manjim dijelom prilagođene na napon 20/0,4 kV. Kableske montažne TS 10/0,4 kV se u posljednjih nekoliko godina grade tip VTS 630 KTS i KTS 630 proizvodnje "Končar" Zagreb sa ugrađenim srednjoeuropskim postrojenjem u izolaciji SF6, a postrojenja SF6 izolaciji "Končar" i ABB ugrađuju se i u postojeće TS radi sanacije dotrajalih postojećih postrojenja napona 10 kV i radi pripreme TS za prijelaz na naponski nivo sa TS 10/0,4 kV na TS 20/0,4 kV.

2.2. Dalekovodi 35 kV, 10 kV i niskonaponske mreže

2.2.1. Dalekovodi 35 kV.

Postojeći dalekovodi 35 kV zračne izvedbe rekonstruirani su ili novi izgrađeni u razdoblju od 1972. godine do 1977. godine na čeličnorešetkastim stupovima tipizacije "Dalekovod" Zagreb, presjekom vodiča Al-Če 3x120/20 mm² i podzemnim užetom Če II presjeka 35 mm, te izolacijom kapastim izolatorima.

2.2.2. Dalekovodi 10 kV.

2.2.2.1. Dalekovodi 10 kV zračne izvedbe – magistralni, izvedeni su na čeličnorešetkastim stupovima tipizacije "Dalekovod" Zagreb, presjekom vodiča Al-Če 3x95/15 mm² (maksimalni presjek vodiča za navedenu tipizaciju) te potpornim izolatorima reda 20 kV. Ostali dalekovodi izvedeni su na drvenim kestenovim stupovima, jelovim impregniranim stupovima na betonskom nogaru ili betonskim stupovima.

2.2.2.2. Dalekovodi 10 kV kableske izvedbe izvedeni su jednožilnim kabelima sa polietilenskom izolacijom tip XHP 48-A za napone 20kV, što predstavlja moderno tehnološko rješenje kableske mreže.

2.2.3. Niskonaponska mreža

2.2.3.1. Niskonaponske mreže zračne izvedbe izvedene su sa golim vodičima Al-Če ili samonosivim kabliskim snopom tip Elkalux na drvenim kestenovim, jelovim impregniranim stupovima na betonskom nogaru ili betonskim stupovima.

2.2.3.2. Niskonaponska mreža u kableskoj izvedbi izvedena je kabelima sa PVC izolacijom tip PPOO i tip PP41, a djelomično još i uljnim kabelima tip IPO 13

Prijenosna elektroenergetska mreža na području grada Pakraca sadrži jednu građevinu na 400 kV i 110 kV naponsku razinu, i to:

a) dalekovod DV 400 kV koji prolazi prostorom grada Pakraca u smjeru istok - zapad odnosno Ernestinovo - Žerjavinec.

Ovaj dalekovod samo prolazi ovim područjem i izravno ne doprinosi elektroopskrbi potrošača na području Grada.

b) dalekovod DV 110 kV Međurić - Daruvar prolazi južnim dijelom Grada u smjeru sjevera.

Distribucijska elektroenergetska mreža na 10(20) kV naponskoj razini sadrži trafostanice 10(20)/0,4 kV, te nadzemne i podzemne kabelske dalekovode koji povezuju sve distributivne trafostanice s mogućnošću napajanja iz više smjerova, s tim da se cijelo područje grada Pakraca može prikopčati i na TS 35/10 kV Pakrac.

Elektroenergetsko postrojenje na području grada Pakraca ima jednu TS 35/10 kV.

Na području Grada nalazi se 58 (DP) komada TS 10/0,4 kV i 5 komada (TO), 30 kom (DP) stupni TS i 1 kom (TO), 4 kom (DP) TS montažnih i 3 kom (TO) te 24 (DP) zidnih i kom 1 (TO).

Osim toga područjem grada Pakraca prolaze DV 35 kV - Međurić - Lipik; Međurić - Lipik - Daruvar.

Niskonaponska mreža (NNM) - zračne (SKS - elkalex i goli vodiči) i kabelske izvedbe te podzemni kabel izgrađen je svega u ukupnom iznosu od 111,524 km .

Javna rasvjeta izgrađena je podzemnim kabelima i većim dijelom na betonskim stupovima i SKS vodičima.

1.1.2.7. Vodnogospodarski sustav

a) Vodoopskrba

Za opskrbu pitkom vodom, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda i zbrinjavanje komunalnog otpada nadležan je Komunalac d.o.o., Pakrac.

U narednom planskom razdoblju od 2005. - 2007. godine planirano je proširenje javne vodoopskrbe u sljedećim naseljima: Badljevine, Omanovac, Gornja i Donja Obrijež, Batinjani, Novi i Stari Majur, Toranj, Veliki i Mali Banovac te naselju Ploštine. Izgradnja javne vodoopskrbe na sjeverozapadnom dijelu naselja Pakraca moći će započeti kad se izgradi vodospremnik na Krndiji koji će se napajati izravno sa magistralnog cjevovoda Šumetlica – Pakrac u Kusionjama čija je izgradnja preduvjet za vodoopskrbu zbog tlaka koji spajanjem na postojeću mrežu ne bi bio dostatan.

U dvadesetpet naseljima grada Pakraca nije riješena vodoopskrba što čini 25,80% stanovništva Grada. Na javni vodoopskrbni sistem priključena su sljedeća naselja: Donja Šumetlica, Gornja Šumetlica, Prekopakra i grad Pakrac što čini 67,30% stanovništva Grada, dok preostalih trinaest naselja ili 6,90% stanovništva ima rješenu vodoopskrbu pomoću mjesnog vodovoda. Izgradnja vodoopskrbne mreže u naseljima smještenim na sjeverozapadnom dijelu grada Pakraca moguća će biti tek nakon izgradnje rezervoara na Krndiji jer je to preduvjet za vodoopskrbu zbog tlaka koji spajanjem na postojeću mrežu ne bi bio dostatan. Rezervoar će se napajati izravno sa magistralnog cjevovoda Šumetlica – Pakrac u Kusionjama.

Vodoopskrba grada Pakraca osigurana je iz vodopskrbnog sustava Šumetlica. Vodozahvat na potoku Šumetlica je 2 km uzvodno od brane na lokaciji Badnjašica na području grada Pakraca s mogućnošću iskorištavanja od 35 l/s. Iz ove vodoopskrbe osigurana je voda za piće navedenih naselja ne samo na području grada Pakraca nego i za područje grada Lipika i naselja Filipovac kao i dio Kukunjevca, a isti su povezani u jedan jedinstveni sustav.

Na području Pakraca postoje vodoopskrbni zdenci Y-1 i Y-2 koji trenutno nisu u funkciji zbog male izdašnosti od 1l/s ali služe kao alternativno rješenje u slučaju nužne potrebe. Područje vodozavata mora biti zaštićeno od namjernog ili slučajnog zagađenja i od drugi štetnih utjecaja koji mogu nepovoljno djelovati na zdravstvenu ispravnost vode i izdašnost izvora. Zaštita područja provodi se utvrđivanjem zona sanitarne zaštite i provođenjem mjera zaštite u njima koje za ovo područje još nije utvrđeno u tijeku je izrada vodozaštitnih zona.

Tablica br. 75.

VODOOPSKRBA U NASELJIMA GRADA PAKRACA								
Grad	Naselje	Dužina distr. mreže m'	Broj priključ.	Br. stan. 2001.	Br. st. na jav. vodovod	Br. st. na vlastitom vodov.	Opskrbljenost (%)	Posebne napomene
Pakrac	Badljevin	-	-	843	-	-	-	-
	Batinjani	-	-	86	-	-	-	-
	Bjelajci	-	-	13	-	-	-	-
	Branešci	-	-	41	-	-	-	mjesni vodovod
	Brusnik	-	-	29	-	-	-	mjesni vodovod
	Bučje	-	-	29	-	-	-	mjesni vodovod
	Cicvare	-	-	4	-	-	-	-
	Cikote	-	-	8	-	-	-	-
	Dereza	-	-	15	-	-	-	-
	Donja Obrijež	-	-	264	-	-	-	-
	Donja Šumetlica	1.500	-	4	-	-	-	javni vodovod
	Donji Grahovljani	-	-	44	-	-	-	mjesni vodovod
	Dragović	-	-	65	-	-	-	mjesni vodovod
	Glavica	-	-	6	-	-	-	-
	Gornja Obrijež	-	-	77	-	-	-	-
	Gornja Šumetlica	2.000	30	76	-	-	60	javni vodovod
	Gornji Grahovljani	-	-	33	-	-	-	mjesni vodovod
	Jakovci	-	-	5	-	-	-	-
	Kapetanovo Polje	-	-	53	-	-	-	-
	Koturić	-	-	4	-	-	-	-
	Kraguj	-	-	91	-	-	-	mjesni vodovod
	Kričke	-	-	45	-	-	-	-
	Kusonje	-	-	200	-	-	-	mjesni vodovod
	Lipovac	-	-	0	-	-	-	-
	Mali Banovac	-	-	22	-	-	-	-
	Mali Budići	-	-	6	-	-	-	mjesni vodovod
	Novi Majur	-	-	109	-	-	-	-
	Omanovac	-	-	186	-	-	-	-
	Ožegovci	-	-	37	-	-	-	mjesni vodovod
	Pakrac	36.000	2.059	4.772	4.500	-	98	javni vodovod
	Ploštine	-	-	198	-	-	-	-
	Popovci	-	-	7	-	-	-	-
	Prekopakra	11.500	219	1.127	650	-	60	javni vodovod
Prgomelje	-	-	4	-	-	-	-	
Rogulje	-	-	12	-	-	-	-	
Srednji Grahovljani	-	-	8	-	-	-	mjesni vodovod	
Stari Majur	-	-	35	-	-	-	-	
Španovica	6.000	-	31	-	-	-	mjesni vodovod	
Tisovac	-	-	8	-	-	-	-	
Toranj	-	-	86	-	-	-	-	
Veliki Banovac	-	-	170	-	-	-	-	
Veliki Budići	-	-	2	-	-	-	mjesni vodovod	
Ukupno:	57.000	2.308	8.884	5.150				

Izvor podataka: Komunalac d.o.o. Pakrac, prosinac 2004.g.

Izgradnjom akumulacijskog jezera Šumetlica sva naselja će biti uvezana u jedinstveni vodoopskrbni sustav prema odredbi budućeg Plana razvoja vodoopskrbnih cjevovoda.

Izgradnjom i dovršenjem akumulacijskog jezera Šumetlica biti će osiguran kontinuirani dotok vode u vodoopskrbni sustav u količini od 200 l/s što bi trebalo biti oko 68% od prosječnih dnevnih potreba stanovništva i industrije.

b) Odvodnja otpadnih voda

Odvodnja otpadnih voda na području grada Pakraca i Lipika sa prigradskim naseljima riješena je izgrađenim glavnim kolektorom od betonskih cijevi Ø 1.200, 1.000, 800 i 600 mm u dužini od 9.000 m, te uređajem za pročišćavanje otpadnih voda u Dobrovcu (naselju koje teritorijalno pripada gradu Lipiku) koji je u funkciji od 2003. godine. Na glavni kolektor spojeno je 20 sekundarnih priključaka od kojih je u Pakracu ukupno 11.

Kanalizacijski sustav izgrađen je u svega dva naselja grada Pakraca i to: Pakrac 30 km te Prekopakra 8 km. Ostala naselja nemaju izgrađen kanalizacijski sustav. U narednom planskom razdoblju planirana je izgradnja kanalizacijskog sustava u naselju Badljevinu. U dijelu naselja Kusonje također postoji izgrađen kanalizacijski sustav koji ima izljev u rijeku Pakru što podrazumjeva izgradnju kolektora u dužini 2 km do mjesta izljeva u recipijent, a time će se u potpunosti anulirati zagađenje rijeke Pakre otpadnim kanalizacijskim vodama.

Tablica br.76.

ODVODNJA OTPADNIH VODA U NASELJIMA GRADA PAKRACA								
Grad	Naselje	Dužina kanaliz. mreže m	Broj priključaka	Broj stanovnika 2001.	Br. st. na jav. kanal.	Uređaj za mehaničko pročišć. otpad. voda	Uređaj za biološko pročišćavanje	Posebne napomene
P a k r a c	Kusonje	2.000		200		ne	ne	
	Pakrac	30.000	1.457	4772	3.300	da	ne	
	Prekopakra	8.000	170	1127	500	da	ne	
	UKUPNO:	40.000	1.627	6.099	3.800			

Izvor podataka: Komunalac d.o.o. Pakrac, prosinac 2004.g.

Na kanalizacijski sustav priključeno je 66,61% stanovništva naselja Grada, dok 33,39% stanovništva nema riješenu odvodnju otpadnih voda.

c) Uređenje vodotoka i voda

Zaštita od poplava je neophodna djelatnost koja bitno utječe kako na proizvodnju tako i na životni standard. U svim etapama, od odluke za zaštitom prostora od poplava preko analize varijantnih rješenja i izbora rješenja zaštite, sve do izgradnje, korištenja i održavanja zaštitnog sustava, mora postojati gospodarska opravdanost.

Izgradnjom i korištenjem poplavama ugroženih nizina uz vodotoke često se ulazi u rizik da povremeno izlivenne velike vode korisnicima tog prostora nanesu gubitak i štetu. Zaštita od poplava, iako se mnogo ulaže u izgradnju zaštitnih objekata još je i danas jedna od značajnijih vodnogospodarskih djelatnosti.

Glavni problemi djelatnosti uređenja vodotoka i zaštite od štetnog djelovanja voda su nedovoljni stupnjevi zaštite branjenih područja od poplava, a koji se pojavljuju zbog nedovoljne izgrađenosti sustava.

U vrijeme ratnih djelovanja na ovom području uz vodotoke i u same vodotoke postavljane su mine. Zbog toga se i sada još uvijek ne može provoditi redovito tehničko i gospodarsko održavanje korita vodotoka i objekata u njima pa su isti u dosta lošem i zapuštenom stanju. Vađenjem mina i provođenjem tehničkog odnosno, gospodarskog održavanja, uspostavilo bi se zadovoljavajuće stanje u vodnom gospodarstvu navedenog područja.

d) Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Na pojedinim dionicama vodotoka na području Grada izvedeni su određeni regulacijski radovi (izrada osnovnog korita s inundacijskim pojasom i zaštitnim nasipima), ali dobar dio je još uvijek neuređen. Na ovom području regulirano je 7.02 km vodotoka i to:

- Bijele u dužini od 2,76 km,
- Pakre u dužini od 4,20 km i
- Dabrovice 0,06 km.

Nasip je izveden na najugroženijim i najosjetljivijim dijelovima toka i to: u dužini od 14,17 km na području Grada (Bijela u dužini od 11,45 km, Pakra 1,78 km i Kravarina 0,94 km).

Područje ugroženo poplavama nalazi se uz slijedeće vodotoke: Pakra, Bijela i Kravarina u površini oko 7,2 km².

Zaštita od štetnog djelovanja voda podrazumjeva i odvodnju poljoprivrednih površina i snižavanja nivoa podzemnih voda radi ujednačenih prinosa u poljoprivredi.

Na području Grada postoje dvije melioracijske kazete i to Domišljen (cca 230ha) i Badlješina (oko 280 ha).

Nedostatak vode u kritičnom vegetacijskom razdoblju je uslijed klimatskih promjena u posljednjih dvadesetak godina sve izraženiji, a naročito su ugrožene visoko akumulacijske kulture (sjemenske). Kako bi se štete svele na minimalnu moguću mjeru potrebna je primjena suvremenih tehnologija obrade tla i izgradnja melioracijskog sustava za navodnjavanje.

Na području grada Pakraca nema površina koje se sustavno navodnjavaju.

1.1.2.8. Postupanje s otpadom

Zbrinjavanje otpada organizirano iz Pakraca i nastanjenih prigradskih naselja obavlja komunalno poduzeće "Komunalac" d.o.o. Pakrac. Odlaganje prikupljenog otpada obavlja se na odlagalištu „Crkvište“ . Procjenjuje se kako se odvoz smeća obavlja za više od 95% stanovništva Grada.

Za odlagalište je ishođena građevna i uporaba dozvola. Isto je udaljeno cca 200 m od državne prometnice Pakrac – Daruvar. Udaljenost odlagališta od središta grada Pakraca je oko 4 km. Najbliža naseljena mjesta ovom odlagalištu su naselje Majur oko 1,50 km te Omanovac i Kusonje oko 2,00 km. Odlagalište je smješteno na istočnoj padini Pakračke gore na oko 260 m. n.m.v. Teren je prekriven gustom šumom i vjerojatno debelim pedološkim pokrivačem. Zbog ratnih zbivanja velik dio ovog područja je označen kao područje visokog rizika od zaostalih minsko eksplozivih sredstava. Osim komunalnog otpada na odlagalište se povremeno (neovlašteno) odlažu i sadržaji septičkih jama te životinjski otpad.

Odlagalište nije ograđeno ogradom propisane visine, oko odlagališta ne postoji uređeni protupožarni put niti održavani zeleni pojas, tehnički je neuređeno jer nije izgrađeno sa brtvenim slojevima (donji i gornji brtveni spoj). Predstavlja neuređeno odlagalište zbog nedostatka osnovnih mjera zaštite okoliša, odnosno nepostojanja propisanih tehničkih kriterija koje odlagalište I. kategorije mora zadovoljavati. Ovdje se odlaže otpad koji se prikupi na području gradova Pakraca i Lipika. Na ovom prostoru dugi niz godina nije postojao cjelokupni i sustavno organizirani način prikupljanja i zbrinjavanja otpada, tako da uz ovo odlagalište, postoji više onečišćenih mjesta tzv. „divljih deponija“ koja se također moraju sanirati.

Organizirano prikupljanje i odlaganje otpada na propisano uređenom sanitarnom odlagalištu predstavlja zakonsku obvezu. Stoga se na lokaciji odlagališta „Crkvište“ sanacijom moraju osigurati propisani tehnički uvjeti kako bi se na istoj komunalni i proizvodno neopasan otpad mogao odlagati narednih 5 godina.

Za predmetno odlagalište izrađena je Studija o utjecaju na okoliš sanacije odlagališta „Crkvište“ – Pakrac⁷, kojom su obuhvaćena sva predviđanja glede nastajanja i deponiranja otpada za razdoblje od 10 godina.

Prikupljeni otpad se odvozi jednom tjedno. Komunalni otpad prikuplja se u za to postavljenim kontejnerima od 5 m³ i 1.100 l te kantama od 120 l. Ukupna godišnja količina otpada je 950 t. Na području grada Pakraca i Lipika ukupno je postavljeno 100 kontejnera od 1.100 l, 50 kontejnera od 5 m³ te 4.500 kanti od 120 l.

Ukupna površina odlagališta je oko 3,75 ha, dok je površina prekrivena komunalnim i njemu sličnim otpadom oko 1,40 ha. Od samog početka odlaganja pa do kraja 2004. godine na odlagalištu je odloženo nešto više od 30.000 t raznog otpada. Otpad se odlaže bez prethodnog sortiranja i izdvajanja reciklabilnih vrsta. U najvećoj mjeri dovozi se nerazvrstani komunalni i ne(opasni) otpad, nisu formirani dnevni prekriveni slojevi, a nisu instalirani nikakvi sustavi kontrole procjednih i oborinskih voda, odnosno nastalog deponijskog plina. Samo odlagalište tehnički nije uređeno prema zahtjevima novijih propisa, nema adekvatnu dokumentaciju, komunalno nije opremljeno, ne provodi se nikakav oblik monitoringa te shodno tome nema niti potrebne dozvole za rad.

⁷ Izvor podataka: Studija o utjecaju na okoliš odlagališta „Crkvište“ grad Pakrac, koju je izradila EKOINA d.o.o. Zagreb.

Na odlagalištu nisu instalirane opažačke bušotine za kontrolu kakvoće podzemnih voda, te se ne provodi nikakav oblik monitoringa. Također nema osnovne komunalne infrastrukture, nisu se izgradili ni infrastrukturni objekti kao što je vaga, perilište kotača i dr. Odlagalište treba sanirati kako bi se odlagališni prostor uredio u odlagalište I. kategorije i koristio do otvaranja centralne županijske ili šire regionalne zone za gospodarenje s otpadom. Na taj način osigurati će se potrebno tehničko uređenje prostora, stabilnost odlagališta, tehničko rekultiviranje, biološko rekultiviranje te praćenje utjecaja na okoliš, sukladno Pravilniku o uvjetima za postupanje

Šire područje odlagališta ne nalazi se u području zone sanitarne zaštite.

Svako naselje iz kojeg se organizirano odvozi komunalni otpad posjeduje i zeleni otok za odlaganje, s eko kontejnerima za tri vrste otpada (staklo, papir i PVC) koji se redovito mjesečno prazne od strane preuzimača. Ovakvim suvremenim pristupom znatno se smanjuje količina otpada koju je potrebno odlagati na komunalnoj deponiji, jer se veći dio korisnog otpada može koristiti kao sekundarna sirovina (staklo, papir).

Na odlagalištu se nalaze velike količine građevinskog otpada koji je nastao uslijed ratnih djelovanja.

Tablica br. 77.

ODLAGALIŠTE KOMUNALNOG OTPADA							
Grad	Naziv odlagališta	JLS koje odlažu na odlagalište	Površina u ha	Početak odlaganja	Zona sanitarne zaštite u ha	Procjena odloženih količina u t	Krajolik
Pakrac	Crkvište	Pakrac, Lipik	(4,8) 3,8	1987	85,2	10.000	šuma, livada

Izvor podataka: Izvješće o stanju u prostoru Ministarstva zaštite okoliša i prostornog uređenja RH.

Tablica br. 78.

GODIŠNJE KOLIČINE OTPADA U GRADU PAKRACU			
Red.broj	Vrste otpada	količina otpada u (t)	
1.	Komunalni otpad	sakupljač Komunalac d.o.o.	2.724,0000
		obrađivač Komunalac d.o.o.	2.655,0000
2.	Neopasni tehnološki otpad	sakupljač T.O. Metalko	4.903,7105
		proizvođač	154,9018
3.	Opasni otpad	sakupljač	273,0070
		proizvođač	6,9913

Izvor podataka: Ured državne uprave u Požeško-slavonskoj županiji, Služba za gospodarstvo, prostorno uređenje, zaštitu okoliša i graditeljstvo, lipanj 2006.g.

Tablica br. 79.

KOLIČINE KOMUNALNOG OTPADA NA ODLAGALIŠTU „CRKVIŠTE“ U 2004.g.		
Tromjesečje	Grad Pakrac	Grad Lipik
01.01. - 31.03.	359,00	286,00
01.04. - 30.06.	358,00	296,00
01.07. - 30.09.	358,00	287,00
01.10. - 31.12.	415,00	365,00
Ukupna količina sakupljenog komunalnog otpada po gradovima	1.490,00	1.234,00
Ukupna količina sakupljenog komunalnog otpada	2.724,00	

Izvor podataka: Studija o utjecaju na okoliš sanacije odlagališta „Crkvište“ Pakrac, stručni izrađivač ECOINA d.o.o. za zaštitu okoliša Zagreb.

Obzirom na broj stanovnika koji živi na ovom području i 95%-nu obuhvaćenost organiziranim sakupljanjem i odvozom otpada može se izračunati kako je specifična količina otpada koja nastaje po stanovniku 206,4 kg/god.

Unatoč organiziranom odvozu otpada, veliki problem su divlja odlagališta. Na području Grada prema podacima evidentirano je nekoliko divlja odlagališta i to kako je prikazano:

Tablica br. 80.

EVIDENCIJA DIVLJIH ODLAGALIŠTA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA					
Red. br.	Naselje	k.č.	k.o.	Površina odlagališta cca m ²	Vrsta otpada
1.	Badljevin	637	Badljevin	8.000	komunalni otpad
2.	Ploštine	1170/1	Toranj	1.000	komunalni otpad
3.	Donja Obrijež	500	Donja Obrijež	1.000	komunalni otpad
4.	Banovac	561	Donja Obrijež	1.000	komunalni otpad
5.	Gornja Obrijež	373/1 i 205/7	Gornja Obrijež	2.000	građevinski otpad
6.	Omanovac	454	Omanovac	1.000	komunalni otpad
7.	Pakrac	2273	Pakrac	7.000	građevinski otpad
8.	Matkovac	847/3	Prekopakra	7.000	građevinski otpad

Izvor podataka: Grad Pakrac, siječanj 2006.g.

Komunalac d.o.o. započeo je tijekom 2005. godine sanaciju ovih odlagališta sukladno svojim financijskim mogućnostima. Na ovom području organizirano je odvojeno sakupljanje stakla, plastike i papira u kontejnere. Osim Komunalca d.o.o. trgovački obrt "Metalko" vrši organizirano sakupljanje papira, stakla, metalnog otpada i starih automobila.

1.1.2.9. Stanje okoliša

a) Onečišćenje voda

Na ovom području vodotoci su državnog i lokalnog karaktera. Vodotocima državnog karaktera određena je kategorizacija Državnim planom za zaštitu voda. Rijeka Pakra je vodotok II. i III. kategorije (ovisno o dijelu vodotoka ili područja za koja se utvrđuje kategorija) i kao takvi podliježu provoditi Državni plan za zaštitu voda, odnosno, obavlja se ispitivanja kakvoće vode za koje postoje pokazatelji o stanju i kvaliteti površinskih voda.

Na vodotocima lokalnog karaktera ne obavljaju se ispitivanja kakvoće voda, te ne postoje relevantni podaci o stanju površinskih voda.

Najugroženiji vodotok na području grada Pakraca je rijeka Pakra koja je dugo bila neposredni recipijent svih otpadnih voda na urbanom području Pakraca i Lipika. Problem zagađenja rijeke Pakre riješit će se izgradnjom kompletnog gradskog sustava odvodnje s uređajem za pročišćavanje u Dobrovcu (područje grada Lipika). Preduvjet za što kvalitetnije funkcioniranje cijelog sustava je: da svi veći gospodarski pogoni ovisno o sastavu otpadnih voda vrše njihov predtretman prije upuštanja u javni sustav odvodnje.

Najveće odlagalište „Crkvište“ nesanirano je, a nema niti donji brtveni sloj, odnosno instalirane sustave prikupljanja i obrade procjednih voda koji su zagađivači podzemlja. Procjedne vode nastaju kada oborinska voda tijekom padalina dolazi u kontakt s otpadom i onečišćuje se organskim i anorganskim komponentama iz otpada. Sastav procjednih voda ovisan je o svojstvima odloženog otpada, a količina nastale procjedne vode je ovisna o količini oborina, te faktorima evapotranspiracije, apsorpcije te stupnju razgradnje otpada u odlagalištu. Izgradnjom gornjeg brtvenog sustava na postojećem odlagališnom prostoru, u čijoj će se strukturi nalaziti i drenažni sustav za prikupljanje oborinskih voda spriječila bi se njihova infiltracija u tijelo odlagališta, odnosno dalje u podzemlje.

Postojanje divljih deponija u blizini vodotoka (rijeka Pakra), te nerijetko i direktno odlaganje građevinskog i krupnog otpada u stare i postojeće kanale potoka i rukavaca govori o vjerojatnom onečišćenju površinskih voda te je potrebno osim redovitog čišćenja korita, provesti i adekvatne mjere za spriječavanje daljnjeg zagađenja istih.

b) Onečišćenje zraka

Na području grada Pakraca situacija u pogledu onečišćenja zraka nije alarmantna, ali ipak ukazuje na potrebu pravodobnih aktivnosti kako bi se spriječile konfliktne situacije u budućnosti. Glavni izvor onečišćenja zraka je urbana aglomeracija Grada sa svojim stambenim, industrijskim i prometnim sadržajima, koji ukazuju na potrebu pravodobnih aktivnosti kako bi se spriječile konfliktne situacije u budućnosti.

Odlagalište komunalnog i njemu sličnog otpada „Crkvište“ jedno je od odlagališta na području Grada koje spada u skupinu većih odlagališta. Isto ima potencijalno negativan učinak na kakvoću zraka. Nastavkom rada ovo nesanirano odlagalište predstavljalo bi emitora stakleničkog plina metana i ostalih štetnih spojeva u okoliš. Osim navedenog nekontrolirana emisija odlagališta plina pogoduje nastanku požara i eksplozija budući da odlagališni plin pomiješan sa zrakom u odgovarajućem omjeru čini eksplozivnu smjesu. Kako na predmetnom odlagalištu nisu formirani niti aktivni niti pasivni sustavi oplinjenja, nastali odlagališni plin konstantno nekontrolirano izlazi što se ponekad manifestira u pojavi neugodnih mirisa koji se protežu uz uži odlagališni prostor. Izvedbom završnog brtvenog sloja (prekrivke) i sustava za otplinjavanje navedeni problemi bili bi eliminirani.

Opasnost od zagađenja zraka prijeto od sve intenzivnijeg prometnog toka a najviše je prisutno uz trasu državnih i županijskih cesta. Povećana koncentracija ugljikovodika, ugljičnog monoksida, sumpornog dioksida i dušikovog oksida u zraku direktno utječu na ljudsko zdravlje, te na biljni fond u naseljima, a posrednim putem dolazi do zagađenja voda i tala.

Opasnost od zagađenja zraka također je prisutna uz područja u blizini eksploatacijskih polja.

Preventivne mjere zaštite od mogućeg zagađenja koje uzrokuju gospodarski pogoni, promet, dosadašnji način tretiranja i obrade poljoprivrednih površina provoditi kroz:

- odgovarajuća praćenja raznim mjerenjima prisutnih emisija kao i procjene moguće štete utjecaja na okolinu,
- kod utvrđenih nedozvoljenih emisija poduzeti potrebne mjere za njihovo smanjenje,
- uređenja zelenog pojasa između gospodarskih pogona i gradskih sadržaja.

c) Onečišćenje tla

U Gradu nema velikih industrijskih pogona, stoga se stanje tala može promatrati u okviru šireg područja, gdje dominira ruralni karakter naselja, usitnjenost poljoprivrednih površina kao odraz prirodno-geografskih osobina teritorija Grada.

Usitnjenost poljoprivrednih posjeda koja karakterizira prostor Grada, pridonijela je zaštiti tla od onečišćenja od poljoprivredne proizvodnje, uslijed prekomjernog korištenja umjetnih gnojiva te sredstava za zaštitu poljoprivrednih kultura, koja su potencijalni zagađivači tla, a koja su neminovne posljedice intenzivne poljoprivredne proizvodnje na velikim poljoprivrednim posjedima (tablama).

Najprisutnije zagađenje tla vezano je za lokacije divljih deponija, koje su, uglavnom, izvan granica građevinskog područja, najčešće na poljoprivrednom zemljištu ili možda u vodotoku odnosno u koritima pojedinih potoka. Na području grada Pakraca osim odlagališta „Crkvište“ evidentirano je i **osam** divljih deponija. Uglavnom su to veće deponije u blizini naselja koje su okružene osobito vrijednim i vrijednim poljoprivrednim zemljištem.

Kako je odlagalište „Crkvište“ nesanirano, osim zagađenja podzemnih voda i zraka predstavlja i zagađenje tla te konstantnu opasnost od nastanka i prenošenja mogućih zaraza iz odloženog otpada putem insekata, glodavaca i ostalih životinja. Odlagalište nije propisano ograđeno pa je pristup divljim i domaćim životinjama nesmetan. Mogućnost nastanka i prijenosa bolesti tim je veća što se na odlagalištu često neovlašteno odlaže i razni životinjski, fekalni i infektivni otpad, a da se pri tome ne provode nikakve higijensko - epidemiološke mjere zaštite.

Na odlagalištu se ne poduzimaju mjere svakodnevnog prekrivanja odloženog otpada inertnim materijalom, čime bi se donekle smanjila mogućnost nastanka zaraznih bolesti kao i širenja neugodnih mirisa i raznošenja otpada.

Iz navedenog proizlazi da je nužna sanacija odlagališta kako bi se spriječilo daljnje onečišćenje podzemnih voda, opasnost nastanka požara i eksplozija odlagališnog plina, nastajanje i razvoj zaraznih bolesti na mjestu odlaganja otpada te njihov prijenos insektima, glodavcima i drugim prenositeljima na šire područje. Takođe je potrebno spriječiti širenje neugodnih mirisa uz odlagalište, slobodno ispuštanje stakleničkih plinova te ostalih otrovnih komponenti u atmosferu. Stoga se može konstatirati kako je dominantni problem po (bliži) okoliš predmetnog odlagališta, svakako opasnost od onečišćenja podzemnih voda procjedom vodama, te onečišćenja zraka neugodnim mirisima i toksičnim komponentama, po globalni okoliš dominantni problem predstavljale bi nekontrolirane emisije stakleničkog plina metana iz samog tijela nesaniiranog odlagališta „Crkvište“

Osim navedenog zagađenja sve je aktualniji problem s dosada izgrađenim gospodarskim građevinama (tovilišta, staje za industrijski tov stoke, loše ili nikako riješene postojećih jama za izđubivanje, septičkih taložnica, način i mjesta odlaganja te pražnjenja istih, kao i nedovoljno nadziranje od strane nadležnih inspekcija).

d) Opterećenje bukom

Utjecaj buke na zdravlje i psihičko raspoloženje ljudi, te kao rezultat toga i kvalitetu uvjeta života veoma je velik te se zbog toga intenzivna buka smatra jednim od najneugodnijih utjecaja na životnu okolinu. Uz buku su često vezane i vibracije koje imaju izričito negativan utjecaj na kvalitet građevinskog fonda.

Današnja situacija u pogledu ugroženosti grada Pakraca od prejake buke je u dozvoljenim granicama, ali je potrebno pratiti situacije ugroženih područja (blizina prometnica – državne i županijske ceste, gospodarski pogoni, eksploatacijska polja, teška mehanizacija koja se koristi pri utovaru i transportu i sl.) vezano na zadovoljavanje propisa iz Zakona o zaštiti od buke kao i Pravilnika o najvišim dopuštenim razinama buke u sredini u kojoj ljudi rade i borave.

Zakon o zaštiti od buke definira potrebu izrade karte buke i akcijske planove na nivou Grada, ali takva mjerenja do sada nisu vršena, a u cilju zaštite od prekomjerne buke na području grada Pakraca potrebno je identificirati potencijalne izvore buke te kontinuirano vršiti mjerenje buke u najugroženijim područjima.

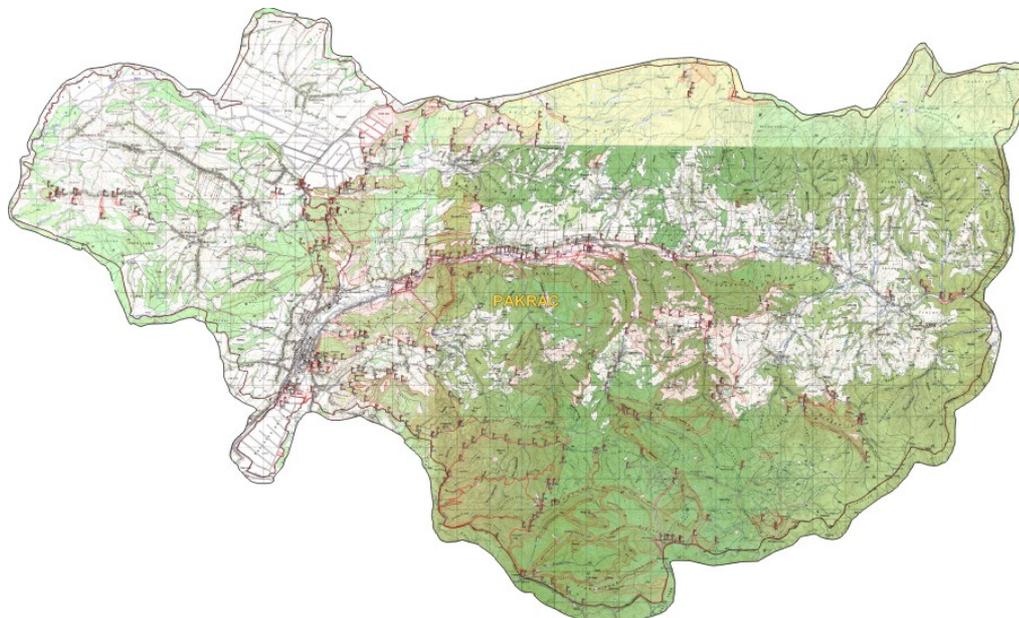
e) Minirana područja

Tijekom Domovinskog rata grad Pakrac s pripadajućim naseljima pretrpio je velika razaranja i oštećenja građevina uzrokovana ratnim djelovanjem. Pored navedenih razaranja, miniranost ovoga područja jedan je od dodatnih problema jer su velike površine nedostupne za gospodarenje. Osim toga minirane površine predstavljaju veliku opasnost za stanovnike koji žive na tom području bez obzira što je dobar dio već razminiran.

Minskim sumnjivim prostorima zahvaćeno je područje grada Pakraca u površini od 72,293.108 m², a prostor je obilježen sa 373 table minske opasnosti.

Na minsko sumnjivim prostorima prisutna su mješovita minska polja, protuoklopna minska polja, protupješačka minska polja, grupe mina (protupješačke, protuoklopne i mješane), pojedinačno postavljene mine i mine iznenađenja.

Karta miniranih područja u Gradu Pakracu, stanje prosinac 2004. godine.
(Izvor podataka: HCR Sisak)

Prema strukturi i namjeni površina unutar minski sumnjivog prostora grada Pakraca zastupljene su sljedeće kategorije: kuće i okućnice, poljoprivredne površine, šume, livade i pašnjaci, priobalja rijeka, potoka i drugih vodotoka.

Minski sumnjivi prostor Požeško-slavonske županije čine šumski prostori sa 67,6 km² ili 80% ukupnog MPS-a, zatim poljoprivredno-obradive površine s 11,6 km² ili 13,7% ukupnog MPS-a, livade i pašnjaci s 3,1 km², ili 3,7 % ukupnog MPS-a, ostale površine s 1,7 km² ili 2% ukupnog MPS-a, te kuće i okućnice s 0,5 km² ili 0,6 % ukupnog MPS-a.

Grad Pakrac je s najvećim udjelom šumskih površina u minski sumnjivom prostoru s 58,80 km² ili 87%, najvećim udjelom poljoprivrednih površina u minski sumnjivom prostoru s 10,4 km² ili 89,6%, kao i najvećim udjelom livada i pašnjaka s 1,4 km² ili 45,2%.

Najveći udio okućnica i kuća u minsko sumnjivom prostoru pripada području grada Pakraca što iznosi 0,14 km² ili 28%.

Tablica br. 81.

VELIČINA MINSKO SUMNJIVIH PROSTORA NA PODRUČJU GRADA PAKRACA				
Redni broj	Grad	Površinska veličina minsko sumnjivih područja		Obilježavanje - postavljeno tabli (broj)
		m ²	Stanje na dan	
1.	Pakrac	72,293.108	31.12.2005. g.	373

Izvor podataka: Hrvatski centar za razminiranje Sisak, od veljače 2005. g.

Na ovom području je uslijed ratnih razaranja došlo do oštećenja obiteljskih, pomoćnih i gospodarskih građevina. Ratna šteta je evidentirana na području Županije na 9.256 oštećenih ili uništenih građevina u privatnom vlasništvu i 121 građevina u državnom vlasništvu. Između svih jedinica lokalne samouprave područje grada Pakraca najviše je stradalo čak 4.028 građevina. Štete su neprocjenjive a potrebna su velika financijska sredstva kao i dosta vremena da se iste obnove. Oštećenja su od I. do VI. kategorije i to kako slijedi:

- kategorija oštećenja 250 građevina (6,2% od ukupnog broja oštećenih),
- kategorija oštećenja 408 građevina (10,1%),
- kategorija oštećenja 886 građevina (12,2%),
- kategorija oštećenja 492 građevine (25,3%),
- kategorija oštećenja 1.018 građevina (25,3%),
- kategorija oštećenja 974 građevine (24,2%).

f) Obnova

Prema pokazateljima Ministarstva mora, turizma, prometa i razvitka, Uprave za obnovu obiteljskih kuća, prikazan je pregled završenih aktivnosti obnove na ovom području.

Tablica br. 82.

PREGLED ZAVRŠENIH AKTIVNOSTI NA OBNOVI GRAĐEVINA U GRADU PAKRACU				
Grad /Naselje	Ukupno	Novčane potpore I. - III.	Organizirana obnova IV.-VI.	Povrat sredstava
Pakrac	2.497	464	1.685	348
Badlješina	64	46	4	14
Batinjani	45	3	39	3
Bjelajci	5	-	5	-
Branešci	49	1	47	1
Bučje	16	-	16	-
Cikote	3	-	3	-
Dereza	12	-	12	-
Donja Obrijež	4	3	1	-
Donja Šumetlica	8	-	8	-
Donji Grahovljani	15	-	14	1
Dragović	52	3	48	1
Glavica	12	-	12	-
Gornja Obrijež	38	4	33	1
Gornja Šumetlica	6	5	-	1
Gornji Grahovljani	10	-	10	-
Jakovci	5	-	5	-
Kapetanovo Polje	2	1	1	-
Koturić	7	-	7	-
Kraguj	5	5	-	-
Kričke	5	-	4	1
Kusonje	158	8	149	1
Lipovac	1	-	-	1
Mali Banovac	5	3	1	1
Mali Budići	1	-	1	-
Novi Majur	29	19	8	2
Ožegovci	38	-	38	-
Omanovac	61	18	34	9
Pakrac	1.400	305	847	248
Ploštine	3	1	2	-
Popovci	8	-	8	-
Prekopakra	322	20	239	63
Prgomelje	4	-	4	-
Rogulje	2	-	2	-
Španovica	33	4	29	-
Srednji Grahovljani	2	-	2	-
Stari Majur	11	6	5	-
Tisovac	3	-	3	-
Toranj	43	5	38	-
Veliki Banovac	6	4	2	-
Veliki Budići	4	-	4	-

Izvor podataka: Ministarstvo mora, turizma, prometa i razvitka, Uprava za obnovu obiteljskih kuća, veljača 2006.g.

1.1.2.10. Područja posebne namjene

Prema podacima MORH-a na području grada Pakraca nema građevina posebne namjene.

1.1.3. Planski pokazatelji i obveze iz dokumenata prostornog uređenja šireg područja i ocjena postojećih prostornih planova

1.1.3.1. Obveza iz Prostornog Plana Požeško-slavonske županije

Temeljem Zakona o prostornom uređenju ("NN", br. 30/94, 68/98, 61/00, 32/02, i 100/04.), Prostorni plan Požeško-slavonske županije usvojila je Županijska skupština Požeško-slavonske županije⁸. Prostorni plan Požeško-slavonske županije osnovni je dokument uređenja prostora Županije, kojim su utvrđene osnove budućeg razvitka u prostoru, ciljevi prostornog uređenja i namjena prostora, te smjernice, mjere i uvjeti za korištenje, zaštitu i uređivanje prostora. Postavke Prostornog plana Županije obveza su za izradu dokumenata prostornog uređenja užih područja, pa tako i Prostornog plana uređenja grada Pakraca.

Prostorni plan Požeško-slavonske županije izgrađen je u skladu sa Strategijom i Programom prostornog uređenja Države ("NN", br. 50/99.) te usklađen s prostornim planovima susjednih Županija. Prostorni plan Županije je uvažavanjem prirodnih, kulturno-povijesnih i krajobraznih vrijednosti razradio načela prostornog uređenja i utvrdio ciljeve prostornog razvoja te organizaciju, zaštitu, korištenje i namjenu prostora. Plan utvrđuje prostornu i gospodarsku strukturu Županije, sustav središnjih naselja, sustav razvojne regionalne infrastrukture, osnove za uređenje i zaštitu prostora, mjerila i smjernice za očuvanje i unapređenje prirodnih, kulturno – povijesnih i krajobraznih vrijednosti, mjere za unapređenje i zaštitu okoliša te druge elemente od važnosti za Županiju.

Požeško-slavonska županija obuhvaća 10 jedinica lokalne samouprave. Od toga su 5 gradova: Lipik, Pakrac, Pleternica, Požega i Kutjevo i 5 općina: Brestovac, Čaglin, Jakšić, Kaptol i Velika.

Za područje grada Pakraca Prostornim planom Požeško-slavonske županije utvrđeni su sljedeći ciljevi prostornog uređenja i namjena prostora, te smjernice, mjere i uvjeti za korištenje, zaštitu i uređivanje prostora:

Stanovništvo

Očekivani demografski razvoj na razini države polazi od pretpostavke da će u prvo vrijeme biti prisutan negativni prirodni priraštaj, posebice u ruralnim naseljima, ali i u nekim općinskim i gradskim središtima. Dugoročno gledano ono bi se moglo postupno oporavljati i ponovo početi rasti. Ukoliko se osiguraju poticajne mjere demografske obnove moguće je dugoročno očekivati izvjesne pozitivne demografske promjene, odnosno broj stanovnika Županije 2015. godine bio bi približan broju stanovnika 1991. godine, a u svim ostalim slučajevima pad broja stanovnika bio bi znatno veći.

Ako bi broj stanovnika Županije 2015. godine bio na razini 1991. godine, to se ne bi odrazilo na općine već na gradove, gdje bi bilo više stanovnika, a u općinama manje. Naglašava se zbog toga provođenje posebnih poticajnih mjera populacijske politike osobito ovoga područja koje je uslijed posljedica Domovinskog rata pretrpjelo velike demografske promjene. To bi posebno trebalo naglasiti za grad Pakrac u kojem je gotovo prepolovljen broj stanovnika što je vidljivo iz Popisa iz 2001.g.

⁸ „Požeško-slavonski službeni glasnik“, br. 5 i 5A/02: Prostorni plan Požeško-slavonske županije.

Naselja

Ciljevima Prostornog plana Požeško-slavonske županije definirane su sljedeće postavke:

Prema nekim procjenama i kriterijima, do 2021. godine, prestat će postojati 106 naselja i to na području: grada Lipika 12, grada Pakraca 23, grada Pleternice 10, grada Požege 7, grada Kutjevo 1, općine Brestovac 24, općine Čaglin 21, općine Kaptol 1 i općine Velika 8 naselja. Preko 90% njih vezan je za brdsko-gorsko područje Pšunja, Papuka i Krndije, te Požeške gore.

Godine 1991. u njima je živjelo 7.961 stanovnik ili samo 8,9% ukupne demografske mase Županije.

U planskom dijelu Prostornog plana Požeško-slavonske županije definirane su sljedeće postavke:

Strategijom prostornog uređenja Republike Hrvatske Prostorni plan Županije preuzima sustav središnjih naselja, u kojima je prikazana disperzija svih središta od razine lokalnog do regionalnog. U sustavu razvojnih žarišta Požega i Pakrac predstavljaju područje koje ima znatniju koncentraciju stanovništva u odnosu na ostala naselja, i predstavljaju prostor koji čini radijus gravitacije. On privlači funkcije svakodnevnog življenja i kretanja stanovništva u središte naselja.

Sustav središnjih naselja i razvojnih središta

Tablica br. 83.

PLANIRANI SUSTAV SREDIŠNJIH NASELJA U POŽEŠKO-SLAVONSKOJ ŽUPANIJI				
SREDIŠNJE NASELJE				
Županijsko središte (regionalno središte)	Manje razvojno središte (manje regionalno središte)	Malo razvojno središte (područno središte jače razvijenosti)	Malo razvojno središte (područno središte slabije razvijenosti)	Inicijalno razvojno središte (lokalno/općinsko središte)
IV. kategorija	V. kategorija	VI. kategorija	VI. kategorija	VII. kategorija
POŽEGA	PAKRAC	PLETERNICA LIPIK	KUTJEVO, VELIKA	JAKŠIĆ, KAPTOL BRESTOVAC, ČAGLIN

Izvor podataka: Prostorni plan Požeško-slavonske županije.

U sustavu središnjih naselja u Požeško-slavonskoj županiji na području grada Pakraca izdvaja se jedino gradsko središte grad Pakrac kao manje razvojno središte (manje regionalno središte), odnosno V. kategorija zbog njegovog gospodarskog značenja, brojnosti središnjih funkcija i stimuliranja njegovog razvoja kojim bi utjecali i na razvoj okolnih područja.

Organizacija i osnovna namjena korištenja prostora

Planom se namjerava poboljšati organizacija prostora boljim infrastrukturnim povezivanjem i opremanjem grada Pakraca i ostalih naselja, te poticanjem razvoja društvenih i gospodarskih funkcija.

Osnovne namjene prostora su poljoprivreda i šumarstvo, a velike površine kvalitetnih šuma treba iskoristiti za razvoj drvne industrije. Smjernice za planiranje i uređenje prostora trebaju imati za cilj zadržavanje kvalitetnih poljoprivrednih i šumskih površina, te zaštitu vrijednosti prostora i štedljivo gospodarenje resursima.

Planirano korištenje prostora osigurava sustav prirodne obnove i sprječava zagađenja okoliša, čuva kvalitetne poljoprivredne i šumske površine od građenja – zgrada i infrastrukture, te racionalno koristi prostor s ciljem očuvanja prirodnih i antropogenih vrijednosti krajobraza. Uređenju kvalitete obradivih površina treba predhoditi obnova i proširenje sustava melioracija i navodnjavanja, a poticanjem povećanja zemljišnih posjeda treba zaustaviti degradaciju malih seoskih gospodarstava i time pokušati zaustaviti depopulaciju agrarnih prostora.

Gospodarske djelatnosti

Razvoj gospodarske strukture grada Pakraca određen je "Operativnim planom i programom u gospodarstvu Požeško-slavonske županije", koji se temelji na optimizaciji gospodarske strukture pri čemu posebno trebaju biti zastupljene proizvodne djelatnosti kao što je: drvna industrija, proizvodnja stakla i dr. te različite obrtničke i uslužne djelatnosti, a time i optimalizacija razmještaja gospodarskih kapaciteta.

Za razvoj gospodarstva nužno je potaknuti i razvoj novih programa gospodarskih djelatnosti te društvenih struktura koje će privući visokustručnu i inovativnu grupaciju stanovništva, odnosno poticanjem razvoja novih, gospodarskih i obrtničkih zona riješio bi se brži razvoj Grada (zapošljavanje), a financijskim stimuliranjem poslovnih planova i programa potakao bi se razvoj obrtničkog poduzetništva. Gospodarske građevine grade se unutar građevinskih područja naselja pri čemu treba intenzivno koristiti postojeće površine. Građenje gospodarskih građevina izvan građevinskih područja naselja obuhvaća građevine sukladno odredbama za provođenje Prostornog plana Županije odnosi se na farme i građevine u funkciji poljoprivrede, turističke objekte sa smještajem, rekreacijske zone i dr.

Poljoprivreda u strukturi ukupnog gospodarstva grada Pakraca čini najveći dio od **14.456,16 ha** poljoprivrednih površina, od čega na obradive površine otpada **12.275,50 ha**. Na temelju ovih resursa u budućnosti se može očekivati:

- daljnji razvoj i unapređivanje ratarske proizvodnje (pšenica, kukuruz, industrijsko bilje, krmno bilje, povrće i dr.), ali uz veća ulaganja, hidromelioraciju, drenaže, odvodnju i navodnjavanje;
- uređivanje poljoprivrednih površina i okrupnjavanje posjeda;
- uređivanje poljskih putova i mostova,
- ostvarivanje visokih prinosa boljim korištenjem naučnih dostignuća;
- proizvodnja zdrave hrane u sklopu poljoprivrednih posjeda;
- intenzivnija proizvodnja mesa i mlijeka razvojem stočarskih mini-farmi, te stvaranja uvjeta za razvoj ovčarstva, pčelarstva, ribnjačarstva i dr.;
- razvoj osnovnih stada u stočarstvu, peradarstvu i pčelarstvu,
- obrazovanje poljoprivrednih proizvođača i edukacija u pravcu ekološke proizvodnje,
- organiziranje stručnih predavanja i usavršavanja poljoprivrednih proizvođača,
- osmišljavanje zajedničkih programa i tržišta za veće plasmane, burze roba,
- poticati razvoj visokodohodovnih i radnointenzivnih grana poljoprivrede,
- udruživanje poljoprivrednika u zadruge i strojne prstenove,
- poticanje marketinške pripreme poljoprivrednih proizvoda te zaštite izvornosti i geografskog podrijetla i dr.

Na području grada Pakraca nalazi se veliki kompleks **šuma** (20.133,52 ha). Šume su ugrožene širenjem građevinskih područja, infrastrukturnim koridorima, kao i odlaganjem otpada na šumskom području. Jačanjem cestovne mreže na rubnim područjima uz šume omogućit će se kvalitetniji pristup šumama s ciljem postizanja ekonomičnijeg korištenja šuma, turističkog obilaska i provođenja mjera zaštite.

Od značajnijih gospodarskih subjekata u gradu Pakracu su: drvna industrija, proizvodnja laminiranog stakla, proizvodnja i prerada gljiva, tekstilna industrija, i dr. Najveći broj gospodarskih kapaciteta nastao je na raspoloživoj sirovinskoj osnovi, radnoj snazi i tržištu.

Turistički potencijal: Posebno treba izdvojiti ovo područje u prostoru Županije obzirom na svoje datosti. Ovdje se prije svega ističe bogatstvo šumskog fonda, razvoj i tradicija planinarstva, rekreativnog turizma, lova i ribolova, bogatstvo voda tekućica, posebno treba istaknuti ljepotu krajobraza kao i mogućnost razvoja zimskih sportova. Na području grada Pakraca kroz dugu tradiciju planinarstva izgrađen je planinarski dom na Omanovcu.

Strategija razvoja ruralnog turizma jedna je od prvih aktivnosti u provedbi Strateškog plana gospodarskog razvitka grada Pakraca u kojem je jedan od strateških prioriteta Razvoj turističke ponude u okviru kojeg je i mjera razvoja ruralnog turizma.

Poljoprivreda i sela s tradicijskim obilježjima pružaju mogućnost za razvoj ruralnog turizma uz isticanje značaja ekopoljoprivrede, proizvodnje zdrave hrane i tradicijskog graditeljstva, kao i velike mogućnosti razvoja lovnog i ribolovnog turizma. Lovni turizam treba upotpuniti organiziranim obilaskom lovišta i promatranjem divljači, ugostiteljskim specijalitetima s posebnim obilježjima tradicionalnog kulinarstva, kao i oživljavanja tradicionalnih obrta.

Planirana funkcija lokalnog središta

Prostornim planom Požeško-slavonske županije potiče se razvitak društvenih djelatnosti pri čemu građevine društvenih djelatnosti treba ravnomjernije rasporediti u prostoru što se osobito odnosi na gradska i općinska središta. Prema PPŽ-u, grad Pakrac kao manje razvojno središte treba imati sljedeće središnje uslužne funkcije koje su prikazane u tablici:

Tablica br. 84.

PLANIRANE FUNKCIJE MANJEG REGIONALNOG SREDIŠTA			
Rang	Središnje naselje	Središnje uslužne funkcije	
		Skupina	Sadržaji
V.			
Manje regionalno središte	Pakrac	Uprava i pravosuđe	ispostave županijske uprave, gradski organi samouprave, općinski sud, prekršajni sud, javni bilježnik, porezna uprava, ispostava, policijska ispostava, ured za obranu
		Školstvo	više škole i/ili srednja škola, osnovna škola, dječiji vrtići
		Kultura i informacije	kino, kazalište, muzej, galerija, knjižnica i čitaonica
		Zdravstvo	objekti sekundarne zdravstvene zaštite, objekti primarne zdravstvene zaštite
		Financije i slične usluge	banka-ispostava, OZ-ispostava, Fina-ispostava, pošta
		Opskrba i usluge	manji uslužni i trgovački centri, skladišta, manje hladnjače, više specijaliziranih trgovina, servisa i obrtnička radionica
		Šport	pojedinačni sportski centri, športski klubovi
Vojna obuka	brigada		

Izvor podataka: Prostorni plan Požeško-slavonske županije.

Prostori za razvitak sustava društvene infrastrukture i građevine u kojima su smješteni pojedini sadržaji nalaze se unutar građevinskog područja u odgovarajućoj zoni namjene, pa je u PPUG i drugoj detaljnijoj dokumentaciji prostora potrebno te prostore analizirati i u skladu s potrebama i mogućnostima odgovarajuće dimenzionirati.

Prostornim planom Požeško-slavonske županije određena je mreža građevina društvenih djelatnosti za javne funkcije i to :

- školstva,
- zdravstva,
- športa i rekreacije,
- kulture i
- vjerskih zajednica.

Uvjeti određivanja građevinskih područja

Odredbama za provođenje Prostornog plana Požeško-slavonske županije definirane su postavke za formiranje građevinskih područja u okviru prostornih planova uređenja općina i gradova (PPUG/G) i one su sljedeće:

Građevinskim područjima određuju se granice površina naselja kao i površine za izdvojene namjene. Položaj, veličina i oblik građevinskih područja određuje se prema kategoriji zaštite i osjetljivosti prostora, a između pojedinih građevinskih područja nužno je predvidjeti odgovarajući pojas šumske ili poljoprivredne površine.

Građevinska područja treba određivati racionalnim korištenjem prostora, s obrazloženjem opravdanosti povećanja njegova neizgrađena dijela.

Strategijom prostornog uređenja RH utvrđeno je da svim instrumentima politike uređenja prostora treba spriječiti svako daljnje neopravdano širenje građevinskih područja, uz konstataciju da je ta smjernica samo prvi korak u novom procesu redefiniranja građevinskih područja kroz prostorne planove uređenja prostora općina i njihovog drastičnog smanjivanja na površine primjerene potrebama.

Kod određivanja građevinskih područja prvenstveno treba težiti očuvanju povijesnog nasljeđa i tradicionalne tipologije naselja, te voditi računa o lokalnim osobitostima, značenju naselja u sustavu središnjih naselja, potrebama vezanim uz izgradnju javnih i gospodarskih sadržaja, mogućnostima komunalnog opremanja i sl.

Uvjete za određivanje građevinskih područja i građenje izvan građevinskih područja moguće je odrediti prema kategorijama zaštite odnosno razinama dopustivosti, koje su uvjetovane prostorom, tj. njegovom osjetljivošću i primjenjivosti za određene aktivnosti glede prirodnih obilježja i sustava, a propisane člankom 110.

a) **I razina** (kategorija) je područje zabrane gradnje i zahvata u prostoru u kojem se ne mogu formirati nova i širiti postojeća građevinska područja odnosno zabranjena je svaka gradnja ili rekonstrukcija.

Iznimno, zabrana se ne odnosi na infrastrukturu, ukoliko je uvjetovana gradnjom ili rekonstrukcijom drugih građevina, ali uz izvođenje posebnih mjera zaštite i to samo u slučaju ako je zamjensko rješenje neopravdano skupo.

b) **II razina** (kategorija) je područje ograničene gradnje zahvata u prostoru u kojima se dopušta gradnja, ali uz uvažavanje posebnih zaštitnih mjera i uvjeta uređenja prostora.

c) **III razina** (kategorija) je područje koje se odnosi na one dijelove prostora u kojima je određivanje građevinskih područja, građenje i korištenje izvan građevinskog područja bez posebnih ograničenja, a obavlja se temeljem odredbi PPŽ-a.

Kriteriji za utvrđivanje građevinskih područja

Prostornim planom Požeško-slavonske županije daju se osnovne preporuke za određivanje i oblikovanje građevinskih područja naselja, a planiranje građevinskih područja u PPUG potrebno je provesti selektivno i u funkciji optimizacije odnosa razvoj naselja - zaštita prostora, uz uvažavanje sljedećeg:

1. kvalitetnom procjenom i provjerom na terenu utvrditi stvarne granice zaposjednutosti prostora, te objektivno sagledati potrebu za prostorom za svako naselje uz uvažavanje postojećih demografskih kretanja, procjenu budućih demografskih procesa, procjenu gospodarskih potencijala i potreba, te drugih obilježja ili posebnost značajnih za svako naselje;

2. valorizirati kvalitete prostora i okoliša s ciljem očuvanja temeljnih resursa i njihove prostorne kompozicije u okruženju;

3. što racionalnije koristiti postojeće građevinsko područje, preispitati i iskoristiti sve mogućnosti preoblikovanja postojećeg građevinskog područja i ukloniti neracionalnosti te spriječiti svako daljnje neopravdano širenje naselja;

4. građevinska područja nije dopušteno širiti preko postojećih ili planiranih obilaznica naselja;

5. građevinska područja izduženih naselja ne smiju se širiti duž prometnica uz koje su izdužena;

6. sprječavati svako daljnje spajanje građevinskih područja naselja;

7. kada je nužno proširiti građevinska područja, potrebno je osigurati višenamjensko i optimalno korištenje njegovog najvrijednijeg dijela i primijeniti takav planski pristup kojim će se maksimalno čuvati prirodno neizgrađeno područje i štiti javni interes;

8. nova građevinska područja (u odnosu na građevinska područja utvrđena važećim prostornim planovima ranijih općina Požege i Pakraca) mogu se formirati za potrebe sljedeće izgradnje:

- proizvodne zone (uz stručno obrazloženje o opravdanosti),
- postojeće zone povremenog stanovanja za koje nisu utvrđena građevinska područja,
- zone turističkih, ugostiteljskih, rekreacijskih i zdravstvenih sadržaja,
- dijelovi bespravno sagrađenih naselja stalnog stanovanja (u izuzetnim slučajevima),
- u postupku izrade prostornih planova uređenja općina i gradova potrebno je utvrditi područja bespravne izgradnje i uvjete prihvaćanja zatečenog stanja, odnosno odbijanja takve izgradnje,
- za daljnji prostorni razvoj naselja tako da se ukine dio do sada planiranog građevinskog područja koji se pokazao neiskoristivim, te isto vratiti u prvobitnu namjenu,

9. u procesu planiranja sagledati realne troškove uređivanja građevinskog zemljišta i planski koncept temeljiti na njihovoj racionalizaciji;

10. novom stambenom gradnjom prvenstveno popunjavati prostor interpolacijama i nedovoljno ili neracionalno izgrađene dijelove gradova i naselja;

11. aktivnostima očuvanja i obnove postojećeg stambenog fonda, kao i dogradnjama ili nadogradnjama postojećih objekata davati isto značenje kao novim stambenim gradnjama, te ih razvijati kao kontinuiranu i programiranu djelatnost;

12. usmjeravati novu stambenu i drugu gradnju u prostorne cjeline gradova i naselja koje su već opremljene komunalnom infrastrukturom i objektima društvenog standarda, uz osiguravanje prostornih preduvjeta za gradnju pretežito obiteljskih kuća s racionalnim gustoćama naseljenosti i primjerene tipovima naselja i regionalnim značajkama;

13. obnovu i zaštitu povijesnih graditeljskih cjelina usmjeriti kroz njihovu obnovu, sanaciju i rekonstrukciju, a za potrebe novih stambenih i javnih prostora;

14. izvan građevinskog područja može se odobriti rekonstrukcija postojećih stambenih i gospodarskih građevina ako su izgrađene na temelju građevinske dozvole, posebnog rješenja ili prije 15. veljače 1968. godine.

Prostornim planom Požeško-slavonske županije omogućava se izgradnja naselja povremenog stanovanja čija se građevinska područja određuju ovim Planom. Naseljem povremenog stanovanja smatra se izgrađena ili planirana prostorna cjelina koja se pretežito koristi za gradnju kuća za odmor.

U slučaju nelegalno izgrađenih cjelina povremenog stanovanja mogućnost pravne sankcije i granica građevinskog područja utvrđuje se ovim Planom, a građevine izvan tako uređenog građevinskog područja moraju se ukloniti.

Izvan građevinskih područja naselja moguće je utvrditi građevinska područja za:

- turističko - rekreacijske građevine i zone,
- športsko - rekreacijske građevine i zone,
- gospodarske zone,
- pojedinačne gospodarske komplekse,
- groblja, sajmišta i deponije otpada i slične komunalne građevine i komplekse,
- zdravstvene građevine i komplekse i
- vojne građevine i komplekse.

Građevinska područja utvrđuju se PPUG Pakraca sukladno smjernicama i uvjetima iz Prostornog plana županije Požeško-slavonske.

Izmjenama postojećih i određivanje novih građevinskih područja treba temeljiti na stručnim argumentima, analizama izgrađenosti naseljenog područja, odnosno iskazu površine izgrađenog i neizgrađenog dijela građevinskog područja uvažavajući sljedeće:

- unutar postojećeg građevinskog područja potrebno je ispitati rezerve neizgrađenog dijela građevinskog područja,
 - prilagoditi gustoću stanovanja i gustoću stanovništva prema tipu naselja,
 - građevinska područja oblikovati primjereno geomorfološkim značajkama kao naseljsku cjelinu odvojeno od druge takve cjeline,
 - građevinska područja određivati izvan koridora državne i regionalne infrastrukture, poljoprivrednih zemljišta bonitetne klase propisane Zakonom nestabilnih terena (klizališta, tektonski rasjedi), zaštitnih i sigurnosnih zona voda i izvan površina od posebnog značenja za obranu,
 - posebno je potrebno obrazložiti zauzetost prostora po stanovniku, ako ona prelazi 300 m²/st., pri čemu se uzima u obzir izgrađena cjelina i kompaktni dijelovi naselja unutar građevinskog područja, bez poljoprivrednih, šumskih i vodenih površina koja nisu u funkciji naselja,
 - ukoliko su iscrpljene mogućnosti izgradnje u postojećim granicama na temelju argumentirane razvojne potrebe (porasta broja stanovnika, središnje funkcije, razvoj gospodarstva), a koje mora pratiti i program izgradnje i uređenja zemljišta, moguća su proširenja građevinskog zemljišta,
 - prijedlozi za proširenja građevinskog područja moraju sadržavati podatke o iskorištenosti postojećeg građevinskog područja s obrazloženjem o razlozima nekorištenja dijelova i poduzetim mjerama za iskorištavanje, osobito u slučaju kada neizgrađena površina prelazi 10 % ukupne površine građevinskog područja. U tom slučaju mora se ispitati mogućnost smanjenja građevinskog područja u dijelovima koji se ne privode planiranoj namjeni.

Zaštita vrijednosti krajobraza

Pri izradi prostorno-planske dokumentacije prirodni krajobraz treba sačuvati u potpunosti, jer je takav izvorno ruralni krajobraz bitan nositelj vrijednosti prostora i njegovog identiteta. Radi očuvanja krajobraza treba pristupiti usaglašavanju, standardizaciji u primjeni propisa gradnje u svrhu zaštite izvornih ruralnih cjelina.

Za ostvarivanje takvog cilja potrebno je:

- spriječiti izgradnju građevina uz prometnice,
- spriječiti spajanje građevinskih područja naselja,
- poticati izgradnju neizgrađenog građevinskog rezervata,
- poticati zaokruživanje naselja i stvarati kompaktne građevinske cjeline,
- zadržati postojeće stanje ruralnog krajobraza,
- zaštićivanje pojedinih seoskih cjelina i dijelova sela kako bi se sačuvao ruralni oblik naselja, uz državnu financijsku potporu preko raznih modela pomoći,
- zabraniti izgradnju (odnosno detaljno uvjetovati izgradnju) na lokacijama koje će ugroziti vizualni identitet naselja, na kontaktnim zonama šuma i vodotoka,
- infrastrukturne koridore treba postaviti tako da obuhvate što manje prostora te da obuhvate koridore koji bi se mogli objediniti (prometnice, uređenje vodotoka, TK-mreža, i sl.).

Razvoj infrastrukturnih sustava

Cestovni promet

Prostorni plan Požeško-slavonske županije na području grada Pakraca, u okviru prometnog sustava, predviđa novi koridor državne ceste D 5 koji zapadnom stranom obilazi grad Pakrac te uz trasu postojeće državne ceste D 5 nastavlja prema Okučanima.

Za razvoj cestovne mreže i prioriteta izgradnje pojedinih dijelova cestovne mreže - smatra se da je u III.: skupini prioriteta u mreži koja povezuje izolirane dijelove Hrvatske i ostala žarišta razvoja potrebno što hitnije uvrstiti prometni pravac Novska - Pakrac - Požega - Pleternica - Đakovo (državna cesta D 38 i D 47) kao unutarnju županijsku i međužupanijsku vezu. Radi se o tzv. Srednjoslavonskom cestovnom smjeru.

Temeljem Prostornog plana Požeško-slavonske županije predviđene su građevine od važnosti za Županiju među kojima je i planirana obilaznica grada Pakraca s pratećom infrastrukturom građevina.

Na postojećim županijskim cestama moguće su određene promjene u funkcionalnom (promjena kategorije) i prostornom (promjena trase) smislu, a predviđena je i korekcija postojeće županijske ceste Ž 4099.

Na trasi državne ceste D 38 u zoni planirane višenamjenske akumulacije Kamensko planirana je korekcija dijela postojećeg prometnog pravca južno od buduće planirane akumulacije u dužini od nekoliko kilometara.

U okviru Prostornog plana Požeško - slavonske županije za područje grada Pakraca kao prostora županije predviđena je u mreži županijskih cesta prekaterigorizacija postojeće prometnice: Sirač - Dragović kao najbližu poveznicu između dva županijska središta Daruvara (Bjelovara) i Požege.

Željeznički promet

Postojeći željeznički pravac zadržava svoj položaj u prostoru grada Pakraca u već zauzetom koridoru, a nužno je pristupiti modernizaciji infrastrukture željezničkog prometa uvođenjem novih i suvremenijih tehnologija prijevoza i prijevoznih sredstava, poboljšanjem standarda udobnosti, točnosti, brzine putničkog prometa, kontinuiranog provođenja mjera sigurnosti, a sve u cilju povećanja opsega prijevoza roba i putnika.

Zračni promet

U domeni zračnog prometa u Prostornom planu Požeško-slavonske županije osiguran je prostor za pristaništa i kontaktne zone za razvoj zračnog prometa. Zračna pista u Badljevini namjenski je građena za potrebe poljoprivredne proizvodnje. Obzirom na planirani razvoj grada Pakraca postojeću avio pistu treba prilagoditi za potrebe turističkog avioprometa.

Poštanski promet

Javna poštanska mreža grada Pakraca sastavni je dio jedinstvenog poštanskog sustava Republike Hrvatske i u funkciji javnog prometa tretira se kao mreža od posebnog javnog interesa. U poštanskom prometu na području grada Pakraca nalazi se dva poštanska ureda, čiji se broj ne planira povećavati, ali se planira gradnja nove pošte u Badljevini. U poštanskom se prometu planira reorganizacija mreže poštanskih linija, modernizacija poštanskog prometa i povećanje obima poštanskih usluga.

Odredbama za provođenje PPŽ-a razvoj pošta i poštanskog prometa koji se odnosi na izgradnju poslovnih građevina usmjeren je na građevinska područja naselja, te se PPUG i detaljnim planovima uređenja moraju osigurati prostorne pretpostavke za nesmetan razvoj.

Telekomunikacije

Usvajanjem suvremenih - tehnoloških dostignuća na području Županije izgrađena je moderna i kvalitetna telekomunikacijska infrastruktura velikih kapaciteta koja uspješno prati planove gospodarskog razvoja Županije.

U narednom razdoblju prioriteta se odnose na obnovu ratom uništene mreže i integriranje u sustav Republike Hrvatske, zatim na priključenje još nepriključenih mjesta odnosno povećanje i modernizaciju postojećih kapaciteta, kao i uvođenje dodatnih telefonskih i ISDN usluga te znatan porast pretplatnika usluga inteligentne mreže (besplatni pozivu – telefon, usluga s dodatnom tarifom, jedinstveni pristupni broj i glasovanje telefonom).

Plinoopskrba

Plinifikacija naselja na području grada razvijati će se na temelju osnovnih postavki u PPŽ i dijela "Studije opskrbe prirodnim plinom Požeško-slavonske Županije", a razraditi će se ovim Planom, te odgovarajućom stručnom dokumentacijom u postupku izdavanja potrebitih dozvola za građenje.

Osnove razvitka plinoopskrbne mreže Županije naznačene su u kartografskom prikazu br.2. "Infrastrukturni sustavi".

Elektroenergetika

Planski pokazatelji i obveze iz Prostornog plana Požeško-slavonske županije uvjetuje osiguranje prostora za dogradnju elektroenergetske mreže i na području grada Pakraca.

Na 400 kV naponskoj razini predviđena je izgradnja novog nadzemnog dalekovoda DV 2 x 400 kV, koji samo prolazi područjem grada Pakraca.

Na 110 kV naponskoj razini planira se izgraditi 110 kV dalekovodi koji od planirane TS 110/x kV Lipik ide područjem grada Pakraca prema Daruvaru.

Prostorni plan Požeško-slavonske županije u skladu je sa Strategijom i Programom prostornog uređenja Republike Hrvatske, a definira osnovne pravce razvoja elektroenergetske mreže i na području grada Pakraca.

Vodoopskrba

Idejnim rješenjem "Vodoopskrbe gradova Pakraca i Lipika" izrađenim u prosincu 1999. godine obuhvaćena je analitika razvoja vodoopskrbe. Navedeno područje obuhvata su područja gradova Pakraca i Lipika, pod uvjetom izgradnje i dovršenja akumulacijskog jezera Šumetlica, kojim će biti osiguran kontinuirani dotok vode u vodoopskrbni sustav u količini od 200 l/s, što bi trebalo biti oko 68% od prosječnih dnevnih potreba stanovništva i industrije.

Idejnim rješenjem je konstatirana činjenica prisutnosti velikih udaljenosti između mjesta potrošnje i izvorišta kao i velika visinska razlika mogućih korisnika koja se kreće između 110 i 500 m.n.v. Stoga je čitavo područje podijeljeno na četiri visinske vodospremne zone koje funkcioniraju neovisno, svaka sa svojim vodospremnikom koji ima funkciju izjednačavanja dnevnih i satnih oscilacija potrošnje naselja pojedine zone.

Daljnja vodoopskrba u naseljima koja nemaju izgrađeni vodoopskrbni sustav, ovisit će o izgradnji akumulacijskog jezera Šumetlica, kada će sva naselja biti vezana u jedinstveni vodoopskrbni sustav Pakrac – Lipik.

Odvodnja otpadnih voda

Naselja s malim brojem zagađivača treba i dalje poticati da se umjesto dosadašnjeg načina odvodnje otpadnih voda u septičke taložnice usmjere na izgradnju odvodnog sustav s uređajima za pročišćavanje u više faza:

I. faza – izgradnja mehaničkog djela uređaja za pročišćavanje, s odstranjivanjem krupnih sastojaka te upuštanje u recipijent,

II. faza – nadogradnja sistema sa biološko-kemijskim čišćenjem otpadnih voda.

U mogućim rješenjima odvodnje postoje varijantna rješenja o mogućoj odvodnji, kao zasebne sustave, kao sustavi više naselja i kao mogućnost spoja na već izgrađene kolektorske sustave.

Naselja gradskog središta Pakrac:

Kusonje – Dragović – Španovica, Badljevina, Donja Obrijež – Gornja Obrijež – Banovići, Toranj – Batinjani: kao zajednički ili samostalni kolektorski sistem.

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda industrije se dosad u pravilu provodila direktno u postojeće kanalizacijske sustave ili vodotoke, stoga je potrebno postojeće kanalizacijske sustave odvojiti od industrijskih sistemom prethodnog pročišćavanja i predtretmana. Sistem odvodnje industrijskih otpadnih voda pojedinog područja treba u pravilu izvoditi kroz:

- razdjelni sustav odvodnje a odvojenim kanalizacijama tehnoloških, sanitarnih i oborinskih voda,
- prije spoja na javnu kanalizacijsku mrežu tj. prije upuštanja u vodotok mora biti izgrađeno predtretmansko mjerno okno.
- za ostalu industrijsku otpadnu vodu koja se nemože upustiti u kanalizacijski sustav te u zajednički uređaj za pročišćavanje, treba samostalno izgraditi uređaje za pročišćavanje

Uređenje vodotoka i voda

Obrambene linije koje su dijelom izvedene potrebno je nastaviti i dovršiti, u svrhu osiguranja od štetnog djelovanja voda i dugogodišnjeg rada na zaštiti sistema.

Tako su aktivnosti na izgradnji obrambenih linija uglavnom usmjerene na izgradnju:

- zaštitnih nasipa na pojedinim dionicama duž rijeka Pakre i Bijele zbog mogućeg periodičkog plavljenja,
- regulacijskih radova korita i uspostavu vodotoka na 100 - godišnju vodu.

Akumulacije i retencije predstavljaju ključne objekte u sistemu koji mora otkloniti uzroke šteta i nedostataka voda. Akumulacije predstavljaju veliki prostor za kontrolu poplavnog vala i sprečavaju ugozbu nizvodnog prostora.

Na županijskim slivnim područjima za obranu od poplava potreba je za izgradnjom niza manjih ili većih akumulacija/retencija – područje grada Pakraca: Kusonje, Čaklovec, Kopanjica na slivnom području Ilova-Pakra; te dio retencija koje se nalaze na području pakračkog dijela Županije, iako su većim dijelom na susjednoj županiji:

- Orašje na vodotoku Željnjak,
- Purnica na vodotoku Purnica,
- Velika rika na vodotoku Velika rika,
- Zajile na vodotoku Široki potok,
- Šiljkovac na rijeci Pakri,
- Manastir na rijeci Bijela,

Navedenim retencijama će se postići značajnija redukcija voda s relativno velikim utjecajem na nizvodni dio sliva. Navedene lokacije su uglavnom na nizvodnim dijelovima vodotoka, tako da je njihov utjecaj velik na regulaciju vodnog režima. Time se ciljano vrši promjena distribucije otjecanja kako bi se zadovoljili određeni zahtjevi.

Problematika zaštite od voda podrazumjeva također (prvenstveno u nizinskom dijelu) izradu obrambenih linija na određenoj udaljenosti od korita vodotoka, radi primanja velike vode.

Zaštita voda

Zaštita vode propisana je Zakonom o vodama ("NN" br. 107/95.), a ostvaruje se nadzorom nad stanjem kakvoće voda i izvorima onečišćavanja, sprečavanjem, ograničavanjem i zabranjivanjem radnji i ponašanja koja mogu utjecati na onečišćenje voda i stanje okoliša u cjelini te drugim djelovanjima usmjeremim očuvanju i poboljšanju kakvoće i namjenske uporabljivosti voda. Za postupanje po navedenom zakonu nadležan je Ured za gospodarstvo.

Poduzeća obveznici vođenja katastra emisija u okoliš dužni su po Pravilniku o katastru emisija u okoliš ("NN" br. 36/96.) do 31. ožujka tekuće godine dostaviti podatke za proteklu godinu županijskom uredu nadležnom za zaštitu okoliša za pojedinačne i kolektivne izvore. Budući da naša županija nije obveznik vođenja katastra za kolektivne izvore (gradovi imaju manje od 40.000 stanovnika), prikupljaju se samo podaci za pojedinačne izvore.

Navedeni podaci se prikupljaju na slijedećim obrascima: ispusti u vode, emisije u vode - rashladna voda, procesna voda, sanitarna voda, mješovita voda, oborinska voda i procjedna voda.

Procjena utjecaja na okoliš

Procjena utjecaja na okoliš provodi se u okviru pripreme namjeravanog zahvata, odnosno prije izdavanja lokacijske dozvole ili drugog odobrenja za koji izdavanje lokacijske dozvole nije obvezno.

Uredbom o procjeni utjecaja na okoliš određeni su zahvati za koje je potrebna procjena utjecaja na okoliš, postupak ocjenjivanja prihvatljivosti namjeravanog zahvata i određivanje potrebnih mjera zaštite okoliša.

Utjecaj namjeravanog zahvata na okoliš i prihvatljivost, prema odredbama članka 12. Pravilnika o procjeni utjecaja na okoliš ("NN" 59/00.), ocjenjuje komisija za ocjenu utjecaja na okoliš koju imenuje Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja. Kod manjih zahvata komisiju imenuje Županijsko poglavarstvo. Važan dio poslova u postupku procjene utjecaja na okoliš je koordinacija javnog uvida koji uvijek vodi županijski ured nadležan za zaštitu okoliša u jedinicama lokalne samouprave na čijem se području namjeravani zahvat nalazi.

U 2003. godini održana je Komisija za procjenu utjecaja na okoliš "Kamenoloma Šumetlica" i "Pjeskokop Branešci-Novo Selo, te u 2005. godini izrađena je Građevinsko-tehnička studija brzih cesta na pravcima:

- Granica Mađarska – Virovitica – Okučani – granica BiH,
- Veliki Zdenci – Daruvar - Kutina

Melioracijska odvodnja

Prema evidenciji osnovna i detaljna odvodnja sustavno je izvedena uglavnom na zemljištu u bivšem društvenom vlasništvu – **odvodnja poljoprivrednog zemljišta** – kao otvorena kanalska mreža i cijevna drenaža. Glavni problem čini ne odgovarajuće održavanje postojećih sustava odvodnje i sustavno rješenje daljnjeg financiranja izgradnje novih sustava na seljačkim posjedima.

Sva planska rješenja PPUG Pakraca moraju se uskladiti s planskim rješenjima u Prostornom planu Požeško-slavonske županije⁸, koji je plan šireg područja, a donesen je u srpnju 2002. godine.

Poljoprivredno i šumsko zemljište

Poljoprivredno zemljište utvrđeno je Prostornim planom Požeško-slavonske isključivo osnovne namjene, u okviru kojega je izdvojeno osobito vrijedno obradivo tlo, vrijedno obradivo tlo te ostala obradiva tla. Planom je također istaknuta potreba racionalnog gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, a što uključuje i njegovu zaštitu od nekontrolirane i nepotrebne prenamjene.

U svrhu zaštite poljoprivrednog zemljišta sve aktivnosti oko prenamjene poljoprivrednog zemljišta moguće su ako su usklađene sa Zakonom o poljoprivrednom zemljištu i Zakonom o prostornom uređenju.

Šume i šumsko zemljište također je utvrđeno Prostornim planom Požeško-slavonske županije, kao i potreba njihove zaštite, budući da Županija pripada među najšumovitija područja Istočne Hrvatske. Na prostoru Županije utvrđene su gospodarske, zaštitne i šume posebne namjene, kao i ostalo poljoprivredno tlo, šume i šumsko zemljište.

Šume i šumsko zemljište su i gospodarska osnova za razvoj proizvodnje u djelatnosti šumarstva u industriji prerade drveta.

Cilj gospodarenja šumama je osim gospodarske funkcije i očuvanje ekosustava izraženo kroz općekorisne funkcije šume, te upravljanje i uporaba šuma i šumskog zemljišta na način da se održava biološka raznolikost, sposobnost obnavljanja, vitalnost i potencijal šuma.

⁸ Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5 i 5A/02.: Prostorni plan Požeško-slavonske županije

1.1.3.2. Ocjena postojećih prostornih planova

Prostorni plan Požeško-slavonske županije donesen je 2002. godine (Požeško-slavonski službeni glasnik br. 5 i 5A /02.), tako da je aktualan sa svih prostorno-planskih aspekata.

Područje grada je prije sadašnjeg teritorijalnog ustrojstva pripadalo bivšoj općini Pakrac.

Za tadašnju općinu Pakrac izrađen je Općinski prostorni plan općine Pakrac ("Službeni vjesnik" općine Pakrac br. 12/78.), Odluke o granicama građevinskog područja ("Službeni vjesnik" općine Pakrac br. 7/82, 8/82, 4/83, 6/83, 9/84, 10/84, 5/85, 15/85, 3/86, 6/88, 9/88, 3/89 i 2/98.) i Odluka o izgradnji gospodarskih objekata industrijskih tovilišta ("Službeni vjesnik" općine Pakrac br. 10/88, 6/89 i 8/89.).

Donošenjem PPUG Pakraca stari Općinski prostorni plan općine Pakrac, Odluke o granicama građevinskog područja i Odluka o izgradnji gospodarskih objekata industrijskih tovilišta prestaju važiti.

Vazeći GUP grada Pakraca potrebno je uskladiti s PPUG.

1.1.4. Ocjena stanja, mogućnosti i ograničenja razvoja u odnosu na demografske i gospodarske podatke te prostorne pokazatelje

1.1.4.1. Demografski potencijal

Grad Pakrac spada u demografski negativno područje zapadnog dijela Županije. Prostor Grada je nejednako naseljen, što je uvelike uvjetovano prirodnim obilježjima. Stanovništvo je pretežito koncentrirano u središnjem dijelu Grada kao području prirodno i prometno povoljnom za naseljavanje.

Demografska slika prostora odlikuje se suprotnostima: od ekspanzije do odumiranja pod utjecajem sljedećih čimbenika:

- "autonomne" redukcije prirodnog priraštaja,
- starenja stanovništva,
- polarizacije centar-periferija izražene kroz migracije,
- odgođenih efekata vanjskog utjecaja posljedice rata.

1.1.4.2. Naselja

Od 42 naselja Grada samo naselje Badljeva u 2001. godini pokazuje blaži demografski porast u odnosu na 1991. godinu, a sva ostala naselja pokazuju demografski pad. Velike migracijske promjene na području Grada posljedica su Domovinskog rata. Veći dio seoskih naselja u planskom razdoblju do 2015. godine demografski će odumrijeti. Što govori da se u narednom planskom razdoblju trebaju provesti mjere demografske obnove i revitalizacije korištenjem raznih poticajnih mjera u razvoju gospodarstva.

1.1.4.3. Građevinska područja

Postojeća građevinska područja naselja Grada, obzirom na demografska kretanja uglavnom obuhvaćaju velike površine neizgrađenih građevinskih područja. Od ukupno 42 naselja u 26 naselja izgrađenost je manja od 50%. Stoga nema potrebe za širenjem površina za razvoj naselja. Za samo nekoliko naselja potrebno je izvršiti korekcije, odnosno, proširenje granice iz opravdanih razloga uz istovremeno smanjenje na drugom dijelu gdje nema interesa za gradnjom.

1.1.4.4. Gospodarski potencijal

Gospodarstvo grada Pakraca još uvijek je u fazi oporavka nakon razaranja pretrpjelih za vrijeme Domovinskog rata. U ratu su teško oštećena sva poduzeća i razrušena većina objekata. Dio njih je obnovljeno ili se još obnavljaju. U razvoju gospodarske strukture posebno trebaju biti više zastupljene proizvodne djelatnosti kao što su drvna industrija, prerađivačka, proizvodnja stakla i dr. kao i različite obrtničke i uslužne djelatnosti, a time i optimalizacija razmjesta gospodarskih kapaciteta.

Gospodarski potencijal Grada u smislu mogućnosti valorizacije kao proizvodnog dobra je raznovrstan ali nedovoljno iskorišten. Gotovo svi izgrađeni kapaciteti locirani su na gradskom području, što s aspekta ravnomyernog razvoja i nije povoljno. Pozitivno je što se razvija poduzetništvo, međutim ono nije dovoljno, tako da je gospodarstvo monosektorsko. Stoga bi u narednom razdoblju bilo potrebno razvijati polisektorsku strukturu gospodarstva.

Eksploatacija mineralnih sirovina (kremenog pijeska - Branešci i Novo selo - Španovica te tehničkog građevinskog kamena u eksploatacijskom polju Šumetlica, "II Rašaška" i "Fukinac" pokretač je i osnovna snaga razvoja cjelokupnog Grada. Eksploatacija kremenog pijeska koristi se u proizvodnji stakla, dok se tehnički građevinski kamen koristi u graditeljstvu.

Za razvoj gospodarstva nužno je potaknuti i razvoj novih programa gospodarskih djelatnosti te društvenih struktura koje će privući visokustručnu i inovativnu grupaciju stanovništva, odnosno poticanjem razvoja novih, gospodarskih i obrtničkih zona riješio bi se brži razvoj Grada (zapošljavanje), a financijskim stimuliranjem poslovnih planova i programa potakao bi se razvoj obrtničkog poduzetništva.

1.1.4.5. Promet

Cestovni i željeznički promet

Prostor Grada ima niz ograničenja uvjetovanih prostornim položajem te nedovoljno i neadekvatno izgrađenim prometnim sustavom na ovom području. Kako je cestovna mreža naslijeđena iz prošlog razdoblja, većim dijelom ne zadovoljava današnje prometne potrebe. To se prije svega odnosi na primjenjene prometno-tehničke elemente koji su na dijelovima mreže ispod današnjih minimalnih elemenata. Obzirom da sve trase državnih cesta prolaze dijelom kroz građevinska područja time i značajno smanjuju nivo prometne usluge. Stanje moderniziranosti mreže je također nezadovoljavajuće jer je još dio županijskih i lokalnih cesta bez moderniziranih kolnika. Jedan od glavnih razloga lošeg stanja kolničke konstrukcije, kao i sustava odvodnje oborinskih voda je nedovoljno ulaganje u održavanje, a dijelom i poddimenzioniranje kolničkih konstrukcija, koje se pod opterećenjem koje je često i veće od dopuštenog, značajno oštećuju.

Postojeći prometni sustav, cestovni i željeznički, je zbog prometne izoliranosti, te nedovoljnog ulaganja u održavanje, u lošem stanju. Izgradnja novih prometnica s obilaznicom oko grada Pakraca i nova državna cesta D5, rekonstrukcija državnih, županijskih i lokalnih cesta, bitno će poboljšati cestovnu infrastrukturu Grada, a pri tome ne treba zanemariti i željeznički promet.

Pošta, telekomunikacije i RTV sustav veza

Poštanski promet

Kvaliteta ukupnih poštanskih usluga iskazuje se kroz pokazatelje kvalitete prijama poštanskih pošiljaka, brzine i sigurnosti prijenosa pošiljaka, te kvalitete dostave i isporuke pošiljaka.

Korisnicima poštanskih pošiljki kroz kvalitetnu organizaciju prijama treba omogućiti što veću pristupačnost u korištenju poštom, potrebno je smanjiti vrijeme čekanja korisnika pred šalterima te ubrzati i pojednostaviti manipulaciju prijama pošiljaka.

Kvaliteta prijama poštanskih pošiljaka znatno je poboljšana s obzirom na instaliranu opremu u odnosu na ranije godine. Posebno se to odnosi na novčarsko poslovanje gdje se ugradnjom suvremene opreme i priključenjem na informatički sustav poslovanje potpuno osuvremenilo.

Poštanske pošiljke obavljaju se vlastitim prijevoznim sredstvima HP, a samo u iznimnim slučajevima koriste se vozila drugih prijevoznika. U voznom parku HP još ima starijih vozila koja treba zamijeniti novim kako bi se omogućio brži i sigurniji prijevoz.

Na području Badljevine potreba je za izgradnjom novih prostora pošte.

Telekomunikacije

Tehnološka razina i obujam izgrađenosti telekomunikacijske mreže na ovom području možemo svrstati na visoku (europsku) razinu. Stvorena je kvalitetna osnova za njenu dogradnju u skladu s budućim potrebama i zahtjevima suvremenih komunikacija.

Telekomunikacijska oprema je instalirana u prostorijama postojećih objekata u koje će se i ubuduće telekomunikacijska oprema instalirati. Postavljeni telekomunikacijski kabeli uvučeni su u cijevi izgrađene distributivne telekomunikacijske kanalizacije kroz koje će se također uvlačiti telekomunikacijski kabeli u slučaju potrebe proširenja ili dogradnje telekomunikacijske mreže.

Analiza mogućnosti razvoja telekomunikacija prikazuje da ugradnjom suvremene tehnologije postoje velike mogućnosti u opsegu, kvaliteti, asortimanu i brzini usluga.

Značajnijih problema u funkcioniranju ovog infrastrukturnog sustava nema. Ograničenja razvoja proizlaze jedino iz činjenice malog broja stanovnika u pojedinim naseljima u kojima nema izgrađenog telekomunikacijskog sustava (ograničenih financijskih sredstava i ograničenih operativnih kapaciteta za dogradnju telekomunikacijskog sustava) grada Pakraca.

RTV sustav veza

Pri ocjeni stanja RTV sustava veza može se konstatirati da postojeće građevine TV odašiljača i UKV radio odašiljača pokrivaju i znatno šire područje od obuhvata ovog plana svim programima HRT-a i lokalnih postaja.

Izgradnja kabelaške televizijske mreže za pojedine dijelove ili cijelo naselje te pojedinačnim postavljanjem satelitskih antena bitno se povećavaju mogućnosti prijama. Stoga u sljedećem planskom razdoblju nema potrebe za izgradnju novih TV i radio odašiljača.

1.1.4.6. Energetika

Plinoopskrba

Na području Grada nema niti se planira nalazište ugljikovodika te nema naftovoda ni magistralnih plinovoda.

Izgradnja distribucijske plinoopskrbne mreže obuhvatila je uz grad Pakrac i naselje Prekopakru, Badljevinu i Kusonje. Plinovodi mjesne mreže izgrađeni su od čelika i PHD cijevi, a tlak plina u cjevovodima je 3 bara, koja za sada zadovoljava potrebe priključenih potrošača.

PLINACRO d.o.o. posjeduje sljedeće objekte na području grada Pakraca i to:

- plinovod Lipik – Pakrac DN 150
- plinovod Pakrac – Daruvar DN 150
- MRS Pakrac I
- MRS Pakrac II
- MRS Badljevinu

Potrebe za rekonstrukcijom postojećih i izgradnjom novih elektroenergetskih objekata

Mreža 110 kV nije izgrađena na području grada Pakraca, te se planira izgraditi 110 kV dalekovod koji će napajati planiranu TS 110/x kV Lipik iz TS 110/35 kV Daruvar.

Mreža 35 kV dalekovoda predstavlja dobro popunjen i pouzdan sistem napajanja el. energijom na nivo napona 35 kV uglavnom za slučaj n-1 ispada dalekovoda iz pogona. Pouzdanost sistema prouzrokuje obzirom na 35 kV vodove koji su izgrađeni na čeličnoredkastim stupovima zaštićeni vrućim cinčanjem.

TS 35/10 kV Pakrac za sada zadovoljava potrebe današnjeg konzuma te nije u planu izgradnja nove TS. Ts 35/10 kV ima instalirano dva energetska transformatora snage 4 MVA.

Mreža 10 kV dalekovoda uglavnom osigurava pouzdano napajanje za n-1 ispada dalekovoda, a obzirom da su to magistralni dalekovodi koji povezuju dvije TS 35/10 kV na nivou 35 kV napona te za sada nije potrebno planirati daljnji razvoj 10 kv mreže magistralnih dalekovoda.

Veća izgradnja Dv 10 kV nije planirana, već samo manji odcjepni Dv sa sanacijom ratom uništenih TS 10(20)/0,4 kV i niskonaponskih mreža. Ukupna količina Dv 10 kV kojih treba obnoviti i sanirati je 16.802 m. Sanacija i obnova obuhvaća radove na sanaciji postrojenja koje je pod naponom ali su potrebni još neki radovi na postrojenju kao što su zamjena vodiča, stupova, kao i izrada novih DV koji su uništeni ratnim djelovanjima.

Kabelska mreža 10 kV ucrtana je na priloženoj karti te većim dijelom nija planirana veća izgradnja kableske mreže. Izgradnja kableske mreže planirana je samo zbog obnove i sanacije ratom uništenog postrojenja u dužini od 3.355 m.

TS 10 (20)/0,4 kV na području grada Pakraca potrebno je obnoviti i sanirati 26 TS 10 (20)/0,4 kV zbog ratnih razaranja na području grada Pakraca i to za sljedeća sela: Branešci, Dereza, Donji Grahovljani, Gornji Grahovljani, Novi Majur, Kričke, Omanovac, Popovci, Prekopakra, Srednji Grahovljani, Tisovac i Mali Budući, te grad Pakrac. Obnova i sanacija TS obuhvaća radove na izradi krovništva i fasada, zamjeni srednjenaponskog sklopnog bloka novim blokom tip VDA ili Kapex i niskonaponskog razvoda sa novim razvodom ili izgradnja kompletne nove TS.

NN mreža je uslijed ratnih razaranja većim dijelom uništena, a veći dio uništene mreže je obnovljen i saniran. U planu je obnoviti 25.537 m niskonaponske mreže u narednom razdoblju, sa samonosivim kablskim snopom tip Elkalex. Obnova niskonaponske mreže izvest će se na području sela Bučja, Dereze, Donji Grahovljani, Gornji Grahovljani, Popovci, Srednji Grahovljani, Tisovac i Mali Budići.

1.1.4.7. Vodnogospodarstvo**Vodoopskrba**

Sustav vodoopskrbe grada Pakraca dio je zajedničkog sustava s gradom Lipikom te tako dijele probleme tog sustava. Manjak vode u sušnim dijelovima godine riješit će se tek izgradnjom akumulacijskog jezera Šumetlica. Pokrivenost naselja izgrađenim javnim vodoopskrbnim sustavom za sada nije dobra dok ne budu uključena sva naselja u javni vodoopskrbni sustav. Do sada na javni vodoopskrbni sustav priključeno je samo pet naselja (Donja i Gornja Šumetlica, Pakrac, Prekopakra i Španovica). Pojedina naselja u Gradu imaju svoje mjesne vodovode koji ne zadovoljavaju potrebe.

Odvodnja otpadnih voda

Odvodnja otpadnih voda riješena je samo u naselju Pakrac, Prekopakra i Kusionje u sveukupnoj dužini od 40 km. U svim drugim naseljima odvodnja ne postoji te je ukupna ocjena negativna. Pozitivno je što sam Grad Pakrac ima izrađen javni sustav za odvodnju, a izgradnja glavnog kolektora je u tijeku.

Uređenje vodotoka

Ukupno područje grada Pakraca slabo je branjeno od poplava pa je nužno izvršiti reguliranja vodotoka: Pakre, Bijele i Kravarine.

Uređenost vodotoka i voda te obrana od poplava nisu na zadovoljavajućem nivou.

Na ovom području je regulirano svega 7.02 km² vodotoka, na najugroženijim i najosjetljivijim dijelovima vodotoka izvedeni su i nasipi u ukupnoj dužini od svega 14,17 km.

Melioracijska odvodnja i navodnjavanje

Na ovom području vrlo male poljoprivredne površine su meliorirane i to područje oko Badljevine u površini od 280 ha i Domišljen 230 ha, čijim se opsegom izvršenih radova ne može biti zadovoljan. To se posebno odnosi na poljoprivredne površine u vlasništvu obiteljskih gospodarstva. Na pojedinim dionicama izvedeni su regulacijski radovi, ali je velik dio još neuređen. Postojeći sustavi, koji uključuju drenirane površine ne funkcioniraju zbog lošeg održavanja stoga je nužno u prvom koraku osposobiti postojeći sustav. Na području Grada nema površina koje se sustavno navodnjavaju iz čega možemo zaključiti da u cijelosti melioracijski sustav i navodnjavanje nije na zadovoljavajućoj razini.